

RANGÁRÞÍNG EYSTRÁ

AÐALSKIPULAG RANGÁRÞÍNGS EYSTRÁ 2012-2024

STEFNA OG SKIPULAGSÁKVÆÐI UMHVERFISSKÝRSLA

3. febrúar 2015

© Rangárþing eystra 2015
© Teiknistofa arkitekta Gylfi Guðjónsson og félagar ehf. 2015
Ljósmyndir: Árni Ólafsson, Gylfi Guðjónsson

Efnisyfirlit

1	Inngangur	5
1.1	Ágrip	6
2	Helstu forsendur	9
2.1	Afmörkun	9
2.2	Staðhættir	9
2.3	Samfélag	13
2.4	Tengsl við aðrar áætlanir	18
3	Stefna sveitarstjórnar	21
3.1	Leiðarljós	21
3.2	Landnotkun	21
3.3	Byggðaðþróun	24
3.4	Samgöngu- og þjónustukerfi	25
3.5	Umhverfismál	26
4	Landnotkun	27
4.1	Almenn atriði	27
4.2	Þéttbýli	29
4.3	Íbúðarbyggð (ÍB)	29
4.4	Miðsvæði (M)	34
4.5	Verslun og þjónusta (VP)	35
4.6	Samfélagsþjónusta (S)	38
4.7	Athafnasvæði (AT)	40
4.8	Iðnaðarsvæði (I)	41
4.9	Efnistöku- og efnislosunarsvæði (E)	43
4.10	Frístundabyggð (F)	48
4.11	Afþreyingar- og ferðamannasvæði (AF)	54
4.12	Íþróttasvæði (ÍÞ)	58
4.13	Kirkjugarðar og grafreitir (K)	59
4.14	Opin svæði (OP)	60
4.15	Flugvellir (FV)	61
4.16	Hafnir (H)	63
4.17	Landbúnaðarsvæði (L)	64
4.18	Skógræktar- og landgræðslusvæði (SL)	70
4.19	Varnargarðar	77
4.20	Óbyggð svæði (ÓB)	79
4.21	Vötn ár og sjór	80
5	Verndarákvæði og takmörkun á landnotkun	81
5.1	Náttúruvernd	81
5.2	Þjóðminjaverndarsvæði	88
5.3	Vatnsbrunnsvæði (VB) / Vatnsvernd	98

5.4	Svæði undir náttúruvá.....	103
5.5	Jarðvangurinn Katla Geopark	106
6	Samgöngur og veitur	109
6.1	Samgöngur.....	109
6.2	Veitur.....	119
7	Umhverfisskýrsla	123
7.1	Mat á umhverfisáhrifum skipulagsáætlunar.....	123
7.2	Tengsl við aðrar áætlanir	124
7.3	Staðhættir og samfélag	124
7.4	Umhverfisvandamál.....	124
7.5	Mat á stefnu sveitarstjórnar í aðalskipulaginu	124
7.6	Skipulagskostir og áhrif þeirra á umhverfið	132
7.7	Samlegðaráhrif.....	142
7.8	Mótvægisáðgerðir, vóktun	142
7.9	Matsferli og samráðsaðilar.....	143
8	Breytingar	145
8.1	Staðfestar breytingar	145
8.2	Tillaga að aðalskipulagi 2012-2024.....	145
8.3	Breytingar samkvæmt tillögu að aðalskipulagi 2012-2024.....	146
9	Kynning, umfjöllun, samþykkt.....	153
9.1	Kynning og samráð.....	153
9.2	Auglýsing og afgreiðsla athugasemda	154
9.3	Samþykkt og staðfesting.....	159
10	Skipulagsuppdættir	160
11	Heimildaskrá.....	162

FORMÁLI

Aðalskipulag er mikilvægur vegvísir til framtíðar.

Sífelld fleiri láta sig skipulagsmál varða, enda eru þau mál einn mikilvægasti málaflokkur og vegvísir hvernar sveitarstjórnar og sveitarfélags inn í framtíðina. Síðasta sveitarstjórn lagði grunninn að endurskoðun aðalskipulags Rangárbírgs eystra, sem hér liggur fyrir. Núverandi sveitarstjórn tók við kyndlinum og lagði lokahönd á verkið. Mikil og skemmtileg vinna liggur að baki, miklar vangaveltur með hagsmuni alls sveitarfélagsins að leiðarljósi. Aðalskipulag tekur m.a. til landnotkunar, byggðarþróunar, byggðarmynsturs, umhverfis- og samgöngumála.

Óhætt er að segja að góð sátt hafi ríkt um um aðalskipulagsvinnuna innan sveitarstjórnar og skipulagsnefndar. Sú samvinna hefur leitt til farsællar niðurstöðu. Ýmis nýmæli má finna í þessu aðalskipulagi, einkum er varðar flokkun og um leið verndun landbúnaðarlands. Einnig er gert ráð fyrir þéttbýlisbyggð í Ytri Skógum, þegar fram í sækir, svo dæmi séu tekin.

Skipulagsráðgjafar sveitarstjórnar voru arkitektarnir Gylfi Guðjónsson og Árni Ólafsson. Auk þeirra hefur Anton Kári Halldórsson skipulagsfulltrúi sveitarfélagsins unnið með sveitarstjórn og haldið utan um vinnuna. Haldnir voru íbúa- og kynningarfundir og margir lögðu lóð á vogaskálarnar.

Öllu því góða fólki sem komið hefur að þessari vinnu er þakkað fyrir þrautseigju og vönduð vinnubrögð.

Það er ósk okkar og von að farsæl og fjölbreytt byggð megi þróast í Rangárbírgi eystra.

f.h. sveitarstjórnar Rangárbírgs eystra,

Ísólfur Gylfi Pálmason,

sveitarstjóri

Mynd 1.1 Af Emstruleið.

Mynd 1.2 Úr Fljótshlíð, horft til Eyjafjallajökuls.

1 INNGANGUR

Sveitarfélagið Rangárþing eystra var stofnað 9. júní 2002 þegar sameinuð voru sex sveitarfélög; Austur-Eyjafjallahreppur, Vestur-Eyjafjallahreppur, Austur-Landeyjahreppur, Vestur-Landeyjahreppur, Fljótshlíðarhreppur og Hvolhreppur. Sveitarfélagsmörk Rangárþings eystra fylgja mörkum frá Landmælingum Íslands nema dregin er bein lína milli Hæringsfells og Ýmis skv. landamerkjálýsingu frá því um 1890.

Hér er um að ræða endurskoðun aðalskipulags Rangárþings eystra 2003-2015 sem var samvinnuverkefni Teiknistofu arkitekta Gylfi Guðjónsson og félagar ehf, Landmótunar ehf, Landslags ehf og Argos ehf, arkitektastofu. Teiknistofa arkitekta Gylfi Guðjónsson og félagar unnu að endurskoðun þessari.

Aðalskipulagið byggist á þeim markmiðum sem sveitarstjórn og skipulags- og byggingarnefnd unnu í samráði við fjölda aðila, þar á meðal fulltrúa íbúa og atvinnulífs í sveitarfélaginu í tengslum við gerð aðalskipulagsins 2003-2015.

Hér eru sett fram endurskoðuð og endurbætt markmið sveitarstjórnar í þeim málaflokkum sem aðalskipulagið tekur til ásamt þeim ákvæðum sem gilda um ráðstöfun lands og landnotkun í sveitarfélaginu öllu. Markmið í viðkomandi málaflokkum eru höfð í upphafi hvers kafla til þess að tengja saman stefnu og ákvæði. Reynt er eftir föngum að setja markmið og skipulagsákvæði í heildarsamhengi þannig að aðalskipulagið megi nota sem áhald til þess að ná árangri í samræmi við sett markmið á sem flestum sviðum.

Úrvinnsla, framsetning og frágangur aðalskipulagsins var unninn af Árna Ólafssyni, Gylfa Guðjónssyni, Jóhanni Einari Jónssyni og starfsfólki Teiknistofu arkitekta. Ísólfur Gylfi Pálmason sveitarstjóri hafði yfirumsjón með verkinu fyrir hönd sveitarfélagsins. Rúnar Guðmundsson og síðar Anton Kári Halldórsson skipulags- og byggingarfulltrúar tóku þátt í úrvinnslu tillögunnar. Fornleifastofnun Íslands kortlagði fornleifar í dreifbýli og vann aðalskráningu fornleifa á Hvolsvelli. Elín Erlingsdóttir landfræðingur hjá Landnot ehf vann kort af túnum og mannvirkjum í dreifbýlinu. Jóhann Óli Hilmarsson undirbjó tillögur um náttúruvernd vegna votlendis og fuglalífs. Magnús Tumi Guðmundsson jarðeðlisfræðingur á Raunvísindastofnun Háskóla Íslands lagði til efni í kafla um náttúruvæðing vegna eldgosa og vatnsflóða. Steinholt sf vann forsendur og tillögur um flokkun landbúnaðarlands.

Í sveitarstjórn Rangárþings eystra 2010-2014 voru Ísólfur Gylfi Pálmason, Haukur G. Kristjánsson, Guðlaug Ósk Svansdóttir, Lilja Einarsdóttir, Elvar Eyvindsson, Kristín Þórðardóttir og Guðmundur Ólafsson. Það kom í hlut nýrrar sveitarstjórnar að samþykka skipulagið endanlega og senda til auglýsingar. Í sveitarstjórn Rangárþings eystra 2014-2018 eru Ísólfur Gylfi Pálmason, Lilja Einarsdóttir, Aðalbjörg Rún Ásgeirsdóttir, Benedikt Benediktsson, Kristín Þórðardóttir, Birkir Arnar Tómasson og Christiane L. Bahner.

1.1 ÁGRIP

1.1.1 SKIPULAGSGÖGN

Aðalskipulag Rangárþings eystra 2012-2024 (endurskoðun aðalskipulagsins 2003-2015) er sett fram í greinargerð þessari og á skipulagsuppdráttum, sveitarfélagsuppdrátti (mkv. 1:100.000 og 1:50.000), þéttbýlisuppdrátti, Hvolsvöllur (mkv. 1:10.000) og þéttbýlis- og séruppdrátti, Skógar (mkv. 1:10.000). Í greinargerðinni eru auk þess skýringaruppdráttir sem sýna nánar einstök atriði skipulagstillögunnar.

Í áfangaskýrslu 1, *Lýsing, verkáætlun skipulagsáætlunar* er m.a. gerð grein fyrir viðfangsefnum endurskoðunarinnar svo og kynningu og samráðsferli. Gerð er grein fyrir forsendum endurskoðunarinnar í áfangaskýrslu 2, *Aðalskipulag Rangárþings eystra 2012-2024*. Forsendur, júlí 2012 en um er að ræða uppfærðar forsendur aðalskipulagsins 2003-2015.

Á sveitarfélagsuppdráttum eru svæði/staðir, sem ekki hafa verið afmarkaðir eða þar sem deiliskipulag er ekki fyrir hendi, sýndir á táknrænan hátt sem deplar með viðeigandi landnotkunarlit.

1.1.2 NOKKUR MEGINATRIÐI

Í samræmi við svæðisskipulag miðhálandisins er meginhluti hálandis Rangárþings eystra ásamt Tindfjallajökli, Eyjafjallajökli og vesturhluta Mýrdalsjökuls skilgreindur sem hverfisverndarsvæði. Innan verndarsvæðisins eru meðal annars Þórsmörk og Emstrur sem eru á náttúruminjaskrá. Í hverfisverndarákvæðum felst að hefðbundnar nytjar svo sem beit og veiðar haldast óbreyttar en settar eru skorður við mannvirkjagerð og röskun umhverfis og lífríkis. Á láglendinu eru nokkur svæði skilgreind sem hverfisverndarsvæði vegna fuglalífs, aðallega áreyrar, votlendi og mýrar.

Auk friðlýstra fornminja og þekktra fornminja á hálendinu er í skipulagstillögunni gerð grein fyrir 20 áhugaverðum minjastöðum sem gegnt gætu hlutverki í uppbyggingu ferðaþjónustu á svæðinu. Þekktar og áhugaverðar fornminjar eru hverfisverndaðar.

Þrjú vatnsverndarsvæði eru skilgreind sérstaklega á aðalskipulagi. Auk þess eru merkt vatnsból minni veitna, sem eru fyrir einstaka bæi og þyrpingar, án skilgreindra vatnsverndarsvæða.

Mynd 1.3 Tindfjöll

Mynd 1.4 Eyjafjallajökull

Mynd 1.5 Hamragarðar undir Eyjafjöllum.

Mynd 1.6 Úr Landeyjum, horft til fjalla.

Í framhaldi af gerð hættumats vegna eldgosa og hlaupa frá vestanverðum Mýrdals- og Eyjafjallajökli¹ var unnin viðbragðsáætlun vegna eldgoss í Kötlu og jökulhlaupa vestur af jöklinum. Einnig hafa viðbragðsáætlanir austur og suður af jöklinum verið uppfærðar.

Núverandi landgræðslusvæði eru einungis sýnd á skýringarupprætti. Ekki þarf að skilgreina ný landgræðslusvæði í aðalskipulagi enda er um tímabundnar aðgerðir að ræða til þess að endurheimta landgæði eða búa í haginn fyrir aðra landnotkun (landbúnað). Uppgræðsla lands á verndarsvæðum er þó tilkynningarskyld framkvæmd sbr. lið 1e í 2. viðauka laga um mat á umhverfisáhrifum nr. 106/2000.

Meginreið- og gönguleiðir utan þéttbýlis eru sýndar í aðalskipulagi.

Efnisnámur eru merktar á aðalskipulagsupprætti. Vinna þarf áætlanir um efnisvinnslu, efnismagn og frágang þeirra og sækja um framkvæmdarleyfi í samræmi við ákvæði laga og reglugerða.

Lögð er áhersla á eflingu byggðar í sveitinni. Atvinnulíf sveitarfélagsins byggist aðallega á hefðbundnum landbúnaði en á landbúnaðarsvæðum verður einnig heimil annars konar athafnastarfsemi samkvæmt ákveðnum reglum í aðalskipulagi án þess að gera sérstaklega grein fyrir því í aðalskipulagsupprætti. Einkum er um að ræða ferðaþjónustu og léttan iðnað sem styrkt geta rekstur og byggð í sveitinni. Heimilt verður að afmarka lóðir og reisa íbúðarhús samkvæmt ákveðnum reglum í aðalskipulagi þar sem aðstæður leyfa á jörðum, auk þeirra íbúðarhúsa sem tilheyra búrekstri, án þess að gera sérstaklega grein fyrir þeim á aðalskipulagsupprætti. Ný íbúðarhús skulu, eftir því sem við verður komið, nýta sömu heimreið og jörðin og vera í ákveðnum tengslum og samhengi við aðra byggð. Markmiðið er að ekki verði fjölgað tengingum við þjóðveg, að þjónusta við ný íbúðarhús tengist þeirri þjónustu sem þegar er veitt og nýjum húsum verði komið fyrir í samræmi við byggingarhefðir og yfirbragð sveitarinnar.

Heimilt verður að afmarka lóðir og reisa frístundahús á jörðum skv. ákveðnum reglum í aðalskipulagi án þess að sérstaklega sé gerð grein fyrir því á aðalskipulagsupprætti. Heimildir eru mismunandi eftir stærð jarða og lóða.

Markmiðið með því að tengja uppbyggingarheimildir íbúðar- og frístundahúsa við stærð jarða er að sporna við myndun þéttar byggðar á víð og dreif um sveitina og þar af leiðandi röskun á yfirbragði og ríkjandi byggðarmynstri sem auk þess getur leitt til aukins rekstrarkostnaðar sveitarfélagsins.

Allar byggingar og framkvæmdir skulu vera í samræmi við samþykkt deiliskipulag.

¹ Hættumat vegna eldgosa og hlaupa frá vestanverðum Mýrdalsjökli og Eyjafjallajökli. Ríkislögreglustjórnin, Háskólaútgáfan 2005.

Stefnt er að aukinni skógrækt, fjölnytjaskógrækt til fjölbreyttra nota. Þau skógræktarsvæði sem sérstaklega eru afmörkuð í aðalskipulagi eru útivistarskógar og lystigarðar sem hafa sérstakt aðdráttarafl fyrir almenning. Annars er fjallað um skógrækt í landnotkunarkaflanum, kafla 4 um landbúnað, en þau svæði ekki afmörkuð sérstaklega. Öll skógrækt önnur en ræktun heimalóða, frístundalóða og skrúðgarða skal kynnt fyrir sveitarstjórn auk þess sem stærri verkefni kunni að vera háð mati á umhverfisáhrifum. Settar eru viðmiðunarreglur um skógrækt og landgræðslu á landbúnaðarsvæðum.

Í aðalskipulaginu er auk þéttbýliskjarnans á Hvolsvelli skilgreint þéttbýli í Skógum undir Eyjafjöllum. Í Kirkjulækjarkoti í Fljótshlíð er vísir að þéttbýli. Í tengslum við vaxandi ferðaþjónustu felast ákveðin sóknarfæri í atvinnulífi sveitarfélagsins. Lögð er áhersla á að slík byggð taki tillit til umhverfisins og náttúru.

Skálar á hálendinu eru skilgreindir sem afþreyingar- og ferðamannasvæði, sem skiptast í miðstöðvasvæði, skálasvæði og fjallasel sem nánar er skilgreint í kafla 4.11. Gerð er grein fyrir vegum og slóðum á hálendinu. Ekki verða lagðar þar aðrar leiðir en sýndar eru á aðalskipulagi.

Nokkrar breytingar eru gerðar á aðalskipulagi Hvolsvallar. Meginatriðin eru mörkun stefnu um næstu íbúðarsvæði, skilgreining nýrra athafnasvæða og svæða fyrir verslun og þjónustu.

Áfram er gert ráð fyrir að þjóðvegur 1 (hringvegur nr. 1) liggi um Hvolsvöll, þ.e. Austurveg, og verði aðlagður aðstæðum þannig að tekið verði mið af öryggi allra vegfarenda, sérstaklega gangandi. Skipulagsáætlunin gerir ekki ráð fyrir færslu vegarins vestur fyrir byggðina á skipulagstímabilinu.

Listi yfir breytingar frá gildandi aðalskipulagi er settur fram í 8. kafla.

Mynd 1.7 Á Emstruleið, horft til Einhyrnings.

Mynd 2.1 Rangárbírg eystra.

Wikipedia.is

2 HELSTU FORSENDUR

Forsendur aðalskipulags Rangárbírgs eystra 2012-2024 eru teknar saman í áfangaskýrslu 2, *Forsendur*, júlí 2012. Í áfangaskýrslunni er gerð grein fyrir staðhættum, mannfjöldaþróun og spám, atvinnulífinu og skiptingu milli atvinnugreina. Einnig er þar fjallað um gildandi verndarákvæði og takmörkun á landnotkun í sveitarfélaginu. Áfangaskýrsla 2 er ítarefni en ekki hluti formlegra og staðfesta skipulagsgagna. Hér er birt ágrípið helstu forsendna s.s. staðhættalýsing, lýðtölur og tengsl við aðrar áætlanir. Að öðru leyti vísast í áfangaskýrslu 2.

2.1 AFMÖRKUN

Aðalskipulag Rangárbírgs eystra tekur til alls lands sveitarfélagsins sem er um 1.840 km² að flatarmáli. Mörk sveitarfélagsins eru í grófum dráttum við Hólsá, um Landeyjar og við Þverá í vestri, við Eystri Rangá og um Þríhyrning og Tindfjallajökul í norðri, á Mýrdalsjökli í austri og til sjávar við Jökulsá á Sólheimasandi. Sveitarfélagsmörkin fylgja mörkum frá Landmælingum Íslands nema dregin er bein lína milli Hæringsfells og Ýmis skv. landamerkjalyðingu frá því um 1890. Aðliggjandi sveitarfélög eru Rangárbírg ytra að vestan og norðan og Mýrdalshreppur að austan. Skaftárhreppur liggur einnig að Rangárbírgi eystra á Mýrdalsjökli.

2.2 STAÐHÆTTIR

Landslag innan sveitarfélagsins er fjölbreytt frá fjöru til fjalla og jökla. Ströndin er öll láglend, sendin og hafnlaus frá náttúrunnar hendi með lónum og ósum. Sandarnir eru Landeyjasandur í vestri, Eyjafjallasandur og Skógasandur austast. Á vesturhluta svæðisins er víðáttumikið flatlendi upp frá ströndinni, Landeyjar, allt upp að Fljótshlíð. Þaðan teygir það sig inn með aurum Markarfljóts milli Fljótshlíðar og Eyjafjalla. Í Fljótshlíð hækkar landið í átt að Tindfjallajökli. Í austurhluta sveitarfélagsins rísa há og svipmikil fjöll með áberandi hálendisbrún upp af flatlendinu og ná hæstu hæðum í jöklunum Eyjafjallajökli og Mýrdalsjökli. Áberandi kennileiti auk jöklanna þriggja eru Þríhyrningur upp af Fljótshlíð, Stóra-Dímon á aurum Markarfljóts og brattar hlíðar Eyjafjalla.

Þrjú eldstöðvakerfi hafa einkum mótað jarðfræði svæðisins og nánast umlykja það. Þetta eru virk eldstöðvakerfi þar sem hlaðist hafa upp miklar megineldstöðvar með öskjum í síendurteknum gosum. Þessar megineldstöðvar eru huldar jökli og hafa eldgos í þeim valdið gífurlegum jökulhlaupum sem myndað hafa flatlendið að stærstum hluta með framburði sínum. Vorið 2010 urðu tvö eldgos í og við Eyjafjallajökul. Gosið í toppgíg Eyjafjallajökuls olli talsverðum usla og skaða sökum öskufalls og öskuframburðar í ám, einkum undir Eyjafjöllum og í Mýrdal. Áhrifa þess gætir enn á sumum stöðum.

2.2.1 VEÐURFAR

Veðurlag er ólíkt eftir staðarháttum í sveitarfélaginu, en nálægð hafs og fjalla hefur mikil áhrif. Sveitarfélagið liggur mjög sunnarlega á landinu og er vetrarhiti þar og í nágrannasveitum því að jafnaði hærri en annars staðar. Einnig liggur láglendi sunnan fjalla vel við sól. Nokkuð hlýtt er á sumrin, þó sérstaða sveitarinnar sé ekki jafn mikil þá og að vetrarlagi. Hiti á Sámstöðum hefur, síðan mælingar hófust árið 2000, mælst lægstur $-15,2^{\circ}\text{C}$ en hæstur $27,4^{\circ}\text{C}$. Frá árinu 2010 hefur hiti mælst lægstur $-14,9^{\circ}\text{C}$ en hæstur $22,7^{\circ}\text{C}$. Á sama tímabili hefur mánaðarmeðalhiti vetrarmánaðanna, desember til mars, verið frá $-2,0$ til $4,4^{\circ}\text{C}$ en sumarmánaðanna, júní til ágúst, $8,7$ til $12,9^{\circ}\text{C}$ (Veðurstofa Íslands 2014).

Eyjafjöll og Landeyjar liggja fyrir opnu hafi. Undir Eyjafjöllum getur úrkoma orðið mikil á öllum árstímum. Fjöllin stýra einnig vindáttum að miklu leyti. Vindar blása lengst af úr áttum nokkurn veginn samsíða strönd og fjallshlíð. Þar getur orðið misvindasamt í austlægum áttum. Undir Eyjafjöllum og í Landeyjum er yfirleitt mjög snjólétt og vorar fyrr þar en annars staðar á landinu. Út af því getur þó brugðið stöku sinnum og dregur snjó þá gjarnan í mikla skafla.

Veðurbliða getur orðið mikil í Fljótshlíð og Þórsmörk. Fjöllin sem umlykja Þórsmörk mynda gott skjól fyrir vindum að norðan, austan og sunnan.

2.2.2 GRÓÐURFAR OG DÝRALÍF

Á **láglandinu** eru miklir mýrarflákar sem að hluta til hafa verið þurrkaðir upp og að einhverju marki ræktaðir. Samfelldast er mýrlendið í Landeyjum allt frá Hólsá að Markarfljóti. Í Fljótshlíð og hlíðum Eyjafjalla er talsvert um valllendis- og blómabrekkur. Í Þórsmörk og á Goðalandi eru einu náttúrulegu birkiskógarnir í Rangárþingi eystra en þar hafa verið skráðar um 170 tegundir háplantna. Víðáttumiklir melar og sandar eru í nágrenni við Þverá.

Á **hálendinu** í Þórsmörk og umhverfis Tindfjalla- og Eyjafjallajökul er landið, ástand gróðurs og jarðvegs, í afar slæmu ástandi og fjarri því sem ætla mætti á svæði þar sem veðurfar er einna hagstæðast á landinu. Umhverfis Eyjafjallajökul hefur á síðustu áratugum verið gríðarlegt jarðvegsrof sem enn stendur yfir á vissum svæðum. Þar er mosapemba algengasta gróðurlendið ásamt grasvíði og snjómosadæld. Í fjallshlíðum er starmói, graslendi og lyngmói algeng en votlendi fátítt. Sömu sögu um jarðvegsrof er að segja um heiðarnar upp af Fljótshlíð. Það svæði upp af byggðinni og að mörkum Rangárþings ytra er afar rýrt og víða lítt gróið. Á Almanningum er mosapemba algengust ofan til en þursaskeggsmói áberandi þegar neðar dregur. Birki og víðir finnast þó á nokkrum stöðum. Talsverð uppgræðsla á sér stað á afréttum í sveitarfélaginu.

Við eldgos á Fimmvörðuhálsi og í Eyjafjallajökli vorið 2010 varð talsvert öskufall, sérstaklega undir Eyjafjöllum. Öskufallinu fylgdi m.a. öskufok og aukinn framburður

Mynd 2.2 Múlakot í Fljótshlíð.

vatnsfalla á svæðinu. Skaðleg áhrif á umhverfi, heilsufar og samfélag voru helst í dreifbýli Rangárþings eystra, Mýrdalshreppi og Skaftárhreppi. Neikvæð áhrif eru að mestu leyti tímabundin og vonir standa til þess að þau munu hverfa er frá líður. Þó má búast við að áhrif öskufalls á lítt grónar heiðar umhverfis eldfjallið sem leiddi til gríðarlegs framburðar af mól niður í vatnsföllin verði viðvarandi í áratugi. Mikilvægustu fuglasvæði á Suðurlandi eru undantekningarlítið á votlendi. Mikið hefur verið gengið á votlendi með framræslu sem stóð sem hæst um miðbik síðustu aldar og er talið að 80-90% allra mýra á Suðurlandi séu meira eða minna skemmdar. Votlend fuglasvæði einkenna héraðið og því er þeim gert sérstaklega hátt undir höfði en það er eitt mikilvægasta verkefni í íslenskri náttúruvernd að vernda þau svæði sem enn eru heil eða heilleg. Endurheimt vatna og tjarna er oft á tíðum tiltölulega auðveld framkvæmd.

2.2.3 ÁR, VÖTN OG STRENDUR

Eystri-Rangá er að uppruna lindá en í hana renna jökulár úr Tindfjallajökli sem gera hana jökulskotna. Þegar kemur niður á láglendið rennur Eystri-Rangá í Þverá sem rennur austan úr Fljótshlíð og sameinast síðan Ytri-Rangá við Ártún og heitir síðan Hólsá til sjávar.

Afall er lindá sem kemur upp á aurunum fyrir vestan Markarfljót. Hún skilur að Austur- og Vestur-Landeyjar og fellur til sjávar á milli Hallgeirseyjar og Bergþórshvols.

Helstu ár í fjalllendinu ofan Fljótshlíðar og Þórsmörkur eru Krossá, Fremri-Emstruá, Hvítmaga og Gilsá. Þessar ár ásamt öðrum smærri sameinast í Markarfljóti sem rennur til sjávar undan Eyjafjöllum austan Landeyjasands.

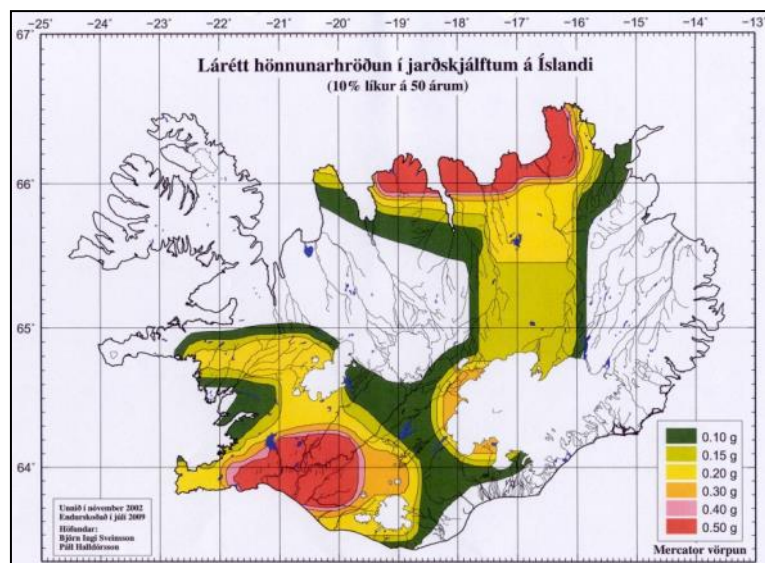
Fjallendið umhverfis Eyjafjallajökul er mikið úrkomusvæði en einnig rennur talsvert vatn frá jöklinum. Helstu ár eru Seljalandsá og Skógá. Skógafoss er neðsti fossinn í Skógá, 60 m hár og að jafnaði vatnsmikill. Í Seljalandsá steypist Seljalandsfoss fram af hömrum Vestur-Eyjafjalla, um 65 m hár. Austast er afrennsli Sólheimajökuls, Jökulsá á Sólheimasandi.

Ströndin er lág, sendin og hafnlaus frá náttúrunnar hendi, með nokkrum lónum og ósum. Þeir stærstu eru Skipagerðisós og Holtsós og ósar Hólsár, Affallsins, Markarfljóts og Fúlukvíslar (Jökulsár á Sólheimasandi). Stöðuvötn eru fá en stærst þeirra er Skúmsstaðavatn í Vestur-Landeyjum.

2.2.4 HÆTTUSVÆÐI

JARÐSKJÁLFTAR

Hætta á stórum jarðskjálftum er hvergi meiri en á Suðurlandsundirlendinu. Á Rangárvöllum hafa orðið á seinustu átta öldum a.m.k. 16 jarðskjálftar (jafnvel 21) svo sterkir að hús hafa hrunið. Upptök stórra skjálfta liggja austarlega á A-V jarðskjálftabeltinu á Suðurlandi.

Mynd 2.3 Skipting Íslands í hönnunarhröðunarsvæði m.v. 500 ára endurkomutíma.

Björn Ingi Sveinsson, Páll Halldórsson 2009.

Skjálftasvæðum Íslands hefur verið skipt niður í sex hönnunarhröðunarsvæði þar sem taldar eru 10% líkur á jarðskjálfta af ákveðinni stærðargráðu á 50 ára tímabili. Hæsti áhættuflokkurinn hefur hönnunarhröðunina $a_g = 0,5$ (0,5g) en það er 50% af þyngdarhröðuninni. Næsti áhættuflokkur hefur hönnunarhröðunina 0,4g. Síðan koma 0,3g, 0,2g, 0,15g og að lokum 0,1g. Við hönnun mannvirkja er miðað við hönnunarhröðun hvers svæðis.

ELDGOS OG JÖKULHLAUP

Hætta getur stafað af eldstöðvunum Kötlu, Eyjafjallajökli og Goðabungu í sveitarfélaginu en unnið hefur verið að greiningu og mati á hættu vegna eldgosa og hlaupa úr þeim².

Taldar eru um 85% líkur á að næsta Kötlugos verði á svæði Kötlujökuls þaðan sem hlaup fara yfir Mýrdalssand, 7-10% að það verði á svæði Sólheimajökuls með hlaupi yfir Sólheimasand, og 5-8% líkur á að það gjósi á svæði Entujökuls, en þaðan myndi jökulhlaup leita vestur í farveg Markarfljóts.

Vísbendingar og ummerki eru um stór hlaup niður Markarfljót sem orðið hafa á 500-700 ára fresti síðustu sjö þúsund ár. Rennsli í stærstu hlaupunum hefur verið metið 100.000 til 300.000 m³/s en önnur eru minni. Rennslilíkan fyrir hamfarahlaup upp á 300.000 m³/s á vatnasvæði Entujökuls sýnir að eftir tvo og hálfan tíma frá því að hlaup fer af stað er það við Stóru-Dímon. Það er hins vegar ekkert sem bendir til að svona hamfarir gerist frekar nú en áður.

Hlaup vegna goss í hlíðum Eyjafjallajökuls eru talin geta orðið allt að 10.000 m³/s. Brattar fjallshlíðarnar valda því að þessi hlaup gætu orðið mjög snögg og áhrifa þeirra gætt á láglandi eftir aðeins 20 - 30 mínútur frá upphafi goss.

Vorið 2010 urðu eldgos bæði á Fimmvörðuhálsi og í toppgíg Eyjafjallajökuls. Gosið á Fimmvörðuhálsi hafði óveruleg áhrif í byggð. Nokkur flóð komu úr Eyjafjallajökli, þar af tvö úr Gígjökli. Þau voru allmikil og var hið fyrsta stærst, 2.500-3.000 m³/s. Varnargarðar héldu, en löskuðust talsvert allt frá Þórólfsfelli en flóðið fór í meginatriðum í farvegi Markarfljóts til sjávar. Eðjuflóð kom í Svaðbælisá undir Eyjafjöllum og bar áin fram mikið magn ösku og leirs sem leiddi til skemmda á varnargörðum og landi. Mikill vöxtur og gríðarlegur aurframburður var í öllum ám sem komu úr hlíðum Eyjafjallajökuls, allt frá Krossá, suður og austur að Kaldaklifsá. Afleiðingar eru að farvegirnir eru enn yfirfullir af framburði þrátt fyrir að varnargarðar hafi talsvert verið hækkaðir. Enn er mikil hættu á landbroti og skemmdum á ræktunarlöndum út frá farvegnum. Mikið öskufall olli búsifjum undir

Mynd 2.4 Eldgos í Eyjafjallajökli.
Mynd: Júlíus Sigurjónsson 2010.

² Hættumat vegna eldgosa og hlaupa frá vestanverðum Mýrdalsjökli og Eyjafjallajökli. Ríkislögreglustjórnin. Háskólaútgáfan 2005.

Eyjafjöllum og í Mýrdal. Beitt var rýmingaráætlunum með góðum árangri í Fljótshlíð, Landeyjum og undir Eyjafjöllum.

ALMANNAVARNIR

Fyrir liggur áhættuskoðun almannavarna fyrir umdæmi lögreglunnar á Hvolsvelli, sem unnin var 2011³. Þar er lagt mat á náttúruvá, umhverfi, heilsu og samfélagsöryggi á svæðinu. Þar eru enn fremur lögð til ýmis verkefni á sviði almannavarna s.s. hættumat vegna náttúruhamfara og viðbragðsáætlanir skv. lögum um almannavarnir.

NÁTTÚRUVERN

Eitt svæði í Rangárþingi eystra, Skógafoss ásamt nokkrum fossum ofar í Skógaá og næsta nágrennis árinna, er friðlýst skv. náttúruverndarlögum. Innan sveitarfélagsins eru tólf svæði á náttúru-minjaskrá.

2.3 SAMFÉLAG

2.3.1 ÍBÚAFJÖLDI

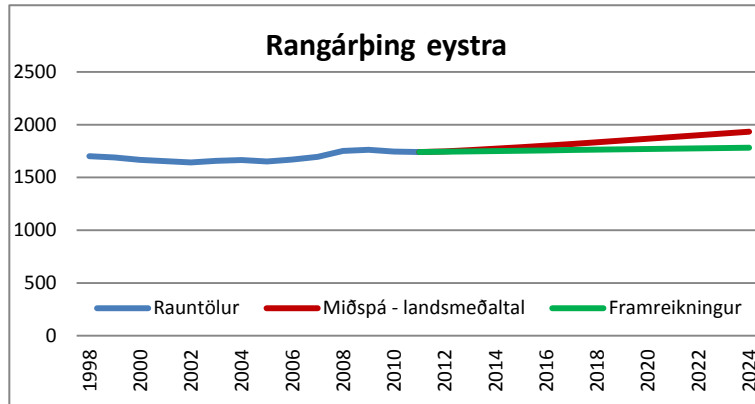
Gögn um mannfjölda eru fengin hjá Hagstofu Íslands í janúar 2012. Hagstofan vinnur spár og framreikninga fyrir allt landið en ekki einstök svæði.

Spár um íbúatölur og aldursdreifingu í Rangárþingi eystra taka mið af gögnum frá Hagstofu Íslands í janúar 2012 og spá Hagstofunnar fyrir landið allt sem miðast við mannfjöldaþróun fram til 2060. Í útreikningum hér er miðað við sams konar breytingar í sveitarfélaginu frá 2011 fram til 2018 og 2024 og gert er í Hagstofuspánni fyrir landið allt á sama tíma. Í þessu felst ákveðin einföldun þar sem forsendur eru ekki alveg sambærilegar (t.d. ólík aldursdreifing) en er talið gefa nægilega nákvæma mynd eða vísbendingu um líklega þróun.

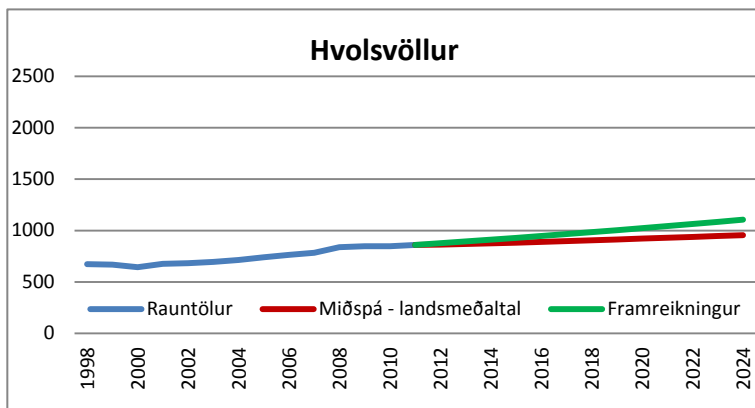
Íbúum Suðurlands hefur fjölgað nokkuð undanfarin 12 ár og búa nú tæplega 24.000 manns í landshlutanum. Fólksfjölgun hefur verið rétt undir landsmeðaltali en lítils háttar fækkun undanfarin tvö ár. Íbúafjöldi í Rangárþingi eystra hefur nánast staðið í stað á sama tímabili (1998-2011) en í ársbyrjun 2011 var 1.741 íbúi í sveitarfélaginu, þar af 860 á Hvolsvelli. Íbúum á Hvolsvelli hefur fjölgað nokkuð á tímabilinu eða um tæp 2% að meðaltali á ári, þó með nokkrum sveiflum (frá -0,7% upp í 6,9%) en íbúum í sveitinni fækkað að sama skapi.

1998 bjuggu um 60% íbúa sveitarfélaganna, sem síðar runnu saman í Rangárþing eystra, í dreifbýli en 40% á Hvolsvelli. Árið 2011 skiptust íbúar nánast jafnt milli þéttbýlis og dreifbýlis.

³ Ríkislögreglustjórinn, almannavarnadeild. Áhættuskoðun almannavarna, Ásahreppur, Mýrdalshreppur, Rangárþing eystra, Rangárþing ytra, Skaftárhreppur. 2011.

Mynd 2.5 Hugsanleg mannfjöldaþróun í Rangárþingi eystra fram til 2024 miðað við miðspá Hagstofunnar fyrir landið allt og framreikning mannfjölda 1998-2011.

Mynd 2.6 Hugsanleg mannfjöldaþróun á Hvolsvelli fram til 2024 miðað við miðspá Hagstofunnar fyrir landið allt og framreikning mannfjölda 1998-2011.

Miðað er við að íbúafjöldi sveitarfélagsins verði um 1.780 (B) - 1.930 (A) árið 2024 en á Hvolsvelli búi þá um 950 (A) – 1.100 (B) íbúar, sjá myndir 2.5 og 2.6 og töflu 2.2.

Í þessum tölum kemur fram að gera megi ráð fyrir að íbúum sveitarfélagsins fjölgi um ca. 200 á skipulagstímabilinu en einnig að íbúum í sveitinni gæti fækkað um 200 á sama tíma. Íbúafjölgun á Hvolsvelli gæti orðið á bilinu 100-250 íbúar.

2.3.2 ALDURSDREIFING

Ef aldursdreifing landsins 2011 alls er borin saman við aldursdreifinguna í Rangárþingi eystra 2011 (sjá myndir 2.7 og 2.8) sést áþekk mynd. Þó er hlutfall ungbarna lægra í Rangárþingi eystra en á landsvísu en hlutfall fólks á eftirlaunaaldri hærra.

Ef aldursdreifing íbúa sveitarfélagsins er framreiknuð til 2024 (miðað við hliðstæðar breytingar og Hagstofan gerir ráð fyrir á landsvísu) sést að hlutfall barna og ungmenna breytist lítið á skipulagstímabilinu en hlutfall ungs fólks (framhaldsskólaaldur) og fólks á starfsaldri lækkar. Á móti hækkar hlutfall fólks á eftirlaunaaldri og verður komið í um 15% árið 2024.

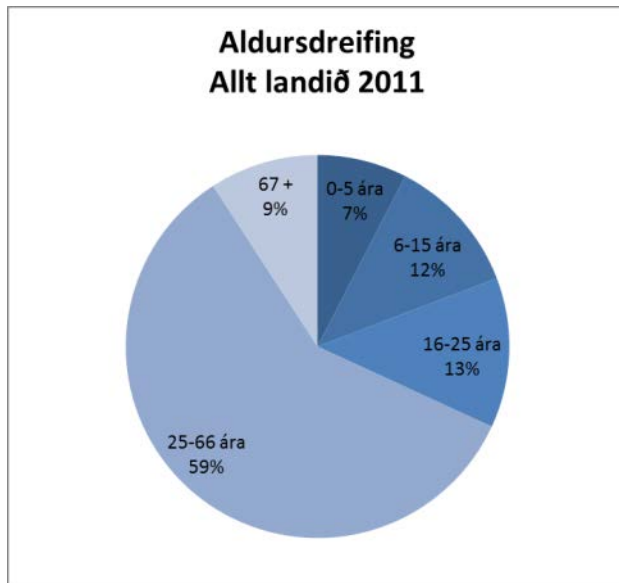
Helstu umhugsunarefni eru fækkun í aldurhópnum 16-25 ára og tvöföldun fólks á eftirlaunaaldri, þ.e. fjölgun um allt að 100 manns sem gefur tilefni til viðbúnaðar á ýmsum sviðum.

Þessar tölur gefa ekki tilefni til mikilla breytinga í skólamálum. Búast má við fjölgun barna á grunnskólaaldri sem nemur einni bekkjardeild, sem deilist á 10 árganga og skv. spánni verða leikskólabörn örlítið færri en nú er.

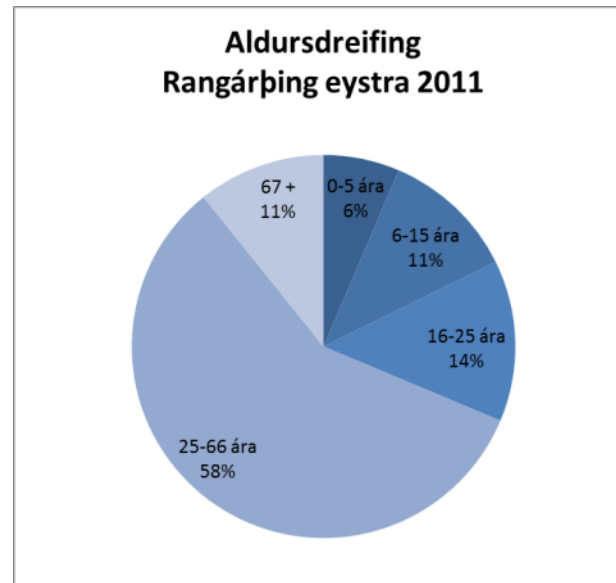
Breytingar á hinni hefðbundnu fjölskyldugerð, lækkandi fæðingartíðni (fæddir/1000 íbúa á ári) og hækkandi meðalaldur eru þarna áhrifavaldar. Stórfjölskyldan, sem var ríkjandi fjölskyldugerð á fyrsta fjórðungi eða jafnvel þriðjungi síðustu aldar, verður s.k. kjarnafjölskylda og samfélagsgerðin breytist úr bændasamfélagi í borgarsamfélag. Í mannfjöldatölum sveitarfélagsins sjást vel þessar breytingar á búsetumynstri, sem enn standa yfir og felast í flutningi úr sveitum í þéttbýli.

Breytingar á aldursskiptingu sbr. umfjöllunina hér að ofan koma betur fram á myndrænan hátt á aldurspíramídum en kökuritunum. Aldurspíramídar á myndum 2.10, 2.11 og 2.12 sýna hlutfall (%) íbúa á tilteknum aldri (áratug), karla og konur. Eðlilegt útlit slíkrar yfirlitsmyndar er píramídalaga, þ.e. ef gert er ráð fyrir stöðugri fjölgun íbúa og að yngstu árgangarnir séu þar af leiðandi ávallt stærri en þeir eldri.

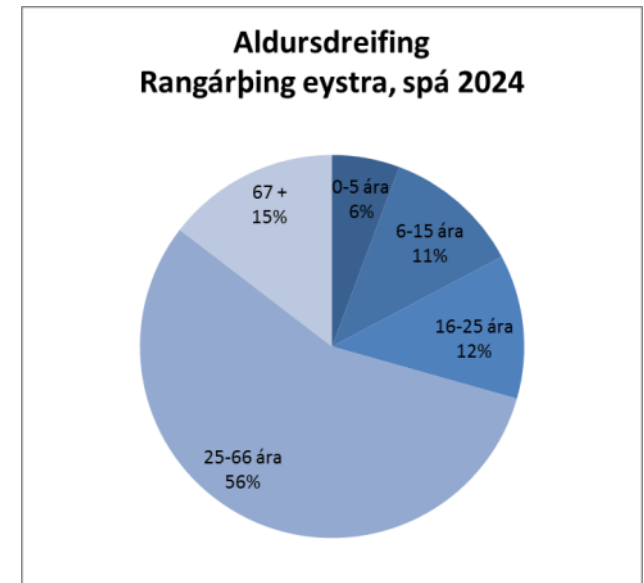
Aldurspíramídi fyrir Rangárþing eystra (mynd 2.10) minnir hins vegar frekar á kókflösku en píramíða og verða axlirnar æ breiðari eftir því sem árin líða (stóru árgangarnir frá s.hl. sjötta áratugarins færast ofar). Aldursdreifing er talsvert ójafnari í sveitinni en á Hvolsvelli eða á landinu öllu. Þar vekur athygli hátt hlutfall eldra fólks (eldri manna) og lágt hlutfall barna og fólks milli þrítugs og fertugs.

Mynd 2.7 Aldursskipting á landinu öllu 2011.

Mynd 2.8 Aldursskipting í Rangárþingi eystra 2011.

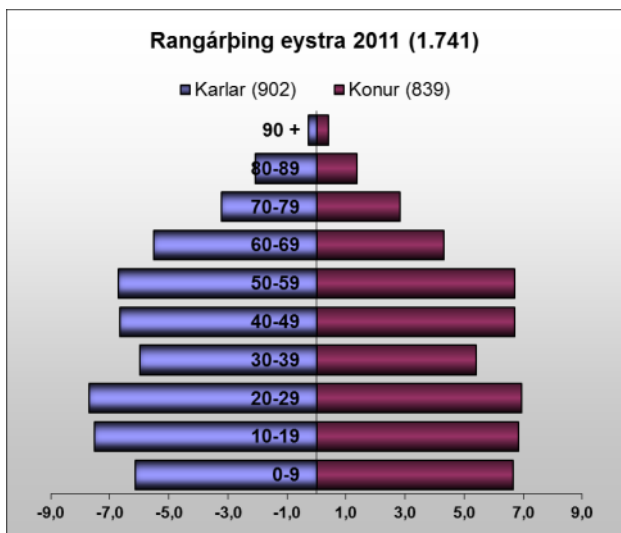
Mynd 2.9 Spá um aldursskiptingu í Rangárþingi eystra 2024.

2.3.3 ÍBÚÐARHÚSNÆÐI, ÍBÚÐARBYGGÐ

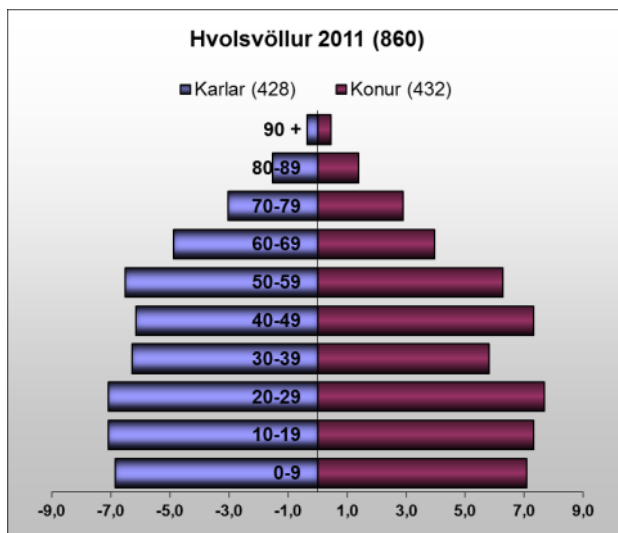
Út frá áætlunum um líklegan íbúðafjölda í sveitarfélaginu 2018 og 2024 má áætla landþörf fyrir nýja íbúðarbyggð. Í þeim reikningum skiptir meðalíbúðafjöldi í hverri íbúð (íbúar/íbúð) máli. Minni háttar misræmi er í gögnum um íbúðafjölda í sveitarfélaginu (tölur fasteignamats og tölur sveitarfélags), sem þó er innan allra óvissumarka miðað við þá reikninga sem hér eru gerðir. Hér verður miðað við 660 íbúðir í sveitarfélaginu öllu árið 2011, þar af 312 á Hvolsvelli.

Árið 2010 voru um 2,4 íbúar að meðaltali í hverri íbúð á landinu öllu. Gert er ráð fyrir að þessi tala lækki nokkuð á næstu árum í samræmi við breytingar á aldursdreifingu og fjölskyldumynstri. Í samhengi við breytta aldursamsetningu og breytingar á lífsháttum hefur meðalfjölskyldan minnkað jafnt og þétt. Barnlausum fjölskyldum fjölga svo og einstæðum foreldrum og fleiri einstaklingar halda heimili en áður. Einnig eru barnafjölskyldur fámennari en áður var.

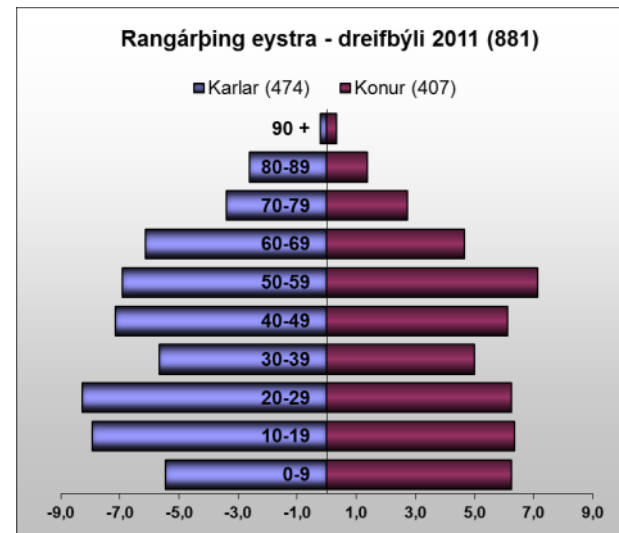
Í Rangárþingi eru að meðaltali nokkuð fleiri íbúar í hverri íbúð en á landsvísu eða um 2,6 árið 2010 en höfðu verið um 2,9 árið 2000 (tafla 2.1). Í sveitinni eru færri íbúar á hverja íbúð en á Hvolsvelli. Er það í ákveðnu samræmi við aldurspíramídana á myndum 2.11 og 2.12 en þar sést t.d. að í sveitinni er tiltölulega hátt hlutfall íbúa eldri en 50 ára auk þess sem karlar á þeim aldri eru mun fleiri en konur.

Mynd 2.10 Aldurspíramídi fyrir Rangárþing eystra 2011.

Mynd 2.11 Spá um aldursdreifingu í Rangárþingi eystra 2018 út frá breytingum á landinu öllu.

Mynd 2.12 Spá um aldursdreifingu í Rangárþingi eystra 2024 út frá breytingum á landinu öllu.

Meðalfjöldi íbúa í íbúð (íbúar/íbúð)	2000	2005	2010	Spá 2024
Landið allt	2,66	2,51	2,43	
Reykjavík	2,50	2,39	2,36	
Höfuðborgarsv.	2,65	2,52	2,49	2,40
Rangárþing eystra	2,93	2,72	2,64	2,50
Hvolsvöllur			2,76	2,60

Tafla 2.1 Meðalfjöldi íbúa í íbúð. Samanburður og spá fyrir 2024.

	Rang.þ. eystra		Hvolsvöllur		Sveitin	
	Dæmi A	Dæmi B	Dæmi A	Dæmi B	Dæmi A	Dæmi B
Staða 2011	660	660	312	312	348	348
Áætl. 2024	773	713	354	409	419	304
Aukning	115	54	42	97	73	-

Tafla 2.2 Áætlaður fjöldi nýrra íbúða fram til 2024 út frá mannfjöldaspá í töflu 3.1.

Hér er sett fram viðmiðun um að 2,5 íbúar verði að meðaltali í hverri íbúð í sveitarfélaginu árið 2024 og um 2,6 á Hvolsvelli. Í töflu 2.1. er sýnd hugsanleg mannfjöldapróun fram til 2024 miðað við tvenns konar forsendur, dæmi A og B sbr. myndir 2.5 og 2.6. Á grundvelli þessara talna fæst áætluð þörf fyrir nýjar íbúðir (tafla 2.2). Þannig má reikna með að þörf verði fyrir um 115 nýjar íbúðir á skipulagstímabilinu og að um 100 þeirra verði á Hvolsvelli. Að auki kemur til þörf fyrir nýjar íbúðir vegna endurnýjunar gamalla eða úr sér genginna húsa, sem ekki er reiknað með hér.

Út frá töflu 2.2. má reikna með að þörf verði fyrir um 100 íbúðir á Hvolsvelli á skipulagstímabilinu, sem samsvarar um 10 hektara lands miðað við þéttleikann 10 íb/ha. Nú eru til um 42 íbúðarlóðir, aðallega við Hvolstún og Gunnarsgerði. Hér eru ekki meðtaldar þær íbúðir sem hugsanlega verða byggðar á miðsvæði Hvolsvallar, en deiliskipulag miðsvæðisins er í endurskoðun.

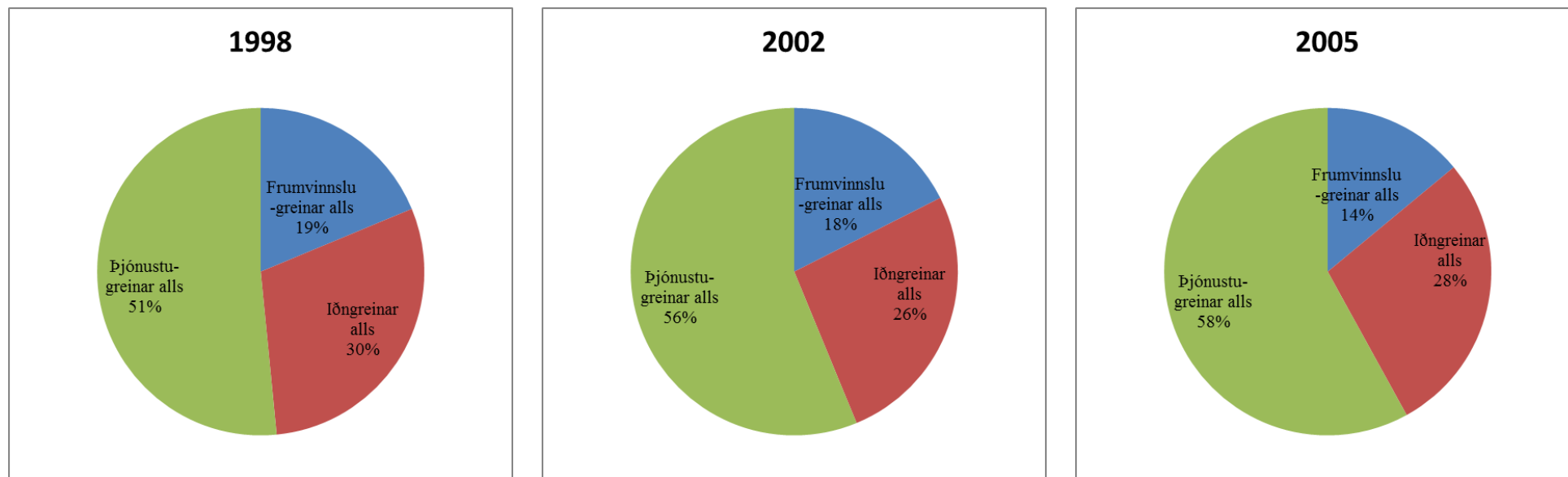
2.3.4 ATVINNULÍF

Til eru gögn hjá Hagstofunni um atvinnugreinar og skiptingu þeirra fram til 2005 en þá var hætt samantekt og greiningu slíkra gagna. Upplýsingarnar eiga við landssvæði en ekki einstök sveitarfélög og eru því ekki til nýrri upplýsingar um Rangárþing eystra en frá 2003, sem voru í forsenduhefti aðalskipulagsins 2005.

Rangárþing eystra er fyrst og fremst landbúnaðarhérað. Stór hluti annarra atvinnugreina byggist á landbúnaði og þjónustu. Fjölmennustu atvinnugreinarnar hafa verið og eru hvers kyns þjónusta, ferðaþjónusta, verslun, iðnaður og landbúnaður. Árið 1998 voru skráð ársverk í sveitarfélaginu 794 og árið 2002 hafði þeim einungis fjölgað um 6 og voru þá 800. Á síðustu árum hefur hlutur ferðaþjónustu aukist umtalsvert.

Ef miðað yrði við sama hlutfall ársverka og mannfjölda áfram þarf að gera ráð fyrir um 40-130 nýjum ársverkum í sveitarfélaginu á skipulagstímabilinu, allt eftir því hvaða dæmi um mannfjöldapróun stuðst yrði við.

Líklegt er að ný störf skiptist milli atvinnugreina að mestu á svipaðan hátt og núverandi skipting starfa í sveitarfélaginu en þó með auknu vægi starfa í hvers kyns þjónustu og verslun og e.t.v. einhverri fækkun í landbúnaði. Einnig gæti hugsanleg aukin búseta til sveita (án tengsla við landbúnað) og uppbygging vandaðs bæjarumhverfis á Hvolsvelli haft í för með sér ný störf, jafnvel í greinum sem krefjast sérfræðimenntunar og sérhæfingar, sem yrðu möguleg með fjarvinnslu.

Mynd 2.13 – 2.15 Skipting atvinnugreina á Suðurlandi 1998-2005.

2.4 TENGLI VIÐ AÐRAR ÁÆTLANIR

Samkvæmt skipulagslögum skulu gildandi skipulagsáætlanir vera í innbyrðis samræmi. Einnig skulu landgræðslu- og skógræktaráætlanir vera í samræmi við gildandi skipulagsáætlanir.

2.4.1 SKIPULAG AÐLIGGJANDI SVEITARFÉLAGA

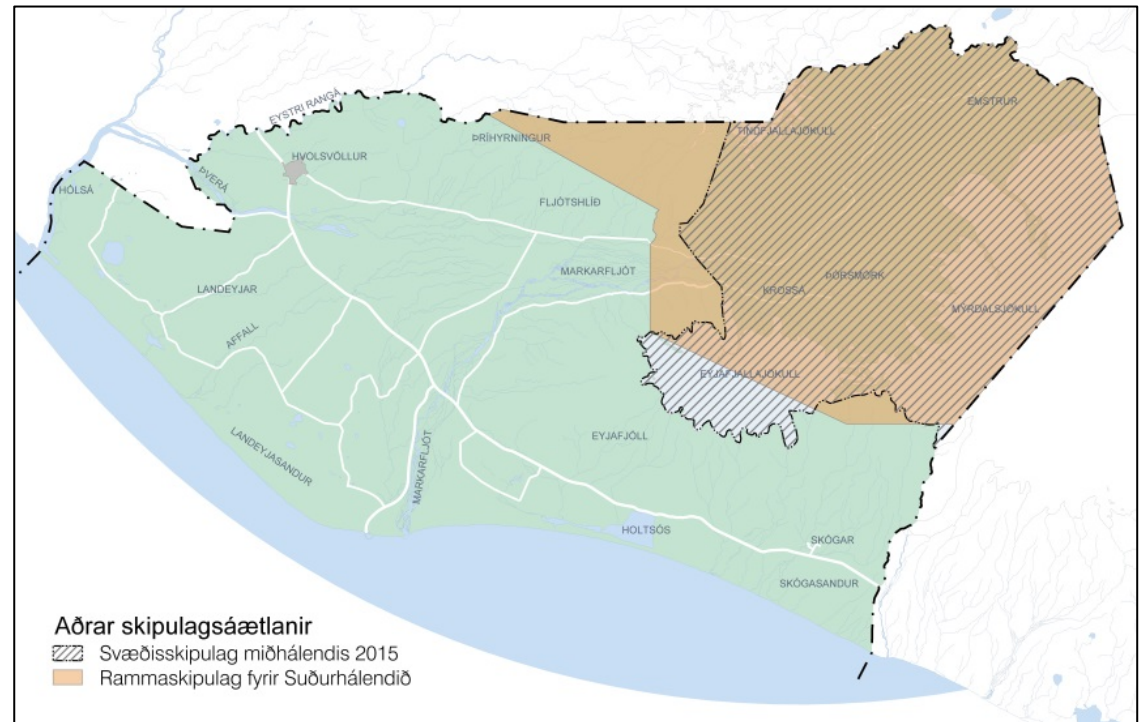
Aðliggjandi sveitarfélög eru Rangárþing ytra að vestan og norðan og Mýrdalshreppur að austan. Skaftárhreppur sem liggur að Rangárþingi eystra á Mýrdalsjökli og Vestmannaeyjakaupstaður í suðri. Hluti sveitarfélagsins er innan marka svæðisskipulags miðhálandisins. Gæta þarf samræmis og hafa samráð um landnotkun og byggðarþróun á sveitarfélagsmörkum. Sameiginlegar skipulagslínur eru að öðru jöfnu fyrst og fremst vegir, flutningslínur og fjarskiptalagnir.

2.4.2 SUÐURHÁLENDIÐ, RAMMASKIPULAG

Rammaskipulag suðurhálandisins fyrir Rangárþing ytra, Rangárþing eystra og Skaftárhrepp var samþykkt af hlutaðeigandi sveitarstjórnnum í ársbyrjun 2014. Um er að ræða samræmda stefnumörkun í skipulags- og byggingarmálum á suðurhálandinu sem einkum tekur til

ferðapjónustu og samgangna. Meginmarkmið með rammaskipulaginu er mörkun langtímastefnu í nýtingu lands og auðlinda í sátt við náttúruna. Rammaskipulagið tekur einkum til þjónustusvæða, samgöngumála og verndarsvæða á hálendinu og er því sem snertir Rangárþing eystra gerð nánari skil í viðkomandi landnotkunarflokkum í kafla 4. Rammaskipulagsáætlunin er ekki skipulagsáætlun í skilningi skipulagslaga. Stefnumörkun hennar öðlast ekki gildi samkvæmt skipulagslögum nema hún sé tekin upp í aðalskipulagi og/eða svæðisskipulagi og sé í samræmi við svæðisskipulag miðhálandis Íslands 2015.

Vinna er hafin við svæðisskipulag sem nær til sama svæðis og rammaskipulag suðurrhálandis.

Mynd 2.16 Aðrar skipulagsáætlanir.

2.4.3 LANDSÁÆTLANIR

SAMGÖNGUÁÆTLUN

Í samgönguáætlun 2011-2022 er sett fram áætlun um breytingar á Landeyjavegi (nr. 252) á 3. tímabili áætlunarinnar 2019-2022. Breytingarnar hafa verið færðar inn á uppdrátt, sjá nánari umfjöllun í kafla 6.1.

NÁTTÚRUVERNDARÁÆTLUN

Í náttúruverndaráætlun 2009-2013 eru engin svæði tilgreind í Rangárþingi eystra.

Mynd 3.1 Byggðasafn í Skógum.

3 STEFNA SVEITARSTJÓRNAR

3.1 LEIÐARLJÓS

Náttúrufegurð, landgæði og sterk tengsl við sögu lands og þjóðar eru mikilvægar forsendur búsetu, atvinnulífs og aðdráttarafls Rangárþings eystra.

Í Rangárþingi eystra skulu vera góð búsetuskilyrði fyrir alla. Þar skal vera öflugt, fjölbreytt og framsækið atvinnulíf sem m.a. byggist á sérstöðu svæðisins og möguleikum til nýsköpunar.

Umhverfismál, náttúruvernd og tengsl við sögu og söguminjar skulu höfð að leiðarljósi og tekið skal mið af sjónarmiðum um sjálfbæra þróun samfélags og byggðar við skipulag og uppbyggingu sveitarfélagsins.

Sem aðili að Kötlu jarðvangi og erlendum samtökum jarðvanga sér sveitarfélagið fram á öflugra og fjölbreyttara atvinnulíf, einkum í ferðaþjónustu og skyldum greinum.

Hvolsvöllur verði styrktur sem mikilvægur þjónustukjarni á Suðurlandi.

Stuðlað skal að hagkvæmu byggðamynstri sem ekki verður íþyngjandi í rekstri sveitarfélagsins til framtíðar.

3.2 LANDNOTKUN

ÍBÚÐARSVÆÐI

- Á Hvolsvelli verði gert ráð fyrir nægum og fjölbreytilegum lóðum til íbúðarhúsbygginga, sem taka mið af ólíkum þörfum, í samræmi við áætlaða/líklega þróun mannfjölda í sveitarfélaginu.
- Þróun byggðar og skipulag nýrra íbúðarsvæða mótist af hagkvæmni í uppbyggingu og rekstri þjónustukerfa og góðum tengslum við miðlæga þjónustu.
- Skipulag íbúðarlóða og bygging íbúðarhúsa verði heimil á bújörðum/lögbýlum samkvæmt ákveðnum reglum í aðalskipulagi sveitarfélagsins.
- Íbúðarsvæði (fleiri en 3 hús) í dreifbýli skal fyrst og fremst vera í tengslum við atvinnustarfsemi á viðkomandi svæði.

SVÆÐI FYRIR ÞJÓNUSTUSTOFNANIR

- Lögð skal áhersla á góð uppeldis- og menntunarskilyrði í sveitarfélaginu. Á Hvolsvelli skal gert ráð fyrir nægum íþrótt- og útivistarsvæðum svo og svæðum fyrir menntastofnanir.

- Miðstöð heilbrigðisþjónustu sveitarfélagsins verður áfram á Hvolsvelli.
- Miðstöð þjónustu við aldraða verði á Kirkjuhvolsreit á Hvolsvelli þar sem gert verði ráð fyrir nauðsynlegri aðstöðu, íbúðum og þjónustu fyrir roskið fólk og aldraða.

MIÐSVÆÐI

- Á Hvolsvelli skal byggður upp öflugur miðbæjarkjarni með helstu stofnunum sveitarfélagsins, verslun og annarri þjónustu ásamt íbúðarbyggð. Í deiliskipulagi miðbæjarins skal lögð áhersla á vandað bæjarumhverfi og fallega bæjarmynd.
- Miðbær Hvolsvallar verði aðdráttarafl fyrir íbúa sveitarfélagsins og ferðamenn.

VERSLUNAR- OG ÞJÓNUSTUSVÆÐI

- Á Hvolsvelli skal gera ráð fyrir svæðum fyrir verslun og þjónustu vestan Dufþaksbrautar.

ATHAFNASVÆÐI

- Stefnt er að áframhaldandi uppbyggingu á núverandi athafnasvæðum Hvolsvallar austan Ormsvallar og á reit austan Dufþaksbrautar á milli Ormsvallar og Nýbýlavegar.

IÐNAÐARSVÆÐI

- Stefnt er að uppbyggingu svæðis fyrir grófa starfsemi svo sem gámageymslu á skilgreindu iðnaðarsvæði við Dufþaksbraut syðst í þéttbýlinu á Hvolsvelli.

HAFNARSVÆÐI

- Stefnt er að frekari uppbyggingu hafnarsvæðis Landeyjahafnar.

EFNISTÖKUSVÆÐI

- Efnistökusvæði skulu skilgreind í aðalskipulagi. Nýting jarðefna skal vera með þeim hætti að hvorki verði spillt náttúruminum né gerðar óæskilegar breytingar á landslagi. Lögð skal áhersla á nýtingu náma sem náttúran getur viðhaldið, t.d. á áreyrum.

SVÆÐI FYRIR FRÍSTUNDABYGGÐ

- Taka skal tillit til umhverfissjónarmiða við val svæða fyrir frístundabyggð og skipulag frístundabyggðar. Lágmarka skal áhrif á náttúru, varðveita sem best landslag og ásýnd viðkomandi svæðis og laga eins og kostur er byggingar að landslagi og aðliggjandi byggð. Ekki skal byrgja ásýnd fjalla og fossa með byggingu frístundahúsa.

Mynd 3.2 Fljótsdalur í Fljótshlíð.

Mynd 3.3 Fit undir Eyjafjöllum.

- Frístundabyggð verði að jafnaði ekki heimiluð á svæðum sem eru mikilvæg eða verðmæt vegna náttúrufars, náttúruauðlinda, fornleifa, sögu eða almenns útivistargildis. Gerð verði grein fyrir afmörkun slíkra svæða í aðalskipulagi.
- Forðast skal að frístundahúsabyggð verði reist á góðu ræktunarlandi, landi sem hentar vel til landbúnaðarframleiðslu eða er á hættusvæðum vegna náttúruvár.
- Við skipulag frístundahúsabyggðar skal tekið mið af því að hvorki verði lokað gömlum eða hefðbundnum göngu- og reiðleiðum né aðgengi að áhugaverðum útivistarsvæðum og náttúrufyrirbrigðum takmarkað.
- Taka skal tillit til landslags, söguslóða, gróðurfars og útsýnisstaða við skipulag frístundahúsabyggðar. Slík byggð skal þar sem það á við taka mið af yfirbragði sveitarinnar.
- Bygging frístundahúsa verði í takmörkuðum mæli heimil á bújörðum skv. ákveðnum reglum í aðalskipulagi sveitarfélagsins.
- Aðgreina skal frístundabyggð frá íbúðarbyggð.

OPIN SVÆÐI TIL SÉRSTAKRA NOTA

- Áfram er stefnt að skógrækt á opnum svæðum vestan og norðan byggðar á Hvolsvelli til þess að afmarka byggð og mynda skjól og móta umgjörð um útivistarstíga og íþróttasvæði.
- Áfram er stefnt að skógrækt meðfram Öldunni, einkum austan athafnasvæðisins við Ormsvöll. Jafnframt því verði kappkostað að vernda ásýnd hennar.

LANDBÚNAÐARSVÆÐI

- Tryggja skal svo sem kostur er að land sem vel er fallið til búvöruframleiðslu verði varðveitt til slíkra nota sbr. jarðalög.
- Stefnt er að því að hefðbundinn búskapur verði áfram stundaður á bújörðum með eðlilegum þróunarmöguleikum annarra atvinnugreina sem fara vel á slíkum svæðum, geta styrkt atvinnulíf í sveitarfélaginu og falla vel að umhverfi og ásýnd sveitanna.
- Land verður metið eftir landgæðum og nýtingarmöguleikum. Verðmætt akuryrkjuland (flokkur I) verði afmarkað sérstaklega á aðalskipulagsuppdraetti. Sett verði ákvæði sem taki mið af því að möguleikar á nýtingu þess til búvöruframleiðslu verði ekki skertir.
- Breytingar á landnotkun og landskipti skulu almennt miðast við að ekki verði skertir möguleikar til notkunar góðs landbúnaðarlands til búvöruframleiðslu í framtíðinni.

- Landbúnaðarlandi verði skipt í tvo flokka eftir landgæðum. Tekið verði mið af tillögum Steinsholts sf um flokkun (landbúnaðarland 1 verði 1. flokkur). Um það gildi þrengri ákvæði um landnotkun en um annað landbúnaðarland.

SKÓGRÆKT

- Stefnt skal að aukinni skógrækt til skjóls, útivistar, viðarframleiðslu, landbóta og annarra nytja.
- Á góðu landbúnaðarlandi er fyrst og fremst miðað við að stunda skógrækt og skjólbeltarækt til að skýla búpeningi og ræktun.
- Á svæðum sem hafa sérkenni og eiginleika sem skógrækt getur spilt s.s. vegna náttúrufars, auðlinda, útivistargildis, fornleifa eða söguminja verði skógrækt takmörkuð eða óheimil. Hugað skal að því að trjá- og skógrækt spilli ekki útsýnisstöðum, byrgi ekki ásýnd fjalla og fossa eða valdi snjósöfnun á vegum. Gerð skal grein fyrir slíkum takmörkunum eftir því sem kostur er í aðalskipulagi.
- Áætlanir um skógrækt á svæðum sem eru 3 ha eða stærri (aðra en ræktun heimilisgarða, fristundalóða og minni sknúðgarða) þar sem m.a. koma fram upplýsingar um afmörkun, tegundaval, tímaáætlanir og fornleifakönnun skulu lagðar fyrir sveitarstjórn til samþykktar.

Mynd 3.4 Skóla- og íþróttastaða á Hvolsvelli.

3.3 BYGGÐAÞRÓUN

- Stuðlað verði að eflingu sveitanna m.a. með nýsköpun í landbúnaði, bættum samgöngum og fjarskiptum.
 - Sveitarstjórn leggur áherslu á fjölbreytt og öflugt atvinnulíf sem byggist m.a. á mannauði, landgæðum og aðdráttarafli söguslóða og óbyggða.
 - Stuðlað skal að nýsköpun í landbúnaði, iðnaði, ferðaþjónustu og öðrum þjónustugreinum.
- Lögð er áhersla á vöxt og viðgang þéttbýlis á Hvolsvelli. Jafnframt verður byggðin í Skógum skilgreind sem þéttbýli og stefnt að því að í Skógum þróist áfram öflug menningarstarfsemi og ferðaþjónusta.
- Við skipulag og uppbyggingu Hvolsvallar skal leggja áherslu á fallett bæjarumhverfi sem bæði höfðar til íbúa og metnaðarfullra fyrirtækja.
- Hvolsvöllur skal efldur sem þjónustumiðstöð sveitarfélagsins. Þar á að vera fallett, vistlegt, öruggt og fjölbreytt búsetuumhverfi og gott aðgengi allra að nauðsynlegri þjónustu.

Mynd 3.5 Skógafoss.

- Stefnt er að því að ávallt verði nægt og fjölbreytilegt framboð af lóðum fyrir nýjar íbúðir, þjónustustofnanir og atvinnustarfsemi sem m.a. stuðlar að áframhaldandi jákvæðri mannfjöldaþróun á Hvolsvelli.
- Unnið skal að því að gera menningarminjar og sögustaði aðgengilega og áhugaverða og með því stutt við ferðaþjónustu á svæðinu.
- Standa skal vörð um gömul hús eða þyrpingar sem á einn eða annan hátt geta talist varðveisluverð menningarverðmæti.

3.4 SAMGÖNGU- OG ÞJÓNUSTUKERFI

- Lögð skal áhersla á bætta samgöngur í sveitarfélaginu öllu.
- Þjóðvegur nr. 1 liggi áfram um þéttbýlið á Hvolsvelli. Unnið verði í samráði við Vegagerðina að endurbótum á umhverfi vegarins sem bæði taki mið af stöðu hans í miðbæ Hvolsvallar og hlutverki sem stofnbrautar. Áfram verði gert ráð fyrir svæði fyrir hugsanlega legu vegarins í framtíðinni suðvestan Hvolsvallar.
- Gerðar skulu ráðstafanir til þess að hindra hraðakstur og draga úr slysaþættu á þjóðvegi nr. 1, einkum þar sem hann fer um Hvolsvöll, en fyrir liggur samþykkt deiliskipulag vegarins með s.n. þéttbýlishliðum austan og vestan Hvolsvallar.
- Hugað skal sérstaklega að umferðaröryggi allra vegfarenda.
- Lögð skal áhersla á öryggi allra vegfarenda m.a. með skipulagi og uppbyggingu göngu- og reiðhjólástíga á Hvolsvelli. Gert verði ráð fyrir mismögum mótum göngu- og reiðhjólástígs og þjóðvegur.
- Gera skal ráð fyrir göngustígum og hjólabrautum í og við þéttbýli og reiðleiðaneti um sveitarfélagið allt. Skilgreindar skulu helstu gönguleiðir um sveitarfélagið. Leitast verði við að aðgreina reiðleiðir frá þjóðvegum.
- Stefnt er að því að þjóðvegurinn verði s.k. 2+1 vegur austur að Markarfljóti.
- Tryggja skal þjónustu veitukerfa og stefnt að því að fráveitumálum verði þannig hagað að ekki verði hætt á umhverfismengun.
- Vinna ber að því að fráveitumál sveitarfélagsins, lagnir og hreinsivirki, verði í samræmi við lög og reglugerðarákvæði þar um.
- Lögð skal áhersla á uppbyggingu þeirra þjónustukerfa sem koma ferðaþjónustu að gagni, s.s. vegi að hálendisjaðri og uppbyggingu á áfangastöðum.
- Í aðalskipulagi skal gera ráð fyrir greiðum aðkomuleiðum að helstu ferðamanna-stöðum og að jaðri hálendisins, Tindfjöllum, Markarfljótsgljúfrum og Emstrum.

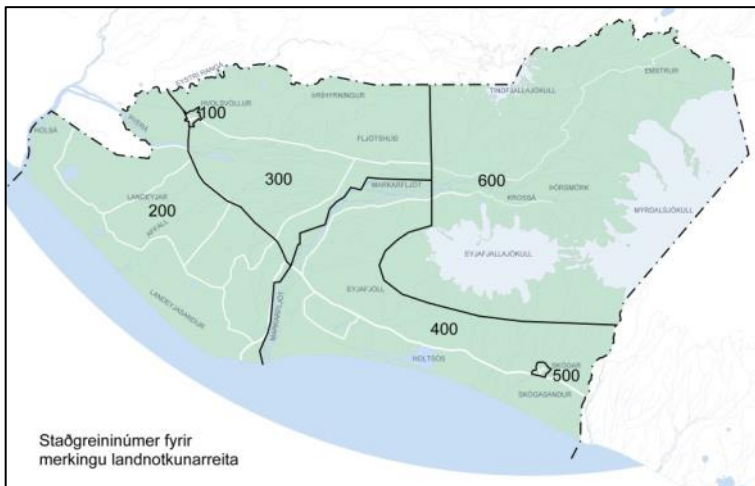
- Gera skal ráð fyrir göngubrú yfir Markarfljót í Þórsmörk gegnt Húsadal og akvegi að henni.

3.5 UMhverfismál

- Taka skal mið af umhverfissjónarmiðum við mat og val á skipulagskostum.
- Tekið skal mið af sjónarmiðum um sjálfbæra þróun samfélags og byggðar við skipulag og uppbyggingu sveitarfélagsins.
- Lögð skal rík áhersla á náttúruvernd og söguminjar við nýtingu lands og landgæða.
- Í aðalskipulagi skal leggja áherslu á varðveislu óspilltrar náttúru og verndun og friðlýsingu svæða sem verðmæt eru vegna náttúrufars, fegurðar eða útivistargildis. Skilgreina skal þau svæði sem æskilegt er að vernda og friða auk þeirra svæða sem þegar njóta verndar og friðunar.
 - Sveitarfélagið er aðili að Kötlu jarðvangi (Geopark) þar sem lögð er áhersla á jarðfræði svæðisins, tengingu hennar við ferðaþjónustu og skylda starfsemi. Sérstaka áherslu skal leggja á merkingar ferðamannastaða og aðstöðu til rannsókna og fræðslu.
- Taka skal fyllsta tillit til umhverfis- og náttúruverndarsjónarmiða við skipulag og framkvæmdir í óbyggðum.
- Þar sem því verður viðkomið er stefnt að því að sauðfé, hross og annar búsmali verði einungis í lokuðum beitarhólfum.
- Ákvæði skulu sett í deiliskipulag sem stuðla að vandaðri umhverfismótun, s.s. um form, efni, útlit og litaval nýbygginga.

Mynd 3.6 Við Seljalandsfoss.

Mynd 4.1 Yfirlitsmynd númerakerfis landnotkunarreita.

LANDNOTKUNARFLOKKAR

ÍB	Íbúðarbyggð
M	Miðsvæði
VÞ	Verslun og þjónusta
S	Samfélagsþjónusta
AT	Athafnasvæði
I	Iðnaðarsvæði
E	Efnistöku- og efnislosunarsvæði
F	Frístundabyggð
AF	Afþreyingar- og ferðamannasvæði
ÍÞ	Íþróttasvæði
K	Kirkjugarðar og grafreitir
OP	Opin svæði
FV	Flugvelli
H	Hafnir
L	Landbúnaðarsvæði
SL	Skógræktar- og landgræðslusvæði
ÓB	Óbyggð svæði
VB	Vatnsból
HV	Hverfisverndarsvæði

4 LANDNOTKUN

4.1 ALMENN ATRIÐI

4.1.1 INNGANGUR

Meginlandnotkun í sveitarfélaginu er landbúnaður eins og verið hefur frá upphafi byggðar. Grundvallarbreytingar urðu á búsetuháttum í landinu á 20. öld með tæknivæðingu, breyttu vægi atvinnugreina, samkeppni erlendis frá, bættum samgöngum og í kjölfarið stórfelldum fólksflutningum úr sveit í bæ. Landbúnaðurinn hefur gengið í gegnum afdrifaríkt breytingaskeið sem bæði hefur haft mikil áhrif á landnotkun, landnýtingu og búsetu til sveita. Aðalskipulagið miðast við að styrkja stöðu hefðbundins landbúnaðar sem atvinnugreinar en jafnframt að stuðla að uppbyggingu annarra atvinnugreina svo sem ferðaþjónustu og léttum iðnaði. Með því er stefnt að eflingu byggðarinnar og þróun hefðbundinna búgreina í sátt við umhverfið.

Á þéttbýlisupprætti er aðalskipulag þéttbýliskjarnans á Hvolsvelli og þéttbýlisins í Skógum sett fram í m. 1:10.000.

4.1.2 MERKING OG AFMÖRKUN REITA

Landnotkunarreitir eru auðkenndir með litum í samræmi við skipulagsreglugerð en einnig með númeri og bókstaf. Númerin eru óháð landnotkun, sem er auðkennd með bókstöfum. Verði landnotkun á tilteknum reit breytt breytist litur hans og bókstafsauðkenni en númer verður hið sama. Óbyggð svæði eru að jafnaði ekki merkt nema þar sem getið er um hugsanlega nýtingu þeirra síðar.

Meginregla við afmörkun landnotkunarreita er að fylgja eignamörkum, landfræðilegum mörkum eða miðlínnum aðliggjandi gatna, allt eftir því sem við á hverju sinni. Í þéttbýli mætast landnotkunarreitir í flestum tilvikum á miðlínnum gatna og sýnir samanlagt flatarmál reitanna því heildarflatarmál skipulagðra svæða (án óbyggðra svæða). Nýtingarhlutfall miðast við brúttóstærð reita (að miðlínu gatna).

Þar sem skipulagsreitir eru taldir fullbyggðir eða óbreyttir er átt við að breytingar, viðbyggingar, endurnýjun og nýbyggingar séu heimilar í samræmi við gildandi eða fyrirhugað deiliskipulag. Þar sem deiliskipulag eldri hverfa er ekki fyrir hendi verða breytingar á skipulagi einungis heimilar í samræmi við nýtt deiliskipulag nema um sé að ræða minni háttar frávik sem unnt er að afgreiða með grenndarkynningu. Mörgum skipulagsákvæðum er vísað til deiliskipulags reita þótt það liggi ekki fyrir alls staðar.

4.1.3 UMHVERFISMAT

Þótt ákvæði laga um umhverfismat áætlana eigi einungis við efnisþætti, sem tilgreindir eru í viðaukum I og II við lög um mat á umhverfisáhrifum verða helstu viðfangsefni skipulagsvinnunnar, þ.e. ný og breytt landnotkun, metin út frá þeim viðmiðum, sem helst eru talin skipta máli miðað við stefnu sveitarstjórnar, annarra yfirvalda og markmiða í lögum. Verkerli umhverfismats áætlana verður þannig beitt við ákvarðanatöku um landnotkun.

Ný og breytt landnotkun er metin út frá eftirfarandi þáttum:

UMHVERFISÞÆTTIR	LÝSING
Náttúruverndarákvæði	Afstaða svæðis til verndarsvæða og verndarákvæða. Hefur landnotkun áhrif á land eða náttúruyfyrirbrigði, sem njóta formlegrar og skilgreindrar verndar?
Sérstök vernd, jarðmyndanir og vistkerfi	Eru náttúruyfyrirbrigði sem tilgreind eru í 37. gr. náttúruverndarlaga nr. 44/1999 og njóta sérstakrar verndar innan umrædds svæðis.
Byggðamynstur og yfirbragð byggðar	Litið til stefnu sveitarstjórnar eftir því sem við á.
Samgöngur	Litið til samhengis við núverandi vegakerfi. Umferðaröryggi.
Opið land, víðerni	Hefur viðkomandi landnotkun áhrif á opið land, óbyggð svæði eða víðerni sem hafa gildi vegna náttúrufars, útivistar og upplifunar eða auðlinda?
Landbúnaðarland, ræktað land	Miðað er við markmið sveitarstjórnar um varðveislu góðs landbúnaðarlands sem stutt er meginmarkmiðum jarðalaga.
Fornminjar	Samanburður við minjaskrá. Hefur landnotkun áhrif á skráða minjastaði?
Samræmi við stefnu sveitarstjórnar	Litið til þeirra þátta sem við eiga.
Samræmi við stefnu stjórnvalda	Litið til þeirra þátta sem við eiga.

Gerð er grein fyrir umhverfismati vegna ákvarðana sveitarstjórnar um breytingar í endurskoðuðu aðalskipulagi í kafla 7 um umhverfismat skipulagsáætlunarinnar. Aðallega er um að ræða umsóknir um þróun íbúðarbyggðar á Hvolssvelli, legu þjóðveg nr. 1 um

Þéttbýli

Svæði sem afmörkuð eru sem þéttbýli í aðalskipulagi sveitarfélags annaðhvort út frá reiknireglunni um þyrpingu húsa þar sem búa a.m.k. 50 manns og fjarlægð milli húsa fer að jafnaði ekki yfir 200 metra eða með öðrum hætti eftir ákvörðun sveitarstjórnar.

Íbúðarbyggð (ÍB)

Svæði fyrir íbúðarhúsnæði og nærþjónustu sem því tengist, auk minniháttar atvinnustarfsemi sem samrýmist búsetu eftir því sem nánar er kveðið á um í stefnu skipulagsins.

Hvolsvöll og nýja og breytta landnotkun og þar af leiðandi úrvinnslu og ákvarðanir sveitarstjórnar.

4.2 ÞÉTTBÝLI

Þéttbýli er á Hvolsvelli og í Skógum undir Eyjafjöllum en auk þess er þéttbýlt í Kirkjulækjarkoti í Fljótshlíð þar sem m.a. fer fram starfsemi Hvítasunnusafnaðarins. Ekki er gert ráð fyrir frekari þéttbýlismyndun í sveitinni. Á skipulagsupprætti eru dregin þéttbýlismörk, sem eru skipulagsmörk þéttbýliskjarnans. Svæðið innan þéttbýlismarka á Hvolsvelli er 178,4 ha og í Skógum 41 ha.

Í Skógum er og verður fjölbreytt starfsemi, þjónustustofnanir, verslun og ferðaþjónusta auk íbúðarbyggðar. Margt bendir til þess að mikil uppbygging og starfsemi verði til framtíðar í tengslum við ferðaþjónustu í Skógum og þar af leiðandi talsverð fjölgun íbúða. Þess vegna hefur sveitarstjórn tekið ákvörðun um að skilgreina byggðina í Skógum sem þéttbýli sbr. stefnumörkun sveitarstjórnar í kafla 3.

Á þéttbýlisupprætti skipulagsins er gerð grein fyrir skipulagi innan þéttbýlismarka en á sveitarfélagsupprætti er þéttbýli táknað sem einn samfelldur landnotkunarreitur.

Innan þéttbýlismarka gilda önnur viðmið um vegakerfi en utan þeirra, t.d. um helgunarsvæði þeirra gatna sem tilheyra þjóðvegakerfinu, fjarlægð bygginga frá þeim og hámarkshraða.

4.3 ÍBÚÐARBYGGÐ (ÍB)

4.3.1 SVEITIN

ÍBÚÐARHÚS Á BÚJÖRÐUM

Heimilt er að afmarka lóðir og reisa íbúðarhús á bújörðum auk þeirra íbúðarhúsa sem tilheyra búrekstrinum, samkvæmt ákveðnum reglum í aðalskipulagi sbr. kafla 4.17, landbúnaðarsvæði. Uppbyggingarheimildir eru m.a. háðar stærð jarða. Ný íbúðarhús skulu, eftir því sem við verður komið, nýta sömu heimreið og viðkomandi jörð og vera í ákveðnum tengslum og samhengi við aðra byggð. Markmiðið er að ekki verði fjölgað tengingum við þjóðveg, að þjónusta við ný hús tengist þeirri þjónustu sem þegar er veitt og að nýjum húsum verði komið fyrir í samræmi við byggingarhefðir og yfirbragð sveitarinnar. Forðast skal stök hús á víðavangi. Allar nýbyggingar skulu vera í samræmi við samþykkt deiliskipulag. Nánar er fjallað um stefnumörkun um íbúðarhús á bújörðum í kafla 4.17.5.

KIRKJULÆKJARKOT

Í Kirkjulækjarkoti eru nú 8 íbúðarhús með 10-11 íbúðum, Áform eru um að bæta við allt að 8-12 íbúðarlóðum sunnan og austan við núverandi íbúðarsvæði sem er um 1,3 ha að stærð (6-9 íb/ha).

KVOSLÆKUR

Í landi Kvoslækjar í Fljótshlíð er gert ráð fyrir nýju íbúðarsvæði með átta lóðum sem eru um 5 ha að stærð hver. Áhrifamat breyttrar landnotkunar er sett fram í 7. kafla.

GUNNARSHÓLMI / BRÚNIR

Ekki er gert ráð fyrir uppbyggingu þéttbýlis í Gunnarshólma umfram það sem gert er ráð fyrir í gildandi deiliskipulagi.

Í Gunnarshólma er auk þess svæði fyrir sorpgáma og iðnaðarhúsnæði sem ekki er merkt sérstaklega á aðalskipulagi.

4.3.2 ÞÉTTBÝLI

SKÓGAR

Byggðin í Skógum skiptist í efri byggð undir brekkunum og neðri byggð nær Kverná. Íbúðarbyggð er þar að auki kringum fyrrum héraðsskóla, þar sem reist var heimavist, kennara- og skólastjórabústaðir og byggingar tengdar þéttbýli, skóla og byggðasafni. Lóðir þessar eru leigulóðir í eigu héraðsnefndanna.

Lögð er áhersla á að í fyrstu verði íbúðarbyggðin gerð þéttari nær brekkurótum eins og hefð er fyrir undir Fjöllunum. Auk þess er í áætluninni skilgreint íbúðarsvæði norður af byggðinni við Fosstún. Í kafla 7 er gerð grein fyrir áhrifamati skipulagskosta varðandi framtíðar íbúðarsvæði í Skógum.

HVOLSVÖLLUR

Almennt

Íbúðarþörf er byggð á spám um íbúafjölda og breytingar á aldurssamsetningu og fjölskyldustærð. Einnig hafa úrelding bygginga, endurnýjun og breytingar á eldra húsnæði áhrif á þörf fyrir nýjar íbúðir.

Alls er nú um 31 ha lands nýttur fyrir íbúðarbyggð á Hvolsvelli. Meðalþéttleiki íbúðarbyggðarinnar er um 7,4 íbúðir á hektara (íb/ha). Í skipulagstillögunni er gert ráð fyrir um 10 ha til viðbótar fyrir íbúðarbyggð, bæði sem ný íbúðarsvæði og þéttingu byggðar. Miðað við þessa uppbyggingu eykst meðalþéttleiki íbúðarbyggðarinnar í 8,8 íb/ha.

Meginmarkmið

- Á Hvolsvelli verði gert ráð fyrir nægum og fjölbreytilegum lóðum til íbúðarhúsbygginga, sem taka mið af ólíkum þörfum, í samræmi við áætlaða/líklega þróun mannfjölda í sveitarfélaginu.
- Þróun byggðar og skipulag nýrra íbúðarsvæða mótist af hagkvæmni í uppbyggingu og rekstri þjónustukerfa og góðum tengslum við miðlæga þjónustu.
- Skipulag íbúðarlóða og bygging íbúðarhúsa verði í takmörkuðum mæli heimil á bújörðum/lögbýlum skv. ákveðnum reglum í aðalskipulagi sveitarfélagsins.
- Íbúðarsvæði (fleiri en 3 hús) í dreifbýli skal fyrst og fremst vera í tengslum við atvinnustarfsemi á viðkomandi svæði.

Mynd 4.2 Á Hvolsvelli.

Mynd 4.3 Gilsbakki á Hvolsvelli.

Nýting einstakra svæða, lóða og opinna svæða s.s. leiksvæða innan íbúðarhverfa er ekki sýnd sérstaklega í aðalskipulagi. Í deiliskipulagi skal gera grein fyrir skipulagi þeirra, notkun og nýtingarhlutfalli einstakra lóða og svæða.

Í yfirlitstöflu er gerð grein fyrir íbúðarsvæðum, núverandi byggð og nýrri svo og viðmiðunartölum um þéttleika byggðar og fjölda íbúða.

Í áætluninni eru skilgreind stærri íbúðarsvæði en raunveruleg þörf er fyrir á skipulagstímabilinu sbr. kafla 2.3.3. Skynsamlegt er talið að hafa nokkurt svigrúm til þess að geta boðið upp á ólíka búsetukosti og brugðist við breyttum aðstæðum s.s. ófyrirséðri íbúaþróun.

Uppbyggingarsvæði

Á skipulögðum svæðum eru um 44 óbyggðar íbúðarlóðir, 23 lóðir við Gunnarsgerði (ÍB-110) og um 21 lóð í 2. áfanga Hvolstúns (ÍB-113) (feb. 2013). Ekki eru meðtaldar þær íbúðir sem hugsanlega verða reistar á miðsvæði, en endurskoðun deiliskipulags svæðisins stendur yfir.

Auk þess eru möguleikar á þéttingu byggðar á svonefndu Sýslumannstúni (ÍB-112) og við Hvolsvæg (ÍB-105) samtals um 10-12 íbúðir. Með þéttingu byggðar og nýtingu óbyggðra svæða innan núverandi byggðar er stuðlað að góðri nýtingu þjónustukerfa, bæði tæknilegra (t.d. vegir og veitur) og félagslegra (t.d. skólar og opinber þjónusta) þannig að hluta nýrrar byggðar megi reisa án teljandi breytinga eða mikilla fjárfestinga í gatnagerð og veitukerfum.

Á Kirkjuhvolsreit, svæði fyrir þjónustustofnanir (S-116) er gert ráð fyrir lóðum fyrir sérhannaðar íbúðir fyrir aldraða.

Þörf fyrir nýja íbúðarbyggð á skipulagstímabilinu er því um 2,5 ha eða um 25 íbúðir. Þá er íbúðarbyggð á miðsvæði Hvolsvallar ekki með talin.

Skipulagsáætlunin gerir ráð fyrir að framtíðar íbúðarbyggð á Hvolsvelli þróist til norðurs en norðan núverandi íbúðarbyggðar vestan Nýbýlavegar er skilgreint um 10 ha íbúðarsvæði í góðum tengslum við skólasvæðið. Einnig kom til álita að þróa íbúðarbyggð til austurs, á svæði austan athafnasvæðisins við Ormsvöll og sunnan Fljótshlíðarvegar eins og mörkuð var stefna um í aðalskipulagi Hvolsvallar 1990-2010. Góð og örugg göngutengsl á milli fyrirhugaðrar íbúðarbyggðar norðan þéttbýlisins og skóla- og íþróttasvæðisins er meginforsenda þeirrar ákvörðunar að þróa byggð til norðurs.

Í kafla 7 er gerð grein fyrir áhrifamati skipulagskosta varðandi framtíðarþróun íbúðarbyggðar á Hvolsvelli.

Gert er ráð fyrir fjölbreytileika í íbúðagerðum þannig að svarað verði ólíkum þörfum fólks fyrir íbúðarhúsnæði. Miðsvæðis verður lögð áhersla á minni íbúðir í fjölbreytileikum

húsgæðum en á öðrum byggingarsvæðum verða fyrst og fremst einbýlishús auk rað-og parhúsa.

Félagslegum íbúðum svo og íbúðum fyrir roskið fólk og aldraða verður komið fyrir eftir þörfum í íbúðarhverfum.

Lögð er áhersla á að yfirbragð nýrrar byggðar taki, eftir því sem við á, mið af umhverfi sínu. Íbúðarsvæðin verða því misþéttbyggð eftir legu og aðstæðum. Miðað er við að þéttleiki á nýjum íbúðarsvæðum verði að jafnaði um 10 íb/ha.

Áfangaskipting

Eins og fram hefur komið eru íbúðarsvæði umfangsmeiri en fyrirsjáanlega er þörf fyrir á skipulagstímabilinu. Með því er unnt að bregðast við óvæntri fjölgun íbúa, fjölga kostum varðandi uppbyggingaráfanga og auka fjölbreytni framboðs byggingarlóða. Byggingarsvæðum er ekki raðað í áfangaröð í aðalskipulagi.

4.3.3 YFIRLITSTAFLA

Nr.	Stærð	Svæði	Lýsing	Skipulagsákvæði
ÍB-105	4,2	Milli Túngötu, Hlíðarvegur og Hvolsvegur	Nánast fullbyggt. Deiliskipulag liggur ekki fyrir.	Stakstæð eins til tveggja hæða einbýlishús. Þéttleiki 10 íb./ha.
ÍB-108	18,6	Norðan Hvolsvegur, vestan Nýbýlavegar	Fullbyggt	Óbreytt
ÍB-110	1,7	Gunnarsgerði norðan Njálsgærðis	Uppbygging ekki hafin.	Uppbygging skv. deiliskipulagi.
ÍB-111	2,2	Milli Hvolstúns og Nýbýlavegar	Fullbyggt	Óbreytt
ÍB-112	1,6	Sýslumannstún	Óbyggt. Áform um þéttingu byggðar. Deiliskipulag liggur ekki fyrir.	Lágreist sérbýlishúsabyggð. Þéttleiki 10 íb/ha.
ÍB-113	4,5	Hvolstún - 2. áfangi	Að mestu leyti fullbyggt.	Uppbygging skv. deiliskipulagi.
ÍB-114	7,1	Hvolstún - 1. áfangi	Fullbyggt	Óbreytt
ÍB-130	3,1	Norðan byggðar	Framtíðar íbúðarsvæði. Deiliskipulag liggur ekki fyrir.	Lágreist byggð í einbýlis-, par- og raðhúsum. Þéttleiki a.m.k. 10 íb/ha.

Nr.	Stærð	Svæði	Lýsing	Skipulagsákvæði
ÍB-131	5,8	Norðan byggðar	Framtíðar íbúðarsvæði. Deiliskipulag liggur ekki fyrir.	Lágreist byggð í einbýlis-, par- og raðhúsum. Þéttleiki a.m.k. 10 íb/ha.
ÍB-212	3,1	Gunnarshólmi	3 einbýlishús og 2 iðnaðarlóðir óbyggð skv. deiliskipulagi.	Uppbygging skv. deiliskipulagi en starfsemi á iðnaðarlóðum hafi ekki í för með sér mengun af neinu tagi.
ÍB-326	5,7	Kirkjulækjarkot í Fljótshlíð	Að mestu leyti byggt. Deilisk. liggur ekki fyrir	Lágreist byggð. 15-20 íbúðarhús.
ÍB-329	1,1	Kirkjulækjarkot í Fljótshlíð	Að mestu leyti byggt. Deilisk. liggur ekki fyrir.	Lágreist byggð. 2-5 íbúðarhús.
ÍB-366	44,1	Kvoslækur	Á svæðinu eru íbúðarhús og útihús sem tilheyra Kvoslæk og Kvoslæk II. Uppbygging ekki hafin að öðru leyti. Deiliskipulag liggur ekki fyrir.	Skilgreina skal 8 lóðir sem hver er um 5 ha. að stærð. Á hverri lóð má reisa eitt einbýlishús ásamt gestahúsi og geymslu. Hámarks-nýtingarlutfall á lóð= 0,01. Við staðsetningu byggingarreita í deiliskipulagi skal leitast við að vernda 1. flokks landbúnaðarland syðst á svæðinu.
ÍB-504	2,3	Í Skógum undir Eyjafjöllum	Möguleg framtíðarþróun byggðar. Deiliskipulag liggur ekki fyrir.	Lágreist byggð í einbýlis-, par- og/eða raðhúsum. Þéttleiki 8-10 íb/ha.
ÍB-505	0,2	Í Skógum undir Eyjafjöllum	Tvö íbúðarhús við Ytri-Skóga.	Uppbygging skv. deiliskipulagi.
ÍB-507	0,5	Í Skógum undir Eyjafjöllum	Íbúðarbyggð. 2 eldri hús og lóðir fyrir 5 nýjar íbúðir (einbýlishús og 2 parhús).	Uppbygging skv. deiliskipulagi.
ÍB-509	0,9	Í Skógum undir Eyjafjöllum	Íbúðarbyggð við Skógaveg. 1 ný lóð.	Uppbygging skv. deiliskipulagi.

4.4 MIÐSVÆÐI (M)

4.4.1 MIÐSVÆÐI

Hvolsvöllur er þungamiðja verslunar og þjónustu í sveitarfélaginu og gegnir bærinn einnig mikilvægu hlutverki fyrir ferðaþjónustu á Suðurlandi öllu svo og ferðamennsku á hálendinu. Miðbærinn gegnir lykilhlutverki í þessu samhengi. Miðbæjarsvæðið er samtals um 14 ha svæði beggja vegna þjóðvegjar frá norðurmörkum bæjarins að Hlíðarvegi.

Miðað er við að í miðbæ Hvolsvallar verði fjölbreytt blanda verslana, þjónustufyrirtækja, stofnana og íbúða. Uppbygging miðbæjarins skal miða að því að móta skjólgóða byggð með bæjareinkennum og bæjarbrag. Fyrirkomulag og umfang verður ákvarðað í deiliskipulagi svæðisins.

Í dag eru á fyrirhuguðu miðbæjarsvæði verslanir og ýmis þjónustufyrirtæki. Svæðið er tvískipt. Á svæði vestan þjóðvegjar (M-103) er skilgreind verslunar- og þjónustustarfsemi sem miðast fyrst og fremst við að þjóna ferðamönnum, vegfarendum um þjóðveginn og sveitarfélaginu öllu. Á svæði austan þjóðvegjar (M-104) er gert ráð fyrir blandaðri byggð, stofnunum, verslunar- og þjónustubyggingum ásamt íbúðum. Skipting miðbæjarins miðast við að bæjarbúar þurfi almennt ekki að sækja daglega þjónustu yfir þjóðveginn heldur verði slíkum fyrirtækjum komið fyrir á svæði M-104.

Nr.	Stærð	Svæði	Lýsing	Skipulagsákvæði
M-103	4,1	Vestan þjóðvegjar	Miðsvæði. Gildandi deiliskipulag í endurskoðun.	Blönduð byggð, verslunar- og þjónustubyggingar.
M-104	10,4	Austan þjóðvegjar	Miðsvæði. Gildandi deiliskipulag í endurskoðun.	Lágrest blönduð byggð, allt að þrjár hæðir. Stofnanir, verslunar- og þjónustubyggingar ásamt íbúðum.

Miðsvæði (M)

Svæði fyrir verslunar- og þjónustustarfsemi og stjórnsýslu sem þjónar heilu landsvæði, þéttbýlisstað eða fleiri en einu bæjarhverfi, svo sem verslanir, skrifstofur, þjónustustofnanir, hótél, veitinga- og gistihús, menningarstofnanir og önnur hreinleg atvinnustarfsemi sem talin er samræmast yfirbragði og eðli starfsemi miðsvæðis.

Meginmarkmið

- Á Hvolsvelli skal byggður upp öflugur miðbæjarkjarni með helstu stofnunum sveitarfélagsins, verslun og annarri þjónustu ásamt íbúðarbyggð. Í deiliskipulagi miðbæjarins skal lögð áhersla á vandað bæjarumhverfi og fallega bæjarmynd.
- Miðbær Hvolsvallar verði aðdráttarafl fyrir íbúa sveitarfélagsins og ferðamenn.

Mynd 4.4 Miðsvæðið á Hvolsvelli að sumri til.

Verslun og þjónusta (VP)

Svæði þar sem gert er ráð fyrir verslun og þjónustu, þ.m.t. hótélum, gistiheimilum, gistiskálum, veitingahúsum og skemmtistöðum.

Meginmarkmið

- Á Hvolsvelli skal gera ráð fyrir svæðum fyrir verslun og þjónustu vestan Dufpaksbrautar á Hvolsvelli.

Mynd 4.5 Langbrók í Fljótshlíð.

4.5 VERSLUN OG ÞJÓNUSTA (VP)

4.5.1 SVEITIN

Gerður er greinarmunur á svæðum fyrir verslun og þjónustu annars vegar og afþreyingar- og ferðamannasvæðum hins vegar. Í fyrra tilfellinu er um að ræða svæði fyrir umfangsmikla þjónustu við ferðamenn, t.d. gisting í gistiheimilum eða gistiskálum. Í seinna tilfellinu er t.d. um að ræða gestastofur, tjaldstæði og skála á hálendinu.

Uppbygging nýrrar starfsemi í ferðaþjónustu, það er hótela, gistiheimila og veitingareksturs sem krefst stærri bygginga en 1.500 m², verður einungis á svæðum sem í aðalskipulagi eru skilgreind fyrir verslun og þjónustu.

Á landbúnaðarsvæðum (jörðum) er ákveðið svigrúm fyrir sérhæfðar byggingar fyrir ferðaþjónustu eða aðra viðeigandi starfsemi og þar sem aðstæður leyfa að mati sveitarstjórnar án þess að skilgreina þurfi slík svæði og afmarka sem verslunar- og þjónustusvæði í aðalskipulagi. Skilgreining fyrrgreindrar starfsemi í sveitinni umfram 1.500 m² (heildarflatarmál bygginga, nýjar og gamlar í árslok 2012) krefst sérstakrar afmörkunar og skilgreiningar í aðalskipulagi sbr. kafla 4.17, Landbúnaðarsvæði.

Í Fljótshlíð eru skilgreind verslunar- og þjónustusvæði á Kirkjulæk (Gallery Langbrók VP-324), á Hellishólum (VP-350) og í Smáratúni (VP-349). Á tveimur síðasttöldu svæðunum er nú þegar það öflug starfsemi í ferðaþjónustu að ekki er raunhæft að miða við almennar uppbyggingarheimildir á landbúnaðarsvæðum.

Undir Eyjafjöllum eru skilgreind verslunar- og þjónustusvæði við Skálakot (VP-449), á Moldnúpi (VP-454), við gestastofu sunnan þjóðveggar við Þorvaldseyri (VP-433), við Lambafell (VP-458) og Drangshlíð (VP-459). Á svæðunum er ýmis þjónusta við ferðamenn.

Sex félagsheimili eru í sveitarfélaginu, eitt í hverjum hinna gömlu hreppa. Félagsheimilið Hvoll á Hvolsvelli er þó skilgreint á miðsvæði. Starfsemi í félagsheimilunum í sveitahreppunum gömlu hefur ekki verið í föstum skorðum hin síðari ár og verða þau því skilgreind sem verslunar- og þjónustusvæði í aðalskipulagi. Sú flokkun er í betra samræmi við eðli starfseminnar í dag sem er ýmis þjónusta við bæði heimamenn og ferðafólk.

4.5.2 SKÓGAR

Í Skógum eru skilgreind tvö verslunar- og þjónustusvæði með vísun til starfsemi í ferðaþjónustu (VP-503 og VP-508).

Í kafla 7 er sett fram áhrifamat skipulagskosta varðandi nýtt verslunar- og þjónustusvæði í Skógum.

4.5.3 HVOLSVÖLLUR

Á Hvolsvelli eru verslunar- og þjónustusvæði á milli Dufþaksbrautar og þjóðvegur austan Hvolsvallar (VÞ-122) svo og við Hlíðarveg (Hótel VÞ-106). Eðli málsins samkvæmt verður verslun og þjónusta auk þess á miðbæjarsvæði Hvolsvallar.

Ásgarður, 1,1 ha svæði við Hlíðarveg austan Hvolsvallar (VÞ-134), er skilgreint sem verslunar- og þjónustusvæði. Þar er þjónustuaðstaða og gistiskálar til útleigu.

4.5.4 YFIRLITSTAFLA

Nr.	Stærð	Svæði	Lýsing	Skipulagsákvæði
VÞ-106	0,5	Við Hlíðarveg á Hvolsvelli	Hótel- og veitingastarfsemi. Deiliskipulag liggur ekki fyrir.	Óbreytt
VÞ-122	4,6	Vestan Dufþaksbrautar	Verslunar- og þjónustustarfsemi.	Byggt að hluta. Uppbygging skv. deilisk.
VÞ-134	1,1	Ásgarður	Ferðaðþjónusta. Deiliskipulag liggur ekki fyrir.	Óbreytt
VÞ-205	óskilgr.	V- Landeyjar	Félagsheimilið Njálshúð. Deilisk. liggur ekki fyrir.	Óbreytt
VÞ-211	3,6	A-Landeyjar	Félagsheimilið Gunnarshólmi.	Uppbygging skv. deiliskipulagi.
VÞ-324	óskilgr.	Kirkjulækur í Fljótshlíð. Kaffi Langbrók	Ferðaðþjónusta. Veitingarekstur, tjaldsvæði og fl. Deiliskipulag liggur ekki fyrir.	Óbreytt
VÞ-349	2,2	Smáratún í Fljótshlíð	Ferðaðþjónusta. Gisting, veitingar og tjaldsvæði. Deiliskipulag af hluta svæðisins liggur fyrir (smáhýsi og sumarhús). Að öðru leyti er deiliskipulag ekki fyrir hendi.	Óbreytt
VÞ-350	14	Hellishólar í Fljótshlíð	Ferðaðþjónusta. Veitingarekstur og tjaldsvæði.	Uppbygging skv. deiliskipulagi.

Nr.	Stærð	Svæði	Lýsing	Skipulagsákvæði
VÞ-354	óskilgr.	Fljótshlíð	Félagsheimilið Goðaland. Deiliskipulag liggur ekki fyrir.	Óbreytt
VÞ-419	5,9	Undir Eyjafjöllum	Félagsheimilið Heimaland.	Uppbygging skv. deiliskipulagi.
VÞ-433	óskilgr.	Sunnan Þjóðvegur við Þorvaldseyri	Geststofa. Deiliskipulag liggur ekki fyrir.	Óbreytt
VÞ-449	óskilgr.	Skálakot	Ferðaðþjónusta, veitingarekstur, gisting o.fl. Deiliskipulag liggur ekki fyrir.	Óbreytt
VÞ-454	2,2	Moldnúpur	Ferðaðþjónusta, veitingarekstur, gisting o.fl.	Uppbygging skv. deiliskipulagi.
VÞ-458	óskilgr.	Lambafell	Ferðaðþjónusta, veitingarekstur, gisting o.fl.	Uppbygging skv. deiliskipulagi.
VÞ-459	óskilgr.	Drangshlíð	Ferðaðþjónusta, veitingarekstur, gisting o.fl. Deiliskipulag liggur ekki fyrir.	Óbreytt
VÞ-503	5,6	Í Skógum undir Eyjafjöllum	Gistihús og þjónusta við ferðamenn við Fosstún. 4 íbúðarhús eru innan svæðisins. Deiliskipulag í vinnslu.	Lágrest byggð 1-2 hæðir. Gætt skal að ásýnd að friðlýstu svæði Skógafoss. Hámarks-nýtingarhlutfall á lóðum N= 0,4.

4.6 SAMFÉLAGSPJÓNUSTA (S)

4.6.1 ALMENNT

Samkvæmt mannfjöldaspa er ekki talið að börnum á leikskóla- og grunnskólaaldri muni fjölga mikið á skipulagstímabilinu. Hins vegar er spáð verulegri fjölgun aldraðra sem leiða mun til þess að þjónusta við eldri borgara verður umfangsmeiri. Sú þjónusta ætti þó að geta rúmast innan núverandi þjónustusvæðis.

4.6.2 SVEITIN

Í sveitinni eru aðeins kirkjur skilgreindar sem svæði fyrir samfélagsþjónustu í aðalskipulagi. Félagsheimili gömlu hreppanna sem áður voru mikilvægar þjónustustofnanir eru nú flest nýtt í þágu ferðaþjónustu (svæði fyrir verslun og þjónustu (VP)).

4.6.3 SKÓGAR

Í Skógum er ekki lengur skólahald. Svæðið í kringum Byggðasafnið og kirkjuna (S-510) er skilgreint sem svæði fyrir samfélagsþjónustu. Eitt bænhús er á safnalóðinni í Skógum.

4.6.4 HVOLSVÖLLUR

Svæði fyrir samfélagsþjónustu á Hvolsvelli eru leikskólalóðin við Nýbýlaveg (S-107), grunnskólalóðin á Hvolsvelli (S-109), lóð Kirkjuhvols (S-116), lóð Stórólshvolskirkju (S-115) og lóð stjórnsýsluhúss og söguseturs við Hlíðarveg (S-117). Ein kirkja er á Hvolsvelli og auk þess er í deiliskipulagi miðsvæðis skilgreind kirkjulóð.

4.6.5 YFIRLITSTAFLA

Nr.	Stærð	Svæði	Lýsing	Skipulagsákvæði
S-107	0,6	Á horni Nýbýlavegar og Hvolsvegar	Leikskóli. Deiliskipulag liggur ekki fyrir.	Óbreytt
S-109	4	Við Vallarbraut	Grunnskóli. Deiliskipulag liggur ekki fyrir.	Óbreytt
S-115	0,7	Við Hvolströð	Stórólshvolskirkja. Deiliskipulag liggur ekki fyrir.	Óbreytt
S-116	3,1	Öldubakki, Dalsbakki á Hvolsvelli	Kirkjuhvolsreitur. Heilsugæsla, Kirkjuhvoll.	Uppbygging skv. deiliskipulagi.

Samfélagsþjónusta (S)

Svæði fyrir stofnanir og fyrirtæki sem óháð eignaraðild veita almenna þjónustu við samfélagið, svo sem menntastofnanir, heilbrigðisstofnanir, menningarstofnanir, félagslegar stofnanir, trúarstofnanir og aðrar þjónustustofnanir ríkis, sveitarfélaga eða annarra aðila.

Meginmarkmið

- Lögd skal áhersla á góð uppeldis- og menntunarskilyrði fyrir íbúa sveitarfélagsins. Á Hvolsvelli skal gert ráð fyrir nægum íþrótta- og útivistarsvæðum svo og svæðum fyrir menntastofnanir.
- Miðstöð heilbrigðisþjónustu sveitarfélagsins verður áfram á Hvolsvelli.
- Miðstöð þjónustu við aldraða verði á Kirkjuhvolsreit á Hvolsvelli þar sem gert verði ráð fyrir nauðsynlegri aðstöðu, íbúðum og þjónustu fyrir roskið fólk og aldraða.

Mynd 4.6 Íþróttamannvirki á Hvolsvelli.

Mynd 4.7 Kirkjan í Kirkjulækjarkoti.

Nr.	Stærð	Svæði	Lýsing	Skipulagsákvæði
S-117	1,9	Á horni Hlíðarveggar og Ormsvallar á Hvolsvelli	Stjórnsýsla, lögregla, slökkvistöð og sögusetur.	Uppbygging skv. deiliskipulagi.
S-207	óskilgr.	V- Landeyjar	Akureyarkirkja. Deiliskipulag liggur ekki fyrir.	Óbreytt
S-210	óskilgr.	A-Landeyjar	Krosskirkja. Deiliskipulag liggur ekki fyrir.	Óbreytt
S-217	óskilgr.	A-Landeyjar	Voðmúlastaðakirkja. Deiliskipulag liggur ekki fyrir.	Óbreytt
S-316	óskilgr.	Fljótshlíð	Breiðabólstaðarkirkja. Deiliskipulag liggur ekki fyrir.	Óbreytt
S-328	2	Fljótshlíð	Hvítasunnukirkja og fl. Deiliskipulag liggur ekki fyrir.	Óbreytt
S-334	óskilgr.	Fljótshlíð	Hlíðarendakirkja. Deiliskipulag liggur ekki fyrir.	Óbreytt
S-406	óskilgr.	Undir Eyjafjöllum	Stóra-Dalskirkja. Deiliskipulag liggur ekki fyrir.	Óbreytt
S-427	óskilgr.	Undir Eyjafjöllum	Ásólfskálakirkja. Deiliskipulag liggur ekki fyrir.	Óbreytt
S-446	óskilgr.	Undir Eyjafjöllum	Eyvindarhólakirkja. Deiliskipulag liggur ekki fyrir.	Óbreytt
S-510	3,9	Í Skógum undir Eyjafjöllum	Byggðasafn og bænhús.	Uppbygging skv. deiliskipulagi.

4.7 ATHAFNASVÆÐI (AT)

4.7.1 ALMENNT

Óljós skil geta verið milli þess sem skilgreina þarf sem athafnasvæði og starfsemi sem vel getur rúmast innan skilgreiningar fyrir landbúnaðarsvæði s.s. vörugeymslur, verkstæði og úrvinnsluiðnaður sem tengist landbúnaði og búrekstri. Í kafla 4.17.3 er gerð grein fyrir svigrúmi fyrir aðra atvinnustarfsemi en landbúnað á landbúnaðarsvæðum.

4.7.2 ATHAFNASVÆÐI

Í Kirkjulækjarkoti og Gunnarshólma eru athafnalóðir sem ekki hafa í för með sér neikvæð umhverfisáhrif á íbúðarbyggðina. Litið er svo á að lóðirnar séu hluti skilgreinds íbúðarsvæðis.

Athafnasvæðin á Hvolsvelli eru nokkuð samfelld við Ormsvöll og Dufþaksbraut.

Á Hvolsvelli eru skilgreind þrjú athafnasvæði, sunnan Ormsvallar (AT-120), austan Dufþaksbrautar (AT-121) og vestan Ormsvallar við hlið Söguseturs (AT-118).

4.7.3 YFIRLITSTAFLA

Nr.	Stærð	Svæði	Lýsing	Skipulagsákvæði
AT-118	0,7	Á milli iðnaðarlóðar og Söguseturs á Hvolsvelli	Ýmis athafnastarfsemi. Byggt að hluta.	Uppbygging skv. deiliskipulagi.
AT-120	7,1	Sunnan Ormsvallar á Hvolsvelli	Ýmis athafnastarfsemi. Byggt að hluta.	Uppbygging skv. deiliskipulagi.
AT-121	3,4	Austan Dufþaksbrautar að Ormsvelli á Hvolsvelli	Ýmis athafnastarfsemi. Byggt að hluta.	Uppbygging skv. deiliskipulagi.

Athafnasvæði (AT)

Svæði fyrir atvinnustarfsemi þar sem lítil hættu er á mengun svo sem léttur iðnaður, hreinleg verkstæði, bílasölur og umboðs- og heildverslanir. Einnig atvinnustarfsemi sem þarfnast mikils rýmis, t.d. vinnusvæði utandyra á lóðum eða starfsemi sem hefur í för með sér þungaflutninga, svo sem vörugeymslur og matvælaíðnaður.

Meginmarkmið

- Stefnt er að áframhaldandi uppbyggingu á núverandi athafnasvæðum Hvolsvallar austan Ormsvallar og á reit austan Dufþaksbrautar á milli Ormsvallar og Nýbýlavegar.

Iðnaðarsvæði (I)

Svæði fyrir umfangsmikla iðnaðarstarfsemi eða starfsemi sem er talin geta haft mengun í för með sér, svo sem verksmiðjur, virkjanir, þ.m.t. vatnsfallsvirkjanir, jarðhitavirkjanir, sjávarfallavirkjanir og vindmyllur, tengivirki, veitustöðvar, skólpælu- og hreinsistöðvar, endurvinnslustöðvar, brennslustöðvar, förgunarstöðvar, sorpurðunarsvæði, flokkunarmiðstöðvar og birgðastöðvar fyrir mengandi efni.

Meginmarkmið

- Stefnt er að uppbyggingu svæðis fyrir grófa starfsemi svo sem gámageymslu á skilgreindu iðnaðarsvæði við Dufþaksbraut syðst í þéttbýlinu á Hvolsvelli.

4.8 IÐNAÐARSVÆÐI (I)

4.8.1 IÐNAÐARSVÆÐI

Sex iðnaðarsvæði eru skilgreind utan þéttbýlis í sveitarfélaginu, dælustöð í Djúpadal (I-202), landtökustöð ljósleiðara í Hallgeirsey (I-209), spennistöð í Rimakoti (I-226), rennslisvirkjun í Neðri-Dal (I-407), sorpurðunarsvæði á Skógasandi (I-448) og spennistöð austan Holts undir Eyjafjöllum (I-455).

Á Hvolsvelli eru skilgreind fimm iðnaðarsvæði, við Hlíðarveg (I-119), spennivirki við Þjóðveg nr.1 (I-101), dælustöð Hitaveitu Rangæinga á miðsvæðinu (I-102), iðnaðarsvæði við Dufþaksbraut/Garðsaukalæk (I-123) og svæði fyrir skólpælu og hreinsistöð (I-137).

4.8.2 SORPURÐUN

Sorpstöð Rangárvallasýslu bs. annast urðun á því sorpi sem fellur til vestan Markarfljóts. Hún er með móttökustöð á Strönd og á Hvolsvelli. (Tímabundnar móttökustöðvar eru víðs vegar í sveitarfélaginu þ.e. við vor- og hausthreinsun). Urðunarstaður heimilissorps er hjá SORPU. Á Strönd í Rangárþingi ytra er flokkunarstöð þar sem framleiðsluúrgangur og flokkaður úrgangur er urðaður.

Eitt sorpurðunarsvæði er í sveitarfélaginu. Byggðasamlagið Hula, sem samstarfsverkefni Rangárþings eystra, Skaftárhrepps og Mýrdalshrepps, sér um urðun sorps á lokuðu urðunarsvæði sunnan landgræðslugirðingar á Skógasandi. Í aðalskipulagsáætluninni er svæðið skilgreint sem iðnaðarsvæði (I-448). Urðunarstaðurinn fékk starfsleyfi Hollustuverndar ríkisins (nú Umhverfisstofnun) í janúar 2000 að undangengnu mati á umhverfisáhrifum. Starfsleyfið gildi til 2009, en hefur verið með undanþágu. Unnið er að endurútgáfu leyfisins. Leyfi er til urðunar allt að 400 tonna á ári og er eftirlit í höndum Umhverfisstofnunar í samstarfi við Heilbrigðiseftirlit Suðurlands.

Stefnt er að því að auka flokkun og endurvinnslu úrgangs á skipulagstímabilinu, flokka eins og kostur er og leitast þannig við að minnka flutningskostnað og umfang þess sorps sem þarf að farga.

Gámavellir fyrir móttöku og flokkun sorps eru allvíða í sveitarfélaginu. Tímabundnar móttökustöðvar eru ekki merktar á aðalskipulagsuppdraetti. Í þéttbýli skulu þær vera innan athafnasvæða og/eða iðnaðarsvæða í samræmi við deiliskipulag en utan þéttbýlis á landbúnaðarsvæðum í góðum tengslum við aðalvegi. Lögð skal áhersla á snyrtilegan frágang og góða umgengi á sorpmóttökustöðvum.

4.8.3 YFIRLITSTAFLA

Nr.	Stærð	Svæði	Lýsing	Skipulagsákvæði
I-101	2,9	Norðan byggðar, austan þjóðveg	Aðveitustöð Rarik. Deiliskipulag ekki fyrir hendi.	Óbreytt
I-102	0,2	Vestan þjóðveg	Kyndistöð Orkuveitu Reykjavíkur.	Uppbygging skv. deiliskipulagi miðbæjar.
I-119	3,2	Milli Ormsvallar og Hlíðarveg	Kjótvinnsla SS.	Uppbygging skv. deiliskipulagi.
I-123	1,1	Sunnan athafnasvæðis vestan þjóðveg	Deiliskipulag ekki fyrir hendi.	Nýtingahlutfall N: 0,4. Einnar hæðar byggð, samanlagður grunnflötur bygginga 400-500 m ² .
I-137	0,3	Austan þjóðveg	Svæði fyrir skoldpælu og hreinsistöð.	Uppbygging samkv. deiliskipulagi.
I-202	óskilgr.	Djúpidalur	Dælustöð Orkuveitu Reykjavíkur. Deiliskipulag ekki fyrir hendi.	Óbreytt
I-209	0,25	Hallgeirsey í Landeyjum	Landtökustöð ljósleiðara. Deiliskipulag ekki fyrir hendi.	Óbreytt
I-226	óskilgr.	Rimakot í Landeyjum	Spennistöð Rarik. Deiliskipulag ekki fyrir hendi.	Óbreytt
I-407	32,1	Neðri-Dalur undir Eyjafjöllum	Virkjunarsvæði.	Uppbygging skv. deiliskipulagi.
I-448	6,9	Á Skógasandi	Sorpförgunarsvæði.	Óbreytt
I-455	óskilgr.	Austan Holts undir Eyjafjöllum	Spennistöð Rarik. Deiliskipulag ekki fyrir hendi.	Óbreytt

Efnistöku- og efnislosunarsvæði (E)

Svæði þar sem ráðgert er að taka, vinna eða losa jarðefni. Efnistökusvæði eru svæði á landi, í sjó, ám eða vötnum þar sem fram fer eða fyrirhuguð er efnistaka eða efnisvinnsla, svo sem malarnám, sandnám, grjótnám, gjallnám eða vikurnám. Efnislosunarsvæði eru svæði á landi, í sjó, ám eða vötnum þar sem fram fer eða fyrirhuguð er landfylling eða losun jarðefna, sem eru hrein og ómengduð, svo sem jarðefni sem til falla vegna byggingarframkvæmda.

Markmið

- Efnistökusvæði skulu skilgreind í aðalskipulagi. Nýting jarðefna skal vera með þeim hætti að hvorki verði spilt náttúruminum né gerðar óæskilegar breytingar á landslagi. Lögð skal áhersla á nýtingu náma sem náttúran getur viðhaldið, t.d. á áreyrum.

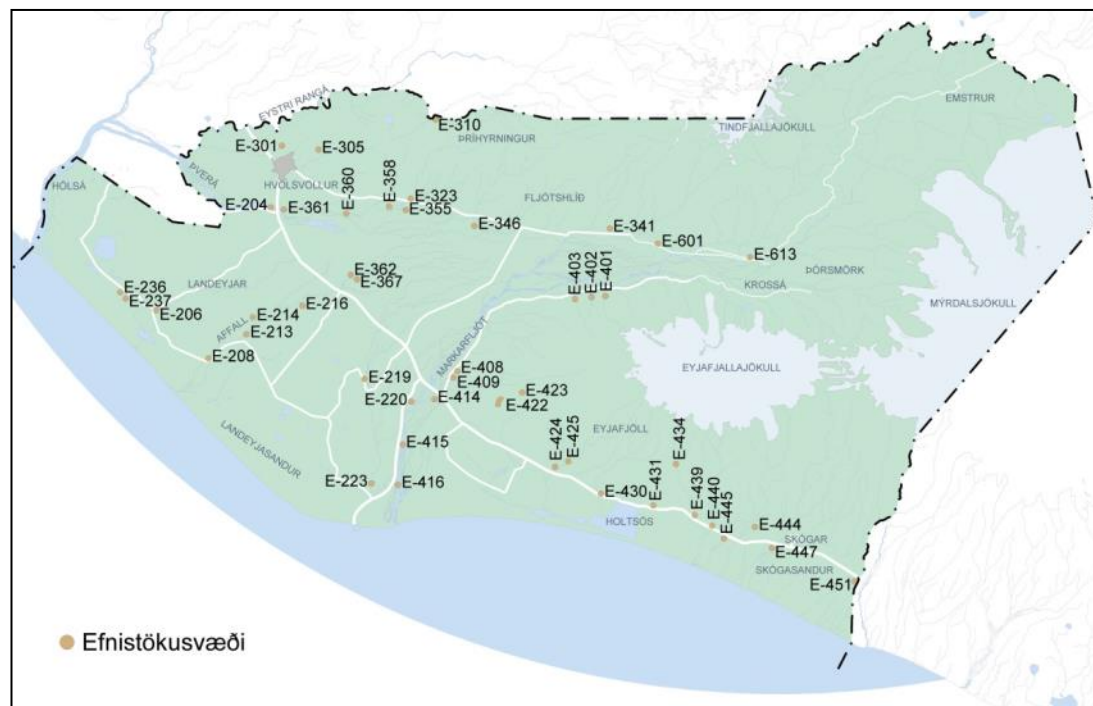
4.9 EFNISTÖKU- OG EFNISLOSUNARSVÆÐI (E)

4.9.1 ALMENNT

Í aðalskipulagi er gerð grein fyrir þeim svæðum þar sem fram fer og fyrirhuguð er efnistaka s.s. malarnám, sandnám og grjótnám. Öll efnistaka er skipulagsskyld, háð ákvæðum skipulagslaga nr. 123/2010, skipulagsreglugerð nr. 90/2013 og reglugerð um framkvæmdaleyfi nr. 772/2012.

Samkvæmt 7. grein reglugerðar um framkvæmdaleyfi nr. 772/2012 skal það gefið út á grundvelli deiliskipulags. Heimilt er þó að veita framkvæmdaleyfi á grundvelli aðalskipulags ef þar er gerð grein fyrir framkvæmdinni og fjallað á ítarlegan hátt um umfang, frágang, áhrif námunnar á umhverfið og annað það sem við á.

Aðalskipulagsáætlunin gerir ráð fyrir áframhaldandi efnistöku á þeim svæðum sem þegar eru nýtt enda í flestum tilvikum um að ræða efnistöku á áreyrum. Við efnistöku úr árfarvegum skal þess þó gætt að hafa sem minnst áhrif á lífríki ána og valda ekki landbroti. Allar framkvæmdir í eða við veiðivötn (á eða stöðuvatn sem veiði er í eða mætti í vera ef fiskur

Mynd 4.8 Yfirlitsmynd efnistökusvæði.

væri ræktaður þar) í allt að 100 m frá bakka eru háðar leyfi Fiskistofu, sbr. 33. gr. laga nr. 61/2006.

Námurétthöfum er skylt að vinna áætlanir um efnistökusvæði þar sem m.a. er gerð grein fyrir áætluðu efnismagni, vinnslutíma og frágangi að efnisnámi loknu og sækja um framkvæmdaleyfi til sveitarstjórnar fyrir notkun þeirra sbr. ákvæði í skipulagslögum og lögum um náttúruvernd. Ekki liggur fyrir framkvæmdaleyfi fyrir allar námur sem merktar eru á aðalskipulagsupphætti. Frá 1. júlí 2008 hefur verið óheimilt að nýta gamlar námur án framkvæmdaleyfis óháð stærð þeirra.

Í áætluninni eru ekki skilgreind ný efnistökusvæði sem falla undir 1. eða 2. viðauka laga nr. 106/2000 um mat á umhverfisáhrifum.

Samkvæmt lögum um náttúruvernd skal efnistökusvæði ekki standa ónotað og ófrágengið lengur en þrjú ár og þarf því að sækja um framkvæmdaleyfi þegar áætlað er að hefja nýtingu að nýju. Sveitarstjórn gefur út framkvæmdaleyfi sbr. ákvæði skipulagslaga og reglugerðar um framkvæmdaleyfi og í samræmi við skipulagsáætlanir.

Eftirfarandi almennar reglur gilda um efnistöku í sveitarfélaginu:

- Áætlanir um efnistöku skulu vera í samræmi við skipulagsáætlanir og taka mið af þeim verndarákvæðum sem þar eru sett fram, s.s vegna hverfisverndar, svæða á náttúruverndarskyldum, friðlýstra svæða skv. náttúruverndarlögum og friðlýstra fornminja skv. lögum um menningarminjar.
- Taka skal tillit til þekktra fornminja. Efnistaka skal ekki fara nær friðlýstum fornminjum og öðrum merkjum minjum en 100 m og ekki nær öðrum minjum en 15 m.
- Taka skal tillit til jarðmyndana og vistkerfa sem njóta verndar skv. 37. gr. náttúruverndarlaga, sbr. kafla 5.1.
- Stuttar fjarlægðir frá nýtingarstað og minniháttar áhrif á umhverfið.
- Gerð er krafa um góða umgengni, skipulögð vinnubrögð og snyrtilegan frágang að lokinni vinnslu.

Auk þeirra náma sem merktar eru á skipulagsupphætti er gert ráð fyrir smærri námum, einkum til viðhalds og viðgerða á hálendisvegum. Eins og fram hefur komið eru þær námur einnig háðar framkvæmdaleyfi sveitarstjórnar og um þær gilda framangreindar reglur um efnistöku, svo sem stuttar fjarlægðir frá nýtingarstað, minni háttar áhrif á umhverfið. Í framkvæmdaleyfi skulu einnig koma fram kröfur um umgengni og frágang. Umfang „smærri náma“ skal ekki vera meira en 1.000 m² eða um 6.000 m³.

Um mat á umhverfisáhrifum efnistöku.

Samkvæmt 1. viðauka við lög nr. 106/2000 um mat á umhverfisáhrifum skal ávallt meta umhverfisáhrif eftirfarandi framkvæmda:

Efnistaka þar sem áætluð efnistaka raskar 50.000 m² svæði eða stærra eða er 150.000 m³ eða meiri.

Efnistaka þar sem fleiri en einn efnistökuastaður ná til samans yfir 50.000 m² svæði eða stærra.

Eftirfarandi efnistaka er tilkynningarskyld skv. 1. viðauka við lög nr. 106/2000 um mat á umhverfisáhrifum:

Efnistaka þar sem áætluð efnistaka raskar 25.000 m² svæði eða stærra eða er 50.000 m³ eða meiri.

Efnistaka þar sem fleiri en einn efnistökuastaður ná til samans yfir 25.000 m² svæði eða stærra. Efnistaka á verndarsvæðum.

4.9.2 YFIRLITSTAFLA

Yfirlitstafla er byggð á gögnum frá Vegagerðinni og heimamönnun. Námurnar eru sýndar á landnotkunarupprætti og skýringarupprætti.

Nr.	Stærð	Svæði	Lýsing	Skipulagsákvæði
E-204	13.500m ² / 27.000m ³	Hemla	Malarnáma	Almenn ákvæði
E-206	2.000m ² / 6.000m ³	Álfhólahjáleiga	Malarnáma	Almenn ákvæði
E-208	19.600m ² / 29.400m ³	Affall (við Bergþórshvol)	Malarnáma	Almenn ákvæði
E-213	16.000m ² / 24.000m ³	Efri Úlfsstaðir	Malarnáma	Almenn ákvæði
E-214	15.400m ² / 23.100m ³	Affall við Fíflholt	Malarnáma	Almenn ákvæði
E-216	21.600m ² / 32.400m ³	Kanastaðanáma	Malarnáma	Almenn ákvæði
E-219	14.000m ² / 21.000m ³	Svanavatn	Malarnáma	Almenn ákvæði
E-220	23.800m ² / 47.600m ³	Markarfljótsaurar	Malarnáma	Almenn ákvæði
E-223	6.400m ² / 16.000m ³	Álar	Malarnáma	Almenn ákvæði
E-236	16.100m ² / 48.300m ³	Sigluvík	Ný malarnáma	Almenn ákvæði
E-237	16.200m ² / 48.600m ³	Álfhólar	Ný malarnáma	Almenn ákvæði
E-301	18.000m ² / 49.500m ³	Miðöldunáma	Malarnáma	Almenn ákvæði
E-305	19.000m ² / 49.100m ³	Efri-Hvoll	Malarnáma	Almenn ákvæði
E-310	3.600m ² / 31.000m ³	Við Fiská	Malarnáma	Almenn ákvæði
E-323	1.500m ² / 20.000m ³	Kvoslækjargryfja	Malarnáma	Almenn ákvæði

Nr.	Stærð	Svæði	Lýsing	Skipulagsákvæði
E-341	4.250m ² / 22.500m ³	Barkarstaðir	Malarnáma	Almenn ákvæði
E-346	8.740m ² / 21.700m ³	Hallskot	Malarnáma	Almenn ákvæði
E-355	18.000m ² / 36.000m ³	Gláma/Hellishólar	Malarnáma	Almenn ákvæði
E-358	22.500m ² / 33.750m ³	Torfastaðir	Malarnáma	Almenn ákvæði
E-360	19.500m ² / 29.000m ³	Lambey	Malarnáma	Almenn ákvæði
E-361	24.700m ² / 49.400m ³	Dufþaksholt	Malarnáma	Almenn ákvæði
E-362	15.000m ² / 49.000m ³	Berjanes	Malarnáma	Framkvæmdaleyfi í gildi. Almenn ákvæði.
E-367	15.000m ² / 49.000m ³	Vorsabær	Ný malarnáma	Almenn ákvæði
E-401	3.000m ² / 40.000m ³	Breiðuskriður	Malarnáma	Almenn ákvæði
E-402	3.000m ² / 40.000m ³	Selá	Malarnáma	Almenn ákvæði
E-403	3.000m ² / 40.000m ³	Sauðá	Malarnáma	Almenn ákvæði
E-408	15.300m ² / 49.900m ³	Fagrafell	Fínefnarík malarnáma	Almenn ákvæði
E-409	2.400m ² / 5.000m ³	Stampagil	Grjótnáma	Almenn ákvæði
E-414	23.800m ² / 47.600m ³	Markarfljótsaurar	Malarnám (áreyrar)	Almenn ákvæði
E-415	23.800m ² / 47.600m ³	Markarfljót	Malarnám	Almenn ákvæði
E-416	23.800m ² / 200.000m ³	Markarfljótsaurar	Malarnám (áreyrar)	Framkvæmdaleyfi í gildi. Almenn ákvæði.

Nr.	Stærð	Svæði	Lýsing	Skipulagsákvæði
E-422	40.000m ² 500.000m ³	Seljalandsheiði	Grjótnáma	Framkvæmdarleyfi í gildi. Almenn ákvæði.
E-423	16.000m ² / 45.000m ³	Seljalandsheiði	Lausefnisnáma	Almenn ákvæði
E-424	3.000m ² / 40.000m ³	Írá	Malarnáma	Almenn ákvæði
E-425	3.000m ² / 40.000m ³	Miðskálaá	Malarnáma	Almenn ákvæði
E-430	18.700m ² / 49.000m ³	Holtnúpur	Malarnáma	Almenn ákvæði
E-431	3.900m ² / 40.000m ³	Steinagryfja (Steinalækur)	Grjótnáma	Almenn ákvæði
E-434	18.000m ² / 15.000m ³	Svaðbælisá, ofar	Grjótnáma	Framkvæmdaleyfi í gildi. Almenn ákvæði.
E-439	8.000m ² / 15.000m ³	Svaðbælisá, neðar	Malarnáma	Almenn ákvæði
E-440	3.000m ² / 40.000m ³	Bakkakotsá og Laugará	Malarnáma	Almenn ákvæði
E-444	6.000m ² / 42.000m ³	Hrútafell	Fínefnarík malarnáma	Almenn ákvæði
E-445	3.000m ² / 40.000m ³	Kaldaklifsá	Malarnáma	Almenn ákvæði
E-447	15.000m ² / 45.000m ³	Skógá (neðan vegar)	Malarnáma	Almenn ákvæði
E-451	24.900m ² / 49.900m ³	Jökulsá á Sólheimasandi	Malarnáma	Almenn ákvæði
E-601	3.000m ² / 35.000m ³ .	Mögugilsnáma	Malarnáma	Almenn ákvæði
E-613	10.800m ² / 49.900m ³	Klappir á milli Fífuhvamms og Markarfljóts	Grjótnáma	Almenn ákvæði

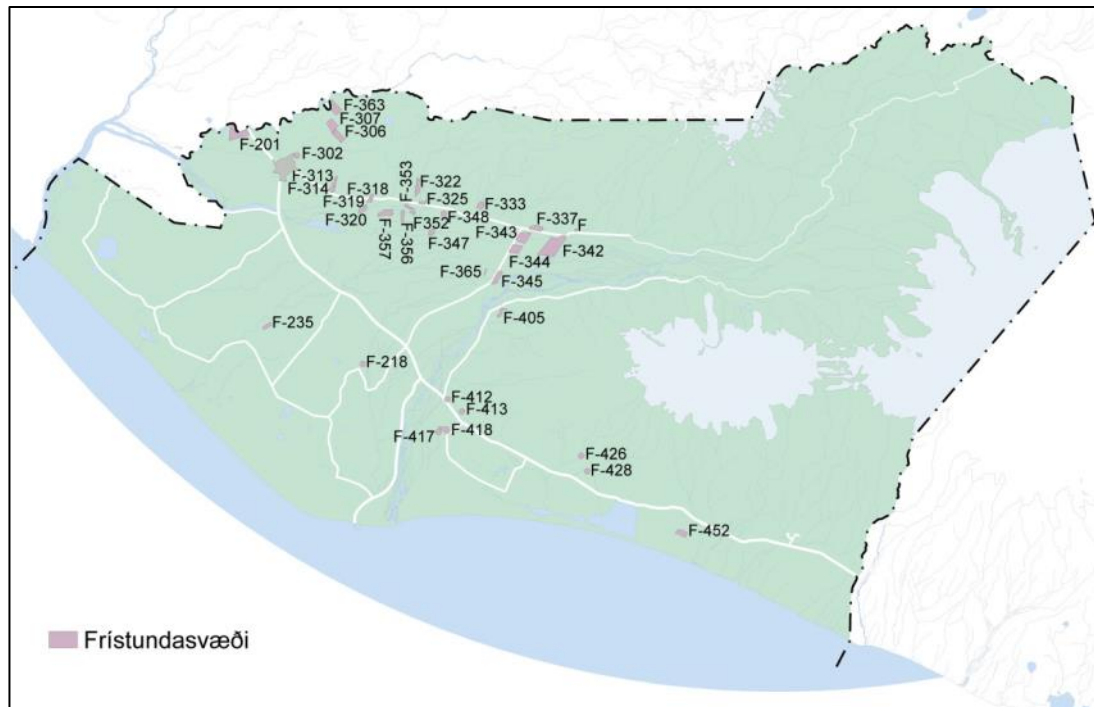
4.10 FRÍSTUNDABYGGÐ (F)

4.10.1 ALMENNT

Talsverð ásókn hefur verið í frístundahús og frístundahúsaloðir í sveitarfélaginu á undanföllum árum. Einkum hefur sú eftirspurn beinst að Fljótshlíðinni. Spildum á skilgreindum landbúnaðarsvæðum hefur í auknum mæli verið breytt í svæði fyrir frístundabyggð.

Bygging frístundahúsa er óafturkræf framkvæmd. Með greiningu og flokkun landbúnaðarlands í Rangárþingi eystra hefur sveitarstjórn fengið í hendur stjórnæki til að hamlar gegn því að verðmæt landbúnaðarsvæði verði í stórum stíl umbreytt í svæði fyrir frístundabyggð.

Svæði með þremur frístundahúsum eða færri eru ekki sýnd á skipulagsupprætti. Innan svæða fyrir frístundabyggð geta verið þjónustumiðstöðvar og smáverðslanir sem þjóna viðkomandi svæði.

Mynd 4.9 Yfirlitsmynd frístundabyggðar.

Frístundabyggð (F)

Svæði fyrir frístundahús, tvö eða fleiri og nærþjónustu sem þeim tengist, þ.m.t. orlofshús og varanlega staðsett hjólhýsi. Föst búseta er óheimil í frístundabyggðum.

Meginmarkmið

- Taka skal tillit til umhverfissjónarmiða við val svæða fyrir frístundabyggð og skipulag frístundabyggðar. Lágmarka skal áhrif á náttúru, varðveita sem best landslag og ásjúnd viðkomandi svæðis og laga eins og kostur er byggingar að landslagi og aðliggjandi byggð. Ekki skal byrgja ásjúnd fjalla og fossa með byggingu frístundahúsa.
- Frístundabyggð verði að jafnaði ekki heimiluð á svæðum sem eru mikilvæg eða verðmæt vegna náttúrufars, náttúruauðlinda, fornleifa, sögu eða almenns útivistargildis. Gerð verði grein fyrir afmörkun slíkra svæða í aðalskipulagi.
- Forðast skal að frístundahúsabyggð verði reist á góðu ræktunarlandi, landi sem hentar vel til landbúnaðarframleiðslu eða er á hættusvæðum vegna náttúruvár.
- Við skipulag frístundahúsabyggðar skal tekið mið af því að hvorki verði lokað gömlum eða hefðbundnum göngu- og reiðleiðum né aðgengi að áhugaverðum útivistarsvæðum og náttúrufyrirbrigðum takmarkað.
- Taka skal tillit til landslags, söguslóða, gróðurfars og útsýnisstaða við skipulag frístundahúsabyggðar. Slík byggð skal þar sem það á við taka mið af yfirbragði sveitarinnar.
- Bygging frístundahúsa verði í takmörkuðum mæli heimil á bújörðum skv. ákveðnum reglum í aðalskipulagi sveitarfélagsins.
- Aðgreina skal frístundabyggð frá íbúðarbyggð.

Mynd 4.10 Langanes við Eystri-Rangá, Hekla fjær.

Heimilt er að byggja allt að þrjú frístundahús á landbúnaðarsvæðum (bújörðum) án þess að þær lóðir séu skilgreindar sérstaklega á aðalskipulagsupphætti sem svæði fyrir frístundabyggð. Skilyrði fyrir slíkri uppbyggingu eru að bújörð/lögbýli sé ekki minni en 15 ha.

Varðandi staðsetningu svæða fyrir frístundabyggð þarf frá upphafi að vera ljóst að eitt getur ekki yfir alla gengið og sveitarstjórn getur ekki orðið við öllum óskum um uppbyggingu svæða fyrir frístundabyggð. Val svæða er mjög háð aðstæðum á jörðunum en þar vega þýngst sjónarmið náttúruverndar, landflokkingu og byggðarmynstur.

Á svæðum fyrir frístundabyggð getur verið þjónustuaðstaða í smáum stíl og smáverlanir tengdar viðkomandi svæði. Óheimilt er að skrá lögheimili í frístundahúsum í hreppnum enda heilsársbúseta á frístundasvæðum ekki leyfileg samkvæmt landslögum.

Í deiliskipulagi svæða fyrir frístundabyggð skal gera grein fyrir þéttleika byggðar, fjölda og stærð lóða og aðkomu. Ennfremur skal þar kveðið á um stærð og gerð húsa, form, efnisnotkun, útlit og litaval nýbygginga eftir því sem við á.

Frístundabyggð skal rísa sem mest á samfelldum svæðum. Við deiliskipulagningu skal leitast við að samnýta aðkeyrslu frá þjóðvegi, bílastæði, lagnir, rotþrær, göngustíga og útivistarsvæði. Gera þarf sérstaklega grein fyrir sorphirðu í deiliskipulagi hvers svæðis.

Að jafnaði skal gera ráð fyrir að um fjórðungur lands, sem skilgreint er sem frístundabyggð í aðalskipulagi, verði tekinn frá í deiliskipulagi sem opið svæði til almennrar útivistar í þágu frístundabyggðar á viðkomandi svæði. Í deiliskipulagi skal m.a. sýna gönguleiðir og merkja útsýnisstaði og aðra staði, sem máli skipta fyrir almenna útivist eftir því sem við á, þannig að komist verði hjá því að lóðir loki leiðum eða svæðum sem hafa gildi fyrir almenning og viðkomandi svæði í heild. Við deiliskipulag frístundabyggðar skal ennfremur taka tillit til skráðra minjastaða. Meginregla verði sú að minjastaðir verði utan afmarkaðra lóða.

Stærð frístundalóða er háð aðstæðum og skal að jafnaði ekki vera minni en 0,5 ha. Heildargrunnflötur mannvirkja á hverri frístundalóð sé að hámarki 200 m². Miðað er við að á hverri lóð verði aðeins reist eitt frístundahús. Auk þess er heimilt að reisa eitt gestahús og eitt geymsluhús á hverri lóð. Skipulagsákvæði eru nánar útfærð í yfirlitstöflu og í deiliskipulagi. A.m.k. 20 m skulu vera á milli byggingarreita og þeir a.m.k. 30 m frá mörkum aðlægra jarða og mörkum annarra landnotkunarreita.

Almennt skal miða við að fjarlægð frístundabyggðar frá vatnsföllum og vötnum verði ekki minni en 50 m.

Í kafla 7, Umhverfisskýrsla, er gerð grein fyrir því verklagi sem viðhaft hefur verið við mat sveitarstjórnar á fyrirliggjandi umsóknum um svæði fyrir frístundabyggð, úrvinnslu og niðurstöðu. Gert er ráð fyrir því að sú vinnuaðferð sem þar er kynnt, verði áfram viðhöfð.

Á skipulagsupphætti og yfirlitstöflu eru sýnd núverandi svæði fyrir frístundabyggð með fjórum húsum eða fleiri svo og fyrirhuguð stækkun þeirra og ný hverfi. Stærð svæða og fjöldi lóða á nýjum svæðum eru viðmiðunartölur sem unnar verða nánar í deiliskipulagi hvers svæðis.

Ákvæði skal setja í deiliskipulagi sem stuðli að vandaðri umhverfismótun, s. s. um form, efni, útlit og litaval nýrra frístundahúsa.

Stök frístundahús á landbúnaðarsvæðum (L) eða skógræktarsvæðum (SL)

Á nokkrum stöðum í sveitarfélaginu, t.d. í Skógum eru stök frístundahús frá fyrri tíð á svæðum sem skilgreind eru sem „skógræktar- og landgræðslusvæði“ (SL) eða „landbúnaðarsvæði“ (L) án þess að áform séu uppi um að húsinn eigi að víkja í fyrirsjáanlegri framtíð. Á upphættum eru þessi hús auðkennd með hring með lit frístundasvæða, sem táknar að húsinn sé í fullum rétti og að heimilt sé að viðhalda þeim og nýta áfram, þó svo að viðkomandi land/lóð sé ekki skilgreint sem svæði fyrir frístundabyggð, og að heimila megi að undangenginni grenndarkynningu minni háttar viðbyggingar til að laga húsinn að nútímakröfum.

4.10.2 FRÍSTUNDASVÆÐI Í BYGGÐ

Á svæði F-412, Ytra-Seljalandi undir Eyjafjöllum, skal þess sérstaklega gætt að fyrirhuguð byggð falli vel að landslagi og sjáist ekki frá þjóðvegi 1 á Markarfljótsaurum.

Á skipulagsupphætti og yfirlitstöflu eru sýnd núverandi svæði fyrir frístundabyggð með fjórum húsum eða fleiri svo og fyrirhuguð stækkun þeirra og ný hverfi. Stærð svæða og fjöldi lóða á nýjum svæðum eru viðmiðunartölur sem unnar verða nánar í deiliskipulagi hvers svæðis.

4.10.3 YFIRLITSTAFLA

Nr.	Stærð	Svæði	Lýsing	Skipulagsákvæði
F-201	83,5	Langanes við Eystri-Rangá	52 frístundalóðir af ýmsum stærðum. Í uppbyggingu.	Uppbygging skv. deiliskipulagi.
F-218	4	Grenstangi í Landeyjum	8 frístundahús. Deiliskipulag ekki fyrir hendi.	Í uppbyggingu.
F-235	13,8	Efri-Úlfsstaðir	14 um 0,8 ha frístundalóðir.	Uppbygging skv. deiliskipulagi.

Mynd 4.11 Frístundabyggð í Hallskoti í Fljótshlíð.

Nr.	Stærð	Svæði	Lýsing	Skipulagsákvæði
F-302	3,2	Miðhús norðan Hvolsvallar	8 um 0,5 ha frístundalóðir	Uppbygging skv. deiliskipulagi.
F-306	37,5	Kotvöllur	8 frístunda- og skógræktarlóðir. Í uppbyggingu.	Uppbygging skv. deiliskipulagi.
F-307	42	Kotvöllur	6 frístunda- og skógræktarlóðir ásamt beitarhólfum fyrir hross. Í uppbyggingu.	Uppbygging skv. deiliskipulagi.
F-313	13,2	Núpur í Fljótshlíð	15 0,6-0,85 ha frístundalóðir. Uppbygging ekki hafin.	Uppbygging skv. deiliskipulagi.
F-314	0,7	Núpur í Fljótshlíð	Þrjár 0,22 ha frístundalóðir. Uppbygging ekki hafin.	Uppbygging skv. deiliskipulagi.
F-318	5,3	Sámsstaðir í Fljótshlíð, norðan Þjóðvegur	4 frístundalóðir af ýmsum stærðum. Í uppbyggingu.	Uppbygging skv. deiliskipulagi.
F-320	16,4	Sámsstaðir í Fljótshlíð, syðsta svæðið	8 frístundalóðir af ýmsum stærðum. Í uppbyggingu.	Uppbygging skv. deiliskipulagi.
F-322	25,4	Lambalækur í Fljótshlíð	9 byggingarreitir. Í uppbyggingu.	Uppbygging skv. deiliskipulagi.
F-325	8,2	Kirkjulækjarkot 1	Óbyggt. Deiliskipulag ekki fyrir hendi.	8 frístundalóðir af ýmsum stærðum.
F-333	20,3	Hallskot	38 frístundalóðir, almennt 0,3-0,5 ha. Nánast fullbyggt.	Uppbygging skv. deiliskipulagi.
F-337	27,9	Múlakot í Fljótshlíð, ofan Fljótshlíðarvegur	22 frístundalóðir af ýmsum stærðum. Byggt að hluta.	Uppbygging skv. deiliskipulagi.
F-342	148,3	Háimúli	30 frístundalóðir af ýmsum stærðum. Í uppbyggingu.	Uppbygging skv. deiliskipulagi.

Nr.	Stærð	Svæði	Lýsing	Skipulagsákvæði
F-343	51,4	Múlakot í Fljótshlíð, sunnan Fljótshlíðarvegar	37 frístundalóðir af ýmsum stærðum. Byggt að hluta.	Uppbygging skv. deiliskipulagi.
F-344	39,5	Múlakot í Fljótshlíð, norðan skógræktarsvæðis	24 frístundalóðir af ýmsum stærðum. Nánast óbyggt.	Uppbygging skv. deiliskipulagi.
F-345	31,2	Múlakot í Fljótshlíð, sunnan skógræktarsvæðis	26 frístundalóðir af ýmsum stærðum. Óbyggt.	Uppbygging skv. deiliskipulagi.
F-347	15,6	Butra í Fljótshlíð	6 frístundalóðir af ýmsum stærðum. Byggt að hluta.	Uppbygging skv. deiliskipulagi.
F-348	1,4	Smáratún í Fljótshlíð	7 frístundalóðir af ýmsum stærðum. Byggt að hluta.	Uppbygging skv. deiliskipulagi.
F-352	7,3	Hellishólar í Fljótshlíð	8 frístundalóðir af ýmsum stærðum. Byggt að hluta.	Uppbygging skv. deiliskipulagi.
F-353	10	Hellishólar í Fljótshlíð	17 frístundalóðir af ýmsum stærðum. Byggt að hluta.	Uppbygging skv. deiliskipulagi.
F-356	16	Kirkjulækjarkot í Fljótshlíð (Réttarfit)	16 frístundalóðir af ýmsum stærðum. Byggt að hluta.	Uppbygging skv. deiliskipulagi.
F-357	36,4	Staðarbakki í Fljótshlíð	11 frístundalóðir af ýmsum stærðum. Byggt að hluta.	Uppbygging skv. deiliskipulagi.
F-363	35	Völlur 1	14 frístundalóðir. Hluti svæðis innan hverfisverndar vegna fuglalífs.	Uppbygging skv. deiliskipulagi. Gætt skal að ákvæðum hverfisverndar við uppbyggingu.
F-365	3	Rauðuskriður	Deiliskipulag ekki fyrir hendi.	Allt að 5 frístundalóðir. Lóðarstærðir 0,5-1,5 ha.
F-405	14,4	Stóra-Mörk undir Eyjafjöllum	Deiliskipulag ekki fyrir hendi.	Allt að 20 frístundalóðir. Lóðarstærðir 0,5-1,0 ha.

Nr.	Stærð	Svæði	Lýsing	Skipulagsákvæði
F-412	10 ha	Ytra-Seljaland undir Eyjafjöllum (Heiði)	Óbyggt. Deiliskipulag ekki fyrir hendi.	8-10 frístundalóðir. Lóðarstærðir 0,5-1,0 ha.
F-413	11	Ytra-Seljaland undir Eyjafjöllum (Engjar undir Drífanda)	Óbyggt. Deiliskipulag ekki fyrir hendi.	Allt að 8 frístundalóðir. Lóðarstærðir 0,5-1,0 ha.
F-417	1,6	Nátthagi í landi Seljalandssels undir Eyjafjöllum	20 smáhýsi. Unnið er að deiliskipulagi.	Uppbygging skv. deiliskipulagi.
F-418	23,4	Ytra-Seljaland undir Eyjafjöllum (sunnan Þjóðvegur)	Óbyggt. Deiliskipulag ekki fyrir hendi.	Um 30 frístundalóðir. Lóðarstærðir 0,5-1,0 ha.
F-426	Óskilgr.	Ásólfsskáli/Miðskáli undir Eyjafjöllum	7 frístundalóðir. Deiliskipulag ekki fyrir hendi.	Óbreytt
F-428	4,8	Moldnúpur undir Eyjafjöllum	2 frístundalóðir.	Uppbygging skv. deiliskipulagi.
F-452	27	Ystabælistorfa 1,2,3,4 og 5 undir Eyjafjöllum	5 frístundalóðir sem hver er um 5,4 ha.	Uppbygging skv. deiliskipulagi.

4.11 AÐPREYINGAR- OG FERÐAMANNASVÆÐI (AF)

4.11.1 ALMENNT

Þjónusta fyrir ferðamenn, gistaðstaða og afþreying, er fyrst og fremst á sérhæfðum svæðum (AF) og svæðum fyrir verslun og þjónustu (VÞ). Umfangsmikil þjónusta við ferðamenn, t.d. gisting í gistiheimilum eða gistiskálum er skilgreind sem verslun og þjónusta. Gestastofur, tjaldsvæði og skálar á hálendi eru hins vegar skilgreind sem afþreyingar- og ferðamannasvæði.

4.11.2 SVEITIN

Tjald- og hjólhýsasvæði eru rekin á nokkrum stöðum í sveitinni. Þau eru ýmist hluti af verslunar- og þjónustusvæðum (VÞ), innan afþreyingar- og ferðamannasvæða (AF) eða talin rúmast innan þess svigrúms sem gefið er í aðalskipulaginu fyrir landnotkun á landbúnaðarsvæðum (L).

Undir Eyjafjöllum eru skilgreind afþreyingar- og ferðamannasvæði við Hamragarða (AF-453) og sundlaug og tjaldstaði á Seljavöllum (AF-437).

Í Kirkjulækjarkoti er tjaldsvæði sem fyrirhugað er að verði stækkað og aðstaða bætt, svo sem með leikvöllum. Á sveitarfélagsupprætti er þessi landnotkun talin hluti íbúðarbyggðarinnar.

4.11.3 SKÓGAR

Í Skógum er tjaldsvæði á bökkum Skógaár (AF-502).

4.11.4 HVOLSVÖLLUR

Á Hvolsvelli er tjald- og hjólhýsasvæði gegnt félagsheimilinu suð-vestan þjóðveg nr. 1 sem skilgreint er sem afþreyingar- og ferðamannasvæði (AF-127). Þar er gert ráð fyrir uppbyggingu í tengslum við tjaldsvæði. Svæðið gefur kost á talsverðri stækkun núverandi aðstöðu og þróunarmöguleikum.

4.11.5 ÓBYGGÐIR

Með hugtakinu óbyggðir er átt við óbyggð svæði ofan 200 m.y.s. til almennrar útiveru eða takmarkaðrar umferðar fólks þar sem ekki er gert ráð fyrir annarri mannvirkjagerð en hér er tilgreind og aðallega er í þágu útivistar- og ferðafólks. Til afþreyingar og ferðamannasvæða í óbyggðum Rangárþings eystra teljast „skálar“ og „fjallasel“. Auk þess eru „önnur mannvirki“ skilgreind í svæðisskipulaginu sem eiga það sameiginlegt að vera ekki opin til almennra ferðaþjónustunota. Hluti afþreyingar- og ferðamannasvæða falla undir skipulag

Afþreyingar- og ferðamannasvæði (AF)

Svæði fyrir afþreyingu og móttöku ferðafólks, þ.m.t. þjónustumiðstöðvar á hálendi og verndarsvæðum, fjallaskálar, tjald- og hjólhýsasvæði og skemmtigarðar.

Mynd 4.12 Við Seljalandsfoss.

ÁNINGARSTAÐIR. Snyrtingar og eftir atvikum upplýsingaskilti, borð, bekkir og áningarhólf fyrir hesta. Áningarstaðir eru ekki merktir inn á aðalskipulagsuppdrátt, en heimilt er að byggja allt að 20 m² þjónustuhús án þess að svæðið sé skilgreint sem verslunar- og þjónustusvæði í aðalskipulagi.

(Suðurland, rammaskipulag gr. 4.1.5)

FJALLASEL. Stök hús eða húsabyrping, jafnvel utan alfaraleiða, en þó alltaf í vegasambandi. Hús opin og aðgengileg a.m.k. hluta úr ári og í flestum tilvikum gert ráð fyrir gistingu. Stundum er viðvera starfsfólks eða a.m.k. reglulegt eftirlit á meðan aðstaðan er opin.

(Suðurland, rammaskipulag gr. 4.1.4)

SKÁLASVÆÐI. Stök hús eða húsabyrping í góðum tengslum við almenna vegi og er opin hluta úr ári. Einföld gisting, jafnvel tjaldsvæði og veitingasala. Viðvera starfsfólks á meðan aðstaðan er opin.

(Suðurland, rammaskipulag gr. 4.1.3)

miðhálendisins. Gerð er grein fyrir þeim svæðum í svæðisskipulagi miðhálendisins 2015, kafla 14.5.⁴ Í rammaskipulagi suðurlandisins⁵ sem reyndar er ekki formlegt skipulagsstig, eru lagðar til ákveðnar breytingar á skilgreiningum afþreyingar- og ferðamannasvæða í sveitarfélögunum sem það nær til. Þær breytingar sem taka til svæða innan marka svæðisskipulags miðhálendisins ná ekki fram að ganga fyrr en breytingar hafa verið gerðar á svæðisskipulaginu.

Á afþreyingar- og ferðamannasvæðum er gert ráð fyrir uppbyggingu nokkurra húsa að undan- gengnu deiliskipulagi. Svæðin eru eftir atvikum háð mati á umhverfisáhrifum.

Í Rangárþingi eystra eru í áætluninni skilgreindir fjórir „skálar“ á miðhálendinu, (AF-607, AF-614, AF-615, AF-616), þrjú „fjallasel“ (AF-609, AF-611, AF-612). Auk þess eru þar skilgreind tvö „önnur mannvirki“ (AF-602 og AF-608).

Auk þess eru í sveitarfélaginu tveir áningarstaðir, Hellisvellir og Slyppugil. Heimilt er að byggja allt að 20 m² þjónustuhús á áningarstöðum án þess að svæðið sé skilgreint sem afþreyingar- og ferðamannasvæði í svæðis- og aðalskipulagi.

Skilgreiningar á afþreyingar- og ferðamannasvæðum utan marka svæðisskipulags miðhálendisins en innan marka rammaskipulags suðurlandisins (AF-602, AF-604, AF-605, AF-606, AF-618 og AF-621) eru í samræmi við skilgreiningar rammaskipulags suðurlandisins í þessum kafla.

Gerð er grein fyrir öllum afþreyingar- og ferðamannasvæðum í sveitarfélaginu í yfirlitstöflu, kafla 4.11.6.

4.11.6 YFIRLITSTAFLA

Nr.	Stærð	Svæði	Lýsing	Skipulagsákvæði
AF-127	5,5	Vestan þjóðveggar gegnt miðsvæði	Tjaldsvæði. Deiliskipulag ekki fyrir hendi	Óbreytt
AF-437	óskilgr.	Seljavellir	Ferðabjónusta, sundlaug og tjaldstæði.	Óbreytt
AF-453	óskilgr.	Hamragarðar	Tjaldstæði, fræðslu- og upplýsingamiðstöð. Deiliskipulag í vinnslu.	Uppbygging skv. deiliskipulagi

⁴ Miðhálendi Íslands. Svæðisskipulag 2015. Umhverfisstofnun og Skipulagsstofnun, maí 1999.

⁵ Suðurland, rammaskipulag fyrir Rangárþing ytra, Rangárþing eystra og Skaftárhrepp. Ráðgjafar:Steinsholt sf, 21. maí 2013.

Nr.	Stærð	Svæði	Lýsing	Skipulagsákvæði
AF-502	3,1	Í Skógum undir Eyjafjöllum	Tjaldsvæði. Deiliskipulag í vinnslu.	Svæði sunnan Skóga-fossvegjar er innan jaðarsvæðis friðlýsingar og þarf leyfi Umhverfisstofnunar fyrir mannvirkjagerð á svæðinu.
AF-602	óskilgr.	Fell sunnan í Þórólfsfelli í Fljótshlíð	„Önnur mannvirki“. Áningarstaður á reiðleiðum. Deiliskipulag ekki fyrir hendi.	Óbreytt
AF-604	óskilgr.	Tindfjöll. Á svæðinu eru þrír skálar.	„Fjallasel“. Deiliskipulag ekki fyrir hendi.	Óbreytt
AF-605				
AF-606				
AF-607	óskilgr.	Emstruskáli (Mosar)	„Skáli“. Deiliskipulag ekki fyrir hendi.	Óbreytt
AF-608	óskilgr.	Hattfellsgil	„Önnur mannvirki“ Gangnamannakofi (í einkaeigu). Deiliskipulag ekki fyrir hendi.	Óbreytt
AF-609	1,3	Botnar í Emstrum (Efri Botn)	„Fjallasel“	Uppbygging skv. deiliskipulagi.
AF-611	óskilgr.	Við Ljósá á Almenninum	„Fjallasel“ (Nýr skáli). Deiliskipulag ekki fyrir hendi.	Óbreytt
AF-612	óskilgr.	Bólstaður sunnan Einhýrnings	„Fjallasel“. Deiliskipulag ekki fyrir hendi.	Óbreytt
AF-614	óskilgr.	Húsadalur í Þórsmörk	„Skáli“. Deiliskipulag ekki fyrir hendi.	Óbreytt
AF-615	óskilgr.	Langidalur í Þórsmörk	„Skáli“. Deiliskipulag ekki fyrir hendi.	Óbreytt
AF-616	óskilgr.	Básar í Þórsmörk	„Skáli“. Deiliskipulag ekki fyrir hendi.	Óbreytt
AF-617	óskilgr.	Við Gígjökul á Þórsmörkurleið	„Skálasvæði“. Deiliskipulag ekki fyrir hendi.	Óbreytt

Mynd 4.13 Bólstaður og Einhýrningur.

Nr.	Stærð	Svæði	Lýsing	Skipulagsákvæði
AF-618	óskilgr.	Vestan Eyjafjallajökuls við Seljalandsá	„Fjallasel“. Deiliskipulag ekki fyrir hendi.	Óbreytt
AF-620	1,3	Fimmvörðuskáli á Fimmvörðuhálsi	„Fjallasel“ (Ekki skilgreindur í svæðisskipulagi).	Skv. deiliskipulagi.
AF-621	1,3	Baldvinsskáli á Fimmvörðuhálsi	„Fjallasel“	Skv. deiliskipulagi.
AF-622	óskilgr.	Vesturendi göngubrúar við Markarfljót suður af Fauskheiði.	„Fjallasel“. Nýr áningarstaður í tengslum við gönguferðir í Þórsmörk. Deiliskipulag ekki fyrir hendi.	Skv. deiliskipulagi.

4.12 ÍÞRÓTTASVÆÐI (ÍÞ)

4.12.1 HVOLSVÖLLUR

Á Hvolsvelli er íþróttasvæði vestan Vallarbrautar (ÍÞ-128) í góðum tengslum við grunnskólann og íþróttahús. Þar er fullkominn knattspyrnuvöllur og sparkvöllur og gert er ráð fyrir að þar megi byggja nauðsynlega aðstöðu tengda vellinum. Svæðið hefur mikla framtíðarvaxtarmöguleika.

4.12.2 SVEITIN

Hesthúsasvæði í landi Miðkrika vestan Þjóðvegur sunnan Hvolsvallar er skilgreint sem íþróttasvæði (ÍÞ-203). Þaðan liggja reiðleiðir norður með Þjóðveginum vestan þéttbýlisins og einnig upp í gegnum þéttbýlið meðfram Öldunni austan athafnasvæðisins við Ormsvöll. Við Dufþaksbraut er eldra hesthúsahverfi sem gert er ráð fyrir að víki í framtíðinni, byggingarleyfi verða því ekki veitt til áframhaldandi uppbyggingar en aðeins nauðsynlegs viðhalds og breytinga. Unnið er að því að útfæra reiðleið yfir Þjóðveginn sem tengir hesthúsahverfið í Miðkrika við byggðina austan Þjóðvegur.

Á Hellishólum er skilgreint um 60 ha svæði fyrir golfvöll (ÍÞ-351)

4.12.3 YFIRLITSTAFLA

Nr.	Stærð	Svæði	Lýsing	Skipulagsákvæði
ÍÞ-128	9	Vestan grunnskólasvæðis á Hvolsvelli	Íþróttasvæði	Óbreytt
ÍÞ-203	5,3	Miðkriki	Hesthúsahverfi	Uppbygging skv. deiliskipulagi.
ÍÞ-351	60,9	Hellishólar	Níu holu golfvöllur.	Uppbygging skv. golfvallarskipulagi.

Íþróttasvæði (ÍÞ)

Svæði fyrir landfreka íþróttaaðstöðu aðra en þá sem þjónar tilteknu hverfi, svo sem skeiðvelli og hesthúsabyggð, akstursíþróttasvæði, skotæfingasvæði, golfvelli og stærri íþróttamiðstöðvar.

Mynd 4.14 Íþróttasvæðið á Hvolsvelli.

Kirkjugarðar og grafreitir (K)

Svæði fyrir kirkjugarða og grafreiti.

Mynd 4.15 Stórolfshvolskirkja.

4.13 KIRKJUGARÐAR OG GRAFREITIR (K)

4.13.1 ALMENNT

Tólf kirkjugarðar og nokkrir heimagrafreitir eru utan þéttbýlis í sveitarfélaginu. Ekki er gerð grein fyrir þeim í aðalskipulagi en flestir þeirra eru hluti stofnanasvæðis viðkomandi kirkna. Ekki er gert ráð fyrir nýjum kirkjugörðum utan þéttbýlis.

Tveir kirkjugarðar eru skilgreindir í aðalskipulagsáætluninni. Annars vegar nýr kirkjugarður norðan byggðarinnar við Hvolsvöll, sem tekinn var í notkun fyrir nokkrum árum (K-136). Á svæðinu eru talsverðir stækkunarmöguleikar. Gamli kirkjugarðurinn við Stórolfshvolskirkju er enn í notkun. Hins vegar er skilgreint svæði fyrir kirkjugarð í Skógum (K-506).

Nr.	Stærð	Svæði	Lýsing	Skipulagsákvæði
K-136	1,8	Norðan byggðar á Hvolsvelli	Kirkjugarður	Óbreytt. Uppbygging skv. sérstöku skipulagi kirkjugarðaráðs.
K-506	0,04	Sunnan bæjarhúsanna í Ytri-Skógum undir Eyjafjöllum	Gamall kirkjugarður.	Uppbygging skv. deiliskipulagi.

4.14 OPIN SVÆÐI (OP)

4.14.1 ALMENNT

Útivistarsvæði í og við byggð á Hvolsvelli eru skilgreind sem opin svæði. Um er að ræða þrjú svæði vestan og norðan byggðarinnar (OP-129, OP-132 og OP-133). Á svæðunum er gert ráð fyrir skógrækt sem myndar skjól og umgjörð um stíga og útivistarsvæði. Skógræktaráætlanir á opnum svæðum skulu vera í samræmi við skipulagsákvæði um skógrækt í kafla 4.18.1.

Nr.	Stærð	Svæði	Lýsing	Skipulagsákvæði
OP-129	3,3	Norðan byggðar á Hvolsvelli	Skógræktar- og útivistarsvæði.	-
OP-132	2,4	Milli íbúðarsvæða á Hvolsvelli, Aldan	Skógræktar- og útivistarsvæði.	-
OP-133	1,2	Austan athafnasvæðis á Hvolsvelli, Aldan	Skógræktar- og útivistarsvæði.	-

Opin svæði (OP)

Svæði fyrir útivist, aðallega í tengslum við þéttbýli, með aðstöðu sem almennri útivist tilheyrir, svo sem stígum og áningarstöðum, auk þjónustu sem veitt er á forsendum útivistar.

Meginmarkmið

- Áfram er stefnt að skógrækt á opnum svæðum vestan og norðan byggðar á Hvolsvelli til þess að afmarka byggð og mynda skjól og móta umgjörð um útivistarstíga og íþróttasvæði.
- Áfram er stefnt að skógrækt meðfram Öldunni, einkum austan athafnasvæðisins við Ormsvöll. Jafnframt því verði kappkostað að vernda ásýnd hennar.

Flugvellir (FV)

Tiltekið svæði á láði eða legi, að meðtöldum byggingum, flugbrautum og búnaði sem er ætlað til afnota við komu, brottför og hreyfingar loftfara á jörðu niðri.

4.15 FLUGVELLIR (FV)

4.15.1 ALMENNT

Í sveitarfélaginu eru fimm flugvellir. Isavia annast rekstur og uppbyggingu flugvalla í eigu ríkisins og stýrir jafnframt flugumferð í íslenska flugstjórnarsvæðinu en Samgöngustofa fer með stjórnsýslu og eftirlit á sviði loftferða hér á landi og á íslensku yfirráðasvæði.

Um flugvelli gilda lög nr. 60/1998 um loftferðir og reglugerð nr. 464/2007 um flugvelli.

Flugvellirnir á Skógasandi, Bakka í Landeyjum og í Þórsmörk eru í umsjá Isavia. Ekki er reglulegt flug frá fyrrnefndum flugvöllum. Á Bakka er flugstöð og tvær flugbrautir, 1.000 og 800 m. Gert er ráð fyrir að báðar brautirnar verði 1.000 m og að þar verði sett upp blindflugstæki. Öryggissvæði eru 75 m til beggja handa frá miðlínu og 150 m til endanna. Flugbrautin á Skógasandi er 1.100 m. Öryggissvæði eru 40 m frá miðlínu og 60 m til endanna. Breidd öryggissvæðis annarra flugbrauta er 30 m frá miðlínu og 30 m við enda. Frá flugbrautinni á Hvolsvelli er gert ráð fyrir keyrslubraut að tjaldsvæðinu vestan þjóðveggar. Ekki er gert ráð fyrir nýjum flugvöllum í aðalskipulagi. Úfærsla þeirra, búnaður og notkun er ekki háð ákvæðum aðalskipulagsins.

Bakkaflugvöllur (FV-225), sem notaður hefur verið til farþegaflutninga og einkaflugs, er eini flugvöllurinn með bundnu slitlagi í sveitarfélaginu. Fjórir minni flugvellir fyrir einkaflug eru jafnframt skilgreindir í aðalskipulagsáætluninni:

- Bakkaflugvöllur í Landeyjum (flugvöllur með bundnu slitlagi í umsjón Isavia).
- Vestan þéttbýlisins og þjóðveggar nr. 1 á Hvolsvelli⁶ (flugvöllur á túni í einkaeign).
- Við Múlakot í Fljótshlíð⁵ (flugvöllur á túni í einkaeign).
- Í Þórsmörk (flugvöllur með malarslitlagi í umsjón Isavia).
- Á Skógasandi (flugvöllur með malarslitlagi í umsjón Isavia).

Að öðru leyti er vísað í kafla 6.1 um samgöngur.

Nr.	Stærð	Svæði	Lýsing	Skipulagsákvæði
FV-225	40,2	Bakki í Landeyjum	Flugstöð, flugbrautir og öryggissvæði við Bakkaflugvöll.	Uppbygging skv. deiliskipulagi.
FV-231	10	Við Hvolsvöll	Deiliskipulag liggur ekki fyrir.	Óbreytt

⁶Flugvöllurinn er ekki á lista Isavia yfir flugvelli og landingarstaði (<http://www.isavia.is/flugvellir/flugvellir-og-landingarstadir/>)

Nr.	Stærð	Svæði	Lýsing	Skipulagsákvæði
FV-327	11,3	Múlakot í Fljótshlíð	Flugbraut, sportflug.	Uppbygging skv. deiliskipulagi.
FV-435	12,5	Á Skógasandi undir Eyjafjöllum	Flugbraut, sportflug. Deiliskipulag ekki fyrir hendi.	Óbreytt
FV-603	9,5	Í Þórsmörk	Flugbraut með malarslitlagi. Deiliskipulag liggur ekki fyrir.	Óbreytt

Hafnir (H)

Svæði fyrir hafnir og hafnarmannvirki þar sem gert er ráð fyrir mannvirkjum og tækjum til móttöku skipa og báta, losunar og lestunar þeirra, geymslu vöru, móttöku og afgreiðslu þessarar vöru til áframhaldandi sjó- eða landflutninga, til móttöku og brottfarar farþega og smábátahafnir.

Meginmarkmið

- Stefnt er að frekari uppbyggingu hafnarsvæðis Landeyjahafnar.

Mynd 4.16 Landeyjahöfn.

4.16 HAFNIR (H)

Engin höfn er frá náttúrunnar hendi í sveitarfélaginu, en í Landeyjum gegnt Vestmannaeyjum er nýbyggð Landeyjahöfn (H-224) þar sem starfsemi hófst sumarið 2010. Höfnin þjónar fyrst og fremst áætlunarsiglingum á milli lands og Eyja. Til þessa hafa siglingar gengið erfiðlega yfir vetrartímann sökum ösku- og sandburðar meðfram ströndinni og erfiðs sjólags. Á sumrin hefur höfnin og siglingarnar hins vegar reynst hin mesta samgöngubót. Sveitarfélagið leggur áherslu á að í höfninni verði í framtíðinni smábátahöfn, aðstaða til skemmtisiglinga og önnur skyld starfsemi. Nýr vegur, Bakkavegur meðfram Markarfljóti að vestanverðu að Landeyjahöfn nýtist einnig Bakkaflogvelli en mjög hefur dregið úr notkun flugvallarins með tilkomu ferjusiglinga þessa stuttu leið á milli lands og Eyja.

Nr.	Stærð	Svæði	Lýsing	Skipulagsákvæði
H-224	49,2	Landeyjahöfn	Aðstaða fyrir ferjusiglingar á milli lands og Eyja.	Uppbygging skv. deiliskipulagi.

4.17 LANDBÚNAÐARSVÆÐI (L)

4.17.1 ALMENNT

Almennt er við það miðað að öll svæði neðan 200 m hæðarlínu sem ekki er ráðstafað til annarra nota séu skilgreind sem landbúnaðarsvæði.

Land utan fyrrgreindra marka, aðallega í óbyggðum, eru skilgreind sem óbyggð svæði skv. skilgreiningu skipulagsreglugerðar. Þar er um að ræða óræktað land sem m.a. er nýtt sem beitarland og afréttur sbr. kafla 4.20.

Á sveitarfélagsupphætti er landbúnaðarland sýnt með tvennum hætti. Annars vegar almenn afmörkun sbr. lýsingu hér að ofan en hins vegar er gott landbúnaðarland (flokkur I) sérstaklega skilgreint á upphætti. Þar er tekið mið af flokkun landbúnaðarlands sem unnin hefur verið fyrir Rangárþing eystra.⁷ Litið er á gott landbúnaðarland sem auðlind og taka ákvæði aðalskipulagsins t.d. um byggð og skógrækt á landbúnaðarsvæðum mið af því. Leitast skal við að haga nýtingu góðs landbúnaðarlands í samræmi við meginmarkmið jarðalaga þannig að ekki verði skertir möguleikar til þess að nýta landið til búvöruframleiðslu í framtíðinni. Önnur landnotkun á þeim svæðum getur því í vissum tilvikum komið til greina ef hún kemur ekki í veg fyrir nýtingu landsins til landbúnaðar síðar.

Heildarstærð góðs akuryrkjúlunds í Rangárþingi eystra er talin vera rúmlega 60.000 ha. Þar af er land í flokki I tæplega 36.500 ha.

Tillögur um greiningu og flokkun landbúnaðarlands í sveitarfélaginu liggja fyrir og var tekið mið af þeim við endurskoðun aðalskipulagsins.

Gert er ráð fyrir að landbúnaður, hefðbundinn búskapur, verði áfram stundaður á bújörðum með eðlilegum þróunarmöguleikum annarra atvinnugreina sem henta slíkum svæðum. Enn fremur er gert ráð fyrir vistvænni og lífrænni ræktun í ýmsum greinum landbúnaðar, bæði hefðbundnum sem og í ræktun grænmetis og garðávaxta. Engin sérstök ákvæði eða skilyrði eru þó sett í aðalskipulag sveitarfélagsins í þessu samhengi.

Landbúnaðarsvæði eru að mestu leyti óbyggð land. Þar er fyrst og fremst gert ráð fyrir starfsemi og byggingum sem tengist landbúnaði (búrekstri). Aðrar atvinnugreinar svo sem skógrækt og ferðaþjónusta innan vissra marka eru taldar til landbúnaðar. Á landbúnaðarsvæðum má gera ráð fyrir aðstöðu fyrir létta iðnað (athafnastarfsemi) ef um er að ræða tiltölulega lítinn hluta af umfangi og starfsemi viðkomandi býlis eða landbúnaðarsvæðis sbr. ákvæði í kafla 4.17.3. Slíka athafnastarfsemi þarf ekki að skilgreina sérstaklega sem athafnasvæði (AT).

Landbúnaðarsvæði (L)

Svæði fyrir landbúnað og mannvirki sem tengjast búrekstrinum, með áherslu á búfénað, matvæla- og fódurframleiðslu.

Jarðalög 81/2004

I. kafli. Markmið, skilgreiningar, gildissvið og yfirstjórn

1. gr. Markmið

Markmið þessara laga er að setja reglur um réttindi og skyldur þeirra sem eiga land og nýta það og stuðla að skipulegri nýtingu lands í samræmi við landkosti, fjölþætt hlutverk landbúnaðar og hagsmuni sveitarfélaga og íbúa þeirra, svo og að tryggja svo sem kostur er að land sem vel er fallið til búvöruframleiðslu verði varðveitt til slíkra nota.

Mynd 4.17 Skálakrókur undir Eyjafjöllum.

⁷ Rangárþing eystra. Flokkun landbúnaðarlands. Steinsholt sf 31. janúar 2013

Meginmarkmið

- Tryggja skal svo sem kostur er að land sem vel er fallið til búvöruframleiðslu verði varðveitt til slíkra nota sbr. jarðalög.
- Stefnt er að því að hefðbundinn búskapur verði áfram stundaður á bújörðum með eðlilegum þróunarmöguleikum annarra atvinnugreina sem fara vel á slíkum svæðum, geta styrkt atvinnulíf í sveitarfélaginu og falla vel að umhverfi og ásýnd sveitanna.
- Land verður metið eftir landgæðum og nýtingarmöguleikum. Verðmætt akuryrkjuland (landbúnaðarland I og Ia) verði afmarkað sérstaklega á aðalskipulagsuppdrátti. Sett verði ákvæði sem taki mið af því að möguleikar á nýtingu þess til búvöruframleiðslu verði ekki skertir.
- Breytingar á landnotkun og landskipti skulu almennt miðast við að ekki verði skertir möguleikar til notkunar góðs landbúnaðarlands til búvöruframleiðslu í framtíðinni.
- Landbúnaðarlandi verði skipt í tvo flokka eftir landgæðum. Tekið verði mið af tillögum Steinsholts sf. um flokkun. L1 verði 1. flokkur (úrvalsland). Um það gildi þrengri ákvæði um landnotkun en um annað landbúnaðarland.
- Þar sem því verður viðkomið er stefnt að því að sauðfé, hross og annar búsmali verði einungis í lokuðum beitarhólfum.
- Ákvæði skulu sett í deiliskipulag sem stuðla að vandaðri umhverfismótun, s.s. um form, efni, útlit og litaval nýbygginga.

Skilgreina skal í deiliskipulagi nýjar lóðir fyrir frístundahús, íbúðarhús og nýbyggingar fyrir ferðaþjónustu og aðra atvinnustarfsemi en landbúnað samkvæmt nánari ákvæðum í kafla 4.17.4 og 4.17.5. Ekki eru sett sérstök ákvæði eða stærðarmörk um landbúnaðarbyggingar í aðalskipulagi. Nýrækt krefst ekki breytingar á aðalskipulagi en taka skal mið af verndarákvæðum vegna náttúrufars og menningarminja þar sem það á við. Jarðamörk og eignamörk eru ekki sýnd á aðalskipulagsuppdrátti. Vísað til greina 5.3.2.13 og 5.11.12 í skipulagsreglugerð nr. 90/2013 um deiliskipulag og byggingar- og framkvæmdaleyfi á landbúnaðarsvæðum.

Á opnum svæðum utan girðinga og ræktarlenda verða hefðbundnar landnytjar landbúnaðarins heimilar með þeim takmörkunum sem felast í ákvæðum um verndarsvæði þar sem það á við. Svæðin eru auk þess opin til almennrar útivistar. Mannvirkjagerð skal þar vera í lágmarki og miðast fyrst og fremst við reiðvegi og merktar gönguleiðir.

Áform og umsóknir um breytta landnotkun skal meta út frá gæðum viðkomandi lands og byggðapróunar. Frávik frá meginstefnu geta komið til álita ef með því næst mikilvægur árangur á öðrum sviðum í samræmi við önnur markmið sveitarstjórnar.

Um land jarða og lögbýla á landbúnaðarsvæðum gilda einnig ákvæði jarðalaga og ábúðarlaga.

4.17.2 FLOKKUN LANDBÚNAÐARLANDS, SKILMÁLAR

Samkvæmt fyrirbyggjandi tillögu um flokkun landbúnaðarlands í Rangárþingi eystra er landi sveitarfélagsins skipt upp í 4 flokka, landbúnaðarland I (gullflokkur), II, III og IV.

Í yfirstandandi endurskoðun verða aðeins skilgreindir tveir flokkar landbúnaðarsvæða, annars vegar landbúnaðarland I (gullflokkur) og hins vegar annað landbúnaðarland (flokkar II, III og IV).

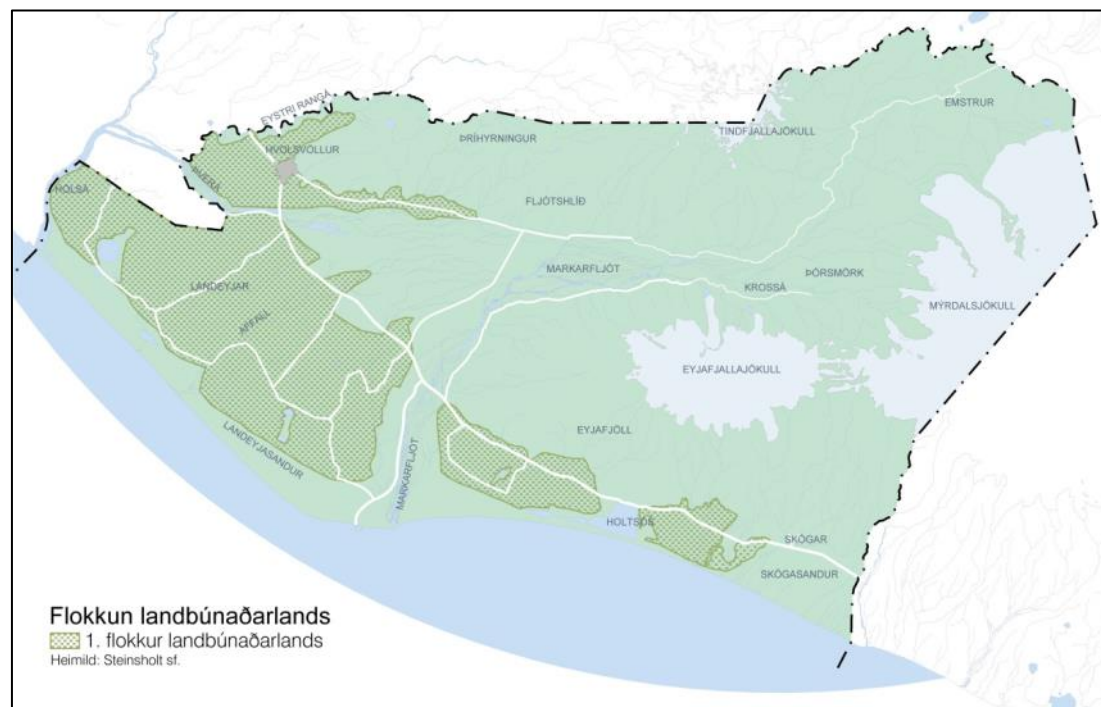
Í samræmi við það verður landbúnaðarland I sérmerkt á sveitarfélagsuppdrátti og því settir sérstakir skilmálar:

Samkvæmt fyrrgreindri flokkun landbúnaðarlands er landbúnaðarland I gullflokkurinn í akuryrkju. Um er að ræða mjög gott ræktunarland, slétt, þ.e. undir 5°(8%) halla og auðvelt til jarðvinnslu. Í sumum tilvikum þarf að þurrka landið og þá jafnvel með skurðum með allt að 60 m bili. Mikill lífrænn jarðvegur og næstum ekkert grjót. Land í flokki I er mjög auðveldlega plógtækt og alltaf undir 100 m hæð yfir sjávarmáli.

Forðast skal eftir því sem unnt er að breyta landbúnaðarlandi í flokki I í aðra landnotkun sem leiðir af sér framkvæmdir sem hafa í för með sér óafturkræf umhverfisáhrif. Einkum er horft til svæða fyrir frístundabyggð sem í auknum mæli sækja inn á landbúnaðarsvæði sveitarfélagsins. Með flokkun landbúnaðarlands og skilmálaákvæðum er leitast við að beina

eftirspurn eftir svæðum fyrir frístundabyggð á svæði sem ekki eru fyrsta flokks landbúnaðarland.

Flokkun sú sem hér um ræðir er ekki einhlít. Innan 1. flokks landbúnaðarsvæða fyrirfinnast rýrari svæði. Því þarf að beita þessu stjórnþæki með varúð og jafnræði að leiðarljósi.

Mynd 4.18 1. flokkur landbúnaðarlands.

4.17.3 EÐLI OG UMFANG ANNARRAR ATVINNUSTARFSEMI Á LANDBÚNAÐARSVÆÐUM

Eins og fram hefur komið er á landbúnaðarsvæðum heimilt að nýta byggingar sem fyrir eru á jörðinni og reisa nýbyggingar fyrir atvinnustarfsemi, sem fellur vel að búrekstri og nýtingu viðkomandi jarðar og ekki hefur neikvæð áhrif á umhverfi sitt, án þess að gera þurfi grein fyrir þeirri landnotkun á aðalskipulagsupprætti. Fyrst og fremst er átt við atvinnugreinar sem eru eðlileg viðbót við búreksturinn og stoðgreinar við landbúnað, sem áfram verður meginlandnotkun á svæðinu. Þetta á t.d. við um almenna ferðapjónustu s.s. „ferðapjónustu bænda“, gístaðstöðu og greiðasölu í tengslum við hana en einnig ýmsa athafnastarfsemi sem fellur vel að og er eðlileg viðbót við hefðbundna starfsemi á landbúnaðarsvæðum.

Mynd 4.19 Horft til Vestmannaeyja úr Fljótshlíð.

Mynd 4.20 Þverá í Fljótshlíð.

Mynd 4.21 Þorvaldseyri.

Á bújörðum sem eru 15 ha eða stærri mega sérhæfðar byggingar fyrir aðra atvinnustarfsemi en landbúnað vera allt að 1.500 m² (samtals gömul hús og ný) þar sem aðstæður leyfa. Rekstur, sem krefst stærri bygginga verður hins vegar einungis heimilaður á svæðum sem skilgreind eru fyrir viðkomandi landnotkun á aðalskipulagsuppdrátti (VP: Verslun og þjónustu eða AT: Athafnastarfsemi) og kemur því til greina þar sem aðstæður leyfa, en krefst breytingar á aðalskipulagi. Uppbygging sem hér hefur verið lýst er ekki heimil á bújörðum þar sem land er minna en 15 ha að óbreyttu aðalskipulagi. Um þær jarðir gilda reglur í kafla 4.17.6.

Almenn stærðarviðmiðun miðar að því að auðvelda minni háttar uppbyggingu og rekstur atvinnugreina sem styðja við hefðbundinn landbúnað og búsetu á svæðinu. Meginreglan er að önnur atvinnustarfsemi verði hluti bújarða en ekki á sjálfstæðum lóðum. Verði slík starfsemi skilin frá búrekstri krefst það formlegrar breytingar á aðalskipulagi.

Markmiðið er að gefa kost á nýtingu þess húsakosts sem fyrir er á viðkomandi bæjum með minni háttar viðbótum og breytingum án þess að breyta þurfi aðalskipulagi, auðvelda bændum að skjóta fleiri stoðum undir búreksturinn og tryggja áframhaldandi nýtingu jarðanna.

Gerð er grein fyrir uppbyggingarheimildum á spildum (stærð: 3-14 ha) og skikum (stærð: 1-3 ha) í kafla 4.17.6.

4.17.4 FRÍSTUNDAHÚS Á LANDBÚNAÐARSVÆÐUM

Á bújörðum sem eru 15 ha eða stærri og þar sem aðstæður leyfa kemur til álita að afmarka allt að þrjár lóðir fyrir stakstæð frístundahús á núverandi bújörðum. Bygging fjögurra eða fleiri frístundahúsa verður einungis á svæðum sem í aðalskipulagi eru skilgreind fyrir frístundabyggð (F). Taka skal tillit til náttúru og umhverfissjónarmiða við skipulag frístundabyggðar. Gott ræktarland skal að jafnaði ekki nýta undir frístundabyggð nema sérstakar ástæður séu til þess.

4.17.5 ÍBÚÐARHÚS Á LANDBÚNAÐARSVÆÐUM

Á bújörðum sem eru 15 ha eða stærri er heimilt að afmarka lóðir og reisa allt að þrjú íbúðarhús þar sem aðstæður leyfa auk íbúðarhúsa sem fyrir eru (í árslok 2013) og tilheyra búrekstrinum án sérmerkingar á aðalskipulagsuppdrátti. Ný íbúðarhús skulu, eftir því sem við verður komið, nýta sömu heimreið, vera í ákveðnum tengslum og samhengi við aðra byggð á jörðinni og fylgja eftir því sem kostur er byggðarmynstri viðkomandi svæðis. Markmiðið er að ekki verði fjölgað tengingum við þjóðveg, að þjónusta við ný hús tengist þeirri þjónustu sem þegar er veitt og að nýjum húsum verði komið fyrir í samræmi við byggingarhefðir og yfirbragð sveitarinnar

Ekki er gert ráð fyrir öðru þéttbýli í sveitarfélaginu en Hvolsvelli og í Skógum.

4.17.6 LANDSKIPTI

ALMENNT

Markmiðið með þeirri aðferðafræði sem hér er kynnt til sögunnar er að sporna við myndun þéttrar íbúðarbyggðar í dreifbýlinu, vernda hefðbundið byggðarmynstur og yfirbragð byggðar í sveitinni. Við landskipti, þ.e. þegar bújörð er skipt upp, verða auk „jarðarinnar“ (15 ha og stærri) til „spildur“ (3 -14 ha) og „skikar“ (minni en 3 ha).

Með umsókn um landskipti til sveitarstjórnar skal fylgja framkvæmdaáætlun eða „rammaskipulag bújarðar“ þar sem m.a. koma fram upplýsingar um uppbyggingaráform, aðstæður og landkosti, flokkun landbúnaðarlandsins, fyrirhugað gatnakerfi/aðkomu, fjölda og stærðir jarða, spildna og skika svo og tímaáætlun uppbyggingar.

Við mat og afgreiðslu umsókna verður einkum litið til eftirtalinna þátta:

- Fyrirhuguð uppbygging stuðli að hagkvæmu byggðarmynstri sem ekki verður íþyngjandi í rekstri sveitarfélagsins til framtíðar.
- Gatnakerfi á jörðinni sé einfalt og tengingum við vega- og þjónustukerfi sveitarfélagsins ekki fjölgað.
- Ný hús verði ekki byggð á góðu landbúnaðarlandi sbr. ákvæði jarðalaga og flokkun landbúnaðarlands.
- Ný hús rýri ekki eftirsóknarverð gildi umhverfisins, sem sóst er eftir með búsetu í sveitinni s.s. aðgengi að opnu landi, ósnertri náttúru, útsýni og búsetulandslagi.
- Ný hús hafi ekki neikvæð áhrif á útsýnisstaði, hvorki með því að loka eða takmarka aðgengi að þeim né skaða ásýnd áhugaverðra staða og svæða.
- Ný hús loki ekki almennum göngu- og reiðleiðum, hvorki fornum né nýjum.
- Ný íbúðarhús verði ekki sett á svæði sem áhugaverð eru til almennrar útivistar.
- Staðsetning bygginga taki mið af staðbundnum hefðum þar sem það á við og ný hús taki, eftir því sem við á, mið af byggingarhefð svæðisins.
- Ný hús skulu vera í samræmi við og styrkja búsetulandslag svæðisins.
- Ekki verði blandað í nábýli frístundabyggð og íbúðarbyggð.

JARÐIR (15 HA OG STÆRRI)

„Jarðir“ eru 15 ha og stærri. Um samþykktar jarðir gilda sömu ákvæði um byggingar og á bújörðinni/lögbýlinu enda við það miðað að jörðin verði áfram nýtt til hefðbundinna landbúnaðarnota samanber kafla 4.17.3.

Mynd 4.22 Stóra- og Litla Hildisey í Landeyjum.

SPILDUR(3-14 HA)

„Spildur“ geta verið frá 3 ha upp í 14 ha. Miðað er við að samþykktar spildur verði nýttar fyrir tómstundabúskap svo sem hestamennsku, sem beitarland og til minni háttar atvinnustarfsemi t.d. gróðurhúsaræktunar. Að fengnu samþykki sveitarstjórnar er á hverri lóð heimilt að byggja t.d. íbúðarhús, gestahús, gripahús, gróðurhús og geymsluhús. Hámarksnýtingarhlutfall á „spildum“, N: 0,02. Hámarksfjöldi húsa: 5 hús.

SKIKAR (1-3 HA)

„Skikar“ eru minni en 3 ha. Að fengnu samþykki sveitarstjórnar er á hverri lóð heimilt að byggja t.d. íbúðarhús, gestahús, geymsluhús. Hámarksnýtingarhlutfall á „skikum“, N: 0,02. Hámarksfjöldi húsa: 3 hús.

Að uppfylltum skilmálum aðalskipulags yrðu ný hús eða nýjar þyrpingar skilgreindar í deiliskipulagi.

HEITI	LAND-STÆRÐIR	ÞÉTTLEIKI, FJÖLDI HÚSA	Dæmi um uppbyggingu skv. aðalskipulagi
Bújörð/ jarðarlutar	15 ha og stærri	Almenn ákvæði, samanber kafla. 4.17.3.	3 íbúðarhús fyrir utan þau sem tengjast búrekstri. 3 frístundahús. Sérhæfðar byggingar fyrir aðra atvinnustarfsemi en landbúnað: 1.500 m ² (nýjar byggingar og þær sem fyrir eru).
Spildur	3-14 ha	Hámarksnýtingarhlutfall, N: 0,02, en að hámarki 1000 m ² samanlagt og að hámarki 5 hús.	Íbúðarhús, gestahús, gripahús, gróðurhús, geymsluhús.
Skikar	<3 ha	Hámarksnýtingarhlutfall, N: 0,02 en að hámarki 600 m ² samanlagt og að hámarki 3 hús.	Íbúðarhús, gestahús, geymsluhús.

Uppbyggingarheimildir á landbúnaðarsvæðum (Yfirlitstafla)

4.17.7 SKÓGRÆKT Á LANDBÚNAÐARSVÆÐUM

Um skógrækt er fjallað í kafla 4.18 og eru sérákvæði um skógrækt á landbúnaðarsvæðum í kafla 4.18.2. Skógrækt og landgræðsla er ekki afmörkuð sérstaklega á landbúnaðarsvæðum en er heimil þar að uppfylltum skilyrðum í ofantöldum köflum.

4.18 SKÓGRÆKTAR- OG LANDGRÆÐSLUSVÆÐI (SL)

4.18.1 ALMENNT

Skógræktarsvæði sem skilgreind eru í skipulagsáætluninni eru einkum útivistarsvæði fyrir almenning eða svæði á vegum skógræktarfélaganna viðkomandi byggðarlags. Á opnum svæðum (kafla 4.14) er einnig talsvert um skógrækt. Um skógræktarsvæði í atvinnuskyni skv. samræmdum skógræktaráætlunum landshluta svo sem bændaskóga er fjallað í kafla 4.18.2.

Í Rangárþingi er hentugt loftslag til skógræktar. Skógrækt er varanleg og sjálfbær mótvægisáðgerð gegn gróður- og jarðvegseyðingu og viðurkennd aðferð við bindingu á koltvísýringi (CO₂). Auk þess hafa skógar mikilvægu hlutverki að gegna sem skjól fyrir akra, beitilönd og byggð en einnig draga þeir úr skafrenningi og öskufoki, hlífa byggingum og draga úr jarðvegsfoki af plægðum ökrum.

Reynsla af skógrækt í sveitarfélaginu, víða við erfið skilyrði, er góð og nú þegar þekja náttúrulegir og gróðursettir skógar tæplega 1.600 ha eða 3,3% skóga á landsvísi. Því eru allar forsendur fyrir metnaðarfullum markmiðum í skógrækt.

Mikilvægt er að fella skógrækt að landslagi, að til verði lundir og rjóður, að útsýnisstaðir njóti sín og reynt verði að búa til birkiskóga og víðikjarr ásamt hinum ræktuðu skógum. Mikilvægt er að gljúfur og giljadrög fái að njóta sín.

Um skógræktarsvæði gildir að öðru leyti eftirfarandi ákvæði:

- A. Skógræktaráætlanir skulu vera í samræmi við skipulagsáætlanir og taka mið af þeim verndarákvæðum sem þar eru sett fram, s.s. vegna hverfisverndar, svæða á náttúruminjasráð, friðlýstra svæða skv. náttúruverndarlögum og friðlýstra fornminja skv. lögum um menningarminjar.
- B. Taka skal tillit til þekktra fornminja. Skógrækt skal ekki fara nær friðlýstum fornminjum og öðrum merkum minjum en 100 m og ekki nær öðrum minjum en 15 m.
- C. Taka skal tillit til jarðmyndana og vistkerfa sem njóta verndar skv. 37. gr. náttúruverndarlaga, sbr. kafla 5.1.
- D. Öll skógrækt á verndarsvæðum og önnur skógrækt, 3 ha svæði eða stærra, er háð framkvæmdaleyfi sveitarstjórnar, samkvæmt reglugerð um framkvæmdaleyfi nr. 772/2012.
- E. Ekki skal plantað í mýrlendi sem er 10.000 m² eða stærra og þess gætt að ekki skapist hætta á þurrkun tjarna og annarra votlendissvæða.
- F. Þess skal gætt að skógur loki ekki gönguleiðum meðfram strönd, ám og vötnum eða hindri aðgengi að þeim. Ekki er heimilt að loka alfaraleiðum eða fornum vegum/leiðum með skógi.

Skógræktar- og landgræðslusvæði (SL)

Svæði fyrir skógrækt og landgræðslu, svo sem nytjaskógrækt, fjölnytjaskógrækt, landbóta-skógrækt, skjólbelti, landgræðsluskógrækt, skipulagða landgræðslu og aðra uppgræðslu.

Meginmarkmið

- Stefnt skal að aukinni skógrækt til skjóls, útivistar, viðarframleiðslu, landbóta og annarra nytja.
- Á góðu landbúnaðarlandi er fyrst og fremst miðað við að stunda skógrækt og skjólbeltarækt til að skýla búþeningi og ræktun.
- Á svæðum sem hafa sérkenni og eiginleika sem skógrækt getur spillt s.s. vegna náttúrufars, auðlinda, útivistargildis, fornleifa eða söguminja verði skógrækt takmörkuð eða óheimil. Hugað skal að því að trjá- og skógrækt spilli ekki útsýnisstöðum, byrgi ekki ásynd fjalla og fossa eða valdi snjósöfnun á vegum. Gerð skal grein fyrir slíkum takmörkunum eftir því sem kostur er í aðalskipulagi.
- Áætlanir um skógrækt á svæðum sem eru 3 ha eða stærri (aðrar en ræktun heimilisgarða, frístundalóða og minni skrudgarða) þar sem m.a. koma fram upplýsingar um afmörkun, tegundaval, tímaáætlanir og fornleifakönnun skulu lagðar fyrir sveitarstjórn til samþykktar.

- G. Þess skal gætt að skógrækt trufli ekki umferð á vegum m.t.t. snjósofnunar og útsýnis.
- H. Litið er á gott landbúnaðarland sem auðlind og taka ákvæði aðalskipulagsins um skógrækt á landbúnaðarsvæðum mið af því. Leitast skal við að haga skógrækt á góðu landbúnaðarlandi í samræmi við meginmarkmið jarðalaga þannig að ekki verði skertir möguleikar til þess að nýta landið til búvöruframleiðslu í framtíðinni.

Leita skal umsagnar Umhverfisstofnunar áður en hafin er skógrækt á svæðum sem njóta sérstakrar verndar skv. náttúruverndarlögum.

Í samræmi við lið 13.02 í 1. viðauka laga um mat á umhverfisáhrifum eru allar breytingar eða viðbætur við framkvæmdir samkvæmt 1. og 2. viðauka sem hafa þegar verið leyfðar, framkvæmdar eða eru í framkvæmd og kunna að hafa umtalsverð umhverfisáhrif tilkynningarskyldar til Skipulagsstofnunar. Nýræktun skóga á 200 ha svæði eða stærra eða á verndarsvæðum sem breytir fyrri landnotkun er tilgreind í 1. viðauka fyrrgreindra laga, flokki B, lið 1.06 sem framkvæmdir sem kunna að hafa í för með sér umtalsverð umhverfisáhrif og metið er í hverju tilviki með tilliti til eðlis, umfangs og staðsetningar hvort háðar skuli mati á umhverfisáhrifum skv. fyrrgreindum lögum, sbr. einnig 2. viðauka.

4.18.2 SKÓGRÆKT Á LANDBÚNAÐARSVÆÐUM

Skógræktarsvæði þar sem skógrækt er stunduð í atvinnuskyni (Suðurlandsskógar, bændaskógar) eru ekki skilgreind sérstaklega á skipulagsuppdraetti en skipulagsáætlunin gerir bæði ráð fyrir skógrækt sem atvinnugrein á hefðbundnum landbúnaðarsvæðum og til skjóls, landbóta og útivistar. Þó skal miðað við að gott landbúnaðarland verði að jafnaði áfram nýtt fyrir hefðbundinn landbúnað og matvælaframleiðslu. Á góðu landbúnaðarlandi er fyrst og fremst miðað við að stunda skógrækt og skjólbeltarækt til að skýla ræktun og búpeningi. Stefnt er að því að rækta ekki skóg á því landi sem best hentar til búvöruframleiðslu.

Drátt fyrir að landbúnaðarland sé afmarkað á táknrænan hátt við 200 m hæð yfir sjávarmáli eru stór svæði ofan þeirra marka hefðbundið landbúnaðarland. Utan verndarsvæða aðalskipulagsins í allt að 300 m.y.s. milli Vatnsdals og Fljótsdalsheiðar í Fljótshlíð og í Ásólfskálalaheiði er nytjaskógrækt heimil þar sem aðstæður leyfa. Um þessi svæði gilda sömu heimildir og takmarkanir fyrir skógrækt og á skilgreindum landbúnaðarsvæðum. Samkvæmt 10. gr. reglugerðar um innflutning, ræktun og dreifingu útlendra plöntutegunda nr. 583/2000 er þó óheimilt að rækta erlendar tegundir í yfir 500 m hæð yfir sjávarmáli.

Skógræktaráætlanir á landbúnaðarsvæðum skulu vera í samræmi við skipulagsákvæði í kafla 4.18.1.

4.18.3 HVOLSVÖLLUR

Á Hvolsvelli eru skilgreind þrjú skógræktarsvæði. Það fyrsta umhverfis hreinsivirki þéttbýlisins við Þjóðveg nr. 1 (SL-124). Annað er meðfram Hlíðarvegi að norðanverðu (SL-125). Jafnframt er garður austan Kirkjuhvolsreits skilgreint sem skógræktarsvæði (SL-135).

Eðli málsins samkvæmt verður einnig skógrækt til skjólmyndunar á svæðum sem skilgreind eru sem opin svæði austan og norðan við byggðina á Hvolsvelli og íþróttasvæði vestan byggðarinnar.

Skógræktaráætlanir á Hvolsvelli skulu vera í samræmi við skipulagsákvæði í kafla 4.18.1.

4.18.4 SKÓGAR

Í Skógum eru skilgreind tvö skógræktarsvæði. Annars vegar við Þjóðveg nr. 1 (SL-501). Hins vegar fyrir ofan byggðina (SL-511). Það svæði nær frá Kverná að gili fyrir miðri brekkunni. Í brekkunum eru einnig gamlir slóðar og rústir þar sem kostur er á áhugaverðu göngu- og útivistarsvæði.

Skógræktaráætlanir í Skógum skulu vera í samræmi við skipulagsákvæði í kafla 4.18.1.

4.18.5 SVEITIN

Skógræktarsvæði sem skilgreind eru í sveitinni eru í umsjón Skógræktarfélags Rangæinga.

Um er að ræða svæði við Þverá (SL-227, SL-228, SL-229 og SL-230), við Kotvöll (SL-304), Tumastaðir í Fljótshlíð (SL-321), Múlakot í Fljótshlíð (SL-336 og SL-359), Seljaland undir Eyjafjöllum (SL-411) og Hamragarðaheiði (SL-456).

Skógræktaráætlanir í sveitinni skulu vera í samræmi við skipulagsákvæði í kafla 4.18.1.

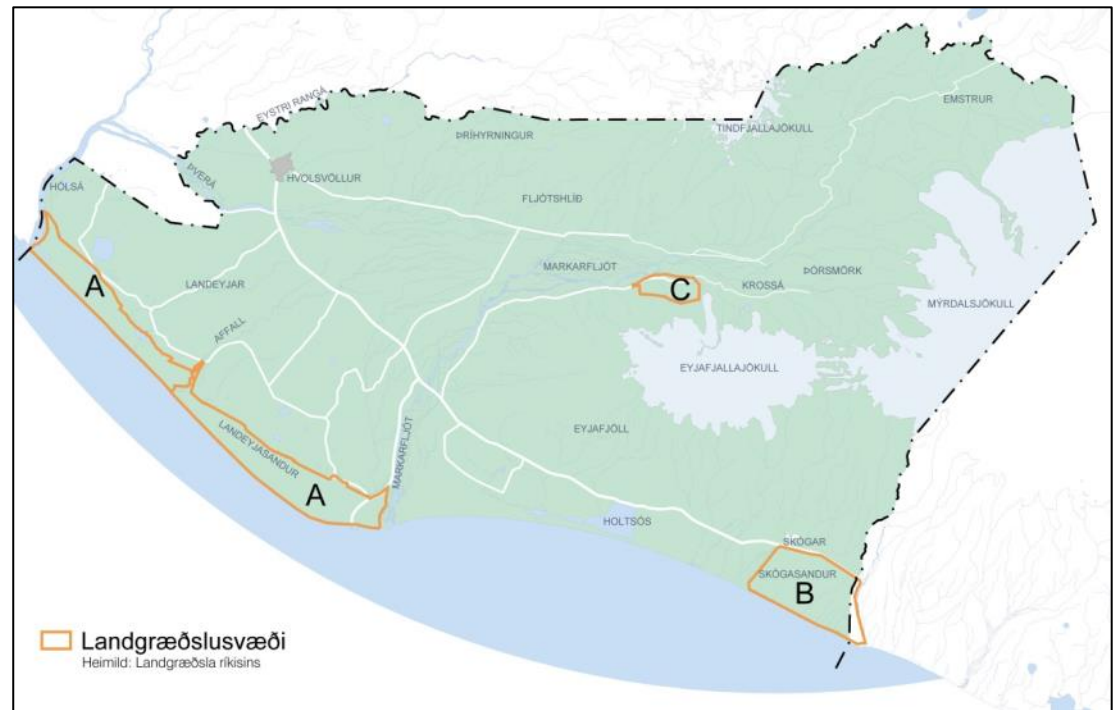
4.18.6 LANDGRÆÐSLUSVÆÐI

Landgræðsla og skógrækt eru samofin hugtök sem tengjast umhverfisvernd og landbótum. Í ritinu *Jarðvegsrof á Íslandi* sem Landgræðsla ríkisins og Rannsóknarstofnun landbúnaðarins gáfu út árið 1997 kemur fram að 87% lands í Emstrum teljist til auðna og fjalla og 66% landsins hljóti rofeinkunnir 4 og 5 sem er með því versta sem þekkist hér á landi. Roef í Fljótshlíð er mjög breytilegt. Þar telst um 42% lands til auðna og fjalllendis. Hlíðarnar eru víða vel grónar og tæplega helmingur landsins utan fjalllendisins er með lága rofeinkunn. Á afrétti Fljótshlíðar er alvarlegt rof sem eyðir samfelldu gróðurlendi tæplega 37% lands utan fjalla og jökla. Mjög mikið rof er á 12% afrétta Fljótshlíðar.

Landgræðslan í Gunnarsholti kemur á ýmsan hátt að uppgræðsluverkefnum á um 16 svæðum víðs vegar í sveitarfélaginu. Þau hafa verið skilgreind landgræðslusvæði, m.a. vegna

uppgræðslu í kjölfar eldgosa og landbótaáætla vegna gæðastýringar í sauðfjárrækt. Þessi svæði eru yfirleitt á afréttum eða beitolöndum og í raun ekki í umsjá Landgræðslunnar. Þrjú svæði í sveitarfélaginu eru í eigu eða umsjá Landgræðslunnar (sjá mynd 4.23). Um þau er í gildi samningur á milli Landgræðslunnar og landeigenda um uppgræðslu og þessi svæði eru skilgreind sem landgræðslusvæði í skipulagsáætlun þessari.

Afmörkun landgræðslusvæða er sett fram á skýringarmynd í greinargerð en ekki skilgreind í aðalskipulagi. Ekki þarf að breyta aðalskipulagi til þess að skilgreina ný landgræðslusvæði svo fremi sem afmörkun þeirra hefur ekki neikvæð áhrif á náttúruvernd, minjavernd söguminjar eða aðra skilgreinda hagsmuni. Landgræðsla er heimil hvarvetna sem hennar er talin þörf í sveitarfélaginu. Uppgræðsluaðferðir skulu m.a. taka mið af alþjóðlegum samningum sem Íslendingar eru aðilar að. Þetta eru m.a. samningar um fjölbreytileika náttúrunnar (líffræðileg fjölbreytni), rammamarkmið Sameinuðu þjóðanna um loftslagsbreytingar og aðgerðir gegn eyðimerkurmyndun en meta verður hvaða leiðir eru taldar hentugastar í hverju tilviki fyrir sig. Haft skal samráð við Umhverfisstofnun um fyrirkomulag landgræðslu á náttúruverndarsvæðum og heilbrigðiseftirlit um

Mynd 4.23 Yfirlitsmynd landgræðslusvæða.

uppgræðsluaðferðir á vatnsverndarsvæðum. Afmörkun landgræðslusvæða getur verið tímabundin uns settum markmiðum verður náð. Landgræðsla ríkisins afhendir landeigendum land sem stofnunin hefur haft forræði yfir með formlegum samningi og lætur þinglýsa reglum á hlutaðeigandi jarðir um meðferð hins uppgrædda lands í samræmi við lög um landgræðslu. Innan friðaðra svæða og verndarsvæða kunna landgræðsluáform að vera háð samþykki Umhverfisstofnunar sbr. náttúruverndarlög.

Um er að ræða eftirtalin svæði:

- A. Landeyjasandur hefur verið í umsjón Landgræðslunnar síðan 1955 og hefur Landgræðslan og landeigendur um árabil stundað þar landgræðslu. Landeyjasandur er mikið sandfokssvæði og er svæðið friðað fyrir búfjárbreit. Vesturhluti Landeyjasands var afhentur Sandgræðslu Íslands til fullrar eignar og umráða 1954. Sandsvæði austan Affalls var tekið til landgræðslu sama ár í samstarfi við sveitarstjórn A-Landeyjahrepps, en formlegur samningur við landeigendur var ekki gerður fyrr en 2000.
- B. Skógasandur er að stórum hluta landgræðslusvæði. Allur Skógasandur sunnan hringveggar var afhentur Sandgræðslu Íslands á erfðafestur árið 1955. Á austanverðum sandinum, norðan ringveggar, var formlegt landgræðslusvæði, sem nú hefur verið afhent landeigendum aftur með þinglýstum kvöðum um meðferð landsins.
- C. Svæði niður af Gígjökli og þaðan til vesturs. Í kjölfar eldgossins í Eyjafjallajökli 2010 var samið við landeigendur á Merkurbæjum um að taka láglandi þeirra í innanverðu Langanesi til friðunar og uppgræðslu, allt að afréttarmörkum Steinsholts. Frá 1990 hafði allt svæðið þar fyrir innan, þ.e. afréttirnar Steinsholt, Stakkholt, Merkurtungur, Þórsmörk, Almenningar og Emstrur verið friðað fyrir beit með samkomulagi við hlutaðeigandi sveitarstjórnir.

Afmörkun svæðanna er sett hér fram til upplýsingar og gilda innan þeirra ákvæði samninga sem gerðir hafa verið.

Svæðið niður af Gígjökli og þaðan til vesturs er innan hverfisverndarsvæðis. Uppgræðsla lands á verndarsvæðum er tilkynningarskyld framkvæmd sbr. lið 1.08, flokkur B í 1. viðauka laga nr. 106/2000 um mat á umhverfisáhrifum.

Að auki taka margir bændur þátt í verkefninu „Bændur græða landið“ í samvinnu við Landgræðslu ríkisins.

Þar sem því verður viðkomið skal grípa til beitarstýringar samhliða uppgræðslu ógróinna og vangróinna svæða sem og gróðurbótum með skógrækt og skjólbeltarækt eftir því sem við á. Jafnframt skal vinna að því að létta beit af landsvæðum þar sem rof á landi er verulegt og þar

sem því verður við komið að skilja slík svæði frá landi þar sem ástand er betra. Ennfremur er stefnt er að því að bæta ástand gróðurs á illa förnum svæðum sem liggja að grónu landi.

4.18.7 YFIRLITSTAFLA

Nr.	Stærð	Svæði	Lýsing	Skipulagsákvæði
SL-124	1,9	Austan Þjóðvegur við skólphreinsistöð	Skógræktarsvæði	Almenn ákvæði
SL-125	0,6	Meðfram Hlíðarvegi að sunnanverðu	Trjábelti	Almenn ákvæði
SL-135	1,4	Garður austan Kirkjuhvolsreits	Skógræktar- og útivistarsvæði.	Almenn ákvæði
SL-227	136	Við Þverá að sunnanverðu	Skógræktarsvæði á vegum Skógræktarfélags Rangæinga.	Almenn ákvæði
SL-228	130	Við Þverá að norðanverðu	Skógræktarsvæði á vegum Skógræktarfélags Rangæinga.	Almenn ákvæði
SL-229	11,9	Við Þverá að sunnanverðu	Skógræktarsvæði á vegum Skógræktarfélags Rangæinga.	Almenn ákvæði
SL-230	16,3	Við Þverá að norðanverðu	Skógræktarsvæði á vegum Skógræktarfélags Rangæinga.	Almenn ákvæði
SL-304	76,8	Kotvöllur	Skógræktarsvæði á vegum Skógræktarfélags Rangæinga.	Almenn ákvæði
SL-321	305	Tumastaðir í Fljótshlíð	Skógræktarstöð. Deiliskipulag liggur ekki fyrir.	Almenn ákvæði
SL-336	23,2	Múlakot í Fljótshlíð	Skógrækt á grunni ræktunarstarfs Guðbjargar í Múlakoti.	Almenn ákvæði
SL-359	82	Múlakot, sunnan Þjóðvegur	Skógrækt á vegum Skógræktarfélags Rangæinga.	Almenn ákvæði

Nr.	Stærð	Svæði	Lýsing	Skipulagsákvæði
SL-411	2,3	Seljaland undir Eyjafjöllum	Útivistarskógrækt ungmennafélagsins.	Almenn ákvæði
SL-456	7,2	Hamragarðaheiði	Skógrækt á vegum Skógræktarfélags Rangæinga.	Almenn ákvæði
SL-501	8,4	Í Skógum undir Eyjafjöllum	Landgræðsluskógrækt við Þjóðveg.	Skv. deiliskipulagi.
SL-511	9	Í Skógum undir Eyjafjöllum	Útivistarskógrækt. Á svæðinu er skilgreind frístundalóð með einu frístundahúsi.	Skv. deiliskipulagi.

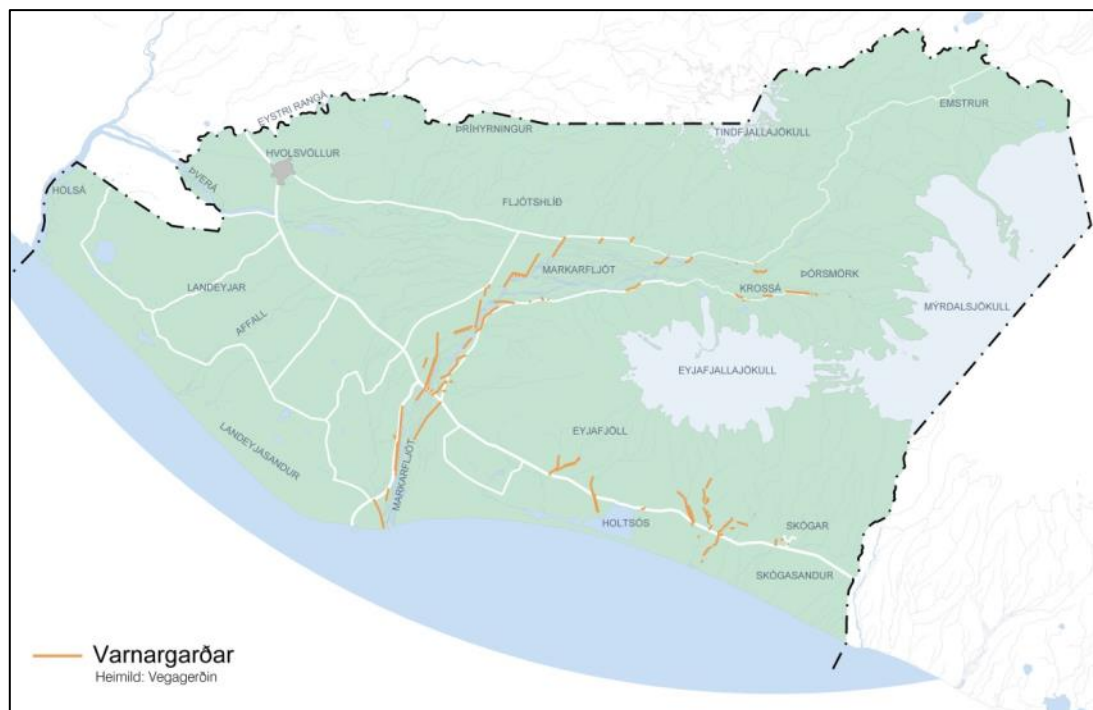

Mynd 4.24 Varnargarður við Markarfljót í Fljótshlíð.

4.19 VARNARGARÐAR

4.19.1 ALMENNT

Gríðarlega umfangsmikil viðfangsefni vegna landbrots fallvatna eru í sveitarfélaginu. Þar ber helst að nefna umhverfi Markarfljóts. Þar hefur verið unnið að fyrirhleðslum og byggingu varnarmannvirkja í heila öld, að mestu í byggð og mikil verkefni eru framundan. Landbrot er verulegt í öllum ám undir Eyjafjöllum og víða miklar gróðurskemmdir ofan og neðan þjóðveg. Mikið landbrot er út frá Krossá á Þórsmerkursvæðinu.

Mynd 4.25 Yfirlitsmynd varnargarða.

Í gildi er formlegt samkomulag Vegagerðarinnar og Landgræðslu ríkisins um ábyrgð og eignarhald á öllum varnargörðum við Markarfljót, Krossá og ár undir Eyjafjöllum. Stöðugt eftirlit er með öllum varnargörðum við Markarfljót og talsvert árlegt viðhald.

4.19.2 VARNARGARÐAR VEGNA LANDBROTS

Varnargarðar vegna landbrots eru ekki skilgreindir í aðalskipulagi en núverandi varnargarðar eru sýndir á aðalskipulagsuppdraetti til skýringar. Gerð þeirra er heimil þar sem þeirra er þörf að höfðu samráði við Umhverfisstofnun og að fengnu framkvæmdaleyfi sveitarstjórnar sbr. reglugerð um framkvæmdaleyfi 772/2012. Sveitarstjórn skal í hverju tilviki fyrir sig taka ákvörðun um hvort þörf sé á deiliskipulagi.

Fiskistofa er samráðsaðili ef um er að ræða varnargarða við veiðiár sbr. ákvæði laga nr. 61/2006 um leyfi til framkvæmda nálægt „veiðivatni“. Þá skal minnt á lagalegar skyldur Orkustofnunar sbr. vatnalög nr. 15/1923.

4.19.3 VARNARGARÐAR VEGNA SKYNDILEGRAR NÁTTÚRUVÁR

Í áætluninni er mörkuð stefna um að bygging nýrra varnarmannvirkja sem nauðsynleg eru vegna skyndilegrar náttúruvár svo sem eldgoss í Eyjafjalla- eða Mýrdalsjökli séu undanþegin formlegri breytingu á aðalskipulagi og deiliskipulagsgerð. Í þeim tilvikum skal þó haft samráð við hagsmunaaðila svo sem landeigendur og umráðaaðila lands áður en sveitarstjórn tekur ákvörðun um veitingu framkvæmdaleyfis.

Bygging varnargarða vegna skyndilegrar náttúruvár s.s. eldgosa og flóða er háð eftirtöldum skilyrðum:

- A. Veiting framkvæmdaleyfis. Samráð skal haft við hagsmunaaðila (landeigendur og umráðaaðila lands), áður en sveitarstjórn tekur ákvörðun um að veita framkvæmdaleyfi.
- B. Varnargarðar skulu eftir því sem kostur er ekki byggðir á eftirtöldum svæðum:
 - Hverfisverndarsvæðum, svæðum á náttúruminjaskrá, friðlýstum svæðum skv. náttúruverndarlögum svo og svæðum þar sem eru þekktar fornminjar.
 - Taka skal tillit til jarðmyndana og vistkerfa sem njóta verndar skv. 37. gr. náttúruverndarlaga, sbr. kafla 5.1.

Óbyggð svæði (ÓB)

Svæði þar sem ekki er gert ráð fyrir búsetu né atvinnustarfsemi, svo sem hálendi, heiðar og afréttir, að mestu án mannvirkja annarra en þjóna útivist, afréttarnotum, öryggismálum og fjarskiptum.

4.20 ÓBYGGÐ SVÆÐI (ÓB)

4.20.1 ALMENNT

Mörk landbúnaðarsvæða og opinna svæða eru miðuð við 200 m hæð yfir sjávarmáli. Viðmiðunin er til einföldunar en hún er byggð á þeirri staðreynd að ræktun og búseta í Rangárþingi eystra virðist í grófum dráttum takmarkast við um 200 m.y.s. Þó er nytjaskógrækt heimil á óbyggðu svæði milli Vatnsdals og Fljótsdalsheiðar í Fljótshlíð og í Ásólfskálahiði, þar sem aðstæður leyfa og utan verndarsvæða aðalskipulagsins, í allt að 300 m.y.s. Þeir hlutar Tindfjallajökuls, Eyjafjalla- og Mýrdalsjökuls sem eru innan sveitarfélagsmarka eru skilgreindir sem óbyggt svæði.

Óbyggð svæði eru landsvæði sem eru í landbúnaðarnotum þar sem beitar- og afréttarnot er megin landnotkun en svæði ofan afgirtra heimalanda eru auk þess einnig ætluð til almennrar útivistar. Mannvirkjagerð skal vera í lágmarki á óbyggðum svæðum. Þar er aðallega um að ræða hálendisvegi, reiðvegi, merktar gönguleiðir og fjallaskála sbr. ákvæði í kafla 4.11.5, 4.11.6 og 6.1.3, 6.1.4, 6.1.5.

4.20.2 FRAMTÍÐARVEGARSTÆÐI ÞJÓÐVEGAR NR. 1 VESTAN HVOLSVALLAR

Í aðalskipulagi Hvolsvallar 1990-2010 var gert ráð fyrir færslu þjóðveg nr. 1 vestur fyrir byggðina. Í aðalskipulagi Rangárþings eystra 2003-2015 var færslu vegarins frestað um óákveðinn tíma sbr. umfjöllun í greinargerð. Skipulagsáætlunin gerir ekki ráð fyrir færslu vegarins vestur fyrir byggðina á skipulagstímabilinu. Til þess að halda opnum möguleikum til framtíðar er framtíðarvegastæði, um 60 m breytt belti vestan byggðar skilgreint sem óbyggt svæði (ÓB-126). Í kafla 7 er gerð grein fyrir áhrifamati skipulagskosta varðandi framtíðarlegu þjóðveg nr. 1 við Hvolsvöll.

4.20.3 YFIRLITSTAFLA

Nr.	Stærð	Svæði	Lýsing	Skipulagsákvæði
ÓB-126	8,6	Vestan þéttbýlisins á Hvolsvelli	Framtíðarvegastæði þjóðveg.	Svæðið verður nytjað á sama hátt og hingað til en óheimilt er að skipuleggja þar landnotkun eða varanleg mannvirki sem staðið geti í vegi fyrir breyttum þjóðvegi.

4.21 VÖTN ÁR OG SJÓR

Í aðalskipulagsáætluninni eru vatnsfletir vatna, fallvatna og sjávar auðkennd. Varnargarðar vegna hugsanlegra flóða úr Eyjafjallajökli og Mýrdalsjökli eru teiknaðir inn á aðalskipulagsupprátt til skýringar en eru þó ekki hluti staðfests aðalskipulags þar sem sú staða getur fyrirvaralaust komið upp að breyta þurfi farvegi áa (t.d. Markarfljóts og Svaðbælisár) byggja nýja garða eða breyta þeim sem fyrir eru. Annars eru ekki áformaðar breytingar á farvegi áa í sveitarfélaginu.

Til vatnafars svæðisins telst bæði grunnvatn og yfirborðsvatn, s.s votlendi, tjarnir, lindir, vötn ár og lækir. Í tengslum við búsetu manna eru mikilvægustu hlutar vatnafarsins þau svæði, hrein og ómengduð, sem nýtast til vatnstöku, og þar eru vatnsbólin sjálf og grenndarsvæði þeirra mikilvægust. Vatnafar hefur einnig áhrif á lífríki svæðisins.

Gerð er grein fyrir vatnsbólum og vatnsverndarsvæðum og stefnu um vatnsgæði í ám og vötnum í kafla 5.3.

Vötn, ár og sjór (V)

Vatnsfletir núverandi og fyrirhugaðra vatna, fallvatna og sjávar, þar með talið legu þeirra vegna stífla, breytingu á árfarvegum og landfyllinga.

Friðlýst svæði (FS)

Svæði á landi og í sjó sem eru friðlýst eða njóta verndar samkvæmt lögum, þ.e. náttúruvætti (sérstæðar náttúrumyndanir), friðlönd, þjóðgarðar og fólkvangar.

Önnur náttúruvernd (ÖN)

Svæði svo sem jarðmyndanir og vistkerfi sem njóta sérstakrar verndar samkvæmt lögum um náttúruvernd. Jafnframt svæði sem skilgreind eru í verndarflokki í verndar- og orkunýtingaráætlun.

Meginmarkmið

- Taka skal mið af umhverfissjónarmiðum við mat og val á skipulagskostum.
- Tekið skal mið af sjónarmiðum um sjálfbæra þróun samfélags og byggðar við skipulag og uppbyggingu sveitarfélagsins.
- Lögð skal rík áhersla á náttúruvernd og söguminjar við nýtingu lands og landgæða.
- Í aðalskipulagi skal leggja áherslu á varðveislu óspilltrar náttúru og verndun og friðlýsingu svæða sem verðmæt eru vegna náttúrufars, fegurðar eða útivistargildis. Skilgreina skal þau svæði sem æskilegt er að vernda og friða auk þeirra svæða sem þegar njóta verndar og friðunar.
- Sveitarfélagið er aðili að Kötlu jarðvangi (Geopark) þar sem lögð er áhersla á jarðfræði svæðisins, tengingu hennar við ferðaþjónustu og skylda starfsemi. Sérstaka áherslu skal leggja á merkingar ferðamannastaða og aðstöðu til rannsókna og fræðslu.
- Taka skal fyllsta tillit til umhverfis- og náttúruverndarsjónarmiða við skipulag og framkvæmdir í öbyggðum.

5 VERNDARÁKVÆÐI OG TAKMÖRKUN Á LANDNOTKUN

Í þessum kafla er annars vegar fjallað um friðunar- og verndarákvæði vegna náttúrufars og menningarminja og hins vegar þá þætti, sem lúta að takmörkun á landnotkun í sveitarfélaginu s.s. vatnsverndarsvæði og svæði undir náttúruvá.

5.1 NÁTTÚRUVERND

5.1.1 NÁTTÚRUVERNDARSVÆÐI

Náttúruverndarsvæði eru afmörkuð í aðalskipulagi sveitarfélaga í samræmi við lög um náttúruvernd. Samkvæmt lögnum eru náttúruverndarsvæði eftirtalin svæði:

- a) Friðlýst svæði, þ.e. þjóðgarðar, friðlönd, náttúruvætti og fólkvangar.
- b) Önnur svæði og náttúrumyndanir sem eru á náttúruminjaskrá.
- c) Afmörkuð svæði á landi og sjó sem njóta verndar samkvæmt öðrum lögum vegna náttúru og landslags.

Í Rangárþingi eystra hefur eitt svæði, Skógafoss og nánasta umhverfi, verið friðlýst í samræmi við lög um náttúruvernd, sjá kafla 5.1.2. Ákvæði og umgengnisreglur um friðuð svæði eru sett fram af Umhverfissráðuneytinu/Umhverfisstofnun. Breytingar á þeim teljast ekki breytingar á aðalskipulagsákvæðum.

Eftirtaldar jarðmyndanir og vistkerfi njóta sérstakrar verndar í samræmi við lög um náttúruvernd:

- a) Eldvörp, gervigígar og eldhraun.
- b) Stöðuvötn og tjarnir, 1.000 m² að stærð og stærri.
- c) Mýrar og flóar, 3 ha að stærð eða stærri.
- d) Fossar, hverir og aðrar heitar uppsprettur, svo og hrúður og hrúðurbreiður, 100 m² að stærð og stærri.
- e) Sjávarfitjar og leirur.

Ekki hefur verið gerð heildarúttekt á ofantöldum jarðmyndunum og vistkerfum í Rangárþingi eystra. Því skal leita umsagnar Umhverfisstofnunar og náttúruverndarnefndar áður en veitt er framkvæmdaleyfi, sbr. skipulagslög, til framkvæmda sem hafa í för með sér röskun jarðmyndana og vistkerfa.

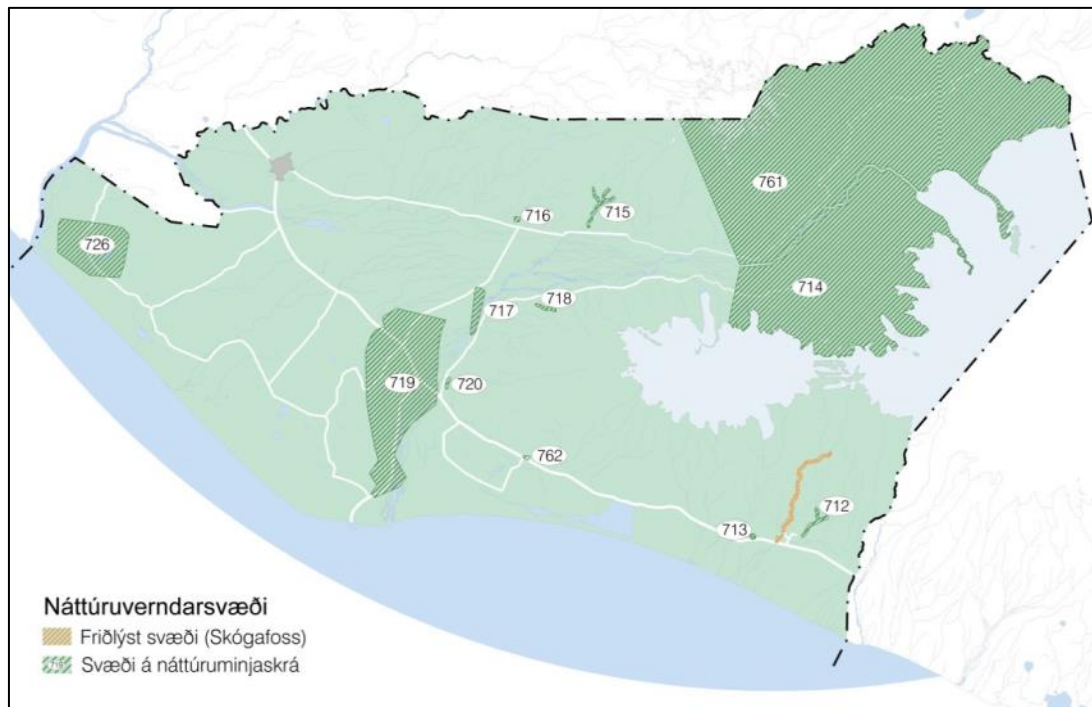
Í Rangárþingi eystra nær þetta ákvæði fyrst og fremst til mýra, flóa og fossa og hafa mörg slík svæði þegar verið skilgreind sem náttúruverndarsvæði sbr. kafla 5.1.4. Vegna þess hversu víðfeðm votlendissvæðin eru upp af ströndinni var gerð sérstök úttekt á fuglalífi í

sveitarfélaginu í tengslum við aðalskipulagsvinnuna. Niðurstaða úr þeirri vinnu var nýtt vegna tillöguerðar um hverfisverndarsvæði vegna mikilvægra fuglasvæða.

Hvorki er um að ræða þjóðgarð né fólkvang innan marka sveitarfélagsins. Í aðalskipulaginu er gerð grein fyrir friðlýstum svæðum, svæði á náttúruminjaskrá eru merkt sérstaklega, fjallað um jarðmyndanir og vistkerfi sem njóta sérstakrar verndar samkvæmt 37. gr. náttúruverndarlaga svo og hverfisvernd vegna náttúrufars.

Samkvæmt skipulags- og byggingarlögum er sveitarstjórn heimilt að setja fram stefnu og skilyrði um vernd náttúruminja, menningarsögulegra svæða eða bygginga. Hér er um að ræða svo nefnda hverfisvernd sem ekki felur í sér lögformlega friðun. Í aðalskipulagi skal þá gera grein fyrir hvaða þættir í umhverfi viðkomandi svæðis skulu njóta forgangs og tiltekinnar verndar. Ennfremur hvaða réttindi og kvaðir eru samfara hverfisvernd fyrir stjórnvöld og íbúa um landnotkun og framkvæmdir. Sjá nánar í kafla 5.1.5.

Leyfi Umhverfisstofnunar þarf til framkvæmda þar sem hætta er talin á að spillt verði friðlýstum náttúruminum. Leita skal umsagnar og tilkynna Umhverfisstofnun um

Mynd 5.1 Yfirlitsmynd náttúruverndarsvæða.

Reglur um Skógafoss, náttúruvætti

- Mannvirkjagerð og jarðrask svo og aðrar breytingar á svæðinu eru háðar leyfi Umhverfisstofnunar. Skylt er að hlíta ábendingum stofnunarinnar um staðarval, útlit og frágang mannvirkja.
- Gangandi fólk er heimil för um svæðið, enda sé góðrar umgengni gætt. Aðeins er heimilt að tjalda á merktum tjaldsvæðum.
- Akstur utan vega og merktra ökuslóða er óheimil.
- Óheimilt er að skerða gróður, trufla dýralíf eða raska jarðmyndunum.

Mynd 5.2 Skógafoss.

framkvæmdir þar sem hættu er á að spillt verði öðrum náttúruminum á náttúruminjaskrá, sbr. náttúruverndarlög.

Í köflum 5.1.1-5.1.4 er nákvæmari skilgreining á einstökum náttúruverndarsvæðum en að öðru leyti gilda ákvæði náttúruverndarlaga.

5.1.2 FRIÐLÝST SVÆÐI

Eitt svæði í Rangárþingi eystra er friðlýst skv. náttúruverndarlögum.

- Skógafoss** er friðlýstur sem náttúruvætti með auglýsingu 1982 og er hið friðlýsta svæði 2.204 ha. Friðlýsingin nær til Skógafoss ásamt nokkrum fossum ofar í Skógaá og næsta nágrennis árinna.

5.1.3 FRIÐLÝSING SVÆÐA Í VERNDARFLOKKI VERNDAR- OG ORKUNÝTINGARÁÆTLUNAR

Virkjunarkostir hafa verið flokkaðir í orkunýtingar-, bið- og verndarflokk. Svæði sem falla í verndarflokk verndar- og orkunýtingaráætlunar sem Alþingi hefur samþykkt skal friðlýsa gagnvart orkuvinnslu. Tveir virkjunarstaðir í Rangárþingi eystra eru í verndarflokki, þ.e. Markarfljótsvirkjun A og Markarfljótsvirkjun B. Sveitarstjórn stefnir að friðlýsingu þess hluta Markarfljótsgljúfra sem tengjast þessum virkjunarkostum í samræmi við ákvæði í fyrrgreindri áætlun um vernd og orkunýtingu landsvæða og laga um náttúruvernd. Umrædd svæði eru á skilgreindu náttúruverndarsvæði (nr. 761 á náttúruminjaskrá) og á hverfisverndarsvæði (Hv-624) og um þau gilda sérstök hverfisverndarákvæði sbr. kafla 5.1.5.

5.1.4 SVÆÐI Á NÁTTÚRUMINJASKRÁ

Eftirtalin 12 svæði innan sveitarfélagsins eru á náttúruminjaskrá. Númer vísa til náttúruminjaskrár og koma þau fram á skýringarupprætti á mynd 5.1.

- Kvernugil** (712), gljúfrið með Kvernufossi. (1) Gilið og nánasta umhverfi. (2) Sérstætt gljúfur með fögrum fossi, þ.e. Kvernufossi.
- Drangurinn í Drangshlíð** (713). (1) Drangurinn og nánasta umhverfi í landi Drangshlíðar undir Eyjafjöllum. (2) Sérkennilegur móbergsdrangi, áberandi einkenni í landslagi.
- Þórsmörk** (714). (1) Þórsmörk, Almennningar og afréttir sunnan Krossár vestur að Jökultungum. (2) Fjölbreytt og fagurt landslag. Skóglendi í skjóli jökla, að hluta til í umsjá Skógræktar ríkisins. Vinsælt útivistarsvæði.
- Bleiksárgljúfur** (715). (1) Gljúfrið ásamt fossum. (2) Þröngt og djúpt gljúfur. Fjölbreyttur gróður.

- **Merkjáfoss** (Gluggafoss) (716). (1) Foss í Merkjá rétt vestan Múlakots. (2) Hár og sérstæður foss í fögru umhverfi.
- **Litla- og Stóra-Dímon** (717). (1) Höfðarnir Litla- og Stóra-Dímon, í landi [Eyvindarkots]⁸, ásamt nánasta umhverfi. (2) Svipmiklir, stakir móbergshöfðar.
- **Nauthúsagil** (718). (1) Nauthúsagil ásamt fossi, skammt fyrir innan Stóru-Mörk. (2) Djúpt og þröngt gil, fallegur foss.
- **Tjarnir og Tjarnanes** (719). (1) Að austan liggja mörk svæðisins um Markarfljót og að vestan um Ála. (2) Gróður og dýralíf. Mólendi og votlendi, mikið fuglavarþ.
- **Seljalandsfoss og Gljúfrabúi** (720). (1) Fossarnir báðir, svo og hamrarnir og brekkan milli þeirra. (2) Einkar fallegir fossar, sem setja mikinn svip á landslagið, gróskumiklar brekkur.
- **Skúmsstaðavatn** (726). (1) Skúmsstaðavatn ásamt votlendi ofan Landeyjasands milli Grímsstaða og Klaufar, svo og Kuggavatn. (2) Gróðurmikið stöðuvatn, tjarnir og stararflóð. Mikið fuglalíf.
- **Emstrur og Fjallabak**, Rangárvallasýslu, V-Skaftafellssýslu (761). (1) Landsvæðið á milli svæðis nr. 730, og Friðlands að Fjallabaki annars vegar og Þórsmörkur og Mýrdalsjökuls hins vegar. Til vesturs ræður lína úr Jökulöldum um Þórólfsfell og Smáfjöll í Vondubjalla. Til austurs og norðurs ræður lína úr Öldufelli um Svartafell í Svartahnúk og þaðan í Torfajökul. (2) Stórbrotið og fjölbreytt landslag. Vinsælt útivistarsvæði. Æskilegt er að tengja svæðið Friðlandi að Fjallabaki.
- **Kálfshamar, Pöstin og Dysjarhóll**, [V-Eyjafjallahreppi]⁹, Rangárvallasýslu (762). (1) [Klapparhólar framan við Hvammsnúp]¹⁰. (2) Klappir úr ankaramíti, sem er basalt með áberandi pýroxen- og ólivíndílum. Klappirnar setja sterkan svip á umhverfið og við [Pöstina]¹¹ er tengd þjóðsaga.

5.1.5 HVERFISVERND VEGNA NÁTTÚRUFARS (HV)

ALMENNAR FORSENDUR

Lagt er til að nokkur (10) svæði njóti hverfisverndar vegna náttúrufars. Fjallað er um verndarsvæði á hálendinu annars vegar og verndarsvæði í byggð og á láglendi hins vegar.

Hverfisverndarsvæði eru sýnd á sveitarfélagsupprætti og skýringarupprætti.

Mynd 5.3 Einhyrningur.

Hverfisvernd (HV)

Svæði þar sem sveitarstjórn hefur sett ákvæði um hverfisvernd til að vernda sérkenni eldri byggðar eða annarra menningarsögulegra minja, náttúruminjar, landslag eða gróður vegna sögulegs, náttúrulegs eða menningarlegs gildis, án þess að um friðun sé að ræða samkvæmt öðrum lögum.

⁸ Rétt er Eyvindarholt í stað Eyvindarkots.

⁹ Rétt er Vestur-Eyjafjöllum í stað V-Eyjafjallahreppi.

¹⁰ Rétt er Örnefni framan í Hvammsnúi og við Hvammsnúp í stað Klapparhólar framan við Hvammsnúp.

¹¹ Rétt er Pöstin í stað Pöstina.

Hverfisverndarákvæði

Hverfisvernd vegna náttúruminja:

Hverfisvernd þessara svæða felst í eftirfarandi ákvæðum um landnotkun, umgengni og mannvirkjagerð:

- Hefðbundnar nytjar, svo sem beit og veiðar haldast eins og verið hefur.
- Mannvirkjagerð skal haldið í lágmarki og þess jafnan gætt að hún leiði til eins lítillar röskunar á umhverfi og lífríki og kostur er.
- Þurfi að reisa mannvirki s.s. fjallaskála, gangnamannaskála, neyðarskýli, fjarskiptastöðvar eða aðrar sambærilegar byggingar á svæðinu, skal það gert samkvæmt ákvæðum um slíkar byggingar í aðalskipulagi, í samræmi við deiliskipulag og í samráði við viðkomandi umsagnaraðila.

Hverfisverndarákvæði

Hverfisvernd vegna náttúruminja:

Hverfisvernd þessara svæða felst í eftirfarandi ákvæðum um landnotkun, umgengni og mannvirkjagerð:

- Hefðbundnar nytjar, svo sem beit og veiðar haldast eins og verið hefur.
- Mannvirkjagerð skal haldið í lágmarki og þess jafnan gætt að hún leiði til eins lítillar röskunar á umhverfi og lífríki og kostur er.
- Þurfi að reisa mannvirki s.s. fjallaskála, gangnamannaskála, neyðarskýli, fjarskiptastöðvar eða aðrar sambærilegar byggingar á svæðinu, skal það gert samkvæmt ákvæðum um slíkar byggingar í aðalskipulagi, í samræmi við deiliskipulag og í samráði við viðkomandi umsagnaraðila.

Hverfisverndarákvæði

Hverfisvernd vegna náttúruminja:

Hverfisvernd þessara svæða felst í eftirfarandi ákvæðum um landnotkun, umgengni og mannvirkjagerð:

- Hefðbundnar nytjar, svo sem beit og veiðar haldast eins og verið hefur.
- Mannvirkjagerð skal haldið í lágmarki og þess jafnan gætt að hún leiði til eins lítillar röskunar á umhverfi og lífríki og kostur er.
- Þurfi að reisa mannvirki s.s. fjallaskála, gangnamannaskála, neyðarskýli, fjarskiptastöðvar eða aðrar sambærilegar byggingar á svæðinu, skal það gert samkvæmt ákvæðum um slíkar byggingar í aðalskipulagi, í samræmi við deiliskipulag og í samráði við viðkomandi umsagnaraðila.

- ## Hverfisverndarákvæði
- Hverfisvernd vegna náttúruminja:
- Hverfisvernd þessara svæða felst í eftirfarandi ákvæðum um landnotkun, umgengni og mannvirkjagerð:
- Hefðbundnar nytjar, svo sem beit og veiðar haldast eins og verið hefur.
 - Mannvirkjagerð skal haldið í lágmarki og þess jafnan gætt að hún leiði til eins lítillar röskunar á umhverfi og lífríki og kostur er.
 - Þurfi að reisa mannvirki s.s. fjallaskála, gangnamannaskála, neyðarskýli, fjarskiptastöðvar eða aðrar sambærilegar byggingar á svæðinu, skal það gert samkvæmt ákvæðum um slíkar byggingar í aðalskipulagi, í samræmi við deiliskipulag og í samráði við viðkomandi umsagnaraðila.

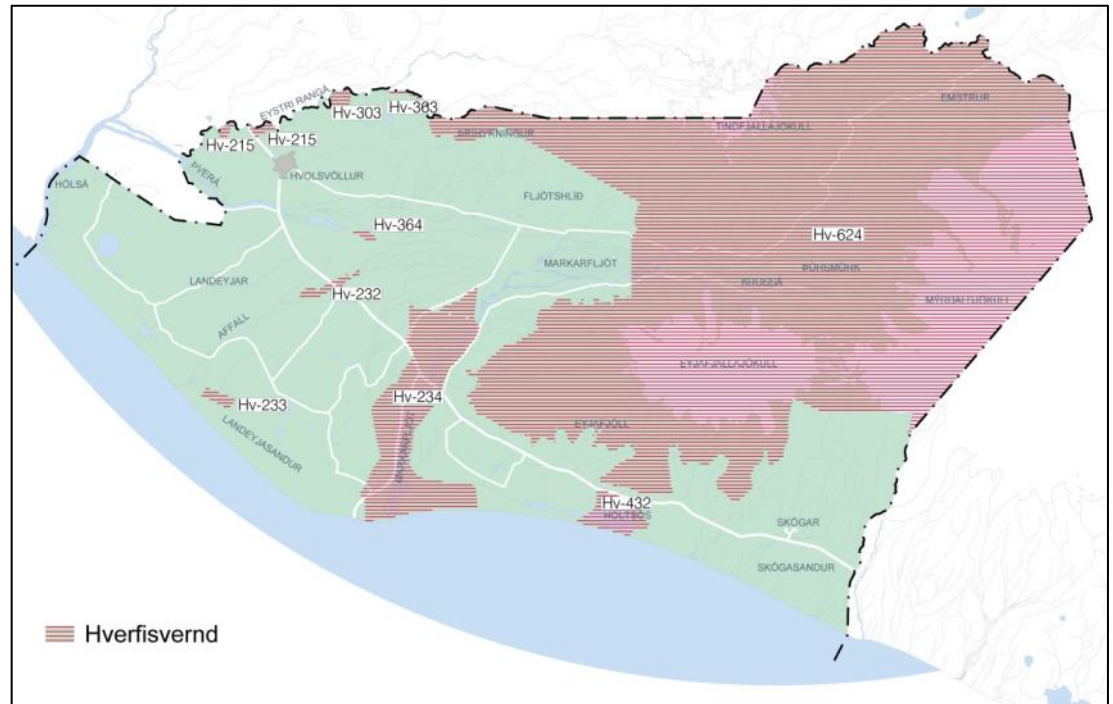
HVERFISVERND VEGNA NÁTTÚRUMINJA Á HÁLENDINU

HVERFISVERND VEGNA NÁTTÚRUMINJA Á HÁLENDINU

Fyrir liggur stefnumörkun í byggingar- og skipulagsmálum á Fjallabakssvæðinu 1993-2003 sem nær yfir Emstrur í Rangárþingi eystra. Í svæðisskipulagi miðhálandisins var stuðst við þetta skipulag og endurspeglar það landnotkun og stefnumörkun eins og fram kom í Fjallabakssvæðinu. Samkvæmt samþykkt samvinnunefndar miðhálandis (13.03.2001) um landnotkun í aðalskipulagi sveitarfélaga á miðhálandinu er lagt til að svæði sem skilgreind voru í svæðisskipulagi miðhálandisins sem náttúruverndarsvæði og almenn verndarsvæði verði skilgreind sem hverfisverndarsvæði. Þessi svæði eru jafnframt skilgreind sem óbyggð svæði ofan 200 m.y.s. Náttúruverndarsvæðin ná yfir mikilvægustu og merkustu náttúruminjar hálandisins. Í almennu verndarsvæði felst alhliða verndargildi sem tekur til náttúruminja, þjóðminja og mikilvægustu lindasvæða. Verndarsvæðin hafa einnig mikið útivistargildi en meðal þeirra eru jaðarsvæði að byggð.

Allt svæði innan sveitarfélagsmarka sem er til umfjöllunar í svæðisskipulagi miðhálandis er skilgreint sem náttúruverndarsvæði eða almennt verndarsvæði og er allt innan hverfisverndarsvæðis Hv-624.

Allt svæði innan sveitarfélagsmarka sem er til umfjöllunar í nýju rammaskipulagi

Mynd 5.4 Yfirlitsmynd hverfisverndar.

suðurhálandis er innan hverfisverndarsvæðis Hv-624 í samræmi við tillögur rammaskipulagsins.

Eftirtalin svæði eru skilgreind sem hverfisverndarsvæði vegna náttúruminja í aðalskipulaginu:

Hv-624 **Fjallabakssvæðið** sunnan Tungnaár, Torfajökulssvæðið suður að Mýrdalsjökli, Eldgjá, Hekla, Þórsmörk og Almennningar. Eitt fjölsóttasta ferðamannasvæði á hálendi Íslands. Friðland að Fjallabaki er friðlýst skv. náttúruverndarlögum og Þórsmörk (714), Heklusvæðið (730) og Emstrur og Fjallabak (761) eru á náttúruminjaskrá. **Tindfjallajökull** ásamt aðliggjandi fjalllendi. Stórbotið og fjölbreytt landslag, kjörið til útivistar á jaðri hálendisins. Sögu- og menningarminjar. Til viðbótar þessu svæði er lagt til að hverfisverndin nái vestur fyrir Tindfjöll um Fljótsdalsheiði, Vörðufell og Þrífjöll vegna fjölbreytts landslags og áhugaverðs útivistarsvæðis. **Vesturhluti Mýrdalsjökuls og Eyjafallajökull** ásamt skriðjökklum. Áhugavert svæði, aðgengilegt allt árið. Til viðbótar er lagt til að hverfisverndin nái að **fjallsbrúnum umhverfis Eyjafallajökul**, niður í 300 m.y.s, vegna fjölbreytts landslags, fuglalífs og gróðurfars. **Þríhyrningur** ásamt næsta umhverfi ofan 300 m.y.s. Þríhyrningur gegnir mikilvægu hlutverki sem áberandi kennileiti sem sést frá mörgum sjónarhornum í sveitarfélaginu og víðar að. Svæðið er gönguland í næsta nágrenni byggðar og víðsýnt er frá tindum fjallsins auk þess sem það tengist sögusviði fornþókmennta (Njálu). Tillaga um hverfisverndun Þríhyrnings tekur mið af sjónrænum þáttum og því eru framkvæmdir sem breyta ásjón fjallsins s.s. háspennulínur og skógrækt óæskilegar innan þess.

HVERFISVERND VEGNA MIKILVÆGRA BÚSVÆÐA FUGLA

Nokkur mikilvæg votlendissvæði og önnur búsvæði fugla eru skilgreind sem hverfisverndarsvæði, einkum vegna sérstæðs fuglalífs og gróðurs.

Hv-215 **Langanes og Djúpidalur**. Sérstæð bjúgvötn við Eystri-Rangá, með ríkulegu fuglalífi. Tengjast Lambhagavatni vestan ár og eru ásamt því einn mikilvægasti staðurinn í Rangárvallasýslu fyrir endur. Lambhagavatn og Langanes eru á náttúruminjaskrá og ásamt Oddaflóði á skrá um alþjóðlega mikilvæg fuglasvæði.

Hv-303 **Vallarnes** í landi Vallarhjáleigu og Bakkavallar. Hefur myndast á svipaðan hátt og Langnes og Djúpidalur, sem bugða eða bugður úr Eystri-Rangá. Mýri með ríkulegu fuglalífi, sem hefur sérstaklega verið hlúð að af landeigendum.

Hv-340 **Eystri-Rangá** frá upptökum að ármótum við Hólsá. Falleg lindá með töluverðu fuglalífi, m.a. er hún ein helsta straumandaá landsins.

Hverfisverndarákvæði

Hverfisvernd vegna mikilvægra búsvæða fugla:

Hverfisvernd þessara svæða felst í eftirfarandi ákvæðum um landnotkun, umgengni og mannvirkjagerð:

- Þar sem um er að ræða vötn eða tjarnir tekur verndarsvæðið, auk þeirra, að lágmarki til 50 m beltis á bökkum þeirra.
- Hefðbundnar nytjar, svo sem beit og veiðar geta haldist eins og verið hefur. Sveitarstjórn getur þó sett reglur um takmörkun eða stjórn beitara á svæðinu.
- Framræsla votlendis á svæðunum er óheimil. Lagt er til að votlendi verði endurheimt þar sem því verður við komið.
- Halda skal byggingarframkvæmdum í lágmarki og þess gætt að þær leiði til eins lítillar röskunar og kostur er.

- Hv-232 **Affall, Spjararlækur** og aðliggjandi votlendi. Fjölbreytt fuglalíf á svæði, sem er beitarfriðað að mestu og er að gróa upp. Er innan Markarfljótsaura sem er mikilvægt fuglasvæði á heimsvísu (á skrá um alþjóðlega mikilvæg fuglasvæði).
- Hv-233 **Hallgeirseyjarfljót**. Votlendi milli bæjanna Hallgeirseyjar og Kross. Fjölbreytt votlendi og dæmi um Landeyjarnar eins og þær litu út fyrir daga framræslunnar.
- Hv-234 **Markarfljótsaurar – Tjarnarnes**. Fjölbreytt gróðurfar á gömlum aurum Markarfljóts. Ríkulegt fuglalíf, m.a. talsvert skúmavarp. Á náttúruminjaskrá og hluti af Markarfljótsaurum sem eru á skrá um alþjóðlega mikilvæg fuglasvæði.
- Hv-432 **Holtsós** og mýrlendi umhverfis, aðallega austan óss, að bænum Berjanesi. Fjölbreytt fuglalíf árið um kring á ósnum og í votlendinu verpa og hafa viðkomu algengir votlendisfuglar.
- Að auki er í tillögu að aðalskipulagi lögð fram hugmynd um hverfisvernd skógarleifa í farvegi Markarfljóts.
- Hv-364 **Drumbabót**. Forn skógur sem hefur lent undir Kötluhlaupi fyrir um 1.230 árum. Leifar skógarins, trjástubbar, hafa komið í ljós á eyrum Þverár í Fljótshlíð. Hverfisvernd svæðisins eða drumbanna hvar sem þeir koma í ljós á aurunum felst í því að þeim má ekki raska á neinn hátt, hvorki með uppgreftri (nema í vísindaskyni), efnistöku, vegagerð né öðrum framkvæmdum sem gætu skaðað eða skert þetta sérkennilega fyrirbrigði þannig að náttúran fái að hafa sinn gang. Svæðið gæti orðið áfangi og skoðunarefni á leið ferðamanna.

5.2 ÞJÓÐMINJAVERNÐARSVÆÐI

5.2.1 ALMENNAR FORSENDUR

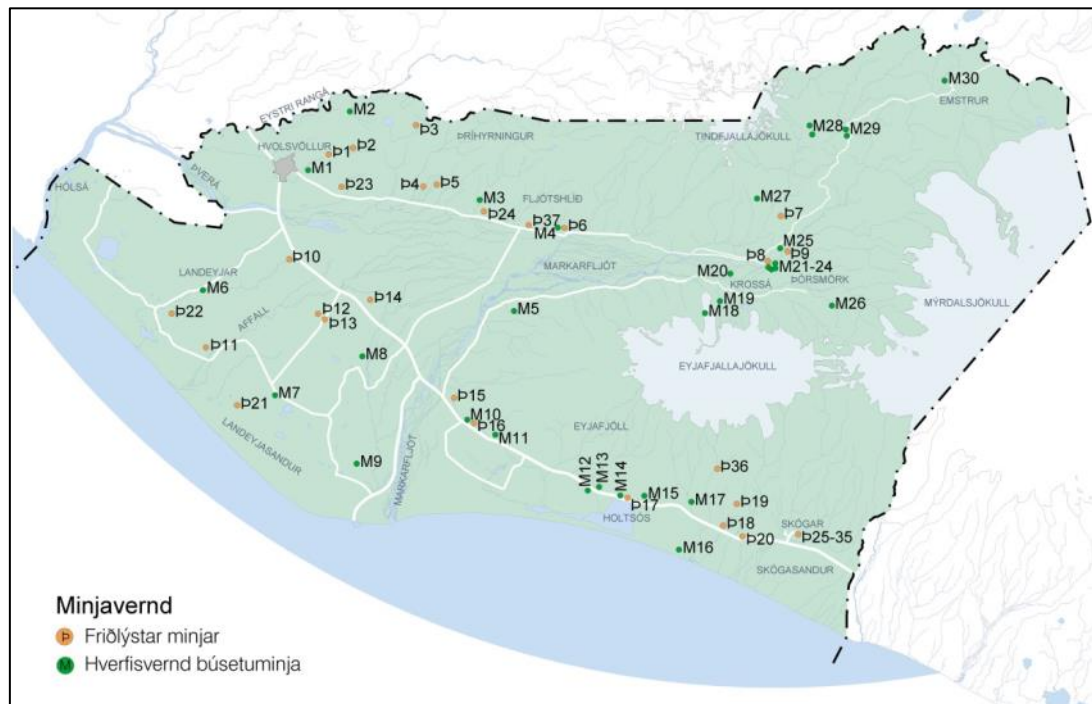
Samkvæmt lögum um menningarminjar er skylt að fram fari fornleifaskráning áður en gengið er frá skipulagi. Fornleifaskráning skal miðast við nákvæmni þess skipulagsstigs sem unnið er með. Frekari skráning fer eftir atvikum fram í tengslum við gerð deiliskipulags eða þar sem mannvirkjagerð er fyrirhuguð.

Samkvæmt gögnum Fornleifastofnunar Íslands má ætla að um 6000 fornleifar leynist í Rangárþingi eystra.

Líkur eru á að meirihluti fornleifa á skipulagssvæðinu hafi verið eyðilagður á 20. öld og sést nú aðeins lítið brot þeirra rústa sem áður voru til. Mikilvægt er að taka mið af þekktum fornleifum við allar framkvæmdir, skógrækt og skipulag byggðar. Fornleifar geta gefið staðnum, svæðinu eða byggðinni aukið vægi og orðið áhugavert viðfangsefni í ferðaþjónustu og útivist. Því skal vinna svonefnda aðal- eða deiliskráningu fornleifa áður en ráðist er í

Minjavernd (MV)

Svæði þar sem eru friðlýstar fornleifar og friðaðar fornminjar, hús og mannvirki sem njóta sjálfkrafa verndar á grundvelli aldurs þeirra samkvæmt lögum um menningarminjar.

Mynd 5.5 Yfirlitsmynd minjastaða.

Í lögum um menningarminjar nr. 80/2012, segir m.a.:

3. grein: Fornminjar.

[...] Fornleifar teljast hvers kyns mannvistarleifar, á landi, í jörðu, í jökli, sjó eða vatni, sem menn hafa gert eða mannaverk eru á og eru 100 ára og eldri [...] Fornminjar njóta friðunar nema annað sé ákveðið af Minjastofnun Íslands.

4. grein: Byggingararfur.

[...] Til byggingararfs samkvæmt lögum þessum teljast hús og önnur mannvirki og einstakir hlutar þeirra sem hafa menningarsögulegt, vísindalegt eða listrænt gildi. [...]

21. grein: Verndun fornleifa.

Fornleifum, sbr. 3. mgr. 3. gr., jafnt þeim sem eru friðlýstar sem þjóðminjar og þeim sem njóta friðunar í krafti aldurs, má enginn, hvorki landeigandi, ábúandi, framkvæmdaraðili né nokkur annar, spilla, granda eða breyta, hylja, laga, aflaga eða flytja úr stað nema með leyfi Minjastofnunar Íslands. [...]

22. grein: Friðhelgun og merkingar.

Fornleifum sem eru friðlýstar skal fylgja 100 metra friðhelgað svæði út frá ystu sýnilegu mörkum þeirra og umhverfis nema kveðið sé á um annað. Hvers konar röskun, byggingarframkvæmdir eða aðrar framkvæmdir á friðhelguðu svæði umhverfis friðlýstar fornleifar eru óheimilar án leyfis Minjastofnunar Íslands. Friðhelgað svæði umhverfis aðrar fornleifar, sem ekki eru friðlýstar en njóta friðunar, skal vera 15 metrar nema annað sé ákveðið. [...]

23. grein: Fornleifar í hættu.

Hver sá sem verður var við að fornleifar liggi undir skemmdum skal gera Minjastofnun Íslands viðvart án tafar. Ef fyrirsjáanlegt er að minjastaður spillist vegna breyttrar landnotkunar eða framkvæmda skal framkvæmdaraðili eða viðkomandi sveitarfélag gera Minjastofnun Íslands viðvart með sannanlegum hætti með minnst fjögurra vikna fyrirvara áður en áætlaðar framkvæmdir hefjast og lýsa þeim breytingum er af framkvæmd mun leiða. [...]

24. grein: Áður ókunnar fornminjar.

Finnist fornminjar sem áður voru ókunnar, t.d. undir yfirborði jarðar, sjávar, vatns eða í jökli, skal skýra Minjastofnun Íslands frá fundinum svo fljótt sem unnt er. Sama skylda hvílir á landeiganda og ábúanda er þeir fá vitneskju um fundinn. [...]

breytingar á landnotkun, umfangsmiklar breytingar á landi, t.d. með skógrækt, og skipulag nýrrar byggðar. Við nýbyggingar á bújörðum og við gömul bæjarstæði skal fylgjast sérstaklega með riski þar sem mestar líkur eru á að menn rekist þar á fornleifar.

Framkvæmdum skal beina frá minjastöðum en sé þess enginn kostur ber að tilkynna Minjastofnun Íslands um framkvæmdirnar með fyrirvara og getur stofnunin krafist þess að þeim verði frestað uns fornleifarannsókn hafi farið fram. Þeir sem standa fyrir meiri háttar framkvæmdum bera kostnað af fornleifarannsóknum sem nauðsynlegar reynast þeirra vegna.

5.2.2 FRIÐLÝSTAR FORNLEIFAR

Á skipulagsuppdrátti eru sýndar friðlýstar fornleifar. Einnig er á skipulagsuppdrátti gerð tillaga um að 20 valdir minjastaðir njóti hverfisverndar. Staðirnir eru m.a. valdir með hliðsjón af því að þeir geti gegnt hlutverki í uppbyggingu ferðapjónustu á svæðinu. Áður þarf þó að fara fram nánari fornleifaskráning.

Á sveitarfélagsuppdrátti eru friðlýstar fornleifar staðsettar eftir gögnum frá Fornleifavernd ríkisins (nú Minjastofnun Íslands). Aðrir minjastaðir eru merktir við bæjarstæði á láglandi en hugsanlegt er að viðkomandi fornleifar séu fjærri bæjarstæðinu en innan marka jarðarinnar. Á hálendinu er stuðst við staðsetningu minja í svæðisskipulagi miðhálandisins.

Friðlýstar fornleifar og aðrar þjóðminjar eru sýndar á sveitarfélagsuppdrátti og skýringaruppdrátti sem svæði merkt bókstafnum Þ fyrir friðlýstar minjar og M fyrir aðra minjastaði ásamt númeri.

Í Rangárþingi eystra eru eftirfarandi staðir friðlýstir samkvæmt þjóðminjalögum:

- Þ1. **Efri-Hvoll.** 1. Hellar þrír manngjörvir í útnorðurbakka Hvolslækjar, austur frá bænum. Sbr. Árb. 1905: 55. 2. Sádreitir, fornir í hárri brekku, suðaustan í Íraheiði, niður með Þórunúpslæk (mun eiga að vera Þórunúpsgil) að vestan. Skjal undirritað af MÞ 15.04.1929. Þinglýst 21.12.1929. RA-253:013
- Þ2. **Þórunúpur.** Hellar tveir saman, manngjörvir, í brekku norðan við Þórunúpslæk, all-langt austur frá bænum. Sbr. Árb. 1905: 54. Skjal undirritað af MÞ 15.04.1929. Þinglýst 21.12.1929. RA-246:012
- Þ3. **Vatnsdalur.** Hellir manngjörður, innundir Fiská. Sbr. Árb. 1905: 53-54. Skjal undirritað af MÞ 20.04.1927. Þinglýst 11.06.1927. RA-213:014
- Þ4. **Kirkjulækur.** Rústir undir Þríhyrningi suðaustanmegin; eru þar seljatóftir ofan á fornum bæjartóftum. Sbr. Árb. 1902: 3. Skjal undirritað af MÞ 20.04.1927. Þinglýst 11.06.1927. RA-202:017

- Þ5. **Grjótá.** Þráinsgerði, umgirtur ferhyrndur reitur, uppi við túngarðinn. Sbr. Árb. 1888-1892: 42. Skjal undirritað af MÞ 20.04.1927. Þinglýst 11.06.1927. RA-200:016
- Þ6. **Árkvörn.** „Hólmfríðarkapella“, hússtaðið sjálft og klöppin sem það stendur á, í hlíðinni milli Eyvindarmúla og Árkvarnar. Sbr. Árb. 1982: 107-109. Skjal undirritað af MÞ 10.10.1985. Þinglýst 04.11.1985. RA-181:010
- Þ7. **Bólstaðarústaleifar.** Þær eru suður frá Einhyrningi, við læk þann er fellur ofan hjá Hrútholti (Hrútakollur mun vera réttara), sunnanmegin. Sbr. Árb. 1886: 57-58. Skjal undirritað af MÞ 20.04.1927. Þinglýst 11.06.1927. RA-643:001
- Þ8. **Þuríðarstaðir.** Leifar forna eyðibýlisins Þuríðarstaða á Þórsmörk. Sbr. Árb. 1907: 20. RA-615:003
- Þ9. **Afréttarland.** Leifar forna eyðibýlisins Steinfinnsstaða og fornra dysja skammt suður frá þeim. Fornleifar þessar eru á svonefndri Kápu á Almennungum, norðan við Þröngá. Sbr. Árb. 1907: 17; Árb. 1925-1926: 49-51. Skjal undirritað af MÞ 20.04.1927. Þinglýst 11.06.1927. RA-616:001
- Þ10. **Ey I-II.** Fornar tóftir og garðlög vestan við Fljótsbotna. Sbr. Árb. 1927: 6-9. Skjal undirritað af MÞ 15.04.1929. Þinglýst 21.12.1929. (Friðuninni er lýst sem kvöð á Eyjar (Ey I-III) enda eru minjarnar í óskiptu landi jarðanna eða í s.k. Sandgirðingu. Ey III heitir nú Eyland.)
- Þ11. **Bergþórshvoll.** 1. Bæjarstaðið gamla með jarðfólgnum leifum frá Njáls-brennu. Sbr. Árb. 1888-1892: 43-45, 64-66. 2. Gamlar ekrur, er nefnast Línakrar, 6 saman og 2 gróðrarreitir að auki. Eru nálægt Fíflholts-landamærum og skammt frá Affallinu. Sbr. Árb. 1900: 4. Skjal undirritað af MÞ 20.04.1927. Þinglýst 11.06.1927.
- Þ12. **Vorsabær.** 1. Leifar Gamla-Vorsabæjar¹² ásamt rauðablástursminjum í nánd. Sbr. Árb. 1900: 2; Árb. 1926: 157-161. 2. Leifar tveggja gamalla sáðgarða og þriggja kringlótttra smátófta í nánd, í Vorsabæjarvelli, nær honum miðjum. 3. Ennfremur gamlir vatnsveitustokkar, margir og langir, sem liggja eftir uppgrónum lækjarfarvegi eftir endilöngum vellinum, ásamt mörgum fornum stíflum í farveginum. Sbr. Árb. 1900: 2-3. Skjal undirritað af MÞ 20.04.1927. Þinglýst 11.06.1927.¹³
- Þ13. **Voðmúlastaðir.** 1. Leifar Gamla-Vorsabæjar ásamt rauðablástursminjum í nánd. Sbr. Árb. 1900: 2; Árb. 1926: 157-161. 2. Leifar tveggja gamalla sáðgarða, og þriggja kringlótttra smátófta í nánd, í Vorsabæjarvelli, nær honum miðjum. Ennfremur gamlir vatnsveitustokkar, margir og langir, sem liggja eftir endilöngum vellinum, ásamt

¹² Í landi Kanastaða.

¹³ Sömu minjar og getið er við Þ14.

Mynd 5.6 Steinahellir undir Eyjafjöllum.

mörgum fornum stíflum í farveginum. Sbr. Árb. 1900: 2-3. Skjal undirritað af MÞ 15.04.1929. Þinglýst 21.12.1929.

- Þ14. **Leifsstaðir.** Rústir þær, sem nefnast Fornufjós; þær eru þrjár að tölu, skammt norðan Suðurlandsvegar, ein stór, önnur tvískipt, ein lítil. Skjal undirritað af KE 18.10.1966. Þinglýst 15.11.1966.
- Þ15. **Seljaland.** 1. Hoftóftarleifar í Hofstorfu, austur og upp frá bænum. Sbr. Árb. 1888-1892: 36-37. 2. Hellar þrír manngjörvir í hörðum þursabergskletti bakvið bæinn; af einum er fallið ræfrið. Sbr. Árb. 1902: 27-28. Skjal undirritað af MÞ 20.04.1927. Þinglýst 11.06.1927.
- Þ16. **Fitjar.** Stór aflangur grasigróinn hóll í túninu, skammt vestur frá bæ, sunnan við Fitjarál¹⁴. Þarna hefur bærinn staðið um aldir, en verið færður þaðan ekki seinna en á 17. öld. Skjal undirritað af KE 18.10.1966. Þinglýst 15.11.1966.
- Þ17. **Steinar.** Steinahellir, fast við þjóðveginn. Skjal undirritað af ÞM 25.02.1975. Þinglýst 04.03.1975.
- Þ18. **Hörðuskáli.** Bæjarhóllinn þar sem áður stóð bærinn Hörðuskáli, sem fór í eyði rétt eftir 1700. Skjal undirritað af KE 06.05.1966. Þinglýst 26.05.1966.
- Þ19. **Rauðafell II.** Hellar tveir, samhliða, í fjallshlíðinni austur frá bænum. Sbr. Árb. 1902: 27. Skjal undirritað af MÞ 20.04.1927. Þinglýst 11.06.127. (Friðuninni er lýst sem kvöð á Rauðafell eystra, en minjarnar hafa verið í landi Rauðafells II frá um 1970.)
- Þ20. **Hrútafell.** Hrutshellir. Skjal undirritað af MÞ 20.04.1927. Þinglýst 11.06.1927.

5.2.3 FORNLEIFASKRÁNING

Fornleifastofnun Íslands vann árið 1999 heimildakönnun fyrir Rangárþing eystra og fundust heimildir um yfir 5.000 fornleifar á skipulagssvæðinu. Í tengslum við gerð aðalskipulags Rangárþings eystra 2003-2015 kortlagði fyrirtækið fornleifar í dreifbýlinu og vann aðalskráningu fornleifa á Hvolsvelli¹⁵. Nánari upplýsingar, umfjöllun og kort, er að finna í forsenduhefti aðalskipulagsins.

Frá upphafi var ljóst að nákvæmni kortlagningar fornleifa í dreifbýlinu yrði takmörkuð þar sem fæstir minjastaðanna á svæðinu hafa verið skráðir á vettvangi og því víða talsverð óvissa

¹⁴ Rétt er Fornafit í stað Fitjarál.

¹⁵ Svæðisskráðar fornleifar í Rangárþingi eystra: Kortlagning á völdum minjum í tengslum við aðalskipulag- Fornleifastofnun Íslands- Reykjavík 2004.

Fornleifaskráning á Hvolsvelli og í nágrenni- Fornleifastofnun Íslands- Reykjavík- 2004.

um staðsetningu. Meginmarkmið kortlagningarinnar var hins vegar að sýna dreifingu minjastaða, hvar líklegt væri að þéttleiki þeirra væri mestur og velja auk þess úr nokkra áhugaverða minjastaði sem gætu hentað til kynningar. Inn á kort voru merktir allir friðlýstir minjastaðir, staðir þar sem fornleifauppgröftur hefur farið fram, bæjarstaði, kirkjur (hálfkirkjur og bænhús) og kuml. Einnig voru afmörkuð svæði þar sem líklegt er, miðað við gefnar forsendur, að minjadreifing sé þétt. Auk þessa voru valdir um 20 staðir sem hugsanlega gætu gegnt hlutverki í uppbyggingu ferðaþjónustu á svæðinu. Við kortlagninguna voru öll bæjarstaði á svæðinu sem voru í byggð 1874 þegar Jarðatal Johnsens var gert merkt inn á kort. Í tilvikum þar sem hnit voru ekki fyrir hendi var reynt að staðsetja staði eftir þeim upplýsingum sem tiltækar voru en þar sem slíkar upplýsingar voru ónákvæmar var viðkomandi staður tengdur bæjarstaðinu.

Aðalskráning fornleifa á Hvolsvelli var gerð á jörðunum Stórólfshvoli og hjáleigum hennar (Kornhúsum, Götu, Stóragerði, Litlagerði, Króktúni og Magravelli) og þá hluta jarðanna Miðkrika, Eystri- og Vestri-Garðsauka og Garðsauhjáleigu sem lenda innan aðalskipulagssvæðis Hvolsvallar, alls eru þar taldir 105 minjastaðir. Þessir staðir teljast samkvæmt lögbundinni skilgreiningu fornleifar og eru því friðhelgir. Hættumat var gert á öllum minjastöðunum og töldust 30 þeirra í stórhættu, 64 í hættu en aðeins 11 í engri hættu. Langflestir staðanna (eða 41) teljast í hættu vegna ábúðar. Þá eru einnig margir staðir (28) í hættu vegna ágangs hesta og á það sérstaklega við um land Götu, Vestri-Garðsauka og Garðsauhjáleigu. Framkvæmdir ógna 17 minjastöðum, trjárækt 3 en vatnsrof 1. Vegir eru hættulega nærri 4 minjastöðum. Engin ögn steðjar að 11 minjastöðum.

Líklegt er að við aðalskráningu fornleifa í dreifbýlinu muni koma fram tillögur um friðlýsingu fornleifa til viðbótar þeim sem taldar eru í kafla 5.2.2. Samkvæmt skipulags- og byggingarlögum er sveitarstjórn mögulegt að setja fram stefnu og skilyrði um vernd svæða og bygginga vegna sögulegs eða menningarlegs gildis. Gerð er grein fyrir hverfisvernd búsetuminja í kafla 5.2.4.

Vorið 2013 var gerður samningur við Fornleifastofnun Íslands um aðalskráningu 1000 fornleifa í Rangárþingi eystra á þremur árum (2013-2015) með þeim hætti sem uppfyllir skilyrði ákvæða núgildandi laga og reglugerða um fornleifaskráningu í sveitarfélögum og á skipulagssvæðum í lögum um menningarminjar. Í samningnum felst m.a. auk aðalskráningar að skila skýrslu um verkið og merkja alla minjastaði inn á tölvutækar loftmyndir og að gera tillögur um hagnýtingu minjastaða og vekja athygli á fleiri svæðum sem gætu verið vel fallin til frekari rannsókna. Ekki eru komin gögn úr aðalskráningu til að setja inn á aðalskipulagsupprátt á þessu stigi.

Eins og fram hefur komið hefur nú þegar verið gerð aðalskráning fornleifa á Hvolsvelli og í nágrenni. Því liggur beint við að nú verði sjónum einkum beint að svæðum þar sem helst má

vænta uppbyggingar að einhverju marki utan þéttbýlisins á Hvolsvelli í nánustu framtíð svo sem í Skógum og Fljótshlíð.

5.2.4 HVERFISVERND BÚSETUMINJA

ALMENNAR FORSENDUR

Samkvæmt skipulags- og byggingarlögum er sveitarstjórn heimilt að setja fram stefnu og skilyrði um vernd náttúruminja, menningarsögulegra svæða eða bygginga vegna náttúrulegs eða menningarlegs gildis. Hér er um að ræða svonefnda hverfisvernd sem ekki felur í sér lögformlega friðun. Í aðalskipulagi skal þá gera grein fyrir hvaða þættir í umhverfi viðkomandi svæðis skulu njóta forgangs og tiltekinnar verndar. Ennfremur hvaða réttindi og kvaðir eru samfara hverfisvernd fyrir stjórnvöld og íbúa um landnotkun og framkvæmdir.

HVERFISVERND VEGNA FORNLEIFA Á LÁGLENDI

Eins og fram hefur komið sá Fornleifastofnun Íslands um aðalskráningu fornleifa á Hvolsvelli og kortagerð á völdum fornleifastöðum í tengslum við gerð aðalskipulags Rangárbings eystra 2003-2015.

Lagt var til að eftirfarandi 17 minjastaðir falli undir hverfisvernd vegna fornleifa auk þriggja á hálendinu (M21, M22 og M23). Svæði sem njóta hverfisverndar vegna fornleifa eru skilgreind sem þjóðminjar á sveitarfélagsupprætti og skýringarupprætti og eru merkt bókstafnum M ásamt númeri. Ítrekað er að á sveitarfélagsupprætti eru minjastaðir merktir við bæjarstæði á láglandi en mögulegt er að viðkomandi fornleifar séu fjærri bæjarstæðum en innan marka jarðarinnar.

- M1. **Garðlög** (255:031). Gömul garðbrot sem voru mikil mannvirki. Eitt þeirra liggur upp allar Brúnir, en það eru brúnnirnar fyrir ofan undirlendið með Rangá kallaðar. Eitt garðbrotið liggur yfir þvera Íraheiði, og enn eitt í mörgum krókum á svæðinu milli Vallar og Efra-Hvols.
- M2. **Fornar tóftir** í túni á Velli, m.a. ein sem heitir Goðhof (248:024). Vestur í túninu, suðvestur af bænum er forn tóft, hringur, 12/16m.
- M3. **Sel frá Hlíðarenda** (185:008). Fyrrum selstaður sunnan Þverár.
- M4. **Mylla** (179:041). Mylluhús var uppistandandi í Eyvindarmúla fram um 1930.
- M5. **Áveitukerfi** (083:019). Leifar áveitukerfis við Stóru Mörk, garðar og skurðir.
- M6. **Lögréttubalar - þingstaður** (143:027). Minjar um gamalt þinghald, 3-4 lágar hæðir eða þúfur í túninu, skildar að með smábilum, 12-16 álna langar og nokkurra álna háar og kallast lögréttubalar eða lögréttugarðar.
- M7. **Snorrasel eða Arnþórssel** (Viggusel) (127:019 eða 020). Heimildir um sel.

Hverfisverndarákvæði

Hverfisvernd vegna fornleifa á láglandi og hálendi:

Hverfisvernd þessara svæða felst í eftirfarandi ákvæðum um landnotkun, umgengni og mannvirkjagerð:

- a) Hefðbundnar nytjar, svo sem beit og veiðar geta haldist eins og verið hefur. Sveitarstjórn getur þó sett reglur um takmörkun eða stjórn beitar á svæðinu.
- b) Nákvæm skráning fornleifa skal fara fram áður en ráðist er í byggingarleyfissskyldar eða framkvæmdaleyfissskyldar framkvæmdir.
- c) Skógrækt skal ekki fara nær þekktum fornminjum en 20 m.
- d) Að öðru leyti gilda ákvæði laga um menningarminjar um þekktar fornleifar

- M8. **Miðeyjarhólmur** - bæjarstæði (109:001-012). Bæjarstæði, tóftir, hlaðinn garður og torfhús sem líklega var kartöflugeymsla.
- M9. **Bakki**, brennutóft - bæjarstæði (118:015). Þar var kynt bál sem vísbending fyrir Vestmannaeyinga til að lenda við Landeyjasand. Bæjarstæði þar sem byggð hélst í mjög skamman tíma sökum mikils sands.
- M10. **Paradísarhellir** (062:027). Sérkennileg náttúrusmíð. Einskonar æðar eða hrukkur eru um hvelvinguna að ofan.
- M11. **Sauðhúsvöllur** - bæjarstæði (053:001). Áður stóð bærinn ofar og austar í túninu, en árið 1938 flutti þáverandi ábúandi hann 130 m til vesturs og byggði þar íbúðarhús. Þar standa nú röð af húsum, þrjú vestanmegin, tvö austanmegin og eru þau öll heil. Húsið í miðju hefur verið endurbyggt.
- M12. **Hellnahóll** - bæjarstæði (035:001). Fram undan Holtsnúpi er eyðibýlið Hellnahóll sem dregur nafn af hellum sem voru í hólnum til skamms tíma. Rústasvæðið er allhár um 4m hár hryggur.
- M13. **Arnarhóll - Holtsós** – Búðarflötur vestan við Arnarhól, verslunarstaður (032:029). Holtavatnsós (Holtsós) var fyrr á öldum kaupskipahöfn og voru þar verslunarbúðir. Þær munu hafa verið vestan við Arnarhól, sem er klettur við norðanverðan ósinn. Lítil ummerki sjást þar.
- M14. **Njóladalur** - rétt (032:024).
- M15. **Gálgasteinar** - aftökustaður (030:003). Þrír stórir steinar sem hafa fallið úr berginu. Sagt er að þar hafi verið hengdir sakamenn.
- M16. **Miðbæli** - bæjarstæði (020:003). Rústir bæjarins Miðbælis, sem byggður var um 1600, eru nú í suðurjaðri Miðbælislands, fram við fjöruna. Þar sjást glöggst rústir Miðbælikirkju, sem lögð var niður 1765 og rúst kirkjugarðs.
- M17. **Lambafell** - bæjarstæði (010:001). Byggð við suðvesturhorn Lambafells á fremur skjólsælum stað sem var flutt um 1912 um 350 m austur með Lambafelli sökum ágangs Svarðbælisár. Traðarkjafinn gamla og hluta af túngarði hefur til skamms tíma mátt sjá vestan við farveg árinna.

Ákvæði hverfisverndar eru þessi:

- a) Hefðbundnar nytjar, svo sem beit og veiðar geta haldist eins og verið hefur. Sveitarstjórn getur þó sett reglur um takmörkun eða stjórn beitar á svæðinu.

- b) Nákvæm skráning fornleifa skal fara fram áður en ráðist er í byggingarleyfisskyldar eða framkvæmdaleyfisskyldar framkvæmdir.
- c) Skógrækt skal ekki fara nær þekktum fornminjum en 20m.
- d) Að öðru leyti gilda ákvæði þjóðminjalaga um þekktar fornleifar.

HVERFISVERND VEGNA FORNLEIFA Á HÁLENDI

Í svæðisskipulagi miðhálandisins eru þjóðminjar auðkenndar á skipulagsupphætti. Byggt er á skrá Fornleifastofnunar Íslands um menningarminjar á miðhálandi Íslands. Í henni eru allir þeir staðir sem falla undir skilgreiningu þjóðminjalaga um fornleifar og heimildir eru til um. Skráin byggir ekki á vettvangsathugunum og er því ekki tæmandi. Valdir eru þeir staðir þar sem vitað er um umtalsverðar mannvirkjaleifar, þar með taldar allar minjar um mannabyggð og útilegumannabústaði, auk helstu miðstöðva gangnamanna og helstu fjallvega. Nær öllum þeim stöðum þar sem engin merki eru um mannvirki er sleppt, þar með talið þjóðsögustöðum.

Í svæðisskipulagi miðhálandisins er lagt til að gerð verði sérstök verndar- og kynningaráætlun á lykilstöðum, minjasvæðum og minjastöðum sem eru merk fyrir menningarsögu landsins. Í Rangárþingi eystra var Þórsmörk valin vegna minja um forna búsetu.

Eftirfarandi merkar þjóðminjar sem merktar eru í svæðisskipulagi miðhálandisins eru skilgreindar sem hverfisvernduð svæði vegna fornleifa á sveitarfélagsupphætti Rangárþings eystra:

M18. **Fagraskógsból** norðan Eyjafjallajökuls RA-614:001

M19. **Þuríðarstaðir** efri í Þórsmörk RA-644:003-004

M20. Hellirinn **Almenningsból** á Almenningum RA-615:004

M21. **Húsadalur**, Þórsmörk – bæjarrústir frá 1801 (615:005). Merki um forna og mikla byggð. Birkiskógur er nú kominn yfir hluta rústanna og túnstæðið en greina má um fjórar rústir.

M22. **Sóttarhellir**, Þórsmörk (615:008). Sóttarhellir er utarlega í Þórsmörkum að vestan. Manngerður hellir. Gæti hafa verið fjárhellir en hann kann að hafa verið gerður af fjárleitarmönnum. Sóttarhellir er eini hellirinn í Þórsmörk sem hægt er að gera að sæmilegri vistarveru.

M23. **Snorraríki**, Þórsmörk (615:007). Innst í sunnanverðum Húsadal er klettur, og í honum dálítill skúti. Talið er að þar hafi sakamaður, sem Snorri hét, hafst við um skeið.

M24. **Valahnúksból**, sæluhús RA-615:001

- M25. **Úthólmar** á Almenningum RA-615:002
M26. **Í Strákagili** á Goðalandi RA-221:002
M27. **Almenningur**, bæjarstæði RA-616:007
M28. **Hellisvellir** á Græna fjalli RA-643:006-007
M29. **Hattfellsgil** á Emstrum RA-653:003-004

Samgönguleiðir:

- M30. **Fjallabaksleið** syðri RA-653:001

Ákvæði hverfisverndar eru þessi:

- Hefðbundnar nytjar, svo sem beit og veiðar geta haldist eins og verið hefur. Sveitarstjórn getur þó sett reglur um takmörkun eða stjórn beitar á svæðinu.
- Nákvæm skráning fornleifa skal fara fram áður en ráðist er í byggingarleyfisskyldar eða framkvæmdaleyfisskyldar framkvæmdir.
- Skógrækt skal ekki fara nær þekktum fornminjum en 20 m.
- Að öðru leyti gilda ákvæði þjóðminjalaga um þekktar fornleifar.

5.2.5 HÚSAFRIÐUN

Í lögum um menningarminjar er kveðið á um friðun húsa og annarra mannvirkja og skipulag húsafríðunar. Ákvæðin eru í öllum meginatriðum samhljóða ákvæðum eldri laga sem miðað hefur verið við, við friðlýsingu húsa á skipulagssvæðinu. Í Rangárþingi eystra falla eftirtalin hús undir ákvæði laga um menningarminjar. Nokkur hús hafa verið flutt eða endurreist í Skógum og eru þau talin upp sér:

- Þ-37. **Múlakot í Fljótshlíð** (Þ37) er friðlýst af forsætisráðherra með vísan til 3. mgr. 18. gr. laga nr. 80/2012 um menningarminjar. Friðlýsingin tekur til staðarins í heild innan afmarkaðs svæðis, gamla íbúðar- og gistihússins og annarra uppistandandi staðarhúsa, rústa útihúsa og annarra fornminja, garðsins framan við húsið og listhússins í garðinum.
- Þ21. **Krosskirkja**. Timburhús reist 1850. Friðuð 1. janúar 1990 samkvæmt aldursákvæði 1. mgr. 36. gr. þjóðminjalaga nr. 88/1989.
- Þ22. **Akureyjarkirkja**. Timburhús reist 1912. Friðuð 1. janúar 1990 samkvæmt aldursákvæði 1. mgr. 36. gr. þjóðminjalaga nr. 88/1989.
- Þ23. **Breiðabólstaðarkirkja**. Timburhús reist 1911. Friðuð 1. janúar 1990 samkvæmt aldursákvæði 1. mgr. 36. gr. þjóðminjalaga nr. 88/1989.

Mynd 5.7 Hellisvellir.

Öll hús og mannvirki sem eru 100 ára og eldri eru friðuð.

Óheimilt er að raska friðuðum húsum og mannvirkjum, spilla þeim eða breyta, rífa þau eða flytja úr stað nema með leyfi Minjastofnunar Íslands.

Minjastofnun er heimilt að afnema friðun sem byggist á aldursákvæðum þessarar greinar.

Eigendum húsa og mannvirkja sem ekki njóta friðunar en byggð voru 1925 eða fyrr, svo og forráðamönnum kirkna sem reistar voru 1940, er skylt að leita álits hjá Minjastofnun Íslands með minnst 6 vikna fyrirvara ef þeir hyggjast breyta þeim, flytja þau eða rífa. Minjastofnun Íslands skal innan fjögurra vikna frá því að erindi berst tilkynna viðkomandi aðilum um álit sitt. Stofnuninni er heimilt að leggja til skilyrði um slíkar framkvæmdir eða gera tillögu um friðlýsingu umrædds húss eða mannvirkis.

(Úr lögum um menningarminjar, VII. Kafli, 29. og 30 gr.).

Mynd 5.8 Akureyarkirkja.

- Þ24. **Hlíðarendakirkja.** Timburhús reist 1897. Friðuð 1. janúar 1990 samkvæmt aldursákvæði 1. mgr. 36. gr. þjóðminjalaga nr. 88/1989.
- Þ36. **Seljavallalaug.** Friðuð af menntamálaráðherra 6. júlí 2006 samkvæmt 1. mgr. 3. gr. laga um húsafriðun, nr. 104/2001. Friðunin nær til laugarinnar, mannvirkja við hana og nánasta umhverfis, þ.e. 10 metra umhverfis laugina til suðurs, norðurs og austurs. Klettaveggur að vestan er allur friðaður.

Byggingar í Skógum:

- Þ25. **Svefnherbergi frá Árkvörn í Fljótshlíð.** Torfhús reist 1838. Friðað 1. janúar 1990 samkvæmt aldursákvæði 1. mgr. 36. gr. þjóðminjalaga nr. 88/1989.
- Þ26. **Búr frá Seljalandi í Fljótshverfi.** Torfhús reist um 1840. Friðað 1. janúar 1990 samkvæmt aldursákvæði 1. mgr. 36. gr. þjóðminjalaga nr. 88/1989.
- Þ27. **Skemma frá Varmahlíð undir Eyjafjöllum.** Torfhús reist um 1830. Friðuð 1. janúar 1990 samkvæmt aldursákvæði 1. mgr. 36. gr. þjóðminjalaga nr. 88/1989.
- Þ28. **Skemma frá Gröf í Skaftártungu.** Torfhús reist um 1840. Friðuð 1. janúar 1990 samkvæmt aldursákvæði 1. mgr. 36. gr. þjóðminjalaga nr. 88/1989.
- Þ29. **Baðstofa frá Arnarhóli í Landeyjum.** Torfhús reist 1895. Byggðasafn Rangæinga og V-Skaftfellinga á Skógum.
- Þ30. **Bæjarhús frá Skál á Síðu.** Torfhús, fjósbaðstofa og frambær. Endurreist á Skógum 1989.
- Þ31. **Fjós frá Húsum í Holtum.** Torfhús. Endurreist á Skógum 1974.
- Þ32. **Hlóðaeldhús frá Kvoslæk í Fljótshlíð.** Torfhús. Byggingarár og höfundur ókunn. Endurreist á Skógum 1972.
- Þ33. **Íbúðarhús frá Holti á Síðu.** Timburhús reist 1878. Endurreist á Skógum 1980.
- Þ34. **Rafstöð frá Breiðabólstað á Síðu.** Timburhús reist 1926. Flutt í heilu lagi að Skógum 1990.
- Þ35. **Stofa frá Norður-Götum í Mýrdal.** Torfhús reist 1896. Endurreist á Skógum 1976.

5.3 VATNSBRUNNSVÆÐI (VB) / VATNSVERND

5.3.1 VERNDARSVÆÐI VATNSBÓLA

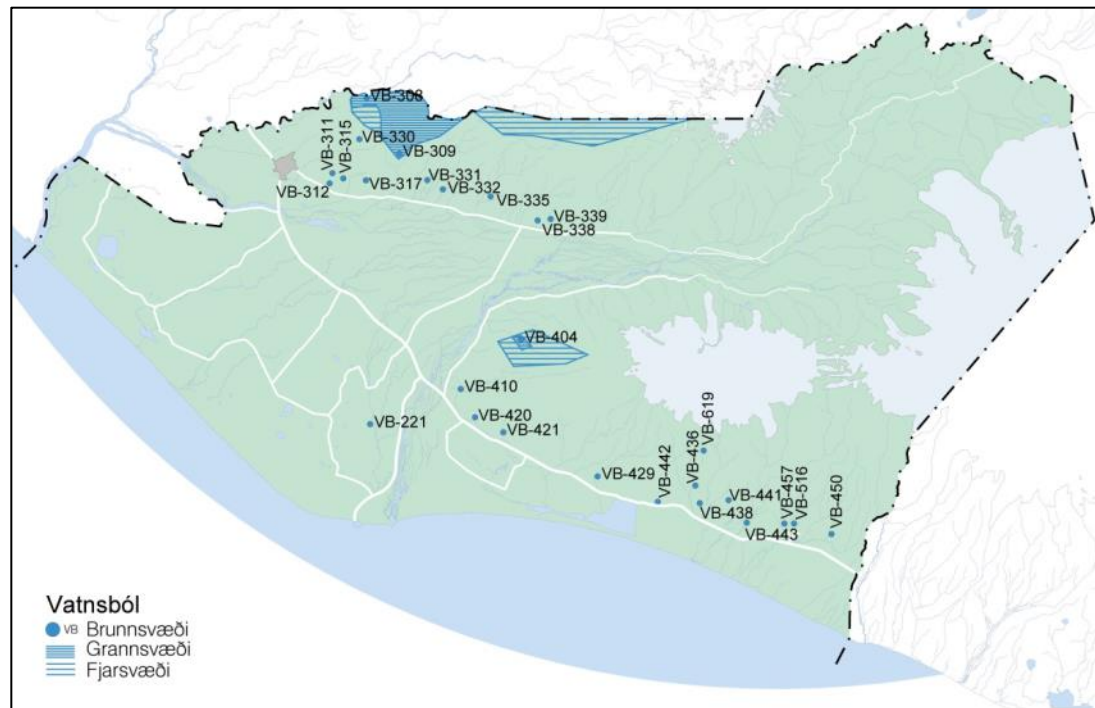
Fjallað er um vatnsverndarsvæði, þ.e. brunn-, grann- og fjarsvæði, í reglugerð nr. 533/2001. Mörg vatnsból fyrir neysluvatn eru í sveitarfélaginu. Annars vegar er um að ræða vatnsból og litlar veitur fyrir einstaka bæi og þyrpingar, einkum í Fljótshlíð og undir Eyjafjöllum. Vatnsverndarsvæði vatnsbóla í umsjá og á ábyrgð sveitarfélagsins eru skilgreind á uppdrætti. Þekkt vatnsból í umsjón einkaaðila eru merkt á uppdrætti aðallega til skýringar. Unnið verður að skilgreiningu vatnsverndarsvæða þessara vatnsveitna á skipulagstímabilinu í samráði við Heilbrigðiseftirlit Suðurlands. Hins vegar eru í sveitarfélaginu þrjár stærri vatnsveitur með skilgreindum vatnsverndarsvæðum. Þær eru vatnsveita Hvolsvallar, sem sækir vatn í lindir í Krappa, vatnsveita Vestmannaeyja í Syðstu-Mörk en hún sér bæjum í austurhluta Landeyja og nokkrum bæjum í vesturhluta Eyjafjalla fyrir vatni auk Vestmannaeyja og Tunguveita sem sækir vatn úr vatnsveitu við Tungu í Fljótshlíð og sér bæjum í Vestur-Landeyjum fyrir vatni. Á skipulagsuppdrætti eru sýnd fjarsvæði, grannsvæði og brunnsvæði þessara vatnsveitna. Vatnsverndarsvæði Tunguveitu er hluti af vatnsverndarsvæði Krappa. Lýsing á vatnsverndar-

Vatnsból (VB)

Svæði fyrir vatnsöflun, það er brunnsvæði vatnsverndar.

Vatnsvernd vatnsbóla (VG, VF)

Vatnsverndarsvæði, þ.e. svæði sem heilbrigðisnefnd sveitarfélags hefur ákvarðað sem vatnsverndarsvæði umhverfis hvert vatnsból, annars vegar grannsvæði (VG) og hins vegar fjarsvæði (VF) sbr. reglugerð um neysluvatn.

Mynd 5.9 Yfirlitsmynd vatnsbóla.

Í III. kafla 9. gr. reglugerðar nr. 536/2001 um neysluvatn segir m.a.:

Umhverfis hvert vatnsból skal heilbrigðisnefnd ákvarða vatnsverndarsvæði sem skiptist í brunnsvæði, grannsvæði og fjarsvæði, sbr. reglugerð um varnir gegn mengun vatns. Brunnsvæði skal vera algjörlega friðað fyrir óviðkomandi umferð og framkvæmdum öðrum en þeim sem nauðsynlegar eru vegna vatnsveitunnar. Heilbrigðisnefnd skal, þar sem þörf krefur, krefjast þess að svæðið skuli girt gripa- og mannheldri girðingu, sem sé minnst 5 metra frá vatnsbóli.

Vatnsveitur skulu gera ráðstafanir til að koma í veg fyrir að vatnsból spillist. Sama gildir um aðra staði s.s. ár eða læk þar sem vatn er tekið til neyslu. Skylt er að tilkynna heilbrigðisnefnd tafarlaust ef vitað er um mengun á vatni í vatnsbólum eða dreifikerfi.

svæðum er í forsenduhefti aðalskipulagsins.

Stór hluti fjarsvæðis vatnsveitunnar í Krappa er utan marka sveitarfélagsins. Bent hefur verið á að í Krappa sé hægt að virkja mikið magn af góðu neysluvatni sem nægt gæti fyrir stóran hluta Suðurlands. Það gefur tilefni til að skoða vatnsmiðlun þaðan um stærra svæði en nú er þar sem efnasamsetning vatnsins í Krappa er öðruvísi og heppilegri en vatns úr vatnsveitum sem eru vestar og sækja vatn í grunnvatnsstrauma sem koma af áhrifasvæði Heklu.

Unnið skal að því að ná samkomulagi við sveitarstjórn Rangárþings ytra um afmörkun vatnsverndarsvæða upp af vatnsbólinu í Krappa og með því m.a. komið í veg fyrir frekari uppbyggingu frístundabyggðar sem haft geti áhrif á vatnsbólið.

Brunnsvæðið í Krappa er tiltölulega umfangsmikið enda er það afmarkað út frá hugsanlegum framtíðarnotum. Á þessu stigi er því ekki gert ráð fyrir að það verði girt að öllu leyti heldur einungis utan um núverandi vatnsból.

Um vatnsverndarsvæði gilda eftirtalin verndarákvæði:

- a) Allar framkvæmdir á vatnsverndarsvæðum eru háðar leyfi heilbrigðisnefndar og lúta eftirliti heilbrigðiseftirlits.
- b) Engin byggð, hvorki íbúðarbyggð né frístundabyggð verður innan vatnsverndarsvæða.
- c) Umferð vélknúinna ökutækja skal takmörkuð á grannsvæðum vatnsbóla og skal afmörkun verndarsvæða merkt við akstursleiðir og gerð þar grein fyrir viðbúnaðar-áætlun vegna hugsanlegra óhappa sem valdið gætu mengun grunnvatns.
- d) Öll skotveiði er óheimil innan grannsvæða vatnsbóla.

Veiturnar eru allar tilgreindar í eftirfarandi töflu.

Nr.	Stærð	Svæði	Lýsing	Skipulagsákvæði
VB-221	óskilgr.	Álar	Varaveita fyrir Vatnsveitu Vestmannaeyja.	
VB-308	óskilgr.	Krappi	Vatnsveita Hvolsvallar.	
VB-309	óskilgr.	Tunguveita	Vatnsveita f. hluta bæja í Fljótshlíð, frístundabyggð og Vestur-Landeyjum.	
VB-311	óskilgr.	Brekknaveita		
VB-312	óskilgr.	Núpsveita	2 bær.	
VB-315	óskilgr.	Staðarveita	4 bær.	

Nr.	Stærð	Svæði	Lýsing	Skipulagsákvæði
VB-317	óskilgr.	Sámsstaðaveita	3 bæir.	
VB-330	óskilgr.	Þórunúpsveita	4 bæir.	
VB-331	óskilgr.	Kirkjulækjarveita	Kirkjulækjarhverfi, félagsheimili og Hlíðarból.	
VB-332	óskilgr.	Grjótá	4 bæir og frístundabyggð.	
VB-335	óskilgr.	Hallskot	Um 40 frístundahús.	
VB-338	óskilgr.	Múlakot	Þjónar Múlakoti 2.	
VB-339	óskilgr.	Eyvindarmúlaveita	Þjónar Múlakoti 1 og frístundabyggð í landi Háamúla.	
VB-404	óskilgr.	Syðsta-Mörk	Vatnsveita Vestmannaeyja, og byggðar í A-Landeyjum og undir V-Eyjafjöllum.	
VB-410	óskilgr.	Seljalandsveita		
VB-420	óskilgr.	Veita í landi Fitjar		
VB-421	óskilgr.	Hólaveita		
VB-429	óskilgr.	Við Efstu-Grund		
VB-436	óskilgr.	Eyrarveita		
VB-438	óskilgr.	Lambafellsveita		
VB-441	óskilgr.	Við Selkot		
VB-442	óskilgr.	Ystabælisveita	Þjónar Steinahverfi, Leirna- hverfi og Ystabælistorfu.	
VB-443	óskilgr.	Hrútafellsveita		
VB-450	óskilgr.	Eystri-Skógar		
VB-457	óskilgr.	Drangshlíðarveita		
VB-512	óskilgr.	Skógaveita		
VB-619	óskilgr.	Seljavallaveita		

5.3.2 VERNDARSVÆÐI VEGNA STRANDMENGUNAR OG MENGUNAR Í ÁM OG VÖTNUM

Verndarsvæði vegna mengunar í ám og vötnum eru svæði sem njóta verndar í samræmi við ákvæði reglugerðar um varnir gegn mengun vatns nr. 796/1999.

Í reglugerðinni er kveðið á um að gera skuli grein fyrir langtímamarkmiði fyrir vötn í svæðis- og aðalskipulagi og að sýna skuli flokkun þeirra á skýringaruppdráttum við gerð deiliskipulags.

Grunnvatn og yfirborðsvatn skal flokkað eftir forsendum 9. og 10. greinar reglugerðar um varnir gegn mengun vatns í eftirtalda flokka:

- Flokkur A: Ósnortið vatn
- Flokkur B: Lítið snortið vatn
- Flokkur C: Nokkuð snortið vatn
- Flokkur D: Verulega snortið vatn
- Flokkur E: Ófullnægjandi vatn

Vatnasvæði í sveitarfélaginu hafa enn sem komið er ekki verið flokkuð. Rangárþing eystra í samvinnu við Heilbrigðiseftirlit Suðurlands mun láta flokka vatnasvæði í sveitarfélaginu í samræmi við 4. kafla reglugerðar um varnir gegn mengun vatns. Stefnt er að því að sú vinna hefjist eigi síðar en í ársbyrjun 2015 og verði lokið svo fljótt sem verða má.

Um vatnasvæði gilda eftirtalin verndarákvæði til varnar mengun:

- Öll vötn og tjarnir sem njóta hverfisverndar vegna náttúrufars eru felld undir flokk A. Þessi svæði hafa öll verndargildi vegna sérstaks fuglalífs og gróðurfars auk þess sem sum þeirra hafa ákveðið útivistargildi.
- Stefnt er að því að öll byggð í sveitarfélaginu hafi tekið í notkun viðurkenndar rotþrær með tveggja þrepa hreinsibúnaði á skipulagstímabilinu.
- Stefnt er að því að sveitarstjórn (heilbrigðisnefnd), í samvinnu við Heilbrigðiseftirlit Suðurlands og Umhverfisstofnun, flokki vatnasvæði í sveitarfélaginu og setji viðmiðunarmörk vegna gerlamengunar og áburðarefna á skipulagstímabilinu.

Í samræmi við ákvæði reglugerðar um varnir gegn mengun vatns og skipulagsreglugerðar skal setja langtímamarkmið um ástand strandsvæða í aðalskipulagi. Samkvæmt reglugerð nr. 798/1999 um fráveitur og skólp var frestur til ársloka 2005 til að fullnægja ákvæðum um hreinsun og losun skólps.

Búast má við auknu álagi á árnar, jafnframt auknum umsvifum. Til þess að sporna við mengun þarf að tryggja fullnægjandi meðferð skólps og áburðar, m.a. húsdýráburðar. Einnig

gæti komið til álita að draga úr magni ofanvatns á byggðum svæðum (þéttbýli) og sjá til þess að það seyntli niður í jarðveginn áður en það nær ánum.

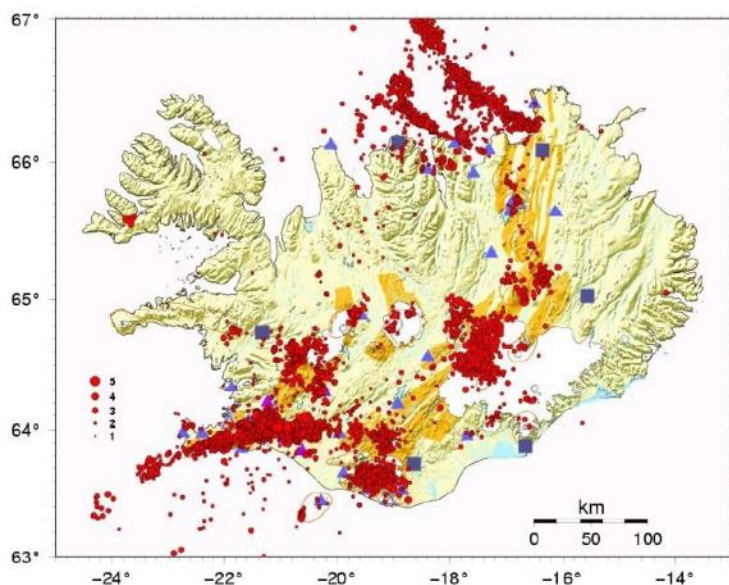
Stefnt er að því að grunnvatn og yfirborðsvatn verði í flokki A sbr. reglugerð um varnir gegn mengun vatns nr. 796/1999. Þar sem viðtakinn er grunnvatn/ferskvatn er stefnt að tveggja þrepa hreinsun.

Lagning allra nýrra fráveituframkvæmda, lagna og rotþróa skal vera í samræmi við lög og reglugerðir þar um. Rangárþing eystra, Rangárþing ytra og Ásahreppur eru að hefja samstarfsverkefni sem stýrt er af Sorpstöð Rangárvallasýslu bs. og byggingarfulltrúum sveitarfélaganna. Verkefnið felst í að skrá allar rotþrær í dreifbýli í sveitarfélögunum hvort sem um ræðir á lögbýlum eða frístundahúsasvæðum. Skráð verður staðsetning rotþróa, stærð og gerð, ásamt öðrum upplýsingum ef þurfa þykir. Þegar skráningu er lokið verður boðin út tæming rotþróa í sveitarfélögunum. Stefnt er að tæmingu allra rotþróa af viðurkenndum aðila á tveggja ára fresti. Áætlað er að skráningu og útboði verði lokið haustið 2015 og fyrsta skipulagða tæming á vegum sveitarfélaganna verði á tímabilinu haust 2015 til vors 2016. Stefnt er að því að þær rotþrær sem ekki standast núverandi kröfur, verði endurnýjaðar á skipulagstímabilinu og að allar rotþrær í sveitarfélaginu verði skv. gildandi lögum og reglugerðum við lok skipulagstímabilsins.

Sveitarstjórn mun leggja fram fráveituáætlun fyrir sveitarfélagið til samþykktar hjá Umhverfisstofnun.

Náttúruvá (NV)

Svæði þar sem hættu er talin stafa af náttúruhamförum, svo sem snjóflóðum, skriðuföllum, sjávarflóðum, vatnsflóðum, jarðskjálftum, eldvirkni eða veðurfari (ofviðri).

Mynd 5.10 Jarðskjálftavirkni á Íslandi.

5.4 SVÆÐI UNDIR NÁTTÚRUVÁ

Í svæðis- og aðalskipulagi skal auðkenna og gera grein fyrir svæðum undir náttúruvá, staðsetningu þeirra, hvaða landnotkun er fyrirhuguð á svæðunum og hvaða reglur gilda á hverju þeirra um umgengni og mannvirkjagerð. Jafnframt skal gera grein fyrir þegar byggðum og fyrirhuguðum varnarmarkum. Í deiliskipulagi skal síðan setja fram nánari útfærslu, m.a. skilyrði um styrkingu og útfærslu mannvirkja.

Svæði undir náttúruvá verða ekki afmörkuð sérstaklega á sveitarfélagsupprætti aðalskipulagsins að þessu sinni þar sem mótaðar tillögur um slíka afmörkun liggja ekki fyrir, enda erfitt um vik þar sem mikill hluti sveitarfélagsins er á áhrifasvæði virkra eldstöðva. Því er einkum horft til viðbragðsáætlana og byggingar og styrkingar varnargarða við helstu vatnsföll. Unnin hefur verið viðbragðsáætlun fyrir svæði þar sem hættu er á jarðskjálftum og vatnsflóðum vegna eldvirkni undir nálægum jöklum. Ekki er talin hættu á snjóflóðum og skriðuföllum í byggð að undanskildum nokkrum stöðum undir Eyjafjöllum þar sem hættu er á grjóthruni, skriðuföllum og hugsanlega snjóflóðum. Áður en deiliskipulag þessara svæða er gert skal meta hættu á ofanflóðum í samráði við Veðurstofu Íslands. Ekki er talin hættu á sjávarflóðum í byggð á skipulagssvæðinu en mjög hvassviðrasamt getur orðið, einkum undir Eyjafjöllum og umhverfis Markarfljót.

5.4.1 JARÐSKJÁLFTAR

Hættu á stórum jarðskjálftum er hvergi meiri en á Suðurlandsundirlendinu. Á Rangárvöllum hafa orðið á seinustu átta öldum a.m.k. 16 jarðskjálftar (jafnvel 21) svo sterkir að hús hafa hrúnað. Upptök stórra skjálfta liggja austarlega á A-V jarðskjálftabeltinu á Suðurlandi.

Skjálftasvæðum Íslands hefur verið skipt niður í sex hönnunarhröðunarsvæði þar sem taldar eru 10% líkur á jarðskjálfta af ákveðinni stærðargráðu á 50 ára tímabili. Hæsti áhættuflokkurinn hefur hönnunarhröðunina $a_g=0,5$ (0,5g) en það er 50% af þyngdarhröðuninni. Næsti áhættuflokkur hefur hönnunarhröðunina 0,4g. Síðan koma 0,3g, 0,2g og 0,15g og að lokum 0,1g. Við hönnun mannvirkja er miðað við hönnunarhröðun hvers svæðis. Veruleg sveiflumögnun getur orðið á hraunlögum ofan á setlögum samanborið við jarðskjálftaáhrif á klöpp. Víða á Suðurlandsundirlendinu háttar þannig til og því ástæða til að sýna sérstaka aðgát við hönnun mikilvægra mannvirkja.

Rangárþing eystra er á jaðri Suðurlandskjálftabeltis og er Hvolsvöllur í áhættuflokki 0,4g-0,5g. Fljótshlíðin er í áhættuflokki 0,3g og aðrir hlutar sveitarfélagsins í 0,2g.

Vegna staðhátta og landgæða er nær allt láglendi sveitarfélagsins nýtt til byggðar og búskapar þrátt fyrir að hluti þess sé á mesta skjálftasvæði landsins. Því verður líkast til aldrei hægt að koma algerlega í veg fyrir tjón af völdum jarðskjálfta. Meginatriði er að byggð og

mannvirkjum verði þannig fyrir komið að lágmarkshætta verði á manntjóni auk þess sem leitast verði við að eignatjón verði sem minnst og valdi sem minnstri röskun á daglegu lífi.

Eftirfarandi verklagsreglur miða að því að draga úr tjóni í jarðskjálftum.

- Hafa skal að leiðarljósi að byggja fremur lágreist hús og að ekki verði byggt yfir þekktar jarðskjálftasprungur.
- Áður en byggð er skipulögð og byggingarframkvæmdir hafnar á eða við skjálftasvæði skal framkvæmdaaðili láta kanna bergsprungur á svæðinu. Ekki ætti að reisa mannvirki yfir sprungur eða stalla í berggrunninum.

5.4.2 ELDVIRKNI, VATNSFLÓÐ, JÖKULHLAUP

Almennt

Jökulhlaup stafa ýmist af eldgosum eða jarðhita undir jökli. Hætta er á að gos í eldstöðvunum Kötlu og Eyjafjallajökli geti valdið jökulhlaupum til vesturs í farvegi Markarfljóts. Mesta náttúruvæin vegna jökulhlaupa hér á landi er vegna eldgoss í Kötlu í Mýrdalsjökli. Eldgos í Kötlu hafa að meðaltali verið tvö á hverri öld og bræða þau jafnan mikinn ís. Talið er að um 20 jökulhlaup hafi orðið við eldgos í Kötlu á sögulegum tíma og hafa flest þeirra runnið niður Mýrdalssand en a.m.k. tvö hafa runnið niður Sólheimasand. Rannsóknir hafa leitt í ljós að jökulhlaup hafa runnið á forsögulegum tíma frá Entujökli niður Markarfljótsaura.

Fjölsóttir ferðamannastaðir í nágrenni við Mýrdals- og Eyjafjallajökul og byggð svæði við farveg Markarfljóts stafar hætta af eldgosum í þessum eldfjöllum. Vinnuhópur Almannaþingaráðs hefur unnið að hættumati og áhættugreiningu vegna eftirfarandi þátta:

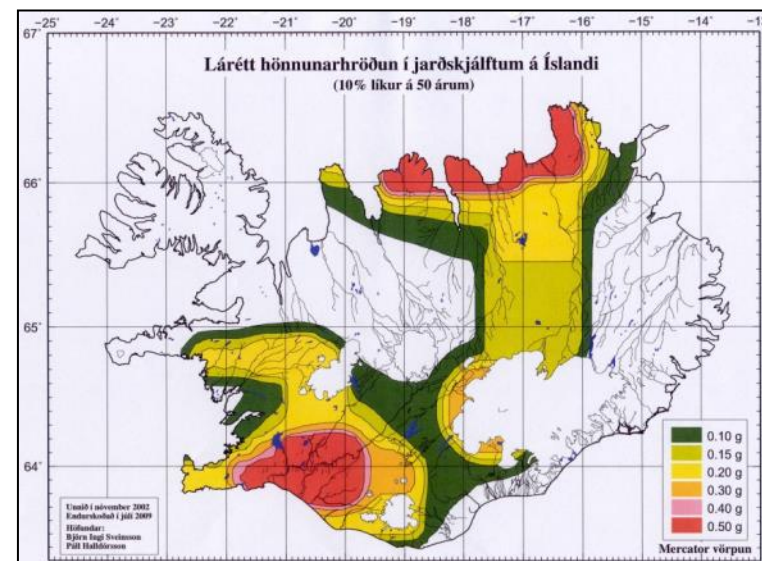
- Hlaup til vesturs vegna eldgosa í Kötlu í Mýrdalsjökli.
- Hlaup vegna eldgosa í Eyjafjallajökli.
- Hætta vegna öskufalls, hraungosa, skriðufalla og annarrar vár sem tengst getur eldsumbrotum í vesturhluta Mýrdalsjökuls og Eyjafjallajökuls.

Viðbragðsáætlanir

Fyrsta viðbragðsáætlunin vegna eldgoss í Kötlu og jökulhlaups austur af jöklinum var unnin árið 1973. Almannaþingaráð leituðu gera hættumat vegna eldgosa og hlaupa frá vestanverðum Mýrdalsjökli og Eyjafjallajökli ¹⁶ sem kom út árið 2005.

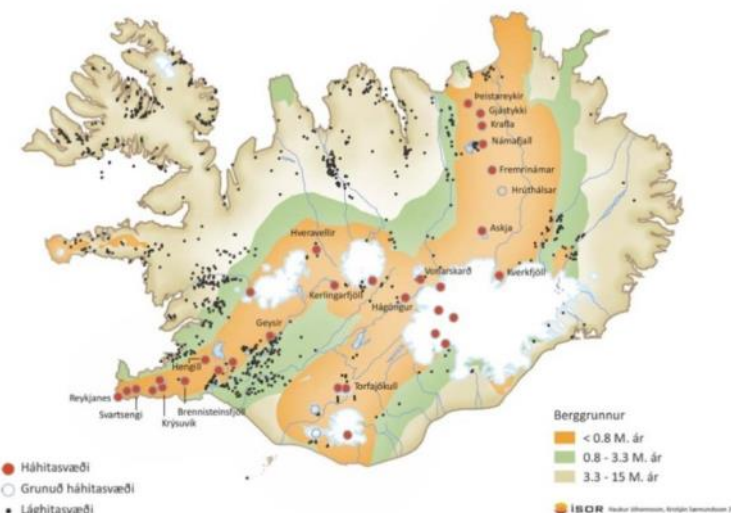
Í framhaldi af því var unnin viðbragðsáætlun vegna eldgoss í Kötlu og jökulhlaupa vestur af jöklinum. Einnig hafa viðbragðsáætlanir austur og suður af jöklinum verið uppfærðar.

¹⁶ Hættumat vegna eldgosa og hlaupa frá vestanverðum Mýrdalsjökli og Eyjafjallajökli. Ríkislögreglustjórnin, Háskólaútgáfan 2005.

Mynd 5.11 Skipting Íslands í hönnunarhröðunarsvæði m.v. 500 ára meðalendurkomutíma.

Björn Ingi Sveinsson, Páll Halldórsson 2009.

Mynd 5.12 Jarðhitasvæði á Íslandi.

Heimild: ÍSOR, Haukur Jóhannsson og Kristján Sæmundsson.

Veðurstofa Íslands hefur þróað viðvörunarkerfi vegna flóða sem upptök eiga í eldstöðvum og jarðhitakerfum undir jökli.

Verið er að endurskoða viðbragðsáætlanir í ljósi þeirrar reynslu sem fékkst í eldgosinu í Eyjafjallajökli 2010.

Eitt af fyrirhuguðum verkefnum innan vinnu að heildarhættumati vegna eldgosa á Íslandi er að kanna ástand þeirra varnavirkja sem reist hafa verið í tímanna rás og leggja fram tillögur um úrbætur ef þörf krefur.

Styrking núverandi varnargarða og bygging nýrra garða er mikilvægur þáttur í viðbragðsáætlun sveitarfélagsins. Núverandi varnargarðar eru ekki skilgreindir í aðalskipulagi en breytingar á varnargörðum og bygging nýrra garða er háð framkvæmdaleyfi sveitarstjórnar, að höfðu samráði við hagsmunaaðila svo sem landeigendur og umráðamenn lands. Núverandi varnargarðar eru þó teiknaðir inn á aðalskipulagsuppdraetti til skýringar. Að öðru leyti er vísað til umfjöllunar um varnargarða í kafla 4.19.

Staðsetning og uppsetning senda og endurvarpa er einnig hluti af viðbragðsáætlun í sveitarfélaginu. Staðsetning slíks búnaðar er ekki skilgreind í aðalskipulagi. Fjarskiptabúnaðinn má setja upp þar sem hans er þörf s. s. á óbyggðum svæðum og til fjalla að höfðu samráði við hlutaðeigandi aðila (sveitarstjórn, Umhverfisstofnun). Sækja þarf um framkvæmdaleyfi til sveitarfélagsins. Í byggð/péttbýli er slíkur búnaður háður grenndarkynningu eða deiliskipulagi þar sem það á við.

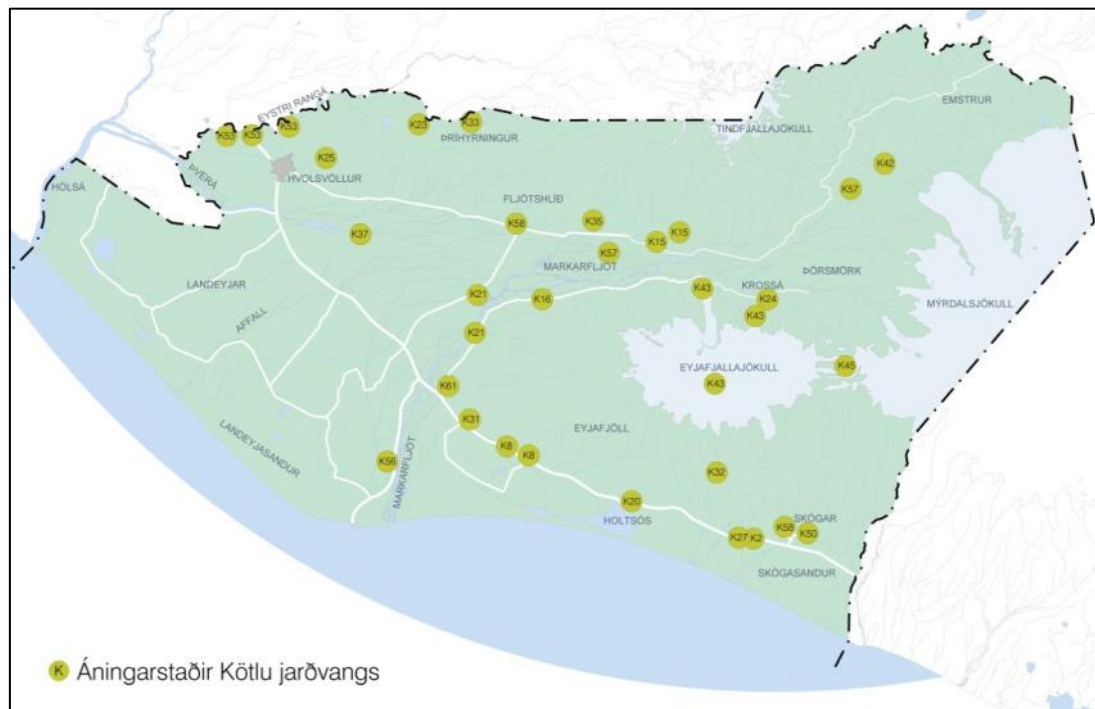
Í samræmi við niðurstöður rannsókna vísindamanna hefur verið mótuð viðbragðsáætlun almannavarnardeildar ríkislögreglustjóra. Áætlunin gerir ráð fyrir að flytja þurfi fólk af svæðinu tímabundið ef gos brýst út í framangreindum eldstöðvum og í öðrum tilvikum þurfi fólk að leita á örugg svæði í námunda við bústaði sína. Til staðar er viðvörunarkerfi fyrir alla íbúa og miðlun viðvarana og upplýsinga til ferðamanna. Þá er unnið að því að endurbæta fjarskipti á svæðinu m.t.t. hugsanlegra aðgerða almannavarna.

5.5 JARÐVANGURINN KATLA GEOPARK

5.5.1 ALMENNT

Geopark-verkefnið eða Katla jarðvangur er samstarfsverkefni sveitarfélaganna, Rangárþings eystra, Skaftárhrepps, Mýrdalshrepps, Háskólafélags Suðurlands, Atvinnuþróunarfélags Suðurlands og Stofnun fræðasetra á Íslandi. European Geopark Network er tengslanet svæða í Evrópu. Meginhugmyndin að baki European Geoparks network er að koma á tengslum á milli svæða með áhugaverðum jarðminjum og miðla upplýsingum, þekkingu og reynslu sín á milli. Markmið European Geoparks Network er að koma jarðminjum á framfæri, vernda þær og stuðla að sjálfbærri efnahagslegri þróun innan garðanna með því m.a. að þróa jarðferðamennsku (Geotourism). Árið 2004 var stofnað alþjóðlegt tengslanet jarðvanga UNESCO Global Geoparks Network.

Ferðaþjónustan í sveitarfélögunum hefur nú þegar byggt upp innviði sem styðja munu við verkefnið. Margt bendir til mikillar aukningar ferðamanna á svæðinu í framtíðinni sem staldra vilja við á svæðinu til að kynna sér sérstöðu svæðisins, jarðfræði og menningu. Yfir

Mynd 5.13 Yfirlitsmynd áningarstaða Kötlu jarðvangs.

vetrartímann skapast með jarðvanginum tækifæri fyrir nemendaheimsóknir með áherslu á náttúrufræði fyrir íslenska og erlenda nemendur á mismunandi skólastigum.

5.5.2 ÁNINGASTAÐIR KÖTLU JARÐVANGS

Á vegum jarðvangsins hefur verið sett fram yfirlit yfir áhugaverða staði, eins konar áningarstaði, sem teljast sérstaklega áhugaverðir fyrir ferðamenn og aðra gesti í Rangárþingi eystra. Annars vegar er um að ræða áhugaverða staði út frá jarðfræði og menningu en hins vegar aðallega út frá jarðfræði. Áningastaðirnir eru merktir á aðalskipulagsuppdraetti með hring og bókstafnum K (Katla). Þau skipulagsákvæði gilda um áningastaðina að að þeim má leggja vegi eða slóða eftir aðstæðum og koma fyrir lágmarksaðstöðu fyrir ferðafólk og gesti svo sem salernisaðstöðu og bekkjum þar sem hægt er að snæða nesti og hvílast. Þó er ekki heimilt að leggja vegi eða slóða að þeim áningastöðum sem eru innan marka svæðisskipulags miðhálandisins. Þess skal vandlega gætt að umhverfisrask vegna áningastaða Kötlul jarðvangs verði í lágmarki. Sveitarstjórn ákveður í hverju tilviki fyrir sig hvort gera skuli deiliskipulag áningarstaða.

Yfirlit yfir áhugaverða staði í sveitarfélaginu¹⁷:

JARÐFRÆÐI OG MENNING

K 2	Drangurinn í Drangshlíð
K 8	Hvamsmúli, Kálfhamar
K 8	Pöstin, Dysjarhóll
K 15	Þórólfsfell
K 15	Mögugilshellir
K 16	Nauthúsagil
K 19	Skógafoss
K 20	Steinahellir
K 21	Stóra-Dímon
K 21	Litla-Dímon
K 23	Vatnsdalshellir
K 24	Þórsmörk
K 25	Efra-Hvolshellar
K 27	Hrútafell, Hrútshellir
K 31	Paradísarhellir
K 32	Seljavallalaug
K 33	Þríhýrningur

AÐALLEGA JARÐFRÆÐI

K 35	Bleiksárgljúfur
K 37	Drumbabót
K 42	Emstrur, Fjallabak
K 43	Eyjafjallajökull
K 43	Gígjökull
K 43	Steinholtsjökull
K 45	Fimmvörðuháls, Magni og Móði
K 50	Kvernugil
K 53	Langanes
K 53	Djúpidalur
K 53	Eystri-Rangá
K 56	Tjarnir, Tjarnanes
K 57	Markarfljótsgljúfur
K 57	Markarfljótsaurar
K 58	Merkjáfoss
K 61	Seljalandsfoss
K 61	Gljúfrabúi
K 66	Tindfjallajökull

¹⁷ Gögn frá Katla Geopark

Meginmarkmið

- Lögð skal áhersla á bættar samgöngur.
- Þjóðvegur nr. 1 liggi áfram um þéttbýlið á Hvolsvelli. Unnið verði í samráði við Vegagerðina að endurbótum á umhverfi vegarins sem bæði taki mið af stöðu hans í miðbæ Hvolsvallar og hlutverki sem stofnbrautar. Áfram verði gert ráð fyrir svæði fyrir hugsanlega legu vegarins í framtíðinni suðvestan Hvolsvallar.
- Gerðar skulu ráðstafanir til þess að hindra hraðakstur og draga úr slysa hættu á þjóðvegi 1, einkum þar sem hann fer um Hvolsvöll, en fyrir liggur samþykkt deiliskipulag vegarins með s.n. þéttbýlishliðum austan og vestan Hvolsvallar.
- Hugað skal sérstaklega að umferðaröryggi allra vegfarenda.
- Lögð skal áhersla á öryggi allra vegfarenda m.a. með skipulagi og uppbyggingu göngu- og reiðhjólástíga á Hvolsvelli. Gert verði ráð fyrir mismögum mótum göngu- og reiðhjólástígs og þjóðvegum.
- Gera skal ráð fyrir göngustígum og hjólabrautum í og við þéttbýli og reiðleiðaneti um sveitarfélagið allt. Skilgreindar skulu helstu gönguleiðir um sveitarfélagið. Leitast verði við að aðgreina reiðleiðir frá þjóðvegum.
- Stefnt er að því að þjóðvegurinn verði s.k. 2+1 vegur austur að Markarfljóti.
- Tryggja skal þjónustu veitukerfa og stefnt að því að fráveitumálum verði þannig hagað að ekki verði hætta á umhverfismengun.
- Vinna ber að því að fráveitumál sveitarfélagsins, lagnir og hreinsivirki, verði í samræmi við lög og reglugerðarákvæði þar um.

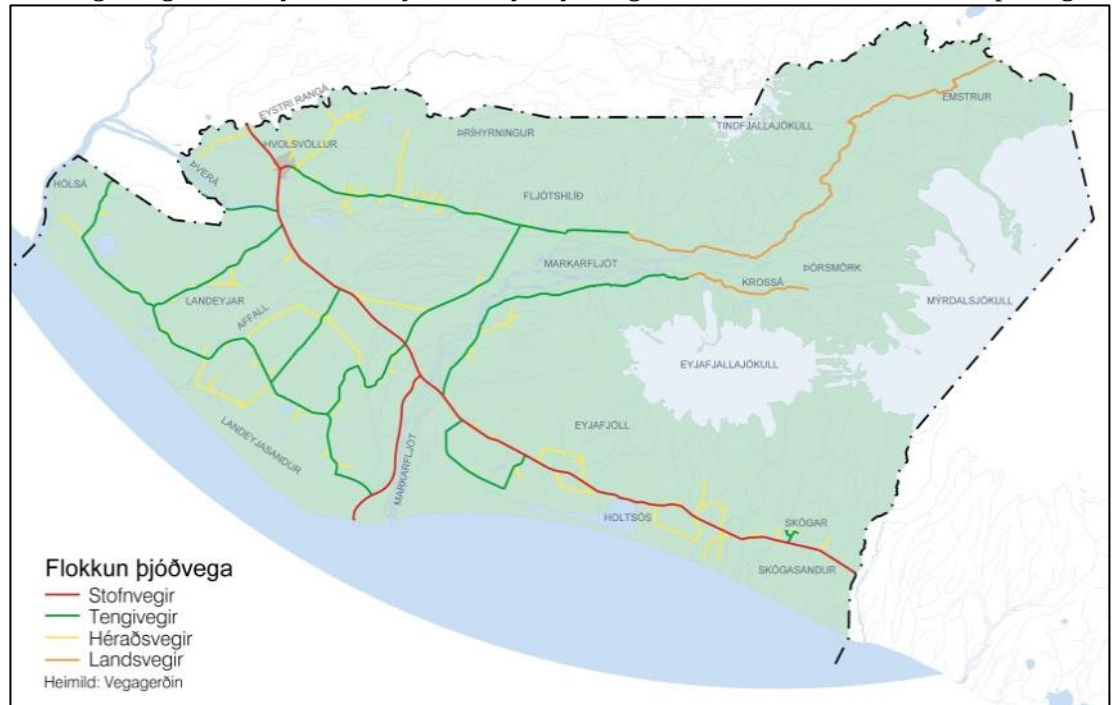
6 SAMGÖNGUR OG VEITUR

6.1 SAMGÖNGUR

6.1.1 VEGAKERFI

Stofnvegir og tengivegir eru skilgreindir á skipulagsupprætti svo og þeir héraðsvegir og landsvegir sem lengri eru en 2 km. Einnig eru sýndir „aðrir vegir“ þar sem nauðsynlegt er talið að gera grein fyrir núverandi vegum óháð flokkun eða eignarhaldi. Þar á meðal eru landsvegir um eyðibygðir. Á þéttbýlisupprætti eru sýndir stofnvegir, tengibrautir og aðrar götur í þéttbýli sem nauðsynlegt er að gera grein fyrir á aðalskipulagsupprætti.

Utan þéttbýlis eru landnotkunarreitir almennt afmarkaðir 30 m frá miðlínu stofnvega og 15 m frá miðlínu tengivega og annarra vega. Stefnt er að því að ný byggð verði almennt ekki nær miðlínu stofn- og tengivega í dreifbýli en 100 m og 50 m frá öðrum vegum sbr. ákvæði skipulagsreglugerðar nr. 90/2013 (gr. 5.3.2.5.d). Aðeins umhverfis- og auðlindaráðuneytið getur veitt undanþágu frá fjarlægðarmörkum í skipulagsreglugerð. Halda skal tengingum við stofnvegi í lágmarki. Ný hús á bújörðum nýti fyrst og fremst núverandi heimreiðar þannig að

Mynd 6.1 Yfirlitsmynd vegaflokka.

tengingum við þjóðveg verði ekki fjölgað umfram það sem nauðsynlegt er.

Bæta þarf umferðaröryggi í þjóðvegakerfinu, m.a. vegna búfjár, með uppsetningu vegriða þar sem aðstæður gefa tilefni til. Slíkar aðgerðir eru ekki skilgreindar í aðalskipulagi.

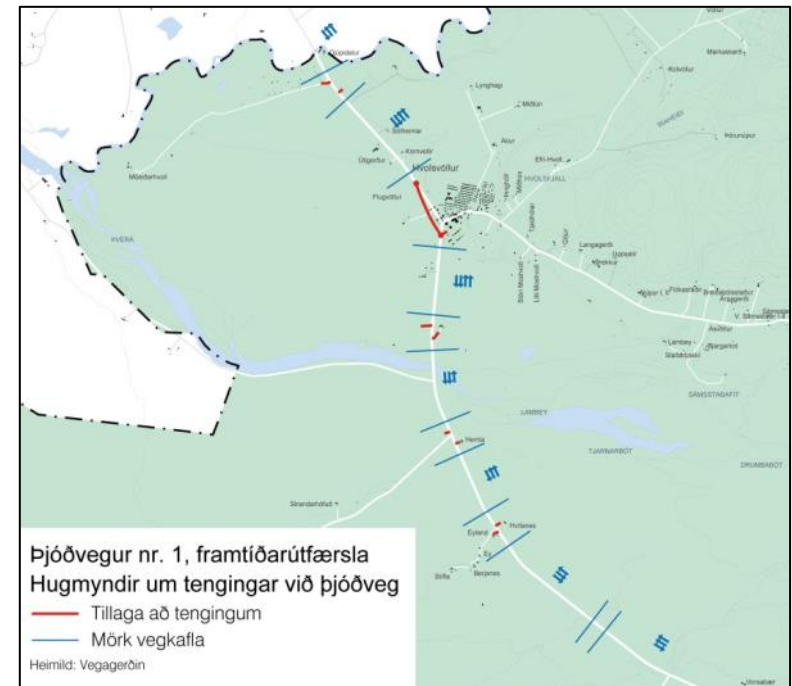
Ekki er þörf á lagningu nýrra vega í byggð. Forgangsverkefni í vegamálum verður að lagfæra þá vegi sem fyrir eru og leggja bundnu slitlagi. Ákvæði um slíkar framkvæmdir eru ekki hluti aðalskipulags.

Í aðalskipulagsáætluninni er mörkuð stefna um eftirfarandi breytingar á vegum í Rangárþingi eystra:

- Vegagerðin hefur kynnt sveitarstjórn hugmyndir sínar um hringveginn sem 2+1 veg þar sem hann fer um sveitarfélagið. Í greinargerð aðalskipulagsáætlunarinnar verða sýndar tengingar við 2+1 veg í samræmi við tillögur Vegagerðarinnar. Skilgreining hliðarvega verða ekki hluti skipulagsáætlunarinnar að þessu sinni. Gerð 2+1 vega tengist einu meginmarkmiði samgönguáætlunar 2011-2022 um umferðaröryggi. Stefnt verður að því markmiði með aðgreiningu akstursstefna með vegriði á umferðarmiklum vegum.
- Vegur við Svanavatn/Miðey í Landeyjum, ný veglína. Um er að ræða færslu vegarins til austurs eftir landamerkjum.
- Fíflholtsvegur í Landeyjum, ný veglína. Um er að ræða tengingu Fíflholtsbæjanna til norðurs við núverandi tengiveg.
- Vegur við Gunnarshólma í Landeyjum. Lagfæringar á veglegu og gerð nýrra vegamóta.
- Landeyjavegur 252. Vegarstæði í grennd við Úlfsstaði er breytt þar sem vegurinn liggur nálægt íbúðarhúsum og hægt er að færa hann niður á áraurana á tiltölulega stuttum kafla.
- Landeyjavegur 251 við Borgareyrar. Um er að ræða styttingu vegar sem reyndar leiðir til lengingar á heimreið að Borgareyrum.
- Lítils háttar færsla Lambalækjarvegar til vesturs þar sem hann mætir Fljótshlíðarvegi (slysaætta/blind gatnamót).
- Breytt veglína á stuttum kafla austan við Ytri-Skóga á leið upp á Fimmvörðuháls.
- Nýr vegur að fyrirhuguðum áningarstað og göngubru yfir Markarfljót (AF-622).

Meginmarkmið (frh.)

- Lögð skal áhersla á uppbyggingu þeirra þjónustukerfa sem koma ferðaþjónustu að gagni, s.s. vegi að hálendisjaðri og uppbyggingu á áfangastöðum.
- Í aðalskipulagi skal gera ráð fyrir greiðum aðkomuleiðum að helstu ferðamannastöðum og að jaðri hálendisins, Tindfjöllum, Markarfljótsgljúfrum og Emstrum.
- Gera skal ráð fyrir göngubru yfir Markarfljót í Þórsmörk gegnt Húsadal og akvegi að henni.

Mynd 6.2 Hugmyndir um framtíðarútfærslu þjóðvegar. Heimild: Vegagerðin.

Samkvæmt vegalögum (nr. 80/2007) er vegakerfi landsins skipt í þjóðvegi, sveitarfélagsvegi (gatnakerfi í þéttbýli), almenna stíga og einkavegi. Þjóðvegir eru þeir vegir sem ætlaðir eru almenningi til frjálsrar umferðar, haldið er við af fé ríkisins og upp eru taldir í vegaskrá. Þeir skulu ásamt sveitarfélagsvegum mynda eðlilegt, samfellt vegakerfi til tengingar byggða landsins. Vegagerðin styðst við flokkun þjóðvega í stofnvegi, tengivegi, héraðsvegi og landsvegi.

Stofnvegir eru meginsamgönguleiðir milli þéttbýlisstaða og land-svæða.

Tengivegir tengja helstu áfangastaði við stofnveganetið. Saman mynda stofnvegir og tengivegir meginumferðarkerfi landsvæða og skulu þeir sýndir í aðalskipulagi.

Héraðsvegir eru vegir sem liggja að býlum, atvinnustarfsemi, kirkjustöðum, opinberum skólum og öðrum opinberum stofnunum utan þéttbýlis sem ákveðnir eru á staðfestu skipulagi og taldir upp í vegaskrá. Héraðsvegur skal aldrei ná nær framangreindum stöðum en 50 m ef hann endar þar. Jafnframt er heimilt að taka í tölu héraðsvega vegi að sumarbústaðahverfum sem tengja a.m.k. 30 bústaði við þjóðveg.

Landsvegir eru vegir yfir fjöll og heiðar og aflagðir byggðavegir á eyðilendum. Á vegum þessum skal yfirleitt einungis gera ráð fyrir árstíðabundinni umferð og minna eftirliti og minni þjónustu en á öðrum þjóðvegum.

Fram hafa komið hugmyndir um breytta legu Þórsmerkurvegur að fyrrum Jökulsárlóni sem felast í því að færa veginn niður á áraurana. Áætlunin gerir ráð fyrir óbreyttri legu vegarins í grófum dráttum.

Fram hafa komið hugmyndir um að færa hringveginn þar sem hann liggur um Steina undir Eyjafjöllum til suðurs. Vegagerðin telur núverandi aðstæður vegtæknilega ekki ásættanlegar þar sem hringvegurinn/stofnvegur liggur víða nærri íbúðarhúsum. Í áætluninni er ekki mörkuð stefna um fyrrnefnda færslu vegarins en málið verður skoðað áfram í samráði við landeigendur og Vegagerðina.

6.1.2 GATNAKERFI HVOLSVALLAR

Um Hvolsvöll fara þjóðvegur nr. 1 (hringvegur nr. 1) og Fljótshlíðarvegur (vegur nr. 261). Innanbæjar heitir þjóðvegur nr. 1 Austurvegur og Fljótshlíðarvegur Hlíðarvegur.

Samkvæmt skilgreiningu Vegagerðarinnar er þjóðvegur nr. 1 stofnvegur og Fljótshlíðarvegur tengivegur. Innanbæjar eru vegirnir flokkaðir sem stofnbraut og tengibraut.

Lögð er áhersla á að þjóðvegur nr. 1 þar sem hann liggur um Hvolsvöll, þ.e. Austurvegur, verði aðlagður aðstæðum þannig að tekið verði mið af öryggi allra vegfarenda, sérstaklega gangandi vegfarenda. Í áætluninni er ekki mörkuð stefna um færslu þjóðvegarins suður fyrir byggðina, en slík breyting hefur verið til umræðu um alllangt skeið eins og fram hefur komið. Hugsanlegt vegstæði í framtíðinni er í áætluninni skilgreint sem óbyggt svæði (O) sbr. kafla 4.20. Stefnt er að því, enda brýnt að breyta yfirbragði þjóðvegarins á miðbæjarsvæðinu þannig að hann fái yfirbragð aðalgötu í þéttbýli í stað þjóðvegar í dreifbýli. Slíkt er hægt að gera á markvissan hátt m.a. með því að koma fyrir miðeyjum, gangstéttum, skiltum og viðeigandi götulýsingu. Stefnt er að því að koma upp hraðahindrunum sunnan og norðan byggðarinnar til þess að draga úr hraðakstri um miðbæjarsvæðið og auka öryggi vegfarenda. Auk umferðarmerkinga er bæði um að ræða markvissa gróðursetningu trjáa og aðgerðir á yfirborði vegar.

Fyrir liggur áætlun Vegagerðarinnar um að þjóðvegur nr. 1 þar sem hann fer um sveitarfélagið austur að Markarfljóti verði svonefndur 2+1 vegur með skiptisvæðum þar sem gert er ráð fyrir tengingum við tengi- og héraðsvegi. Á u.þ.b. 1,5 km kafla vestan og austan Hvolsvallar er samkvæmt áætluninni gert ráð fyrir svonefndum 2+2 vegi. 2+2 vegur við Hvolsvöll er þó ekki raunhæfur kostur þar sem í skipulagsáætluninni er ekki mörkuð stefna um að færa þjóðveginn suður/vestur fyrir byggðina.

Um tengibrautina Hlíðarveg skiptist byggðin þannig í meginatriðum að íbúðarbyggð og stofnanir eru norðan vegar en athafna- og iðnaðarlóðir sunnan hans. Gera þarf sérstakar ráðstafanir til þess að minnka umferðarhraða á austurhluta Hlíðarvegur þar sem hröð umferð á Fljótshlíðarvegi kemur nú óhindruð inn í bæinn.

Ekki er gerð grein fyrir flokkun gatna innanbæjar á Hvolsvelli og teljast aðrar götur innanbæjar vera húsagötur. Þó gegna göturnar Vallarbraut og Nýbýlavegur einnig hlutverki safngatna.

Unnin skal áætlun um endurbætur á umferðarumhverfi Austurvegar og Hlíðarvegar. Útfærsla gatnanna er ekki skilgreind í aðalskipulagi.

6.1.3 VEGAKERFI Á HÁLENDINU

Vegakerfið á hálendi er ætlað árstíðabundinni umferð sumar og haust og nýtur lágmarksþjónustu. Í svæðisskipulagi miðhálandisins eru vegir flokkaðir í aðalfjallvegi (Kjölur, Sprengisandur) og fjallvegi. Engir aðalfjallvegir eru á skipulagssvæðinu. Fjallvegir á skipulagssvæðinu eru úr Fljótshlíð þar sem ein af meginleiðum upp á hálendið er upp með Markarfljóti í Emstrur og inn á Fjallabaksleið syðri. Einnig er fjallvegur austan Markarfljóts inn í Þórsmörk. Báðir vegirnir eru flokkaðir sem landsvegir í vegaflokkun Vegagerðarinnar (F-merktir) og fjallvegir í svæðisskipulagi miðhálandisins. Auk þeirra er vegslóði úr Fljótshlíð upp í Tindfjöll og greiðfær vegur frá Tumastöðum norður fyrir Þríhyrning að Keldum. Nýir fjallvegir verða ekki lagðir á hálendinu án breytingar á aðalskipulagi. Minni háttar lagfæringar og breytingar á hálendisvegum krefjast ekki breytingar á aðalskipulagi. Grundvallarbreytingar og umtalsverða færslu fjallvega skal þó skilgreina í aðalskipulagi. Vegslóðar eru einungis sýndir til skýringar á aðalskipulagsupprætti.

Í rammaskipulagi suðrhálandis eru landsvegi (F261) skipt upp í tvo flokka, annarsvegar „heilsársveg“ að fyrirhugaðri göngubrú úr Fljótshlíð í Þórsmörk og hins vegar „sumarveg“ þar norður af. Um nánari skilgreiningu fyrirnefndra vega svo og „slóða“ er vísað til rammaskipulags suðrhálandis.

Í aðalskipulagsáætluninni er mörkuð stefna um göngutengingu úr Fljótshlíð á brú yfir í Þórsmörk á móts við Húsadal ásamt vegartengingu fyrirhugaðrar brúar við Emstruleið. Vegur að brúnni verður fólksbílafær þar sem gert er ráð fyrir brú á Gilsá.

Ástæða er til að kanna, hvort raunhæfir kostir séu á bættri vegtengingu í Tindfjöll.

Í kafla 7, mynd 7.6 er gerð grein fyrir áhrifamati skipulagskosta varðandi göngutengingu úr Fljótshlíð í Þórsmörk.

Minni háttar lagfæringar og breytingar á vegakerfi á hálendinu krefjast ekki breytingar á aðalskipulagi. Grundvallarbreytingar og umtalsverða færslu vega á hálendinu skal þó skilgreina í aðalskipulagi.

Mynd 6.3 Horft til Hvolsvallar úr vestri.

Mynd 6.4 Eyjafjallajökull frá Suðurlandsvegi.

6.1.4 VEGIR Í SVEITARFÉLAGINU

Eftirtaldir vegir eru sýndir á aðalskipulagsuppdraetti (sveitarfélagsuppdraetti) og háðir ákvæðum skipulagsins¹⁸. Stofnvegir og tengivegir eru skilgreindir svo og þeir héraðsvegir og landsvegir sem lengri eru en 2 km.

Nr.	Heiti	Stofnvegir (S)
1	Hringvegur frá sýslumörkum í austri að Raufarfellsvegi	S
1	Hringvegur frá Raufarfellsvegi að Sandhólmavegi	S
1	Hringvegur frá Sandhólmavegi að Dímonarvegi	S
1	Hringvegur frá Dímonarvegi að Bakkavegi	S
1	Hringvegur frá Bakkavegi að Hlíðarvegi á Hvolsvelli	S
1	Hringvegur frá Hlíðarvegi að Hvolsgötu á Hvolsvelli	S
1	Hringvegur frá Hvolsgötu að sveitarfélagsmörkum í vestri	S
254	Landeyjarhafnarvegur	S
261	Hlíðarvegur frá hringvegi að Öldubakka á Hvolsvelli	S

Nr.	Heiti	Tengivegir (T)
247	Sandhólmavegur	T
249	Þórsmurkurvegur frá hringvegi að Merkurvegi	T
249	Þórsmurkurvegur frá Merkurvegi að Jökultungum	T
250	Dímonarvegur	T
251	Hólmabæjavegur frá hringvegi að Grenstangavegi	T
251	Hólmabæjavegur frá Grenstangavegi að Bakkavegi	T
252	Landeyjavegur frá Bakkavegi að Kanastöðum	T
252	Landeyjavegur frá Kanastöðum að Akureyjarvegi	T

¹⁸ Úr vegaskrá Vegagerðarinnar 2011

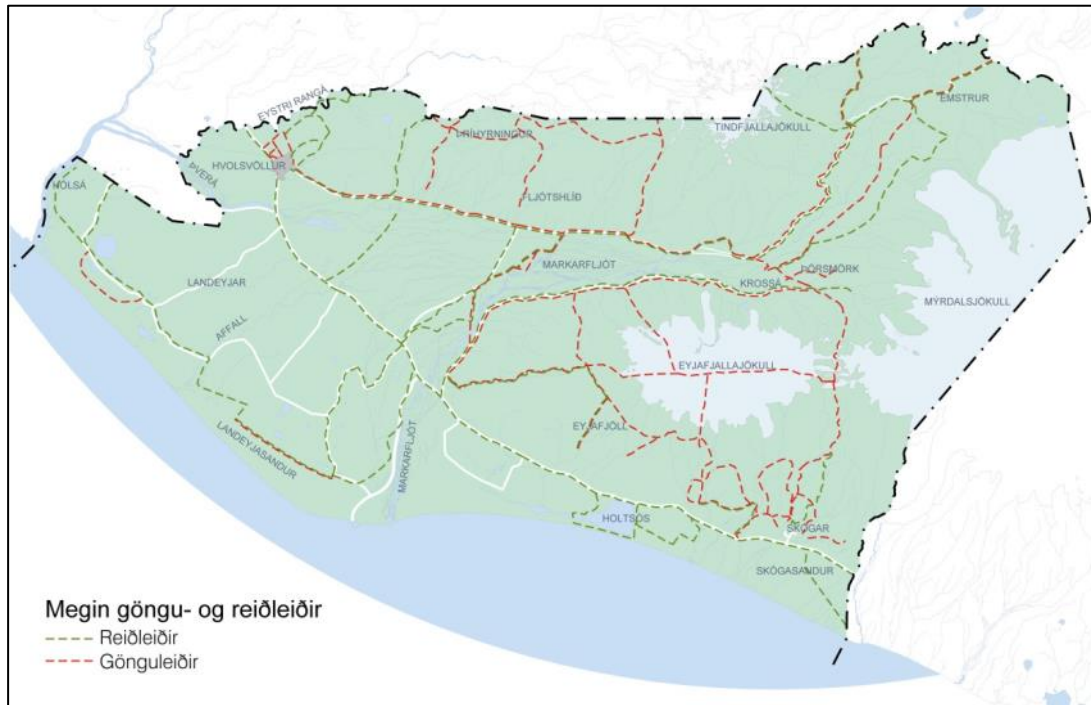
252	Landeyjavegur frá Akureyjarvegi að Grímsstaðavegi	T
252	Landeyjavegur frá Grímsstaðavegi að sveitarfélagsmörkum	T
252	Landeyjavegur frá sveitarfélagsmörkum að hringvegi	T
253	Bakkavegur frá hringvegi að Landeyjavegi	T
253	Bakkavegur frá Bakkavegi að Landeyjahafnarvegi	T
255	Akureyjarvegur	T
261	Fljótshlíðarvegur frá Öldubakka á Hvolsvelli að Hlíðarenda	T
261	Fljótshlíðarvegur frá Hlíðarenda að Dímonarvegi	T
261	Fljótshlíðarvegur frá Dímonarvegi að Fljótsdalsvegi	T
2420	Skógavegur	T
2421	Safnavegur	T
2440	Skógafossvegur	T

Nr.	Heiti	Héraðsvegir (H)
242	Raufarfelssvegur	H
243	Leirnavegur	H
245	Hverfisvegur	H
246	Skálavegur	H
248	Merkurvegur	H
262	Vallarvegur	H
2313	Eyvindarhólavegur	H
2319	Stóru-Borgarvegur	H
2418	Auravegur	H
2433	Grenstangavegur	H

2470	Krossvegur	H
2479	Hallgeirseyjavegur	H
2489	Kanastaðavegur	H
2540	Hátúnsvegur	H
2549	Grímsstaðavegur	H
2655	Vatnsdalsvegur	H
2687	Móeiðarhvolsvetur	H

Nr.	Heiti	Landsvegir (L)
F249	Þórsmurkurvegur frá Jökultungum að bílastæði við Bása	L
F261	Emstruleið frá Fljótsdalsvegi að Hungurfit	L
F261	Emstruleið frá Hungurfit að sveitarfélagsmörkum	L

6.1.5 GÖNGU- OG REIÐLEIÐIR

Mynd 6.5 Yfirlitsmynd göngu- og reiðleiða.

REIÐLEIÐIR

Á skipulagsuppdrátti eru aðeins sýndar meginreiðleiðir utan þéttbýlis. Þær fylgja að hluta til gömlum þjóðleiðum. Meginreiðleiðir tengja byggð og hálendi saman en einnig eru reiðleiðir milli byggða. Þessar leiðir eru mikið notaðar og unnið hefur verið að endurbótum á þeim. Þær eru allar mikilvægar fyrir vaxandi ferðaþjónustu. Skilgreina þarf nýjar meginreiðleiðir í aðalskipulagi.

Allar reiðleiðir skulu vera utan öryggissvæða þjóðvega.

Eftirfarandi reiðleiðir eru skilgreindar á aðalskipulagsuppdrátti:

- Um Fljótshlíð inn á Emstrur. Leiðin fylgir í stórum dráttum vegslóða sem liggur meðfram Markarfljóti að vestanverðu.

- Úr Landeyjum fram hjá Stóru-Dímon og upp með Markarfljóti að vestanverðu, upp með Háamúlagarði og meðfram Fljótshlíðarvegi um Fljótsdal og inn á Emstruleið.
- Emstrur um Krók, Hungurfit að Fossi – Reynifelli.
- Frá Suðurlandsvegi meðfram Berjanesflugvelli í Aurasel og þaðan í Fljótshlíðarréttir.
- Veiðivegur með Eystri Rangá.
- Veiðivegur sem er framhald af leið upp hjá Bakkavelli.
- Krappaleið að Keldum og að Reynifelli/Þorleifsstöðum.
- Reynifell, Vatnsdalur-Tumastaðir í Fljótshlíð.
- Bakkaflugvöllur um Brúnir og Tjarnir að aðalvegi við Dalsel.
- Hólsárbakkar, Grímsstaðir-Ytri Hóll-Ártún.
- Ásólfskáli, Heiði.
- Holtsá niður fyrir Holtsós og upp hjá Steinum (Ystabæli).
- Upp á Fimmvörðuháls eftir vegslóða.

Milli hesthúsabyggða í Miðkrika og við Dufpaksbraut eru reiðleiðir meðfram Suðurlandsvegi og einnig er gert ráð fyrir reiðleið fjær þjóðveginum yfir land Miðkrika. Þannig minnkar slysaætta við Suðurlandsveg þar sem einungis þarf að fara yfir veginn en ekki fram með honum.

Að öðru leyti eru reiðleiðir allt umhverfis byggðina á Hvolsvelli og skilgreind er reiðleið meðfram Fljótshlíðarvegi inn með Fljótshlíð.

GÖNGULEIÐIR

Á skipulagsupprætti eru eingöngu skilgreindar megingönguleiðir. Gönguleiðir, gamlar og nýjar, eru mikilvægar fyrir almenning og ferðaþjónustu á svæðinu.

Eftirfarandi megingönguleiðir eru sýndar á skipulagsupprætti:

Á hálendi:

- Skógar-Þórsmörk um Fimmvörðuháls.
- „Laugavegurinn“. Hluti leiðarinnar frá Þórsmörk að Landmannalaugum.
- Frá Fljótsdal um vegslóða að Markarfljótsskála og áfram.
- Frá Vatnsdal um Þríhyrning að Tindfjöllum.
- Frá Kirkjulækjarkoti að Þríhyrningi.
- Frá Hlíðarendakoti að Hæringsfelli.
- Frá Fljótsdal um vegslóða að Tindfjöllum.

- Frá Hamragörðum að Eyjafjallajökli og Fimmvörðuhálsi.
- Meðfram Illagili að Dagmálafjalli.
- Frá Langanesi á Eyjafjallajökul.
- Þverleið neðan Eyjafjallajökuls frá Dagmálafjalli að Svaðabælisheiði.
- Frá Ásólfskála að þverleið.
- Frá Moldnúp að þverleið.
- Frá Seljavöllum að þverleið.
- Frá Seljavöllum um Raufarfell að Skógum.
- Frá Skógum að Drangshlíð.

Þá er í aðalskipulaginu mörkuð stefna um gönguleið úr Fljótshlíð yfir Markarfljót á brú suður í Húsadal í Þórsmörk. Gönguleiðin tengist fólksbílafærum afleggjara frá Emstruleið (F261) norðan fljótsins. Norðan og sunnan brúar eru skilgreind afþreyingar- og ferðamannasvæði (AF622 og AF614). Bygging brúarinnar er samstarfsverkefni Vina Þórsmurkur og Vegagerðarinnar. Vinir Þórsmurkur eru aðilar sem standa saman að ýmsum framfaramálum á svæðinu, sér í lagi í tengslum við náttúruvernd. Brúin opnar nýjar gönguleiðir fyrir lengri og skemmri ferðir um þetta fjölbreytta landssvæði. Auk þess mun hún bæta aðgengi og öryggi ferðamanna á svæðinu og þjóna sem rýmingar- og flóttaleið ef vá ber að höndum. Fylgst er skipulega með fjölda ferðamanna í Þórsmörk til að koma í veg fyrir of mikið álag á svæðið.

Á láglandi:

- Landeyjasandur, milli Skúmsstaða og Skipagerðisóss í Vestur-Landeyjum.
- Landeyjasandur, frá Krossi að Bakka í Austur-Landeyjum.
- Markarfljótsaurar, Seljaland-Múlakot.
- Inn Fljótshlíð.

Þá gildir sú almenna regla að flestar reiðleiðir nýtast jafnframt sem gönguleiðir og vísast í textann um reiðleiðir hér að framan.

Á Hvolsvelli:

Meginstígakerfið þjónar gangandi og hjólandi umferð og tengir saman helstu svæði kaupþunsins, verslunar- og þjónustusvæðin við þjóðveginn og athafnasvæðin við Ormsvöll við íbúðarsvæðin. Einnig er leitast við að tengja stofnanasvæðin við íbúðarbyggðina.

Megingönguleiðir eru sýndar á skipulagsupprætti en þær mynda ásamt gangstéttum meðfram öllum götum bæjarins samfellt net gönguleiða. Þar sem megingöngustígar skera stærstu umferðargöturnar í bænum, verður gert ráð fyrir merktum gangbrautum.

Meginstígakerfið er jafnframt reiðhjólástígakerfi. Hugað skal að leiðbeinandi merkingum fyrir reiðhjólafólk.

Hjólreiðaleiðir utan þéttbýlis:

Rangárþing eystra er þátttakandi í samstarfsvettvanginum „Hjólreiðaferðamennska á Suðurlandi“.

Unnið er að því að safna saman fyrirliggjandi upplýsingum um hjólreiðaleiðir og ljúka kortlagningu áhugaverðra hjólreiðaleiða um Suðurland. Markmið verkefnisins er að koma upp samræmdum upplýsingum sem nýst gætu í margþættum tilgangi svo sem til kortaútgáfu og markaðsmála í ferðaþjónustu. Verkefnið snýr einnig að uppbyggingaráætlun um lagningu stíga og merkingar hjólreiðaleiða á Suðurlandi. Takmarkið er að Suðurland verði ákjósanlegur áfangastaður fyrir hjólreiðaferðamenn. Hópurinn „Cycling Iceland“ hefur undanfarin ár unnið að því að vekja áhuga hins opinbera á hjólreiðamennsku út frá umhverfissjónarmiðum samgangna svo og út frá vistvænum og arðbærum hópi ferðamanna og hefur ásamt nokkrum opinberum stofnunum og samtökum haft forgöngu um að tengja Ísland við net hjólaleiða í Evrópu (Euro Velo). Euro Velo hjólaleiðin er hugsuð frá Keflavík um Suðurstrandarveg, Suðurland og áfram til Seyðisfjarðar.

Rangárþing eystra mun vinna að framgangi áætlunarinnar á skipulagstímabilinu.

6.2 VEITUR

6.2.1 VEITUR

Í reglugerð um neysluvatn nr. 536/2001 er gerð grein fyrir reglum sem gilda um vatnsveitur, vatnsból og verndarsvæði umhverfis þau. Með vísun í reglugerð gegn mengun vatns er sérstaklega fjallað um staðsetningu og frágang vatnsbóla og vatnsverndarsvæði þeirra. Í reglugerð nr. 796/1999 eru ákvæði um að öll losun mengandi efna og skólps í vatn sé óheimil án starfsleyfis. Um rotþrær, hreinsivirki og fyrirkomulag fráveitu er fjallað í reglugerð nr. 798/1999 um fráveitur og skólp. Heilbrigðiseftirlit Suðurlands hefur eftirlit með og tekur reglulega sýni af neysluvatni úr öllum starfsleyfis skyldum vatnsveitum og vatnsbólum á svæðinu, heldur utan um upplýsingar um gæði neysluvatns úr þeim og fer fram á úrbætur þar sem það á við. Sjá nánar kafla 5.3.

VATNSVEITA

Gerð er grein fyrir vatnsbólum, vatnsveitum og verndarsvæðum vatnsbóla í kafla 5.3. Stofnlögn vatnsveitu á Hvolsvelli er sýnd á þéttbýlisupprætti.

Uppbygging dreifikerfis helst í hendur við uppbyggingu nýrra byggingarsvæða.

FRÁVEITA

Á Hvolsvelli er hreinsistöð fyrir frávagn og er um að ræða hripsú og tveggja hólfa rotþró sem síðan er veitt í yfirborðsvagn. Fitu- og fellibúnaður er við starfsstöð Sláturfélags Suðurlands á Hvolsvelli. Í dreifbýli eru rotþrær á hverjum bæ. Unnið er að kortlagningu og skipulagi tæmingar þeirra á vegum sveitarfélagsins.

Uppbygging dreifikerfis helst í hendur við uppbyggingu nýrra byggingarsvæða.

Unnið er að kortlagningu og skipulagi tæmingar á rotþróum í samvinnu við aðliggjandi sveitarfélög. Sjá nánar umfjöllun í kafla 5.3.2.

HITAVEITA

Hitaveitur eru víðs vegar um sveitarfélagið þar sem vatn hefur fengist með borunum og er vatnið notað til húshitunar og þurrkunar, m.a. á korni og heyi.

Stofnlögn Orkuveitu Reykjavíkur liggur meðfram þjóðvegi frá dælistöð í Djúpadal að skerpistöð á Hvolsvelli. Stofnlögnin og stöðvarnar tvær eru inn á skipulagsupprætti.

Á Hvolsvelli er kyndistöð (skerpistöð) sem skerpir á hitaveituvatni frá Laugalandi.

Uppbygging dreifikerfis helst í hendur við uppbyggingu nýrra byggingarsvæða.

RAFVEITA

Rarik ohf. annast rafmagnsdreifingu og Orkusalan ehf. orkusölu í sveitarfélaginu. Hlutverk þeirra er að afla, flytja, dreifa og selja orku og stuðla þannig að aukinni verðmætasköpun og farsæld í landinu. Rarik aflar orku með eigin framleiðslu og innkaupum og flytur hana um flutningskerfi til rekstrarsvæða sinna. Rafmagnslínur Rarik í sveitarfélaginu liggja ýmist ofan jarðar eða eru grafnar í jörð. Stofnlínur Rarik eru sýndar á sveitarfélagsupprætti.

Nokkrar litlar vatnsaflsvirkjanir, heimarafstöðvar, eru í sveitarfélaginu. Mörkuð er sú stefna að ekki þurfi að gera grein fyrir virkjunum undir 200 kw í aðalskipulagi og eru þær því ekki sýndar á aðalskipulagsupprætti. Þegar sótt er um byggingar- eða framkvæmdaleyfi fyrir framkvæmd, sem er í samræmi við aðalskipulag hvað varðar landnotkun, byggðamynstur og þéttleika byggðar í þegar byggðu hverfi og deiliskipulag liggur ekki fyrir eða um er að ræða óverulega breytingu á deiliskipulagi, getur skipulagsnefnd ákveðið að veita megi leyfi án deiliskipulagsgerðar, enda fari áður fram grenndarkynning, sbr. 44. gr. skipulagslaga. Það sama gildir um aðrar stakar og minni háttar framkvæmdir svo sem litlar spennistöðvar og stök fjarskiptamöstur. Bygging nýrra vatnsaflsvirkjana 200 kw eða stærri krefst breytinga á aðalskipulagi enda kunna þær að hafa í för með sér umtalsverð umhverfisáhrif og eru tilkynningarskyldar samkv. 2. viðauka í lögum um mat á umhverfisáhrifum.

Rafmagnsmál á Hvolsvelli eru í góðu lagi. Uppbygging dreifikerfis helst í hendur við uppbyggingu nýrra byggingarsvæða.

Stofnlínur rafmagnsveitunnar eru sýndar á skipulagsupprætti.

FJARSKIPTI

Sæstrengurinn CANTAT3, sem tengir Vestur-Evrópu við Norður-Ameríku, tengist ljósleiðara Símans í gegnum greinitengingu við Hallgeirsey í Landeyjum. Ljósleiðarakerfið er gagnaflutningsnet sem gerir tölvusamband um land allt mögulegt og öflugt. Einnig er unnt að flytja allt efni útvarps og sjónvarpsstöðva gegnum ljósleiðaranetið. Ljósnet Símans liggur hringinn í kringum landið.

Allt dreifikerfi Símans er komið í jörðu og sama gildir um ljósleiðarakerfið. Sjálfvirkar símsstöðvar eru í sveitarfélaginu, ein er á Hvolsvelli og aðrar smærri í dreifbýlinu.

Staðsetning ljósleiðara og -nets í sveitarfélaginu er sýnd á sveitarfélagsupprætti.

Staðsetning og uppsetning senda og endurvarpa er hluti af viðbragðsáætlun í sveitarfélaginu. Staðsetning slíks búnaðar er ekki skilgreind í aðalskipulagi. Fjarskiptabúnaðinn má setja upp þar sem hans er þörf s. s. á óbyggðum svæðum og til fjalla að höfðu samráði við hlutaðeigandi aðila (sveitarstjórn, Umhverfisstofnun). Sækja þarf um framkvæmdaleyfi til sveitarfélagsins. Í byggð/péttbýli er slíkur búnaður háður grenndarkynningu eða deiliskipulagi þar sem það á við.

7 UMhverfisskýrsla

7.1 MAT Á UMhverfisáhrifum skipulagsáætlunar

7.1.1 MATSSKYLDA

Samkvæmt 3. grein laga um umhverfismat áætlana nr. 105/2006 gilda ákvæði laganna um þær skipulagsáætlanir, sem marka stefnu um leyfisveitingar til framkvæmda sem tilgreindar eru í lögum um mat á umhverfisáhrifum nr. 106/2000. Þær áætlanir skulu vera undirbúnar og/eða samþykktar af stjórnvöldum og unnar samkvæmt lögum eða ákvörðun ráðherra. Í 12. grein skipulagslaga nr. 123/2010 er enn fremur kveðið á um að í skipulagsáætlunum skuli „gera grein fyrir áhrifum áætlunarinnar, einstakra stefnumiða hennar á umhverfið, m.a. með samanburði þeirra kosta sem til greina koma, og umhverfismati áætlunarinnar, ef við á.“

Skógræktarsvæði við Þverá (Os-227/228/229/230) og stækkun skógræktarsvæðis við Tumastaði (Os-321) eru hvort um sig yfir 200 ha að stærð sem eru mörk tilkynningarskyldra framkvæmda skv. 2. viðauka fyrrgreindra laga nr. 106/2000. Í báðum tilfellum er ekki um nýrækt að ræða heldur er verið að uppfæra uppdrátt að núverandi stöðu við Þverá og gefa færi á frekari þróun skógræktarsvæðis við Tumastaði. Í samræmi við lið 13.02 í 1. viðauka laga um mat á umhverfisáhrifum eru allar breytingar og viðbætur við framkvæmdir samkvæmt 1. og 2. viðauka sem hafa þegar verið leyfðar, framkvæmdar eða eru í framkvæmd og kunna að hafa umtalsverð umhverfisáhrif tilkynningarskyldar til Skipulagsstofnunar.

Einhverjar framkvæmdir gætu komið til álita í sveitarfélaginu að breyttu aðalskipulagi, sem væru matsskyldar skv. fyrrgreindum lögum um mat á umhverfisáhrifum. Engar forsendur eru á þessu stigi til þess að gera nánari grein fyrir slíkum möguleikum enda verði farið með viðkomandi mál, þegar þau koma á dagskrá, í samræmi við ákvæði laga.¹⁹

7.1.2 YFIRLIT

Í umhverfisskýrslu er fyrst fjallað um áhrif stefnu sveitarstjórnar, sem sett er fram í kafla 3, á umhverfið; jákvæð, neikvæð eða engin/óveruleg áhrif. Einnig er fjallað um samræmi stefnu sveitarstjórnar við markmið laga sem málið varðar, gildandi áætlanir um Rangárþing eystra og umhverfisverndarsjónarmið stjórnvalda. Þá er gerð grein fyrir mati sveitarstjórnar á mismunandi kostum við ákvarðanir um helstu viðfangsefni skipulagsgerðarinnar. Loks er fjallað um samlegðaráhrif stefnunnar, mótvægisáðgerðir, vöktun, matsferli og samráðsaðila.

¹⁹ Sjá nánar viðauka við lög um mat á umhverfisáhrifum nr. 106/2000

7.2 TENGLI VIÐ AÐRAR ÁÆTLANIR

Vísað er í kafla 2.4 hér að framan.

7.3 STAÐHÆTTIR OG SAMFÉLAG

Vísað er í kafla 2.2 og 2.3 hér að framan.

7.4 UMHVERFISVANDAMÁL

Í stórum hluta sveitarfélagsins stafar hættan af jökulhlaupum í kjölfar mögulegra eldsumbrota í Eyjafjalla- og Mýrdalsjökli. Gildandi viðbragðsáætlanir skipta miklu máli í þessu samhengi og til staðar er viðvörðunarkerfi sem miðlar upplýsingum til íbúa og ferðamanna. Flóðum og vexti í ám má verjast að einhverju leyti með varnargörðum sem nú þegar eru til staðar. Um nánari umfjöllun um náttúruvá og viðbrögð er vísað í kafla 5.4 hér að framan.

7.5 MAT Á STEFNU SVEITARSTJÓRNAR Í AÐALSKIPULAGINU

Markmið um: (ágrip)	Áhrif	Skýringar - athugasemdir
Landnotkun		
Íbúðarsvæði		
Þróun byggðar og skipulag nýrra íbúðarsvæða mótist af hagkvæmni í rekstri og uppbyggingu þjónustukerfa og góðum tengslum við miðlæga þjónustu.	+	Stefnan hefur jákvæð áhrif á umhverfi og samfélag.
Skipulag íbúðarlóða og bygging íbúðarhúsa verði heimil á bújörðum/lögbýlum skv. ákveðnum reglum.	+	Stefnan hefur jákvæð áhrif á samfélag/atvinnulíf.
Svæði fyrir þjónustustofnanir		
Á Hvolsvelli skal gert ráð fyrir nægum svæðum fyrir menntastofnanir, þar verði jafnframt miðstöð heilbrigðisþjónustu og þjónustu við aldraða.	+	Stefnan hefur jákvæð áhrif á samfélag, heilsu og öryggi.
Miðsvæði		
Á Hvolsvelli skal byggður upp öflugur miðbæjarkjarni með helstu	+	Stefnan hefur jákvæð áhrif á

	Markmið um: (ágrip)	Áhrif	Skýringar - athugasemdir
	stofnunum sveitarfélagsins, verslun og annarri þjónustu ásamt íbúðarbyggð.		samfélag/atvinnulíf.
Verslunar- og þjónustusvæði			
	Á Hvolsvelli skal gera ráð fyrir svæðum fyrir verslun og þjónustu vestan Dufþaksbrautar.	+	Stefnan hefur jákvæð áhrif á samfélag/atvinnulíf.
Efnistökusvæði			
	Nýting jarðefna skal vera með þeim hætti að hvorki verði spillt náttúruminum né gerðar óæskilegar breytingar á landslagi. Lögð skal áhersla á nýtingu náma sem náttúran getur viðhaldið, t.d. á áreyrum.	0	Stefnan hefur ekki neikvæð áhrif á umhverfið.
Svæði fyrir frístundabyggð			
	Frístundabyggð falli sem best að náttúru, landslagi og aðliggjandi byggð. Frístundabyggð verði að jafnaði ekki heimil á svæðum sem eru mikilvæg eða verðmæt vegna náttúrufars, náttúruauðlinda, fornleifa, sögu eða almenns útivistargildis.	0	Stefnan hefur ekki neikvæð áhrif á umhverfið, náttúrulegt landslag, menningarminjar og náttúruminjar.
	Forðast skal að frístundabyggð verði reist á góðu ræktarlandi.	+	Í samræmi við meginmarkmið jarðalaga. Hefur jákvæð áhrif á heilsu og öryggi.
Opin svæði til sérstakra nota			
	Áfram er stefnt að skógrækt á opnum svæðum við Hvolsvöll til þess að afmarka byggð og mynda skjól.	+	Stefnan hefur jákvæð áhrif á umhverfið, samfélag og heilsu/andrámsloft.
Landbúnaðarsvæði			
	Áhersla á landbúnað á góðu landbúnaðarlandi. Stefnt er að því að hefðbundinn búskapur verði áfram stundaður á bújörðum með eðlilegum þróunarmöguleikum annarra atvinnugreina sem fara vel á slíkum svæðum.	+	Í samræmi við meginmarkmið jarðalaga. Hefur jákvæð áhrif á samfélag og heilsu.

	Markmið um: (ágrip)	Áhrif	Skýringar - athugasemdir
Skógrækt			
	Stefnt skal að aukinni skógrækt til skjóls, útivistar, viðarframleiðslu, landbóta og annarra nytja.	+	Stefnan hefur jákvæð áhrif á umhverfið, samfélag og heilsu/andrámsloft.
Byggðaðbrúun og -mynstur			
	Lögð er áhersla á vöxt og viðgang þéttbýlis á Hvolsvelli. Jafnframt verður byggð í Skógum skilgreind sem þéttbýli og stefnt að því að þar þróist áfram öflug menningarstarfsemi og ferðaþjónusta.	+	Stefnan hefur jákvæð áhrif á samfélag/atvinnulíf.
Samgöngur og þjónustukerfi			
	Þjóðvegur nr. 1 liggja áfram um þéttbýlið á Hvolsvelli en gerðar verði ráðstafanir til þess að draga úr slysaættu.	+	Stefnan hefur jákvæð áhrif á umhverfið.
	Gera skal ráð fyrir göngustígum og hjólabrautum í og við þéttbýli og skilgreindar skulu helstu gönguleiðir um sveitarfélagið. Gera skal ráð fyrir reiðleiðaneti um sveitarfélagið allt og leitast verði við að aðgreina reiðleiðir frá þjóðvegum.	+	Stefnan hefur jákvæð áhrif á samfélag.
	Vinna ber að því að fráveitumál sveitarfélagsins, lagnir og hreinsivirki, verði í samræmi við lög og reglugerðarákvæði þar um.	+	Stefnan hefur jákvæði áhrif á umhverfið, heilsu og öryggi.
	Lögð skal áhersla á uppbyggingu þjónustukerfa sem koma ferðaþjónustu að gagni, s.s. vegi að hálendisjaðri og uppbyggingu á áfangastöðum.	+	Stefnan hefur jákvæð áhrif á samfélag/atvinnulíf.
Umhverfismál			
	Tekið skal mið af sjónarmiðum um sjálfbæra þróun samfélags og byggðar við skipulag og	+	Stefnan hefur jákvæð áhrif á umhverfið.

Markmið um: (ágrip)	Áhrif	Skýringar - athugasemdir
uppbyggingu sveitarfélagsins.		
Lögð skal rík áhersla á náttúruvernd og söguminjar við nýtingu lands og gæða.	+	Stefnan hefur jákvæð áhrif á umhverfið, náttúru og menningarminjar.
Taka skal fyllsta tillit til umhverfis- og náttúruverndarsjónarmiða við skipulag og framkvæmdir í óbyggðum.	+	Stefnan hefur jákvæð áhrif á umhverfið, náttúru og menningarminjar.

7.5.1 SAMRÆMI STEFNU SVEITARSTJÓRNAR VIÐ ALÞJÓÐASAMNINGA

Stefna sveitarstjórnar í aðalskipulaginu er í samræmi við alþjóðasamninga svo sem um fuglavernd, votlendi og líffræðilega fjölbreytni.

7.5.2 SAMRÆMI STEFNU SVEITARSTJÓRNAR VIÐ LANDSÁÆTLANIR

Stefna sveitarstjórnar í aðalskipulaginu er í samræmi við og styður gildandi landsáætlanir.

Stefna sveitarstjórnar í aðalskipulaginu er í samræmi við Náttúruminjaskrá (1999) þar sem öll svæði á náttúruminjaskrá hafa verið færð inn í áætlunina.

Stefna sveitarstjórnar í aðalskipulaginu stangast ekki á við Stefnumörkun ríkisstjórnar um framkvæmd samnings um líffræðilega fjölbreytni (2008). Þar er lagður grunnur að því að innleiða markmið samningsins í íslenskri stjórnsýslu og styrkja framkvæmd hans með sérstakri aðgerðaráætlun.

Stefna sveitarstjórnar er í samræmi við Samgönguáætlun 2011-2022 sem gerir ráð fyrir breytingum á Landeyjavegi (nr. 252) á 3. tímabili 2019-2022.

Stefna sveitarstjórnar er í samræmi við Kerfisáætlun Landsnets 2013-2017 sem gerir ráð fyrir nýjum 66kV sæstreng til Vestmannaeyja.

Stefna sveitarstjórnar í aðalskipulaginu er í samræmi við Ísland 2020-sókn fyrir atvinnulíf og samfélag (2011). Í sóknaráætluninni er stefnt að sjálfbærri ferðaþjónustu allt árið. Í aðalskipulagstillögunni stuðla m.a. áningarstaðir Kötlu jarðvangs og fleiri skilgreind verslunar- og þjónustusvæði að eflingu ferðaþjónustu. Í sóknaráætluninni er lögð áhersla á möguleika akuryrkju og matvælaframleiðslu á Suðurlandi. Skilgreining á 1. flokks landbúnaðarsvæði og uppbyggingarheimildir á landbúnaðarjörðum styðja við þessi markmið sóknaráætlunar.

Stefna sveitarstjórnar í aðalskipulaginu er í samræmi við Byggðaáætlun 2010-2013 (2010). Þar er lögð fram stefna um eflingu ferðaþjónustu. Í aðalskipulagstillögunni er tekið mið af

rammaskipulagi suðurhálandis sem byggir á heildstæðri nálgun á ferðapjónustu á hálandinu. Uppbyggingarheimildir á áningarstöðum Kötlu jarðvangs eru til þess fallnar að fjölga veigamiklum ferðamannastöðum. Loks eru uppbyggingarheimildir á landbúnaðarjörðum til þess fallnar að auka möguleika á ferðapjónustu tengdum hefðbundnum atvinnugreinum.

Stefna sveitarstjórnar í aðalskipulaginu er í samræmi við Ferðamálaáætlun 2011-2020 (2011). Í áætluninni er m.a. sett fram stefna um að standa að markvissri uppbyggingu áfangastaða til að lengja ferðamannatímabilið. Aðalskipulagsáætlunin stuðlar að slíkri uppbyggingu með skilgreindum áningarstöðum Kötlu jarðvangs og uppbyggingu ferðapjónustu á hálandi með samræmi við rammaskipulag suðurhálandis. Ákvæði um hverfisverndarsvæði og svæði á náttúruminjaskrá eiga að tryggja vernd þeirra og stuðla að því að uppbygging sé til þess falinn að nýttast ferðapjónustu til framtíðar.

Stefna sveitarstjórnar er í samræmi við Menningarstefnu í mannvirkjagerð (2007). Stefna sveitarstjórnar um að ákvæði skulu sett í deiliskipulagi sem stuðli að vandaðri umhverfismótun styður við markmið menningarstefnu um heildarmynd manngerðs umhverfis.

7.5.3 SAMRÆMI STEFNU SVEITARSTJÓRNAR VIÐ STEFNUMIÐ STJÓRNVALDA.

Stefna sveitarstjórnar í aðalskipulaginu sem einkum tekur til landnotkunar, byggðapróunar, byggðamynsturs samgöngu- og þjónustukerfa og umhverfismála í sveitarfélaginu er í samræmi og styður við áhersluatriði stjórnvalda, Velferð til framtíðar, sjálfbær þróun í íslensku samfélagi, áherslur 2010-2013.

Heilnæmt andrúmsloft

Loftmengun af völdum umferðar, iðnaðar og annarrar starfsemi verður haldið í lágmarki eftir því sem kostur er. Stefnumörkun í 6. kafla um samgöngur: Ráðstafanir til að draga úr hraðakstri og heildstætt göngu- og reiðhjólanet um þéttbýlið/sveitarfélagið.

Hreint og heilnæmt ferskvatn

Meðal annars fyrir tilstuðlan vel skilgreindra vatnsverndarsvæða er kostur á nægu heilnæmu vatni í sveitarfélaginu sem er ómengað af efnum og örverum til neyslu og annarra nytja.

Útivist í sátt við náttúruna

Með skilgreiningu umfangsmikilla hverfisverndarsvæða í sveitarfélaginu er tekið tillit til útivistargildis svæða og stuðlað að frjálsu aðgengi almennings að náttúru sveitarfélagsins. Vexti í ferðapjónustu í sveitarfélaginu verði mætt með aðgerðum

sem koma í veg fyrir skaða á náttúrunni svo sem með skilgreindum göngustígum, reiðleiðum, tjaldsvæðum og öðrum þjónustusvæðum.

Varnir gegn náttúruvá

Í hluta sveitarfélagsins stafar hættu af jökulhlaupum í kjölfar mögulegra eldsumbrota. Gildandi viðbragðsáætlanir skipta miklu máli í þessu samhengi og til staðar er viðvörunarkerfi sem miðlar upplýsingum til íbúa og ferðamanna. Flóðum og vexti í ám má verjast að einhverju leyti með varnargörðum sem eru nú þegar til staðar.

Vernd lífríkis Íslands

Stefna sveitarstjórnar í aðalskipulaginu styður við vernd lífríkisins í Rangárþingi eystra.

Vernd sérstæðra jarðmyndana

Stefna sveitarstjórnar svo og skilgreining náttúruverndarsvæða og hverfisverndarsvæða styður við verndun sérstæðra jarðmyndana.

Vernd víðerna

Stefna sveitarstjórnar í aðalskipulaginu svo og skilgreining umfangsmikilla hverfisverndarsvæða á hálendinu styður við vernd víðerna í Rangárþingi eystra.

Sjálfbær gróðurnýting og endurheimt landgæða

Stefna sveitarstjórnar í aðalskipulaginu svo og skilgreining hverfisverndarsvæða styður við sjálfbæra gróðurnýtingu og endurheimt landgæða í Rangárþingi eystra.

Vernd líffræðilegrar fjölbreytni

Stefna sveitarstjórnar í aðalskipulaginu svo og skilgreining náttúruverndarsvæða, einkum hverfisverndarsvæða styður við vernd líffræðilegrar fjölbreytni.

7.5.4 SAMRÆMI STEFNU SVEITARSTJÓRNAR VIÐ SVÆÐISSKIPULAGSÁÆTLANIR.

Aðalskipulag Rangárþings eystra 2012-2024 er í samræmi við Svæðisskipulag miðhálendisins 2015. Vísað er til kafla 1.3 í forsenduhefti endurskoðunarinnar²⁰.

7.5.5 SAMRÆMI STEFNU SVEITARSTJÓRNAR VIÐ AÐALSKIPULAGSÁÆTLANIR.

Í gildi er aðalskipulag Rangárþings eystra 2003-2015 með síðari breytingum (10 breytingar). Aðalskipulagið 2012-2024 er í öllum aðalatriðum byggt á gildandi aðalskipulagi Rangárþings eystra 2003-2015 en í kafla 8 er gerð grein fyrir breytingum frá þeirri áætlun.

²⁰ Aðalskipulag Rangárþings eystra 2012-2024. Forsendur, júlí 2012.

Sameiginlegar skipulagslínur aðliggjandi sveitarfélaga eru fyrst og fremst vatnsverndarsvæði, vegir, flutningslínur raforku og fjarskiptalagnir. Gæta þarf samræmis við skipulagsákvæði í Aðalskipulagi Rangárþings Ytra 2010-2022 og Aðalskipulagi Mýrdalshrepps 2012-2028 vegna náttúruverndar í samræmi við rammaskipulag suðurlandshálendis. Mörk við sveitarfélagið Skaftárhrepp eru á Mýrdalsjökli.

7.5.6 SAMRÆMI STEFNU SVEITARSTJÓRNAR VIÐ STAÐBUNDNAR ÁÆTLANIR

Stefna aðalskipulagsins er í samræmi við og styður við rammaskipulag suðurlandshálendis fyrir Rangárþing ytra, Rangárþing eystra og Skaftárhrepp. Um er að ræða samræmda stefnumörkun í skipulags- og byggingarmálum á suðurlandshálendinu sem einkum tekur til ferðaþjónustu og samgangna. Meginmarkmið með rammaskipulaginu er mörkun langtímastefnu í nýtingu lands og auðlinda í sátt við náttúruna. Rammaskipulagið tekur einkum til þjónustusvæða, samgöngumála og verndarsvæða á hálendinu og er því sem snertir Rangárþing eystra gerð nánari skil í viðkomandi landnotkunarflokkum í kafla 4. Allt svæði innan sveitarfélagsmarka sem er til umfjöllunar í nýju rammaskipulagi suðurlandshálendis er innan hverfisverndarsvæðis Hv-624 í samræmi við tillögur rammaskipulagsins.

7.5.7 SAMRÆMI STEFNU SVEITARSTJÓRNAR VIÐ MARKMIÐ Í GILDANDI LÖGUM OG REGLUGERÐUM (VIÐMIÐ OG UMhverfisverndarmarkmið)

Skipulagslög nr 123/2010

Stefna sveitarstjórnar er í samræmi og styður við markmið laganna um að stuðla að skynsamlegri og hagkvæmri nýtingu lands og landgæða, tryggja vernd landslags, náttúru og menningarverðmæta og koma í veg fyrir umhverfisspjöll og ofnýtingu með sjálfbæra þróun að leiðarljósi.

Lög um umhverfismat áætlana nr. 105/2006

Stefna sveitarstjórnar er í samræmi og styður við markmið laganna um að stuðla að sjálfbærri þróun og draga úr neikvæðum umhverfisáhrifum og jafnframt að stuðla að því að við áætlanagerð sé tekið tillit til umhverfissjónarmiða.

Jarðalög nr. 81/2004

Stefna sveitarstjórnar er í samræmi og styður við markmið laganna um að stuðla að skipulegri nýtingu lands í samræmi við landkosti, fjölþætt hlutverk landbúnaðar og hagsmuni sveitarfélaga og íbúa þeirra, svo og að tryggja svo sem kostur er að land sem vel er fallið til búvöruframleiðslu verði varðveitt til slíkra nota.

Lög um náttúruvernd nr. 44/1999

Stefna sveitarstjórnar er í samræmi og styður við markmið laganna um að stuðla að samskiptum manns og umhverfis þannig að hvorki spillist líf eða land né mengist sjór, vatn

eða andrúmsloft. Einnig um að tryggja eftir föngum þróun íslenskrar náttúru eftir eigin lögmálum, en verndun þess sem þar er sérstætt eða sögulegt. Einnig um að auðvelda umgengni og kynni þjóðarinnar af náttúru landsins og menningarminjum og gefa almenningi kost á að kynnast og njóta náttúru þess og sögu.

Lög um menningarminjar nr. 80/2012

Stefna sveitarstjórnar er í samræmi og styður við markmið laganna um að stuðla að verndun menningarminja og tryggja að íslenskum menningararfi verði skilað óspilltum til komandi kynslóða.

Lög um landgræðslu nr. 17/1965

Stefna sveitarstjórnar er í samræmi og styður við markmið laganna um að koma í veg fyrir eyðingu gróðurs og jarðvegs og græða upp eydd og vangróin lönd.

Lög um hollustuhætti og mengunarvarnir nr. 7/1998

Stefna sveitarstjórnar er í samræmi og styður við markmið laganna um að búa landsmönnum heilnæm lífsskilyrði og vernda þau gildi sem felast í heilnæmu og ómenguðu umhverfi.

Reglugerð um varnir gegn mengun vatns nr. 796/1999

Stefna sveitarstjórnar er í samræmi og styður við markmið reglugerðarinnar um að draga úr mengun vatns og umhverfis þess af mannavöldum. Einnig um að takmarka afleiðingar mengunar sem þegar hefur orðið á vatni og að flokkun vatns lúti tilteknum reglum, sbr. ákvæði reglugerðarinnar.

Reglugerð um neysluvatn nr. 536/2001

Stefna sveitarstjórnar er í samræmi og styður við markmið reglugerðarinnar um að vernda heilsu manna með því að tryggja að neysluvatn sé heilnæmt og hreint.

Reglugerð um fráveitur og skólps nr. 798/1999

Stefna sveitarstjórnar er í samræmi og styður við markmið reglugerðarinnar um að vernda almenning og umhverfið, einkum vatn og umhverfi þess, gegn mengun af völdum skólps. Einnig að koma á samræmdri og kerfisbundinni söfnun, meðhöndlun og hreinsun skólps frá íbúðarbyggð svo og hreinsun skólps frá tilteknum atvinnurekstri.

Vegalög nr. 80/2007

Stefna sveitarstjórnar gengur ekki gegn markmiðum laganna um reglur um vegi og veghald sem stuðla að greiðum og öruggum samgöngum.

Vatnalög nr. 20/2006

Stefna sveitarstjórnar gengur ekki gegn markmiðum laganna um skýrt eignarhald á vatni, skynsamlega vatnsnýtingu og hagkvæma og sjálfbæra nýtingu vatns. Jafnframt að við hvers konar nýtingu vatnsréttinda skuli þess gætt að raska ekki vatni, farvegi þess, lífríki þess, vistkerfum eða landslagi umfram það sem nauðsynlegt er.

Lög um landshlutaverkefni í skógrækt nr. 95/2006

Stefna sveitarstjórnar er í samræmi og styður við markmið laganna um að skapa skógarauðlind á Íslandi, rækta fjölnytjaskóga og skjólbelti, treysta byggð og efla atvinnulíf og að í hverju landshlutaverkefni skuli stefnt að ræktun skóga á að minnsta kosti 5% af flatarmáli láglendis neðan 400 m yfir sjávarmáli.

7.6 SKIPULAGSKOSTIR OG ÁHRIF ÞEIRRA Á UMHVERFIÐ

Þótt ákvæði laga um umhverfismat áætlana eigi einungis við efnisþætti, sem tilgreindir eru í viðaukum I og II við lög um mat á umhverfisáhrifum nr. 106/2000 voru helstu viðfangsefni skipulagsvinnunnar metin út frá þeim viðmiðum, sem helst eru talin skipta máli miðað við stefnu sveitarstjórnar, annarra yfirvalda og markmiða laga. Verklagi umhverfismats áætlana, var þannig beitt við úrvinnslu, ákvarðanatöku og afgreiðslu sveitarstjórnar.

Áhrifamati er skipt upp í þrjá flokka eftir eðli þeirra:

1. Stefna (áhrifamat mismunandi kosta við stefnumörkun).
2. Val milli kosta (áhrifamat skipulagskosta þar sem mismunandi kostir eru bornir saman).
3. Stakir kostir (áhrifamat nýrrar landnotkunar þar sem ekki eru mismunandi kostir til staðar).

Metið var hvernig tilteknir skipulagskostir snertu eftirtalda matsþætti:

- Náttúrufar, verndarsvæði, fornminjar.
- Byggðaðróun, byggðamynstur, yfirbragð byggðar, landslag.
- Auðlindir; vatn, jarðefni, landbúnaðarland.
- Samgöngur.
- Öryggi/heilsa; náttúruvá, umferðaröryggi, andrúmsloft.
- Efnahagur, atvinnulíf, mannfjöldi.
- Samræmi við stefnu/markmið sveitarstjórnar og ríkis.

Áhrifin af skipulagskostum á ofantalda matsþætti voru metin og flokkuð í samræmi við mynd 7.1 hér til hliðar.

Á bls. 133 er sett fram samantekt áhrifamatsins og á bls. 134-141 er síðan gerð grein fyrir áhrifamati einstakra umsókna sem leiddi til ákvörðunar um niðurstöðu.

Mynd 7.1 Áhrifin af skipulagskostum voru metin á ofantalinn hátt.

Áhrifamat - samantekt			
Efni	Viðfangsefni	Lýsing	Niðurstaða
Stefna	Byggð í sveitinni	Íbúðarbyggð	Takmörkun á íbúðarbyggð í dreifbýli
		Viðtækir möguleikar á íbúðarbyggð í sveitinni	Neikvætt
		Frístundabyggð	Skorður við uppbyggingu frístundabyggðar
		Takmarkalaus frístundabyggð	Neikvætt
	Landbúnaðarland	Flokkun	Flokkun. Úrvalsflokkur sérmerktur. Sérstök ákvæði
		Engin flokkun landbúnaðarsvæða.	Neikvætt
Val á milli kosta	Hvolsvöllur	Byggðapróun	A & B) Íbúðarbyggð í landi Gótu
		C) Próun íbúðarbyggðar til norðurs	Jákvætt. Tengsl við skóla og íþróttasvæði. Bæjarmynstur
		D) Framhald Hvólstúns til norðurs	Neikvætt. Aðstæður. Fjarlægð frá þjónustu og miðbæ.
		E) Próun til norð-vesturs	Sameinað lið D
	Samgöngur	Lega þjóðveg nr. 1 um Hvolsvöll	Þjóðvegur nr. 1 liggir um miðbæ Hvolsvallar
		Þjóðvegur nr. 1 liggir sunnan Hvolsvallar	Neikvætt. v/efnahagsáhrifa og bæjarbrags
		Göngubrú í Þórsmörk	Göngubrú yfir Markarfljót í Þórsmörk
		Engin göngubrú yfir Markarfljót í Þórsmörk	Neikvætt. v/ sóknarfærnis í ferðaþjónustu og öryggismála
	Skógar	Verslunar- og þjónustusvæði	Stækkun verslunar- og þjónustusvæðis
		Engin stækkun verslunar- og þjónustusvæðis	Neikvætt. Vegna jákvæðra efnahags- og samfélagsáhrifa
		Próun íbúðarbyggðar	A) Til norðurs frá byggð við Skógarfossveg
		B) Til suðurs frá íbúðarbyggð vestan við skólahús	Neikvætt. Framtíðaráætlun fyrir íbúðarbyggð. Vegna ásýndar og byggðamynsturs.
Stakir kostir	Frístundasvæði	Í landi Rauðuskriðna	Nýtt frístundasvæði
		Í landi Vallar 1	Nýtt frístundasvæði
	Íbúðarsvæði	Í landi Kvoslækjar	Nýtt íbúðarsvæði

Mynd 7.2 Samantekt áhrifamats

Byggð í sveitinni 								
	1	2	3	4	5	6	7	8
>Matspáttur v Viðfangsefni	Náttúruvar Verndarsvæði Fornminjar	Byggðapróun Byggðamynstur Yfirbragð byggðar Landslag	Auðlindir: -Vatn -Jarðefni -Landbúnaðarland	Samgöngur	Öryggi/heilsa: -Náttúruvá -Umferðaröryggi -Andrúmsloft	Efnahagur Atvinnulíf Mannfjöldi	Stefna/markmið stjórnvalda (sveitarstjórn og ríki)	Niðurstaða
Takmörkun á íbúðarbyggð í dreifbýli	★ Byggðinni beint frá verðmætum svæðum ★ Minjavernd háð útfærslu	★ Eðlilegar viðbætur í samræmi við byggðamynstur Uppbygging tekur mið af hagkvæmni veitukerfa og þjónustu	★ Litlar líkur á hagsmunaaðrekstri	Viðheldur ★ hagkvæmu samgöngukerfi	★ Háð útfærslu	Stuðlað að ★ hagkvæmu byggðamynstri ★ Síður hætta á félagslegri einangrun	★ Markmið skipulagslaga Í samræmi við drög að ★ markmiði landsskipulags- stefnu	
Viðtækir möguleikar á íbúðarbyggð í sveitinni	Hugsanlegur áhugi ★ á nálægð við merk náttúru fyrirbrigði ★ Minjavernd háð útfærslu	★ Umfangsmikil þjónustukerfi Nýir möguleikar gætu ★ falist í breytttri byggðapróun ★ Fjölbreyttir búsetukostir utan þéttbýlis ★ Breytt yfirbragð sveita með þéttari byggð	★ Gæti skert gott landbúnaðarland ★ Átök um aðgengi að eða nýtingu auðlinda	★ Umfangsmeira þjónustukerfi.	★ Umfangsmeiri rýmingaráætlanir v/náttúruhamfara	★ Óhagkvæm þjónustukerfi. ★ Aukin umferð ★ Hætta á félagslegri einangrun ★ Störf við uppbyggingu	★ Ekki í samræmi við markmið skipulagslaga Ekki í samræmi ★ við drög að lands- skipulagsstefnu	
Skorður við uppbyggingu frístundabyggðar	★ Byggðinni beint frá verðmætum svæðum ★ Minjarvernd háð útfærslu	★ Eðlilegar viðbætur í samræmi við byggðamynstur	★ Háð útfærslu ★ Litlar líkur á hagsmunaaðrekstri	★ Ný byggð tengist því sem fyrir er	★ Háð útfærslu	★ Óviss áhrif.	★ Markmið skipulagslaga Í samræmi við drög að ★ markmiði landsskipulags- stefnu	
Takmarkalaus frístundabyggð	Hugsanlegur áhugi ★ á nálægð við merk náttúru fyrirbrigði ★ Minjavernd háð útfærslu	★ Breytt byggðamynstur ★ Breytt íbúsamsetning	★ Líkur á hagsmunaað- rekstrum ★ Gæti skert gott landbúnaðarland	★ Umfangsmeira vegakerfi	★ Umfangsmeiri rýmingaráætlanir v/náttúruhamfara	★ Óviss áhrif.	★ Ekki í samræmi við markmið skipulagslaga Ekki í samræmi ★ við drög að landsskipulagsstefnu	

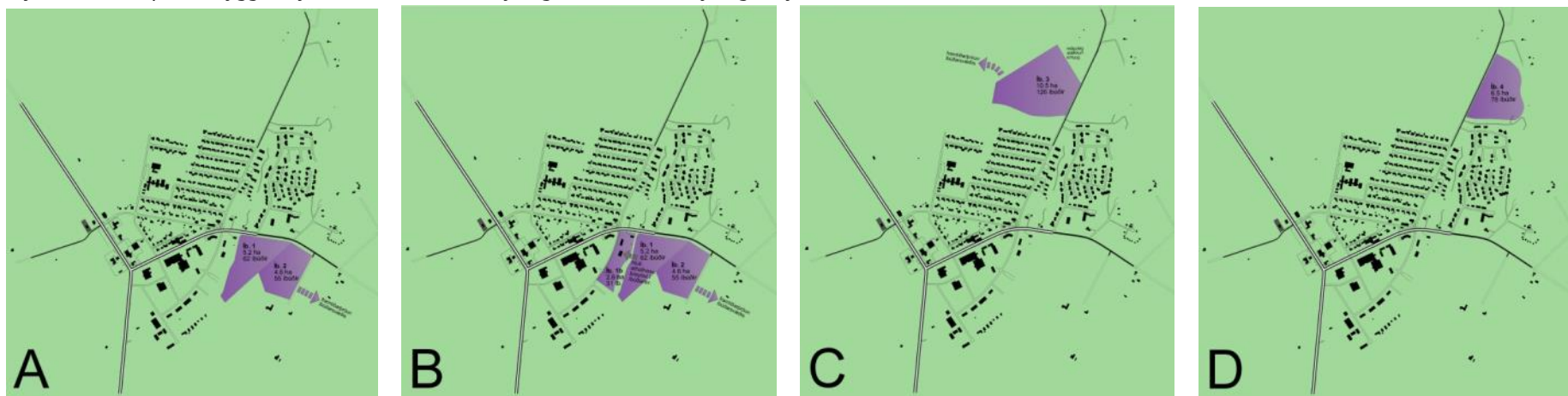
Mynd 7.3 Áhrifamat, byggð í sveitinni. Skýringar á bls. 132

Landbúnaðarland 📄 🏡								
	1	2	3	4	5	6	7	10
> Matspáttur v Viðfangsefni	Náttúrufar Verndarsvæði Fornminjar	Byggðapróun Byggðamynstur Yfirbragð byggðar Landslag	Auðlindir: - Vatn - Jarðefni - Landbúnaðarland	Samgöngur	Öryggi/heilsa: - Náttúruvá - Umferðaröryggi - Andrúmsloft	Efnahagur Atvinnulíf Mannfjöldi	Stefna/markmið stjórnvalda (sveitarstjórn og ríki)	Niðurstaða
Flokkun. Úrvalsflokkur sérmerktur. Sérstök ákvæði	★ Á ekki við	Viðheldur núv. ★ byggðamynstri í sveitinni ★ Tryggir framtíð landbúnaðar	Landbúnaðarland ★ varðveitt til síðari nota	★ Á ekki við	★ Stuðlar að matvælaöryggi	★ Styrkir stöðu landbúnaðar ★ Stuðlar að fjölbreytni í atvinnulífi ★ Styrkir búsetu í héraði	Samræmi við ★ meginmarkmið jarðalaga	✅
Engin flokkun landbúnaðarsvæða	★ Á ekki við	Óskyld landnotkun ★ gæti rýrt landbúnaðarland	Ekki stuðlað að ★ varðveislu landbúnaðarlands	★ Á ekki við	★ Óviss áhrif.	★ Gæti veikt stöðu landbúnaðar ★ Opnar á fjölbreytta landnýtingu á land- búnaðarsvæðum	Styður ekki ★ meginmarkmið jarðalaga	❌

Mynd 7.4 Áhrifamat, flokkun landbúnaðarlands. Skýringar á bls. 132

Byggðapróun, byggðamynstur - Hvolsvöllur 								
	1	2	3	4	5	6	7	8
> Matspáttur v Viðfangsefni	Náttúrufar Verndarsvæði Forminjar	Byggðapróun Byggðamynstur Yfirbragð byggðar Landslag	Auðlindir: - Vatn - Jarðefni - Landbúnaðarland	Samgöngur	Öryggi/heilsa: - Náttúruvá - Umferðaröryggi - Andrúmsloft	Efnahagur Atvinnulíf Mannfjöldi	Stefna/markmið stjórnvalda (sveitarstjórn og ríki)	Niðurstaða
Íbúðarbyggð í landi Götu A og B	Bæjarstæði Götu skráð í svæðisskráningu ★ en engir minjastaðir skráðir í aðalskráningu.	Fellur vel að kjarna núverandi ★ byggðar og stuðlar að heildstæðum bæ. ★ Göngufjarlægðir í miðlæga þjónustu.	★ Landbúnaðarland	Góð tengsl við stofnanir og þjónustu. Hverfið tengist Hlíðarvegi.	Umferðaröryggi við Hlíðarveg ekki tryggt að óbreyttu.	Hagkvæmni í uppbyggingu ★ og þjónustukerfum, götur og lagnir. ★ Sveitarfélagið á aðeins hluta landsins.	★ Háð útfærslu	Framtíðaráætlun fyrir íbúðarbyggð. ★ Sveitarfélag á aðeins hluta lands. Merkt óbyggt
Þróun íbúðarbyggðar til norðurs C	★ 1 minjastaður samkvæmt aðalskráningu.	★ Langt í miðbæ. ★ Framhald núv. byggðar. ★ Stutt í skóla og íþróttahús.	★ Landbúnaðarland	Nokkuð löng ★ akstursleið í miðlæga þjónustu.	Öruggir göngustígar ★ að stofnunum og þjónustu.	Hagkvæmni í uppbyggingu og þjónustukerfum, götur og lagnir. ★ Land í eigu sveitarfélagsins.	★ Háð útfærslu	Tengsl við skóla og ★ íþróttasvæði. Bæjarmynstur
Framhald Hvolstúns til norðurs D	★ 8 minjastaðir samkvæmt aðalskráningu.	★ "Teygð" bæjarmynd. ★ Útbensla byggðar. ★ "Úthverfi"? ★ Langt í miðlæga þjónustu.	★ Landbúnaðarland	★ Yfir Nýbýlaveg, lítil umferð.	★ Löng leið í skóla, verslun og þjónustu.	Hagkvæmni í uppbyggingu ★ og þjónustukerfum, götur og lagnir. ★ Land í eigu sveitarfélagsins.	★ Háð útfærslu	★ Aðstæður. Fjarlægð frá þjónustu og miðbæ.
Þróun til norðvesturs E	★ Aldan Engir minjastaðir ★ samkvæmt svæðisskráningu.	★ Framhald núv. byggðar ★ Umylkur íþróttasvæðið.	★ Landbúnaðarland	Nokkuð löng ★ akstursleið í miðlæga þjónustu.	★ Umferðaröryggi gagnvart skóla og íþróttasvæði.	Hagkvæmni í uppbyggingu ★ og þjónustukerfum, götur og lagnir. ★ Land í eigu sveitarfélagsins.	★ Háð útfærslu	★ Sameinað lið C

Mynd 7.5 Áhrifamat, byggðamynstur á Hvolsvelli. Skýringar á bls. 132. Skýringarmyndir mismunandi kosta hér að neðan.

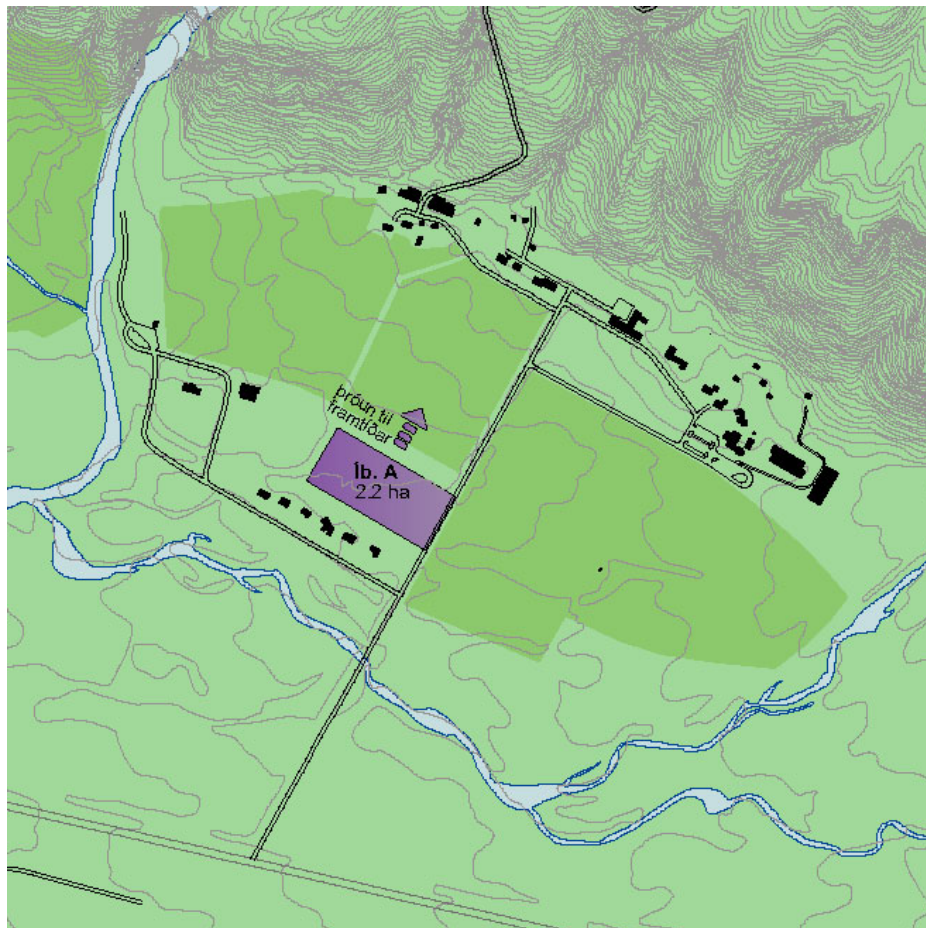

Samgöngur 								
	1	2	3	4	5	6	7	8
> Matspáttur v Viðfangsefni	Náttúrufar Verndarsvæði Fornminjar	Byggðapróun Byggðamynstur Yfirbragð byggðar Landslag	Auðlindir: - Vatn - Jarðefni - Landbúnaðarland	Samgöngur	Öryggi/heilsa: - Náttúruvá - Umferðaröryggi - Andrúmsloft	Efnahagur Atvinnulíf Mannfjöldi	Stefna/markmið stjórnvalda (sveitarstjórn og ríki)	Niðurstaða
Þjóðvegur nr. 1 liggir um miðbæ Hvalsvallar	★ Öbreytt, engin áhrif.	Lífleg aðalgata í miðbæ. ★ Áhugaverður bæjarbragur. ★ Þjóðvegur klýfur miðbæ.	★ Á ekki við.	★ Á ekki við.	Gegnumakstur um miðbæ (hraður og þungur). Slysahætta, hávaðamengun. ★ Bæta þarf umferðaröryggi. Hraðahindrandi aðgerðir nauðsynlegar. ★ Svifryksmengun og ónæði í miðbæ vegna gegnumaksturs.	Efling byggðar. Aukin verslun og ★ ferðabjónusta. Styrking innviða og atvinnulífs.	Stefna í aðalskipulagi um ferðabjónustu, öflugan ★ miðbæjarkjarna og verslun fyrir heimafolk og ferðamenn. Markmið Vegagerðarinnar um ★ öryggi og greiðfærni ná ekki fram að ganga.	v/efnahagsáhrifa og bæjarbrags
Þjóðvegur nr. 1 liggir sunnan Hvalsvallar	★ Öbreytt, engin áhrif. Engir minjastaðir ★ samkvæmt svæðisskráningu.	Samfelld byggð norðan þjóðveggar. ★ Minni umferð um aðalgötuna. Áframhaldandi ásókn ★ í byggð sunnan þjóðveggar. ★ Ný umferðarmannvirki breyta á mynd Hvalsvallar.	★ Á ekki við.	★ Á ekki við.	★ Minni slysahætta í miðbæ. ★ Meira umferðaröryggi í miðbæ. Svifryksmengun og hávaði ★ vegna umferðarhraða sunnan Hvalsvallar.	Minni umferð í miðbæ. Minni verslun og þjónusta.	Markmið Vegagerðarinnar um ★ öryggi og greiðfærni ná fram að ganga.	v/efnahagsáhrifa og bæjarbrags
Göngubrá yfir Markarfljót í Þórsmörk	★ Háð útfærslu. Engir minjastaðir samkvæmt svæðisskráningu ★ en gæta að nálægð við minjastaðina M21 og Þ8.	★ Háð útfærslu brúar og fyllinga.	★ Á ekki við.	★ Á ekki við.	★ Bætt aðgengi/flóttaleið í Þórsmörk.	Sóknarfæri í ★ ferðabjónustu. Nýjar gönguleiðir.	Í góðu samræmi við stefnu ★ sveitarstjórnar um öfluga ferðabjónustu.	v/ sóknarfæris í ferðabjónustu og öryggismála
Engin brú yfir Markarfljót í Þórsmörk	★ Öbreytt, engin áhrif.	★ Öbreytt, engin áhrif.	★ Á ekki við.	★ Á ekki við.	★ Öbreytt, engin áhrif.	★ Öbreytt, engin áhrif.	★ Öbreytt ástand.	✗

Mynd 7.6 Áhrifamat, samgöngur. Skýringar á bls. 132

Skógar								
	1	2	3	4	5	6	7	8
> Matspáttur v Viðfangsefni	Náttúrufar Verndarsvæði Formminjar	Byggðapróun Byggðamynstur Yfirbragð byggðar Landslag	Auðlindir: -Vatn -Jarðefni -Landbúnaðarland	Samgöngur	Öryggi/heilsa: -Náttúruvá -Umferðaröryggi -Andrúmsloft	Efnahagur Atvinnulíf Mannfjöldi	Stefna/markmið stjórnvalda (sveitarstjórn og ríki)	Niðurstaða
Stækkun verslunar- og þjónustusvæðis (Íbúðarsvæði við Skógafossvæg breytt í verslun og þjónustu)	★ Á ekki við.	Kjarni ferðarþjónustu sem fyrir er í Skógum styrktur og tryggður í sessi í stað þess að byrja frá grunni á nýjum stað. ★ Nýir möguleikar felast í fjölbreytilegri þjónustu. ★ Ásýnd nýbygginga. ★ Breytt ásýnd að Skógum.	Ekki er um að ræða gott ræktarland. ★	★ Á ekki við.	Aðstæður allra vegfarenda bættar samhliða ★ uppbyggingu á svæðinu með nýjum vegum og stígum.	★ Framtíðarstörf við þjónustu á staðnum. ★ Aukin umferð. ★ Hagkvæmni í upp- byggingu og ★ þjónustukerfum, götur og lagnir að hluta til staðar.	Landnotkun í ★ aðalskipulagi sýni raunverulega landnotkun.	Gefur réttari mynd af raunverulegri landnotkun. ★ Íbúðarbyggð getur áfram verið á svæðinu.
Engin stækkun verslunar- og þjónustusvæðis	★ Á ekki við.	★ Óbreytt ásýnd að Skógum.	Landi ekki ★ raskað með uppbyggingu.	★ Á ekki við.	Óvíst hvort aðstæður vegfarenda verði ★ bættar ef engin uppbygging á sér stað.	★ Óviss efnahagsleg áhrif.	Landnotkun í ★ aðalskipulagi sýni raunverulega landnotkun.	✗
Möguleiki A: Próun íbúðarbyggðar til norðurs frá verslunar- og þjónustursvæði við Skógafossvæg (Fosstún).	Unnið að ★ aðalskráningu formminja.	Fellur vel að smágerðum skala núv. byggðar við Fosstún sem var að mestu ★ byggt sem íbúðarbyggð en hefur að hluta þróast í þjónustu við ferðamenn.	★ Ekki ræktuð tún.	★ Á ekki við.	★ Á ekki við.	★ Störf við uppbyggingu. ★ Íbúðum fjölgar. ★ Hagkvæmni í uppbyggingu ★ og þjónustukerfum, götur og lagnir. ★ Land í eigu sveitarfélaga	★ Styður stefnu um fjölbreytt atvinnulíf.	Framtíðaráætlun fyrir íbúðarbyggð. ★ Vegna ásýndar og byggðamynsturs.
Möguleiki B: Próun íbúðarbyggðar til suðurs frá íbúðarbyggð norðan við Ytri- Skógaveg	Unnið að ★ aðalskráningu formminja.	★ Rýrir ásýnd að Skógaskóla.	★ Ræktuð tún.	★ Á ekki við.	★ Á ekki við.	★ Störf við uppbyggingu. ★ Íbúðum fjölgar. ★ Hagkvæmni í uppbyggingu og ★ þjónustukerfum, götur og lagnir. ★ Land í eigu sveitarfélaga	★ Styður stefnu um fjölbreytt atvinnulíf.	✗ Löskuð ásýnd.

Mynd 7.7 Áhrifamat, Skógar. Skýringar á bls. 132. Skýringarmynd um þróunarmöguleika íbúðarbyggðar á næstu síðu.

Kostur A

Kostur B

Mynd 7.8 Skýringarmynd þróunarmöguleika íbúðarbyggðar á Skógum (A og B).

Þróun íbúðarbyggðar í A eða B eru að nokkru leyti sambærilegir kostir því í fjarlægri framtíð myndu þeir alltaf mætast með áframhaldandi uppbyggingu. En þróun íbúðarbyggðar á túninu virðist eini raunhæfi kosturinn m.t.t. stofnkerfa og ásýndar.

Frístundasvæði 								
	1	2	3	4	5	6	7	8
> Matsþáttur v Viðfangsefni	Náttúrufar Verndarsvæði Fornminjar	Byggðaþróun Byggðamynstur Yfirbragð byggðar Landslag	Auðlindir: - Vatn - Jarðefni - Landbúnaðarland	Samgöngur	Öryggi/heilsa: - Náttúruvá - Umferðaröryggi - Andrúmsloft	Efnahagur Atvinnulíf Mannfjöldi	Stefna/markmið stjórnvalda (sveitarstjórn og ríki)	Niðurstaða
Rauðuskriður	Engin verndar- svæði innan skipulagssvæðis Engir minjastaðir samkvæmt svæðisskráningu.	Fyrirhuguð uppbygging truflar ekki að marki yfirbragð byggðar á svæðinu. ★ Ásýnd getur orðið einsleit vegna afmörkunar svæðis í samræmi við framræsisiskurði á tünnum sem nú þegar eru til staðar.	Svæðið er á túni í rækt sem þó er ★ ekki skilgreint sem 1. flokkur landbúnaðarlands.	Svæðið nýtir heimreið ★ Rauðuskriðna af Dímonarvegi (nr. 250) (tengivegur)	Svæðið getur orðið fyrir ★ áhrifum flóða vegna elds- umbrota.	★ Störf við uppbyggingu.	Áætlunin er í meginatriðum í samræmi við ★ stefnumörkun sveitarstjórnar um frístundabyggð.	Jákvæð niðurstaða.
Völlur 1.	Helmingur skipulagssvæðis innan hverfis- verndar (Hv 303) Engir minjastaðir samkv. svæðis- ★ skráningu en athuga nálægð við RA-249	Fyrirhuguð uppbygging truflar ekki að marki ★ yfirbragð byggðar á svæðinu.	Skipulagssvæðið er að mestu leyti ★ utan góðs ræktarlands.	Aðkoma að svæðinu um ★ Vallarveg (Héraðsvegur 262) og heimreið að Velli.	Á svæðinu stafar ★ ekki hættu af náttúruvá.	★ Störf við uppbyggingu.	Áætlunin er að flestu leyti í góðu ★ samræmi við stefnumörkun sveitarstjórnar um frístundabyggð.	Jákvæð niðurstaða með ★ skilyrðum vegna hverfis- verndar.

Mynd 7.9 Áhrifamat, ný frístundasvæði í landi Rauðuskriðna og Vallar 1. Skýringar á bls. 132

Íbúðarbyggð í landi Kvoslækjar 📄🗺️								
	1	2	3	4	5	6	7	8
> Matspáttur v Viðfangsefni	Náttúrufar Verndarsvæði Fornminjar	Byggðapróun Byggðamynstur Yfirbragð byggðar Landslag	Auðlindir: - Vatn - Jarðefni - Landbúnaðarland	Samgöngur	Öryggi/heilsa: - Náttúruvá - Umferðaröryggi - Andrúmsloft	Efnahagur Atvinnulíf Mannfjöldi	Stefna/markmið stjórnvalda (sveitarstjórn og ríki)	Niðurstaða
Kvoslækur í Fljótshlíð	Innan svæðis eru skrúðir minjastaðir ★ samkvæmt svæðis- skráningu en aðal- skráning hefur ekki verið gerð.	Þar sem um er að ræða stórar lóðir (um 5 ha.) ★ þarf fyrirhuguð uppbygging ekki að trufla yfirbragð byggðar á svæðinu.	Sýðsti hluti svæðis ★ er innan 1. flokks landbúnaðarlands.	Aðkoma að svæðinu er um Fljótshlíðarveg ★ (nr. 261) og núverandi heimreið að Kvoslæk.	Á svæðinu stafar ★ ekki umtalsverð hætta af náttúruvá. Störf við uppbyggingu ★ hafa jákvæð áhrif á atvinnulíf. Dreifð íbúðabyggð í sveitinni getur orðið ★ íþyngjandi í rekstri sveitarfélagsins þegar til framtíðar er litið.	Störf við uppbyggingu ★ hafa jákvæð áhrif á atvinnulíf. Dreifð íbúðabyggð í sveitinni getur orðið ★ íþyngjandi í rekstri sveitarfélagsins þegar til framtíðar er litið.	Ef þess verður gætt að 1. flokkur landbúnaðarlands sé varðveittur við skipulag byggðarinnar er ★ áætlunin að flestu leyti í samræmi við stefnumörkun sveitarstjórnar um vernd landbúnaðar- svæðis og yfirbragð byggðar. Líkur eru á að uppbygging og búseta á svæðinu verði ekki í samræmi við þá stefnu sem sveitarstjórn hefur markað, að ★ íbúðarbyggð í dreifbýli skuli fyrst og fremst vera í tengslum við atvinnu- starfssemi á viðkomandi svæði.	Vegna jákvæðra efnahagsáhrifa og með ✓ kvöðum um verndun 1. flokks land- búnaðarlands.

Mynd 7.10 Áhrifamat, nýtt íbúðarsvæði í landi Kvoslækjar. Skýringar á bls. 132

7.7 SAMLEGÐARÁHRIF

Lagt hefur verið mat á megininntak og stefnu aðalskipulags Rangárþings eystra 2012-2024, sem er endurskoðun aðalskipulagsins 2003-2015, með tilliti til samlegðaráhrifa þeirra þátta sem skipulagsáætlunin tekur til.

Þótt endurskoðun aðalskipulagsins nái aðeins til nokkurra tiltekinna þátta, sbr. kafla 1, munu heildaráhrif stefnunnar verða umtalsverð og leiða til þess að sveitarfélagið muni styrkjast sem áhugavert samfélag þar sem öflugt atvinnulíf, ýmis konar athafnastarfsemi og vaxandi ferðaþjónusta svo og landbúnaður fær að dafna í sátt við náttúru sveitarinnar með sjálfbærni að leiðarljósi.

Flokkun landbúnaðarlands mun hafa jákvæð áhrif á heilsu og matvælaöryggi svo og samfélag.

Skilgreint er ákveðið svigrúm fyrir aðra starfsemi en landbúnað á lögbýlum yfir ákveðinni stærð til þess að auðvelda bændum að skjóta fleiri stoðum undir búrekstur sinn og tryggja áframhaldandi nýtingu jarðanna.

Fjölgun og stækkun svæða fyrir verslun og þjónustu mun að sama skapi styrkja samfélag og atvinnulíf í sveitarfélaginu. Sýnt hefur verið fram á að umhverfisáhrif breytinganna eru innan ásættanlegra marka.

Breytt landnotkun á Skógum sem styður við uppbyggingu ferðaþjónustu og ný íbúðarsvæði í tengslum við það hafa jákvæð áhrif á samfélag og atvinnulíf.

Stækkun hverfisverndarsvæða á hálendinu mun hafa jákvæð áhrif á náttúru sveitarinnar. Lítt snortin náttúra mun hafa vaxandi aðdráttarafl fyrir innlenda og erlenda ferðamenn og ekki síst stuðla að betri útivistar- og tómstundamöguleikum íbúanna sjálfra. Allt þetta hefur þannig jákvæð áhrif á samfélagið og felur í sér tækifæri til uppbyggingar í atvinnulífi svæðisins.

Stefna skipulagsáætlunarinnar mun því styrkja sveitarfélagið og renna styrkari stoðum undir fjölbreytt atvinnulíf.

7.8 MÓTVÆGISAÐGERÐIR, VÖKTUN

Ekki er talin þörf á sérstökum viðbúnaði eða mótvægisáðgerðum vegna framfylgðar aðalskipulagsins. Lögboðnir eftirlitsaðilar fylgjast með ákveðnum þáttum umhverfisins. Heilbrigðiseftirlit Suðurlands fylgist með vatnsgæðum í ám og vötnum, vatnsbólum og fráveitumálum eftir ákveðinni áætlun. Heilbrigðiseftirlitið fylgist einnig með þeirri starfsemi, sem er starfsleyfis skyld og starfsemi, sem haft getur neikvæð áhrif á umhverfi sitt t.d. með lykt. Aðalskráning fornleifa á Hvolsvelli og nágrenni liggur fyrir og unnið er að aðalskráningu fornleifa í sveitarfélaginu öllu. Hafa ber samráð við Minjastofnun þannig að

fylgst verði með framkvæmdum sem haft geta áhrif á skráða minjastaði. Almennavarnanefnd fylgist með hættu á eldgosum, jarðskjálftum og annarri náttúruvá. Gildandi viðbragðsáætlanir skipta miklu máli í þessu samhengi og til staðar er viðvörunarkerfi sem miðlar upplýsingum til íbúa og ferðamanna.

Vöktun vegna reksturs nýrra fyrirtækja og framkvæmda verður ákveðin í áhrifamati viðkomandi framkvæmdar eða rekstrar eftir því sem við á.

7.9 MATSFERLI OG SAMRÁÐSAÐILAR

Sveitarstjórn Rangárbings eystra vann að gerð aðalskipulagsins ásamt skipulagsráðgjöfum. Verkefnislýsing var gerð og leitað umsagnar um hana hjá Skipulagsstofnun og umsagnaraðilum og hún kynnt almenningi sbr. 30. gr. skipulagslaga nr. 123/2010. Þegar skipulagsdrög ásamt umhverfisskýrslu lágu fyrir var haldinn almennur kynningarfundur. Sveitarstjórn lagði mat á skipulagskosti og álitamál sem upp komu í skipulagsferlinu með hliðsjón af ákvæðum laga um umhverfismat áætlana.

Umsagnar- og samráðsaðilar:

- Skipulagsstofnun
- Umhverfisstofnun
- Samgöngustofa
 - o Flugmál
 - o Umferðarmál
 - o Siglingamál
- Vegagerðin
 - o Siglingasvið
 - o Vegagerð
- Isavia
- Landbúnaðar- og sjávarútvegsráðuneytið
- Umhverfisstofnun
- Minjastofnun
- Landgræðsla Ríkisins
- Skipulagsnefnd kirkjugarða
- Heilbrigðiseftirlit Suðurlands
- Suðurlandsskógar
- Skógrækt ríkisins

- Aðliggjandi sveitarfélög:
 - o Rangárþing ytra
 - o Mýrdalshreppur
 - o Vestmannaeyjabær
 - o Skaftárhreppur

8 BREYTINGAR

8.1 STAÐFESTAR BREYTINGAR

Frá staðfestingu aðalskipulagsins 2003-2015 hafa eftirtaldar breytingar verið gerðar á því (Ath: nýjasta breytingin efst, staðfestingardagsetning):

- Stækkun miðsvæðis á Hvolsvelli.....(Samþykkt í sveitarstjórn 26. feb. 2015)
- Stækkun verslunarsvæðis í Skógum.....(Skipulagsvinnu frestað)
- Nýtt svæði fyrir frístundabyggð í landi Moldnúps.....nóv. 2013
- Nýtt svæði fyrir frístundabyggð í landi Stóru-Merkur.....nóv. 2013
- Nýtt frístundasvæði, Ystabælistorfa 1, 2, 3, 4 og 5.....nóv. 2013
- Tjaldsvæði í Kirkjulækjarkoti breytt í íbúðarsvæði og breytingar á ákvæðum um íbúðarbyggð í miðbæ Hvolsvallar..... 24. nóv. 2011
- Jarðstrengur og ljósleiðari milli Hvolsvallar og Hellu, sæstrengur og ljósleiðari í Landeyjum, rafstrengur til Vestmannaeyja, vatnslögn milli Hvolsvallar og Hvítaness og efnistaka í Seljalandsheiði.....12. feb. 2009
- Bakkafjörühöfn og tengivegur að Bakkafjöru, efnistökusvæði í Seljalandsheiði og úr Markarfljótsaurum, frístundabyggð í Háamúla Fljótshlíð.....19. des. 2007
- Iðnaðarsvæði við Ljósárvirkjun, frístundabyggð á Samsstöðum og Kirkjulækjarkoti 1 í Fljótshlíð.....3. júlí 2006

8.2 TILLAGA AÐ AÐALSKIPULAGI 2012-2024

Í upphafi endurskoðunar aðalskipulagsins var lagt upp með að endurskoða eftirtalda þætti aðalskipulagsins:

- Flokkun landbúnaðarsvæða.
- Þjóðvegur nr. 1 um Hvolsvell og tengivegir.
- Svæði fyrir frístundabyggð.
- Skilgreining íbúðarbyggðar á landbúnaðarsvæðum.
- Skilgreining atvinnurekstrar á landbúnaðarsvæðum.
- Blönduð landnotkun, íbúðarsvæði/ landbúnaður (búgarðabyggð) við Hvolsvöll.
- Endurskilgreining svæða austan miðbæjarsvæðisins á Hvolsvelli.
- Framtíðarbyggingarsvæði á Hvolsvelli, íbúðarsvæði/íbúðarþörf.
- Skilgreining efnistökusvæða.
- Smábátahöfn í Bakkafjöru.
- Hálendisvegir.

- Varnargarðar.

Þá var stefnumörkun aðalskipulagsins endurskoðuð. Gildandi leiðarljós og markmið um stefnu og landnotkun voru yfirfarin og endurmetin.

Eftir því sem verkinu vatt fram komu fleiri atriði til endurskoðunar.

Framsetningu greinargerðar er breytt og fjallað um hvern landnotkunarflokk fyrir sig. Settar voru upp yfirlitstöflur fyrir hvern landnotkunarflokk þar sem svæði voru auðkennd með númerum, þeim lýst og gerð grein fyrir stærðum reita og skipulagsákvæðum þar sem við á.

Skipulagsuppdráttir voru endurunnir og framsetningu þeirra breytt. Hluti þeirra breytinga sem gerðar eru koma fram í viðkomandi köflum greinargerðar. Önnur atriði koma einungis fram á uppdraetti samkvæmt yfirliti í kafla 8.3. Við lokafrágang skipulagsgagna var í samráði við Skipulagsstofnun tekið mið af ákvæðum nýrrar skipulagsreglugerðar nr. 90/2013 um framsetningu og landnotkunarflokka.

Eftirfarandi listi á fyrst og fremst við um breytingar á landnotkunaruppdraetti. Listinn tekur til meginatriða og er ekki tæmandi.

8.3 BREYTINGAR SAMKVÆMT TILLÖGU AÐ AÐALSKIPULAGI 2012-2024

8.3.1 BREYTINGAR Á FRAMSETNINGU

Framsetning skipulagstillögunnar er í meginatriðum hliðstæð framsetningu aðalskipulagsins 2003-2015. Þó er um að ræða eftirfarandi breytingar:

- Sveitarfélagsuppdráttur er settur fram á tveimur uppdráttum.
- Meginhluti sveitarfélags er sýndur í stærri mælikvarða en áður á sveitarfélagsuppdraetti 1 (mkv. 1:50.000) á A0 blaði.
- Austasti hluti sveitarfélags á hálendi er sýndur á sveitarfélagsuppdraetti 2 (mkv. 1:100.000) ásamt þéttbýlisuppdraetti að Hvolsvelli (mkv. 1:10.000) og þéttbýlis- og séruppdraetti af Skógum (mkv. 1:10.000) á A1 blaði.
- Landnotkunarreitir eru auðkenndir með bókstöfum og númerum. Í greinargerð koma fram stærðir þeirra, lýsing og skipulagsákvæði þar sem við á.
- Ekki er gerður sérstakur séruppdráttur af Kirkjulækjarkoti.

8.3.2 EFNISLEGAR BREYTINGAR

ÍBÚÐARSVÆÐI (ÍB)

- Blönduð landnotkun þjónustustofnanna og íbúðarsvæðis norðan við Kirkjuhvol á Hvolsvelli (S-116) tekin út og íbúðarsvæði (ÍB-114) stækkað til samræmis.
- Sett inn ný íbúðarsvæði fyrir norðan byggðina á Hvolsvelli (ÍB-130 og ÍB-131) og opið svæði minnkað til samræmis.
- Nýr landnotkunarreitir skilgreindur sem möguleg framtíðarþróun íbúðabyggðar á Skógum (ÍB-504).
- Nýtt íbúðarsvæði skilgreint við Kvoslæk (ÍB-366).

VERSLUNAR OG ÞJÓNUSTUSVÆÐI (VP)

- Landnotkun félagsheimila breytt úr þjónustustofnanir í verslunar- og þjónustusvæði.
- Skilgreiningu á svæði vestan Dufþaksbrautar á Hvolsvelli (VP-122) breytt í verslunar- og þjónustusvæði og það stækkað að miðlínu vega til vesturs og norðurs.
- Nýtt verslunarsvæði skilgreint fyrir ferðaþjónustu í Ásgarði við Hvolsvöll (VP-134).
- Landnotkun við Smáratún að hluta breytt úr frístundasvæði í verslunar- og þjónustusvæði (VP-349) og útmörk lagfærð í samræmi við loftmynd.
- Landnotkun við Hellishóla skipt upp í samræmi við nýtt deiliskipulag, þar er verslunar- og þjónustusvæði (VP-350).
- Afmarkaður landnotkunarfleki fyrir Heimaland (VP-419) í samræmi við deiliskipulag.
- Landnotkun VP-433 breytt úr athafnasvæði (var vélaverkstæði) í verslun- og þjónustu (er gestastofa fyrir ferðamenn í dag).
- Nýtt verslunar- og þjónustusvæði við Skálakot (VP-449).
- Nýtt verslunar- og þjónustusvæði við Moldnúp (VP-454).
- Nýtt verslunar- og þjónustusvæði við Lambafell (VP-458).
- Nýtt verslunar- og þjónustusvæði við Drangshlíð (VP-459).
- Blönduð landnotkun við Skógafossveg tekin út og reitur fyrir ýmsa þjónustu við ferðamenn við Skógafossveg (VP-503) stækkaður á kostnað íbúðarsvæðis.
- Blönduð landnotkun hjá skóla og heimavist á Skógum tekin út og reiturinn fær landnotkunarnúmerið VP-508.

SAMFÉLAGSPJÓNUSTA (S)

- Landnotkunarreitir leikskóla á Hvolsvelli (S-107) minnkaður um staka lóð til norðurs og reiturinn minnkaður til suðurs. Aðliggjandi reitir stækkaðir til samræmis.
- SA-horni þjónustusvæðis við Kirkjuhol á Hvolsvelli (S-116) breytt úr íbúðarsvæði í þjónustustofnanir og svæðið stækkað til austurs.
- Svæði á horni Hlíðarvegur og Ormsvallar á Hvolsvelli (S-117) stækkað og breytt úr blandaðri landnotkun í svæði fyrir þjónustustofnanir.

ATHAFNASVÆÐI (AT)

- Svæði milli iðnaðarlóðar og Söguseturs á Hvolsvelli (AT-118) minnkað og breytt úr blandaðri landnotkun í athafnasvæði í samræmi við deiliskipulag.
- Svæði sunnan Ormsvallar og austan Dufþaksbrautar á Hvolsvelli (AT-120 og AT-121) breytt úr iðnaðarsvæði í athafnasvæði.

IÐNAÐARSVÆÐI (I)

- Nýtt iðnaðarsvæði fyrir spennistöð við Rimakot (I-226) og aðkomuvegur settur inn í vegagrunn.
- Nýtt iðnaðarsvæði skilgreint fyrir spennistöð við Holt (I-455).
- Sorpförgunarsvæði á Skógasandi fær landnotkunarnúmerið I-448.
- Nýtt iðnaðarsvæði fyrir skolpdælu- og hreinsistöð skilgreint suðvestan við verslunar- og þjónustusvæði við Dufþaksbraut á Hvolsvelli (I-137).

EFNISTÖKU- OG EFNISLOSUNARSVÆÐI (E)

- Ný malarnáma í landi Sigluvíkur (E-236).
- Ný malarnáma í landi Álfhóla (E-237).
- Ný malarnáma í landi Vorsabæjar (E-367).

SVÆÐI FYRIR FRÍSTUNDABYGGÐ (F)

- Frístundasvæði við Kirkjulækjarkot 1 (F-325) sett inn skv. drögum að deiliskipulagi.
- Frístundafleki við Torfastaði tekinn út (var aldrei samþykktur).
- Landnotkun við Hellishóla skipt upp í samræmi við nýtt deiliskipulag, þar eru frístundasvæðin (F-352 og F-353).
- Nýtt frístundasvæði í landi Vallar-1 (F-363) skv. deiliskipulagi.

- Frístundasvæði við Þorvaldseyri tekið út.
- Frístundasvæði við Rauðafell tekið út.
- Frístundasvæði við Eystri-Skóga tekið út.
- Skilgreiningu á stakri frístundalóð við bæinn Háamúla breytt úr frístundasvæði í stakt frístundahús.
- Nýtt frístundasvæði við Rauðuskriður (F-365).
- Frístundahús í Skógum merkt sem stök frístundahús.

AFÞREYINGAR- OG FERÐAMANNASVÆÐI (AF)

- Tjaldstæði á Hvolsvelli fær landnotkunarnúmerið (AF-127).
- Nýtt svæði við Hamragarða (AF-453) fyrir tjaldstæði og fræðslu- og upplýsingamiðstöð fyrir ferðamenn.
- Tjaldstæði í Skógum fær landnotkunarnúmer (AF-502).
- Skilgreiningu á landnotkun við skála á hálendi breytt úr frístundabyggð í afþreyingar- og ferðamannasvæði.
- Fyrirhugaður áningarstaður við vesturenda nýrrar göngubrúar yfir Markarfljót fær landnotkunarnúmer (AF-622).
- AF-603 tekinn út (Var G2 „fyrirhugaður skáli“ í gildandi aðalskipulagi).

ÍÞRÓTTASVÆÐI (ÍÞ)

- Landnotkun við Hellishóla skipt upp í samræmi við nýtt deiliskipulag, þar er golfvöllur (ÍÞ-351).
- Íþróttasvæði á Hvolsvelli fær landnotkunarnúmer (ÍÞ-128).
- Hesthúsahverfi við Miðkrika fær landnotkunarnúmer (ÍÞ-203).

KIRKJUGARÐAR OG GRAFREITIR (K)

- Kirkjugarður á Hvolsvelli fær landnotkunarnúmer (K-136).
- Nýr landnotkunarreitir fyrir gamlan kirkjugarð á Skógum (K-506).

OPIN SVÆÐI (OP)

- Opin svæði á Hvolsvelli fá landnotkunarnúmer (OP-129/132/133).

FLUGVELLIR (FV)

- Flugbrautir fá landnotkunarnúmer.
- Verslunar- og þjónustusvæði við Bakkaflugvöll sameinað flugvallasvæði (FV-225).

LANDBÚNAÐARSVÆÐI (L)

- Landbúnaðarland í 1. flokki sýnt á uppdrætti.

SKÓGRÆKTAR OG LANDGRÆÐSLUSVÆÐI (SL)

- Skógræktarsvæði á Hvolsvelli fá landnotkunarnúmer (SL-124/125/135).
- Ný skógræktarsvæði norðan og sunnan við Þverá skv. grunnum frá Skógræktarfélagi Rangæinga (SL-227/228/229/230).
- Skógræktarsvæði í Skógum fá landnotkunarnúmer (SL-501/511).
- Nýtt skógræktarsvæði við Kotvelli (SL-304) skv. gildandi deiliskipulagi.
- Skógræktarsvæði við Múlakot færð inn skv. gildandi deiliskipulagi. Annars vegar nýtt svæði sunnan Fljótshlíðarvegar (SL-359) og útmörkum breytt á SL-336 norðan við veg.
- Skógræktarsvæði við Tumastaði (SL-321) stækkað til norðurs skv. línunum frá Skógræktarfélagi Rangæinga og í samræmi við hugmyndir um Teitsskóg.
- Skógræktarsvæði við Seljaland fær landnotkunarnúmer (SL-411).
- Nýr landnotkunarreitur skilgreindur fyrir skógrækt á Hamragarðaheiði SL-456 (7,2 ha) skv. línunum frá Skógræktarfélagi Rangæinga og loftmynd.

ÓBYGGÐ SVÆÐI (ÓB)

- Skilgreiningu á framtíðarvegstæði þjóðvegar vestan þéttbýlisins á Hvolsvelli breytt úr „Skipulagi frestað“ í ÓB-126.

VATNSBÓL (VB)

- Vatnsból við Þórunúp fært inn (VB-330).
- Vatnsból við Hvoltungu fært inn (VB-442).

VERNDARSVÆÐI

- Hverfisvernd fær landnotkunarnúmer.

- Hverfisverndarsvæði á hálendi H1, H2, H3 og H4 sameinaðir í HV-624 og stækkaðir í samræmi við rammaskipulags suðurhálandis.
- Mörk friðlýsingar Skógafoss breytt í samræmi við ný gögn.
- Áningarstaðir í tengslum við Kötlu jarðvang sýndir á uppdrætti.
- Ákvæðum um fjarlægð skógræktar frá fornminjum breytt í samræmi við nýleg lög um menningarminjar.
- Seljavallalaug bætt í flokk friðaðra húsa (Þ-36).
- Múlakoti bætt í flokk friðlýstra minja (Þ37).

SAMGÖNGUR

- Veglínur byggðar á nýjum grunni frá Vegagerð.
- Breytingar gerðar á miðlínunum vega í samræmi við kafla 6.1.1.
- Gönguleiðir á Fimmvörðuhálsi aðlagðar að línunum úr nýju deiliskipulagi Fimmvörðuskála.
- Legu göngu- og reiðleiða við Bakkaflugvöll breytt skv. athugasemdum Isavia.

ANNAÐ

- Strandlínu og vatnafari breytt í samræmi við nýja loftmynd.
- Varnargarðar færðir inn sbr. grunn frá Vegagerðinni.
- Ný húsaþekja frá 2009.
- Örnefnum bætt inn vegna aukinnar nákvæmni í uppdrætti.
- Helgunarsvæði þjóðveggar á Hvolsvelli tekin út.
- Þéttbýlismörk Hvolsvallar færð út til austurs að hluta til, að blönduð landnotkun við Ásgarð sé innan þéttbýlismarka.
- Skógar skilgreindir sem þéttbýli.
- Nafni á skála V-607 breytt í Emstruskála (var áður merkt Markarfljótsskáli (Mosar)).
- Vegna nýrrar skipulagsreglugerðar komu inn nýir landnotkunarflokkar og tákn, línur og litir breyttust.

Að auki voru gerðar allmargar minniháttar breytingar og lagfæringar á uppdráttum, afmörkun svæða og legu stíga og reiðleiða breytt lítillega vegna fyrirbyggjandi nýrra upplýsinga, skipulagsgrunna og loftmynda.

9 KYNNING, UMFJÖLLUN, SAMÞYKKT

9.1 KYNNING OG SAMRÁÐ

9.1.1 LÝSING OG FORSENDUR

Lýsing skipulagsáætlunarinnar ásamt forsendum aðalskipulagsins, áfangaskýrsla 1 var unninn í samráði við sveitarstjórn og auglýst til kynningar í nóvember 2011. Lýsingin var send Skipulagsstofnun og eftirtöldum umsagnaraðilum:

Bréf sent í desember 2011	Svar dags.
Skipulagsstofnun	4. jan. 2012
Aðrir umsagnaraðilar:	
Umhverfisstofnun	
Vegagerðin	4. jan. 2012
Landbúnaðar- og sjávarútvegsráðuneytið	
Veðurstofa Íslands	4. des. 2012
Fornleifavernd ríkisins (nú Minjastofnun)	10. jan. 2012
Landgræðsla ríkisins	21. des. 2011
Skipulagsnefnd kirkjugarða	
Siglingastofnun (nú Vegagerðin)	21. des. 2011
Heilbrigðiseftirlit Suðurlands	19. des. 2011
Isavia	
Suðurlandsskógar	10. jan. 2012
Skógrækt ríkisins	10. jan. 2012
Aðliggjandi Sveitarfélög:	
Rangárþing ytra	
Mýrdalshreppur	
Vestmannaeyjabær	

Samtímis var lýsingin ásamt forsendum birt á heimasíðu sveitarfélagsins. Auk þess var athygli íbúa sveitarfélagsins vakin á fyrrnefndum skipulagsgögnum í fréttabréfi sveitarfélagsins (Búkollu).

9.1.2 KYNNINGARFUNDUR

Almennur kynningarfundur um stefnu og áherslur sveitarstjórnar og drög að skipulagsákvæðum var haldinn í Hvoli á Hvolsvelli 21. nóvember 2013.

Samtímis var tillagan ásamt forsendum birt á heimasíðu sveitarfélagsins. Auk þess var athygli íbúa sveitarfélagsins vakin á fyrirnefndum skipulagsgögnum í fréttabréfi sveitarfélagsins (Búkollu).

9.1.3 UMSAGNARAÐILAR

Tillaga að aðalskipulagi ásamt forsendum var send Skipulagsstofnun og eftirtöldum umsagnaraðilum til skoðunar í mars 2014:

Bréf sent í mars 2014	Svar dags.
Skipulagsstofnun	13. mars 2014
Aðrir umsagnaraðilar:	
Minjastofnun Íslands	25. mars 2014
Vegagerðin	20. mars 2014
Isavia ohf.	12. mars 2014
Veðurstofa Íslands	25. mars 2014
Almannavarnardeild RLS	Svaraði ekki
Umhverfisstofnun	Svaraði ekki

9.2 AUGLÝSING OG AFGREIÐSLA ATHUGASEMDA

9.2.1 AUGLÝSING

Tillaga að aðalskipulagi Rangárþings eystra 2012-2024 og tilheyrandi umhverfisskýrsla voru auglýstar skv. 31. gr. skipulagslaga og 7. gr laga um umhverfismat áætlana 20. ágúst 2014 með athugasemdafresti til 1. október 2014.

9.2.2 UMSAGNARAÐILAR

Auglýst tillaga að aðalskipulagi ásamt forsendum var send Skipulagsstofnun og eftirtöldum umsagnaraðilum til skoðunar í ágúst 2014:

Bréf sent í ágúst 2014	Svar dags.
Umsagnaraðilar:	
Almannavarnardeild RLS	svaraði ekki
Ferðamálastofa	8. október 2014
Heilbrigðiseftirlit Suðurlands	17. október 2014
Isavia ohf.	5. sept. 2014
Landbúnaðarráðuneyti	svaraði ekki
Landgræðsla ríkisins	17. október 2014
Minjastofnun Íslands	30. janúar 2015
Samgöngustofa	19. sept. 2014
Skógrækt ríkisins	9. október 2014
Suðurlandsskógar	6. október 2014
Umhverfisstofnun	9. október 2014
Veðurstofa Íslands	28. ágúst 2014
Vegagerðin	17. október 2014
Þjóðkirkjan	3. október 2014
Aðliggjandi sveitarfélög:	
Mýrdalshreppur	svaraði ekki
Rangárþing ytra	10. sept. 2014
Vestmannaeyjabær	25. sept. 2014

Umfjöllun um viðbrögð við athugasemdum umsagnaraðila er í kafla 9.2.4.

9.2.3 ATHUGASEMDIR

Engar athugasemdir bárust frá íbúum og hagsmunaaðilum við auglýsta tillögu.

9.2.4 BREYTINGAR Á SKIPULAGSGÖGNUM EFTIR AUGLÝSINGU

Skipulagsnefnd yfirfór framkomnar athugasemdir umsagnaraðila og gerði tillögu til sveitarstjórnar um afgreiðslu þeirra á fundi sínum 18. desember 2014. Athugasemdirnar gáfu tilefni til nokkurra minniháttar breytinga á skipulagsgögnum.

Breytingarnar sem gerðar voru á skipulagsgögnum eftir auglýsingu snerta ekki grundvallaratriði skipulagstillögunnar og kalla ekki á endurtekna auglýsingu. Breytingarnar eru sem hér segir:

LANDNOTKUN:

- Miðsvæði á Hvolsvelli (M-104) stækkað til norðvesturs á kostnað íþróttasvæðis (ÍÞ-128) í samræmi við aðalskipulagsbreytingu maí 2014.
- Nýtt iðnaðarsvæði fyrir skoldpælu- og hreinsistöð skilgreint suðvestan við verslunar- og þjónustusvæði við Dufpaksbraut á Hvolsvelli (I-137). Skógræktarsvæði (SL-124) minnkað til samræmis.
- Nýtt verslunar- og þjónustusvæði í Skógum (AF-503) minnkað til suðurs. Suðurmörk svæðisins miðast nú við Skógafossveg. Breytingin er til samræmis við ákvörðun sveitarstjórnar um að fresta og endurskoða breytingu á gildandi aðalskipulagi og deiliskipulagi svæðisins.
- Landnotkunarreitir fyrir tjaldstæði í Skógum (AF-502) minnkaður til samræmis við gildandi aðalskipulag.
- Gönguleið merkt inn þar sem göngubrú verður reist yfir Markarfljót við Húsadal.

BREYTINGAR Á GREINARGERÐ:

- Umhverfismat göngubrúar í Þórsmörk endurskoðað í samræmi við umsögn Umhverfisstofnunar. Mati fyrir matsþáttinn „náttúrufar/verndarsvæði“ breytt úr „óbreytt, engin áhrif“ í „háð útfærslu“.
- Umfjöllun um gróðurfar og jökulhlaup (kafli 2.2.) uppfærð m.t.t. umsagnar Landgræðslu ríkisins.
- Bætt við umfjöllun um að öll mannvirkjagerð innan jaðarsvæðis friðlýsingar Skógafoss sé háð leyfi Umhverfisstofnunar á svæðum AF-502 og VÞ-503 í Skógum.
- Umfjöllun um flugvelli og hafnir færð úr kafla 6.1 Samgöngur í viðeigandi landnotkunarkafli (4.15 Flugvellir og 4.16 Hafnir). Umfjöllun um flugvelli uppfærð m.t.t. umsagnar Isavia.
- E-lið í almennum ákvæðum um skógrækt (kafli 4.18.1) breytt m.t.t. umsagnar Suðurlandsskóga:
Var: Ekki skal plantað í mýrlendi og þess gætt að ekki skapist hætta á þurrkun tjarna og annarra votlendissvæða.

Verður: Ekki skal plantað í mýrlendi *sem er 10.000 m² eða stærra* og þess gætt að ekki skapist hætta á þurrkun tjarna og annarra votlendissvæða.

- Umfjöllun um landgræðslusvæði (kafla 4.18.6) og varnargarða (kafla 4.19) uppfærð m.t.t. umsagnar Landgræðslu ríkisins.
- Nýr kafla um friðlýsingu svæða í verndarflokkum verndar- og orkunýtingaráætlunar (kafla 5.1.3) í samræmi við umsögn Umhverfisstofnunar.
- Aukin umfjöllun um fyrirhugaða göngubrú í Þórsmörk í kafla 6.1.5.
- Umfjöllun um veitur (kafla 6.2.1) lagfærð m.t.t. umsagnar Heilbrigðiseftirlits Suðurlands.

ANNAÐ:

- Múlakoti bætt í flokk friðlýstra minja (Þ37).
- Þjóðlendulína færð inn til skýringar á uppdrætti.

9.2.5 SAMANTEKT SBR. 2. MGR. 6. GR. LAGA UM UMHVERFISMAT ÁÆTLANA

Í 9. gr. laga um umhverfismat áætlana er kveðið á um að eftir afgreiðslu áætlunar skuli þeim, sem fengið hafa tillögu að áætlun og umhverfisskýrslu til sérstakrar kynningar, kynnt eftirtalin gögn:

- a) Endanleg áætlun.
- b) Greinargerð um hvernig umhverfissjónarmið hafa verið felld inn í áætlunina og hvernig höfð hefur verið hliðsjón af umhverfisskýrslu og athugasemdum sem bárust á kynningartíma við tillögu og umhverfisskýrslu og rökstuðningur fyrir endanlegri áætlun, í ljósi þeirra valkosta sem skoðaðir voru.
- c) Hvernig hagað skuli vöktun vegna líklegra verulegra umhverfisáhrifa af framkvæmd áætlunar komi hún eða einstakir þættir hennar til framkvæmda.

SAMANTEKT

- a) Endanleg áætlun samanstendur af greinargerð þessari og þéttbýlis- og sveitarfélagsuppdráttum.
- b) Ofantalin atriði eru tilgreind skilmerkilega í greinargerð skipulagsins (kaflar 1-8) og sérstaklega í umhverfisskýrslu í 7. kafla. Í kafla 9.2 er gerð grein fyrir þeim breytingum, sem gerðar voru vegna þeirra athugasemda sem bárust á auglýsingatíma tillögunnar.
- c) Fjallað er um vöktun umhverfisáhrifa í kafla 7.8 í umhverfisskýrslu. Þar er gerð grein fyrir vöktun mikilvægustu umhverfisþátta, sem fram fer með reglubundnum hætti á vegum lögboðinna eftirlitsaðila, s.s. vöktun vatnsgæða í ám, vötnum og vatnsbólum,

eftirliti með fráveitu og starfsemi sem getur haft neikvæð áhrif á umhverfið. Í aðalskipulaginu er ekki sett fram áætlun um vöktun umhverfisáhrifa umfram þetta, en gert er ráð fyrir að vöktun og mótvægisáðgerðir vegna nýrra framkvæmda eða starfsemi verði ákveðnar í mati á umhverfisáhrifum viðkomandi framkvæmdar eða starfsemi eftir því sem við á.

9.3 SAMÞYKKT OG STAÐFESTING

Aðalskipulag Rangárþings eystra 2012-2024, sem auglýst hefur verið skv. 31. gr. skipulagslaga nr. 123/2010 og lá frammi til kynningar frá 20. ágúst til 1. október 2014 var samþykkt í sveitarstjórn Rangárþings eystra 26. febrúar 2015.

sveitarstjóri

Aðalskipulag þetta var staðfest af Skipulagsstofnun þann

Sveitarfélagsuppdráttur 1 í mkv. 1:50.000 , dagsettur 3. febrúar 2015, og sveitarfélagsuppdráttur 2 í mkv. 1:100.000 og þéttbýlis- og séruppdrættir í mkv. 1:10.000, dagsettur 3. febrúar 2015, eru hluti aðalskipulagsins.

Staðfesting og gildistaka aðalskipulagsins var auglýst í B-deild Stjórnartíðinda _____.

Aðalskipulag þetta er staðfest með fyrirvara um niðurstöður mats á umhverfisáhrifum þeirra framkvæmda sem kunna að falla undir ákvæði laga nr. 106/2000 með síðari breytingum.

11 HEIMILDASKRÁ

Aðalskipulag Rangárþings eystra 2003-2015.

Byggðaaætlun 2010-2013 (2010).

Bændur græða landið. Ársskýrsla 2011. Landgræðsla ríkisins 2012. Lr 2012/13.

Ferðamálaáætlun 2011-2020 (2011).

Fornleifastofnun Íslands. *Svæðisskráðar fornleifar í Rangárþingi eystra: Kortlagning á völdum minjum í tengslum við nýtt aðalskipulag.* Fornleifastofnun Íslands. FS231-04011. 2004.

Fornleifastofnun Íslands. *Fornleifaskráning á Hvolsvelli og í nágrenni.* Fornleifastofnun Íslands. FS232-04012. 2004.

Gagnagrunnur Fornleifastofnunar Íslands.

Heilbrigðiseftirlit Suðurlands. *Greinargerð um vatnsveitur og fráveitur sveitarfélaga á Suðurlandi.* 2001.

Ísland 2020-sókn fyrir atvinnulíf og samfélag (2011).

Jarðalög nr. 81/2004.

Jóhann Óli Hilmarsson. *Fuglastaðir í Rangárþingi eystra, frá Eystri Rangá að Fúlalæk.* 2004.

Kerfisáætlun Landsnets 2013-2017.

Menningarstefna í mannvirkjagerð. Menntamálaráðuneytið 2007)

Náttúruminjaskrá (2013).

Ómar Bjarki Smáráson. *Vatnsvernd í Hvolhreppi, drög að skipulagi á verndun vatnsbóla.* Stapi ehf, Jarðfræðistofa. 1998.

Ríkislögreglustjórinn, almannavarnadeild. *Áhættuskoðun almannavarna, Ásahreppur, Mýrdalshreppur, Rangárþing eystra, Rangárþing ytra, Skaftárhreppur.* 2011.

Ríkislögreglustjórinn. *Hættumat vegna eldgosa og hlaupa frá vestanverðum Mýrdalsjökli og Eyjafjallajökli.* Háskólaútgáfan 2005.

Ríkislögreglustjórinn, almannavarnadeild. *Áhættuskoðun almannavarna, Ásahreppur, Mýrdalshreppur, Rangárþing eystra, Rangárþing ytra, Skaftárhreppur.* 2011.

Samgönguáætlun 2011-2022.

Samgönguráðuneytið. *Skýrsla um samgöngur til Vestmannaeyja*. 2003.

Staðlaráð Íslands. *Íslenskur staðall, Eurocode 8: Design provisions for earthquake resistance of structures*. 2003.

Steinsholt sf. *Landbúnaðarland Rangárþingi eystra*. 31. jan. 2013.

Steinsholt sf. *Suðurrhálendið, rammaskipulag fyrir Rangárþing ytra, Rangárþing eystra og Skaftárhrepp*, 21. maí 2013.

Veðurstofa Íslands, Jón Kristinn Helgason, Esther Hlíðar Jensen. *Eðjuflóð, aurskriður og framburður gosefna niður á láglendi með vatnsföllum vorið 2011 vegna gjósku úr Eyjafjallajökulsgosinu*. Skýrsla VÍ 2011-001. ISSN 1670-8261.

Veðurstofa Íslands, upplýsingar um hitastig á Sámsstöðum, fengnar í apríl 2014.

Örn og Örlygur. *Íslandshandbókin*. 1989.

Ferðamenn í Rangárþingi eystra 2009-2010. Samantekt unnin fyrir Rangárþing eystra. Rannsóknir og ráðgjöf ferðaþjónustunnar ehf. Júní 2011.

- - - -

www.gospel.is Hvítasunnukirkjan á Íslandi – uppl. sóttar 10. mars 2004.

www.hagstofa.is Hagstofa Íslands. Gögn sótt í janúar 2012.

www.isavia.is Isavia 2013.

www.land.is Landgræðsla Íslands – uppl. sóttar 9. janúar 2004, maí 2012 og 2013.

www.raunvis.hi.is Raunvísindastofnun Háskólans – uppl. sóttar 8. apríl 2004.

www.sudskogur.is Suðurlandsskógar – uppl. sóttar 30. október 2003 og maí 2012.

www.vegagerdin.is Vegagerðin 2010, 2012 og 2013.

www.umferdarstofa.is Umferðarstofa 2012.